DÖNEM : 2 CİLT : 21 Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

145 nci Birleşim

21 . 7 . 1967 Cuma

İçindekiler

Sayfa

1. — Geçen tutanak özeti 488:489

2. — Gelen kâğıtlar 489

3. — Yoklama 490

4. — Başkanlık Divanının Genel Kurula sunuşları 490

1. — Sivas Milletvekili Kâzım Kangal'ın, Y. S. E. Genel Müdürlüğünün Sivas'taki çalışmalarının yetersizliğine, bu konuda tedbirler alınması gerektiğine dair demeci 490:491

2. — Tokat Milletvekili Osman Saraç'ın, lise ve dengi okullarda din dersi konulması için öğrencilerin başvurmalarının dikkate alınmasına dair demeci 491:492

3. — Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem'in, T. C. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletmesi İşçileri Emekli Sandığı ile Askerî Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığının Sosyal Sigortalar Kurumuna devri hakkındaki kanun tasarısının, Ulaştırma, Millî Savunma, Çalışma, Maliye ve Plân komisyonlarından alınacak 3 er kişiden kurulu bir Geçici Komisyonda görüşülmesine dair önergesi (4/210), (1/403) 492

Sayfa

4. — Afganistan Parlâmentosundan bir heyetin memleketimize dâvet olunması, Türkiye - Pakistan Parlâmentolararası Dostluk Grupu kurulması, dostluk gruplarının karşılıklı olarak kurulacağı gerekçesiyle Türk - Amerikan Parlâmentolararası Dostluk Grupu kurulması ve Macar Halk Cumhuriyeti Millet Meclisi Başkanının vâkı davetine icabet olunması hakkında Müşterek Başkanlık Divanı kararı. 492:493

5. — Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı Kuruluş ve görevleri hakkındaki kanun tasarısının geriverilmesine dair Başbakanlık tezkeresi (3/704) (1/236) 493

5. — Görüşülen işler 494

1. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına bâzı kadrolar eklenmesi hakkında kanun tasarısı. (1/390) (S. Sayısı : 420) 494

2. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ev teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret

Sayfa

Bakanlığı kısmında değişiklik yapılması hakkındaki 5102 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı ve Ticaret ve Plân komisyonları raporları (1/362) (S. Sayısı : 422) 494:495

3. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 115 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu raporu. (2/549) (S. Sayısı : 438) 495

4. — İş kanunu tasarısına dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Geçici Komisyonu raporu. (Millet Meclisi 1/232, Cumhuriyet Senatosu 1/742) (Millet Meclisi S. Sayısı : 160 ve 160 a 1 nci ek, Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 950) 496:514

5. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/549) (S. Sayısı : 336) 514:539

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

Kars Milletvekili Muzaffer Şamiloğlu, Kars'ta sel âfetinin yaptığı zararlara ve bu konuda tedbir alınmasına ve

Trabzon Milletvekili Ali Rıza Uzuner, Trabzon'da elde edilen yaş çay yaprağının satınalınması gerektiğine dair gündem dışı demeçte bulundular.

Urfa Milletvekili Behice Hatko Boran'ın Kıbrıs'ta olup bittiye getirilmek istenen Enosise ve oradaki Türklerin himayesiz bırakılmasına dair demecine Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil cevap verdi.

Sayın üyelerden bâzılarına başkanlık tezkeresinde gösterilen sürelerle izin verilmesi kabul olundu.

Hafta Tatili hakkındaki 394 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinin (D) fıkrasına bâzı ilâveler yapılması hakkında kanun tasarısına dair Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Çalışma Komisyonu raporu, yapılan görüşmelerden sonra açık oya sunularak reddolundu ve tasarının düşmüş olduğu bildirildi.

Ankara Üniversitesi ve

Karayolları Genel Müdürlüğü 1964 bütçe yılı Kesinhesap Kanun tasarılarının maddeleri onaylanarak tümleri açık oya sunuldu ve kabul olundu.

Ege Üniversitesi bina ve tesisatının yapımı hakkındaki kanun tasarısının öncelik ve ivedilikle görüşülmesi ve maddeleri onaylanarak tümü açık oya sunuldu ve kabul olundu.

İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu üzerinde bir süre görüşüldü.

Genel Kurul çalışmalarının saat 24,00 e kadar devam etmesine dair verilen önergelerin kabulünden sonra Birleşime 15 dakika ara verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Ankara
İsmail Arar	*Ali Rıza Çetiner*

Kâtip
Sivas
Kâzım Kangal

İkinci Oturum

İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkındaki Başbakanlık tezkresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu üzerinde bir süre görüşüldü.

Rapor üzerindeki görüşmeler bitirilinceye kadar Genel Kurul çalışmalarına devam edilmesine dair verilen önergelerin kabulünden sonra birleşime 10 dakika ara verildi.

Başkan	Kâtip
	Sivas
Ferruh Bozbeyli	*Kâzım Kangal*

Kâtip
Tokat
Bedrettin Karaerkek

Üçüncü Oturum

İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu üzerindeki görüşmeler tamamlandı ve yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkındaki rapor, isimler okunmak suretiyle açık oya sunularak, kabul olundu.

21 . 7 . 1967 Cuma günü saat 15,00 te toplanılmak üzere birleşime sabah saat 04,45 te son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Denizli
Nurettin Ok	*Fuat Avcı*

Kâtip
Sivas
Kâzım Kangal

2. — GELEN KÂĞITLAR

TASARILAR

1. — Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü İşçileri Emekli Sandığı ile Askerî Fabrikalar ve Tekaüt ve Muavenet Sandığının Sosyal Sigortalar Kurumuna devri hakkında kanun tasarısı (1/403) (Ulaştırma, Millî Savunma, Çalışma, Maliye ve Plân komisyonlarına)

2. — Menkul kıymetler ve kambiyo borsaları kanun tasarısı (1/404) (Maliye, Adalet ve Plân komisyonlarına)

TEZKERE

3. — Vakıflar Genel Müdürlüğünün 1964 bütçe yılı Kesinhesabına ait uygunluk bildiriminin sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresi. (3/702) (Sayıştay Komisyonuna)

RAPORLAR

4. — İstiklâl Madalyası verilmiş bulunanlardan muhtaç durumda olanlara vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkında kanun tasarısı ile Aydın Milletvekili Reşat Özarda, Cumhuriyet Senatosu Üyesi Mebrure Aksoley ve 2 arkadaşı, Cumhuriyet Senatosu Tabî Üyesi Kadri Kaplan, Cumhuriyet Senatosu Üyesi Hasan Kangal, Ordu Milletvekili Ferda Güley, Kastamonu Milletvekili İ. Hakkı Yılanlıoğlu ve Mardin Milletvekili Rifat Baykal, Kütahya Milletvekili Mesut Erez ve 2 arkadaşı, Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve 13 arkardaşı, Antalya Milletvekili Ahmet Torgay'ın İstiklâl Madalyası sahiplerine aylık bağlanması hakkındaki kanun teklifi ve Millî Savunma, Maliye ve Plân komisyonlarından 5 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu (1/372, 2/197, 2/241, 2/289, 2/336, 2/418, 2/423, 2/449, 2/546, 2/547) (Gündeme) (S. Sayısı : 439)

5. — Arsa Ofisi kanun tasarısı ve İçişleri, Maliye, İmar ve İskân ve Plân komisyonlarından 5 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (1/157) (Gündeme) (S. Sayısı : 440)

6. — İş kanunu tasarısına dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Geçici Komisyonu raporu. (Millet Meclisi 1/232, Cumhuriyet Senatosu 1/742) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sayısı : 160 ve 160 a 1 nci ek; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 950)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Ahmet Bilgin.

KÂTİPLER : Muzaffer Şamiloğlu (Kars), Ali Rıza Çetiner (Ankara)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, Millet Meclisinin 145 nci Birleşimini açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Otomatik cihazla yoklama yapılacaktır, arkadaşlarımın beyaz düğmelere basmasını rica edeceğim....

Yoklama muamelesi devam etmektedir, gelen arkadaşların beyaz düğmelere basmalarını rica ederim.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır, görüşmelere başlıyoruz.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Sivas Milletvekili Kâzım Kangal'ın, Y. S. E. Genel Müdürlüğünün Sivas'taki çalışmalarının yetersizliğine, bu konuda tedbirler alınması gerektiğine dair demeci

BAŞKAN — Sayın Kâzım Kangal, gündem dışı söz istemişsiniz, ne konu hakkında idi?

KÂZIM KANGAL (Sivas) — Köy İşleri Bakanlığına bağlı Y. S. E. Genel Müdürlüğünün çalışması hakkında.

BAŞKAN — Y. S. E. Genel Müdürlüğünün çalışması hakkında, beş dakikayı geçmemek üzere buyurun efendim.

KÂZIM KANGAL (Sivas) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, köylerimizi yola, suya ve elektriğe kavuşturmak amacı ile kurulmuş bulunan ve Köy İşleri Bakanlığına bağlı olan Y. S. E. Genel Müdürlüğünün Sivas'taki bugünkü durumunu bir kere de burada ifade etmek ve ilgililerin dikkatini çekmek için huzurunuzu işgal etmiş bulunuyorum.

Muhterem arkadaşlarım, yoldan, içme suyundan, elektrikten demiyeceğim, çünkü bugünkü duruma göre, Orta - Anadolu ve Doğu - Anadolu köylerinin elektriğe kavuşması daha yıllarca sürecek bir meseledir. Bu sebeple yoldan ve içme suyundan mahrum olan köylerimizin kısaca her şeyden, birçok imkânlardan mahrum olacağı aşikârdır. Bugün Sivas köylerinin birçoğu bu durumdadır. Doğu - Anadolu yaylasının en Batı kısmında, Orta - Anadolu'nun Kuzey - Batı bölümünde yeralan Sivas, Türkiye'de yüzölçümü itibariyle üçüncü, fakat köy adedi bakımından birinci durumda olan büyük bir ilimizdir. 1 280 aded köyümüz vardır. Köylerimizin % 75 i içme suyundan, % 85 i yoldan, % 99 u hattâ % 99,5 u elektrikten mahrumdur. Köylerimizi yola, içme suyuna kavuşturacak diye ümitle bağlandığımız Sivas Y. S. E. Genel Müdürlüğü ise halen istihdam ettiği personelinin maaşını dahi muntazam olarak verememekte, 1967 yılının çok kısıtlanmış olan programını dahi gerçekleştirme imkânından mahrum bulunmaktadır. Şöyle ki :

Y. S. E. Genel Müdürlüğünün 1966 yılından kalan borçlarını ödeyip 1967 yılı programını gerçekleştirebilmesi için 4 milyon 420 bin liraya ihtiyacı vardır. Bunlara karşılık 1967 yılı için ayrılan ve peyderpey gönderilen ödeneğin yekûnu 1 milyon 490 bin liradır. Bunun iki yüz bin lirası Y. S. E. Genel Müdürlüğünün garajında yapılacak tesislerin sâri mukavelesi için gönderilmiş olup 1967 yılı ödeneği bu itibarla 1 milyon 290 bin liradan ibarettir. Halbuki 1967 personel giderleri 1 milyon 600 bin lira tutmaktadır. Bu sebepledir ki, halen personelinin maaşını dahi her ay veremez durumda bulunan Y.S.E. Genel Müdürlüğü Sivas'ta çalışamıyacak bir

durumda buulnmaktadır. Bunun neticesi olarak personeli tam bir moral bozukluğu içindedir. Maaşını muntazam alamıyan memurlar ve günlük yevmiyesini alamıyan kalifiye işçileri ve teknik elemanları randımanlı bir şekilde çalıştırmanın mümkün olamıyacağı aşikârdır. Bu vaziyet devam ettiği takdirde kalifiye işçi ve teknik elemanın başka yerlerde iş arıyacakları muhakkaktır. Sivas, yukarda da arz ettiğim gibi, büyük bir ilimiz olmasına rağmen Y. S. E. Müdürlüğünün programı 1967 yılında geçen seneye nispeten daha çok kısıtlanmış bulunmaktadır. 1966 da 31 köyümüz içme suyuna kavuşmuş, 90 km. lik köy yolu yapılmış iken 1967 programında sadece 9 köyün içme suyu programa alınmış, 95 km. lik köy yolu da programa konmuş olmasına rağmen bugüne kadar ödeneğin az gönderilmesi, yukarda da arz ettiğim imkânsızlıklar dolayısiyle çalışma imkânı hâsıl olamamıştır. Bu vaziyette yıllardan beri içme suyuna ve köy yoluna kavuşmamış olan köylerimiz daha nice yıllar hasretle beklemek durumunda kalmışlardır...

BAŞKAN — Sayın Kangal, müddetiniz bitiyor, lûtfen bağlayın efendim.

KÂZIM KANGAL (Devamla) — Yolların yapılması, içme sularının akıtılması için köylerimiz de maddi imkânları nisbetinde iştirak ettikleri halde, bekledikleri şekilde programın gerçekleştirilememesi köylerimizi ümitsizliğe sevk etmektedir. Bu itibarla Sayın Başbakandan, Sayın Köy İşleri Bakanından Sivas için, bâzı Sivas köyleri için büyük bir ehemmiyet arz eden bu mevzu üzerinde durmalarını, ilgilenmelerini ümidetmekteyim.

Keyfiyeti bu şekilde arz eder, saygılar sunarım, teşekkür ederim arkadaşlar. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

2. — Takat Milletvekili Osman Saraç'ın, lise ve dengi okullarda din dersi konulması için öğrencilerin başvurmalarının dikkate alınmasına dair demeci

BAŞKAN — Sayın Saraç gündem dışı lise tedrisatı hakkında söz istemişsiniz, beş dakikayı geçmemek üzere buyurun.

OSMAN SARAÇ (Tokat) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, vakitlerinizin çok kıymetli olduğu şu anda ona paralel ve onun ağırlığı ile mütenasip kısa bir konuşma yapacağım. Karabük Demir ve Çelik Lisesi talebelerinden 163 öğrenci adına haykıran Hayri Ekşi bize şöyle sesleniyor :

«Muhterem büyüklerimiz; cihanı zulmetten nura kavuşturmak için gönderilen dinimizi öğrenmek istiyor, icaplarını fert fert tatbik ettiğimizde birçok meselelerin kökünden halledileceğine bütün varlığımızla inanıyoruz.

Maddi açlıklarını ileri sürerek hallini talebeden, neticede isteklerine kavuşanların her geçen gün çoğaldığı bu demokratik nizamda biz de size sesleniyoruz : Açız, maddi tokluğun zirvesinde olsak bile, her türlü faziletten, ahlâki güzelliklerden insanı mahrum eden mânevi sahada açız. Doyurun bizi!

Yokluk içindeyiz, fakat «burs, burs» diye bağırmıyoruz. Açıktayız, fakat başımızı sokacak bir yurt peşinde koşmuyoruz. İnanan ve muvaffakiyetini daima Allah'a güvenerek, sonsuz bir çalışma ve ceht gösterdikten sonra tam bir teslimiyet ile ona bırakmak gibi ulvî bir hayat felsefesinde arıyan, bunların ve bunun gibi bütün maddi ihtiyaçlarını kısa zamanda elde edeceğine iman ediyor, gerçekleşmesini Cenabı Haktan diliyoruz.

Bu açlık bitsin artık; dinimizi öğrenmek ve doymak istiyoruz.»

Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar; bu haykırış çok haklı ve yerindedir. Çünkü; hangi memlekette ve zamanda olursa olsun, Devletin fonksiyonu, sade memleketin, yol ve binalarını, su ve elektriğini yaptırmak değil, bu yollarda vürüyen ve binalarda yaşıyan, bu sulardan içen, elektriklerinden aydınlanan vatandaşların huzurunu sağlamaktır. Bu huzuru sağlamanın en müessir vasıtası da din, bilhassa İslâmiyettir. Bu realite ve gerçek her şeyden önce tarihî ve büyük hâdiselerle sabittir.

Umumi olarak bu görüş yanında Anayasamız ve mevzuatımız açısından da Devletin, vatandaşın dinî ihtiyaçlarını karşılamak için, aktif harekette ve nâzım rolünde bulunması gerekmektedir. Memleketimizde, Batı devletlerinde olduğu gibi, dinî işler cemiyetlere bırakılmadığından Hükümetimizin yürütmesi zarureti meydana çıkmaktadır. Bu zaruretin bir neticesidir ki, Anayasamız 154 ncü maddesinde Diyanet İşleri Başkanlığını düzenlemiştir. Bu başkanlık genel idare içinde yer almasına rağmen,

Anayasamızın ikinci maddesine de asla aykırı düşmemektedir.

Bu itibarla Hükümetimizin lise ve muadili okullara din dersleri konulması hususundaki icraatı, hiçbir yönden Anayasamıza aykırı bir tasarruf olamaz.

Diğer taraftan, Anayasamızın 10 ncu maddesinin son fıkrası Devletimize, böyle bir icraatı yapmak için, emir vermektedir. Bu maddenin ilgili fıkrasını okuduğumuz zaman Hükümetimizin mevzumuz ile alâkalı olarak iki vecibe ile yüklü olduğunu görürüz :

Birincisinde Hükümetimizin fert huzuruna ârız olan veya olacak olan engelleri ortadan kaldırması mecburiyeti söz konusudur.

İkincisinde ise daha ileri gidilerek, Hükümetimizin, vatandaşlarımızın mânevi varlığının gelişmesi için lüzumlu şartları hazırlaması emredilmektedir.

Binaenaleyh, Sayın Hükümetimiz Anayasamızın 10 ncu maddesinin 4 ncü fıkrası icabı olarak, müslüman vatandaşlarımızın mânevi varlığını geliştirmek mecburiyetindedir. İnsan varlığının öz temeli olan bu gelişmenin ruhu din, yani müslümanlık olduğuna göre, muhterem Hükümetimiz şahsiyetlerin teşekkül yeri ve çağı olan lise ve muadili okullarımıza din derslerini koymak zorundadır.

Muhterem milletvekilleri, temas etmek istediğim bir nokta da şudur ki, lise ve muadili okullarımıza din derslerinin konulması hususu bir teşriî faaliyet değil, bir idari iştir. Şöyle ki : Bu, çok zaman ve gerçek anlamı ile doğru olan, lise ve muadili okullarımıza din derslerinin konulması işi, biz milletvekillerinin değil, çok muhterem Hükümetimizin şeref ve gururla yapacağı şanlı bir hizmettir.

Sayın Millî Eğitim Bakanımızın basındaki beyanlarından sevinç ve kıvançla öğreniyoruz ki, cevval ve faal Hükümetimiz bu büyük vazifeyi tam zamanında yerine getirmek azim ve kararındadır. Bu asil ve yüce millet ve vatan dâvasının ilk çabalarını sarf etmek saadetine eren bir milletvekili olarak, otuz iki milyon müslüman Türk Milleti namına bu şanlı karar ve azminden dolayı, otuz iki milyonun hükümeti olan Hükümetimize huzurunuzda minnet ve şükranlarımı arz ederim.

Saygılarımla. (Soldan, alkışlar)

3. — Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem'in, T. C. Devlet Demiryolları ve Limanları İşletmesi İşçileri Emekli Sandığı ile Askerî Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığının Sosyal Sigortalar Kurumuna devri hakkındaki kanun tasarısının, Ulaştırma, Millî Savunma, Çalışma, Maliye ve Plân komisyonlarından alınacak 3 er kişiden kurulu bir Geçici Komisyonda görüşülmesine dair önergesi (4/210) (1/403)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Çalışma Bakanının bir önergesi vardır, okutuyorum :

Millet Meclisi Başkanlığına

20 . 7 . 1967 tarih ve 71 - 502/4512 sayılı yazı ile Başkanlığınıza havale buyurulan «Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları ve Limanları İşletmesi İşçileri Emekli Sandığı ile Askerî Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığının Sosyal Sigortalar Kurumuna devri hakkındaki kanun tasarısının» müstaceliyetine binaen, Karma Komisyon teşkili suretiyle öncelik ve ivedilikle görüşülmesine müsaade buyurulmasını saygı ile arz ederim.

Çalışma Bakanı
Ali Naili Erdem

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, okunan bu önergeye göre, Çalışma, Millî Savunma, Maliye, Plân ve Ulaştırma komisyonlarından üçer kişilik bir Geçici Komisyon teşkili istenmektedir. Bu istemi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Komisyon teşkili kabul edilmiştir.

4. — Afganistan Parlâmentosundan bir heyetin memleketimize davet olunması, Türkiye - Pakistan Parlâmentolararası Dostluk Grupu kurulması, Dostluk Gruplarının karşılıklı olarak kurulacağı gerekçesiyle Türk - Amerikan Parlâmentolararası Dostluk Grupu kurulmaması ve Macar Halk Cumhuriyeti Millet Meclisi Başkanının vâkı davetine icabet olunması hakkında Müşterek Başkanlık Divanı kararı

BAŞKAN — Müşterek Başkanlık Divanının bir sunuşu vardır, okutuyorum :

Müşterek Başkanlık Divanının 19 Temmuz 1967 tarihli toplantısında tesbit olunan aşağıda yazılı mütalâalar teker teker yüksek tasvibinize sunulacaktır.

1. Dışişleri Bakanlığının 6 . 7 . 1967 gün ve 530.228 - ORAF/1 - (85) sayılı tezkeresinde de ifade olunduğu üzere, Afganistan Parlâmentosundan bir heyetin ziyaret maksadiyle memleketimize davet olunması, Müşterek Başkanlık Divanında uygun mütalâa edilmektedir.

2. Bir (Türkiye - Pakistan Parlâmentolararası Dostluk Grupu) kurulması yolunda müteşebbis heyetçe vâkı müracaat, Müşterek Başkanlık Divanınca uygun mütalâa edilmiştir.

3. Amerika Senatosu ve Temsilciler Meclisinde, cari usul ve teamüle tevfikan yabancı memleket parlâmentolariyle dostluk grupları tesis edilemediği mealindeki, Dışişleri Bakanlığının 10 Haziran 1967 gün ve (311.986 Batı Dairesi Şub. 174) sayılı tezkeresinde münderiç ifadeye nazaran, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir (Türk - Amerikan Parlâmentolararası Dostluk Grupu) kurulması maksadına mâtuf talebin, 378 sayılı Kanunun 5 nci maddesinde, dostluk gruplarının karşılıklı oalrak kurulacağına mütedair kayıt muvacehesinde tervicedilmemesi müşterek Başkanlık Divanınca uygun mütalâa edilmiştir.

4. Macar Halk Cumhuriyeti Millet Meclisi Başkanının, Türkiye Büyük Millet Meclisinden bir heyeti Macaristan'ı ziyaret maksadiyle vâkı davetine icabet olunması, Müşterek Başkanlık Divanınca muvafık mütalâa edilmiştir.

Ferruh Bozbeyli
Millet Meclisi Başkanı

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım şimdi bu maddeleri ayrı ayrı okutup oylarınıza sunacağım.

1. Dışişleri Bakanlığının 6 . 7 . 1967 gün ve 530.228 - ORAF/1 - (85) sayılı tezkeresinde de ifade olunduğu üzere, Afganistan Parlâmentosundan bir heyetin ziyaret maksadiyle memleketimize davet olunması, Müşterek Başkanlık Divanında uygun mütalâa edilmektedir.

BAŞKAN — Birinci maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

2. Bir (Türkiye - Pakistan Parlâmentolararası Dostluk Grupu) kurulması yolunda müteşebbis heyetçe vâkı müracaat, Müşterek Başkanlık Divanınca uygun mütalâa edilmiştir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

3. Amerika Senatosu ve Temsilciler Meclisinde cari usul ve teamüle tevfikan yabancı memleket parlâmentolariyle dostluk grupları tesis edilemediği mealindeki, Dışişleri Bakanlığının 10 Haziran 1967 gün ve (311.986 Batı Dairesi Şub. 1 74) sayılı tezkeresinde münderiç ifadeye nazaran, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bir (Türk - Amerikan Parlâmentolararası Dostluk Grupu) kurulması maksadına mâtuf talebin, 378 sayılı Kanunun 5 nci maddesinde, Dostluk gruplarının karşılıklı olarak kurulacağına mütedair kayıt muvacehesinde tervicedilmemesi Müşterek Başkanlık Divanınca uygun mütalâa edilmiştir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

4. Macar Halk Cumhuriyeti Millet Meclisi Başkanının, Türkiye Büyük Millet Meclisinden bir heyeti Macaristan'ı ziyaret maksadiyle vâkı davetine icabet olunması, Müşterek Başkanlık Divanınca muvafık mütalâa edilmiştir.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

5. — Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkındaki kanun tasarısının geriverilmesine dair Başbakanlık tezkeresi (3/704) (1/236)

BAŞKAN — Başbakanlığın bir tezkeresi vardır, okutuyorum :

Millet Meclisi Başkanlığına

27 . 6 . 1966 tarih ve 71 - 29/3776 sayılı vazımızla sunulmuş bulunan «Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkında kanun tasarısı» nın geri gönderilmesini müsaadelerine arz ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

BAŞKAN — Geriverilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, gündemimize başlıyorum. Önceliğe alınmış üç kanun tasarısı vardır.

KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) — Sayın Başkan, bir önergem var.

BAŞKAN — Önergeniz bunlar işlem gördükten sonra okunacaktır, efendim.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına bâzı kadrolar eklenmesi hakkında kanun tasarısı (1/390) (S. Sayısı : 420) (1)

BAŞKAN — Önceliği alınmıştır. Komisyon ve Hükümet?

Komisyon burada, Hükümet adına Maliyeden yetkili arkadaş vardır. Komisyon yerini alsın efendim.

Muhterem arkadaşlar, kanunun görüşülmesine başlıyoruz. Tümü üzerinde söz istiyen?.. Yok. Maddelere geçilmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

İvedilik teklifi de vardır; ivediliği oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... İvedilik kabul edilmiştir.

Birinci maddeyi okutuyorum :

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına bâzı kadroların eklenmesi hakkında kanun tasarısı

Madde 1. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına ilişik cetvelde yazılı kadrolar eklenmiştir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı?.. Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 3. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Tümü üzerinde söz istiyen arkadaşımız var mı?.. Yok. Tümünü oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Meclisimizce kabul edilmiştir.

(1) 420 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna bağlıdır.

MAHMUT BOZDOĞAN (Adana) — Ekli cetveller okunmadı efendim..

BAŞKAN — Dağıtılmış bulunduğu için okutmak istemedim...

2. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmında değişiklik yapılması hakkındaki 5102 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı ve Ticaret ve Plân komisyonları raporlar. (1/362) (S. Sayısı : 422) (1)

BAŞKAN — Önceliği alınmıştır. Tümü üzerinde söz istiyen var mı? Yok.. Maddelere geçilmesini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir. İvedilik isteği vardır. İvediliği oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

1 nci maddeyi okutuyorum.

Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmında değişiklik yapılması hakkındaki 5102 sayılı Kanuna ek kanun

Madde 1. — Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair 30 . 6 . 1939 tarihli ve 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kadrolarında değişiklik yapılması hakkındaki 5102 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Teftiş Kurulu Başkanlığı kısmına aşağıdaki kadrolar ilâve edilmiştir.

BAŞKAN — 1 nci madde üzerinde bir önerge var, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa,

Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair 3656 sayılı Kanunun 1 sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığına ait kısmındaki 6 ncı derece 950 lira kadro maaşlı ikinci hukuk müşavirliği kadrosunun kaldırılarak yerine bu Kanuna bağlı 1 sayılı cetvele 4 ncü derece 1 250 lira kadro maaşlı ikinci hukuk müşavirliğinin ilâvesini arz ve teklif ederim.

Plân Komisyonu Sözcüsü
Nuri Bayar

(1) 422 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna bağlıdır.

BAŞKAN — Sayın Bütçe Karma Komisyonu Sözcüsü Nuri Bayar'dan rica ediyorum. Bu, tasarının neresine giriyor, burada yeri görünmüyor.

PLÂN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NURİ BAYAR (Sakarya) — Cetvele ilâve olarak.

BAŞKAN — Lûtfen cetvelin neresine ilâve edilecekse, ilâve edin de ona göre cetveli okutacağım efendim.

PLÂN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NURİ BAYAR (Sakarya) — Geri alıyoruz.

BAŞKAN — Önerge geri alınmıştır. 1 nci madde üzerinde söz istiyen yok. 1 nci maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen?. Yok. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen?. Yok. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun tümünü oylarınıza sunuyorum; Kabul edenler... Etmiyenler... Meclisimizce kabul edilmiştir.

3. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 115 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu raporu (2/549) (S. Sayısı : 438) (1)

BAŞKAN — Önceliği kabul edilmiştir. Tümü üzerinde söz istiyen? Yok. Maddelere geçilmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

İvedilik istemi vardır. Oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... İvedilik kabul edilmiştir.

1 nci maddeyi okutuyorum.

---

(1) 438 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna bağlıdır.

4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 115 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında Kanun

Madde 1. — 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 115 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesinin 1 nci bendine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

«Altı profesörü olmıyan fakülteelrden rektör seçilemez, dönem süresi biten rektör, bir dönem daha yeniden seçilebilir.»

BAŞKAN — 1 nci madde üzerinde söz istiyen?..

İHSAN ATAÖV (Antalya) —Bir matbua hatası vardır, komisyon düzeltecekti. 6 asli profesör, olacak. «Asli» kelimesini unutmuşlar, onu düzelteceklerdi.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI İLHAMİ ERTEM (Edirne) — Matbua hatası olmuş komisyon bir önerge veriyor.

BAŞKAN — 1 nci madde üzerinde gelen önergeyi okutuyorum :

Sayın Başkanlığa

Birinci maddenin ikinci fıkrasında «altı» kelimesinden sonra «asli» kelimesinin ilâvesini arz ve teklif ederim.

Millî Eğitim Komisyonu
Sözcüsü
Sabri Özcan San

BAŞKAN — 1 nci maddeye (asli) kelimesinin ilâvesi istenmektedir. Bu hususu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

1 nci maddeyi bu ilâve ile beraber oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen?.. Yok. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Kanunun tümünü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Meclisimizce kabul edilmiştir.

4. — İş kanunu tasarısına dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Geçici Komisyonu raporu (Millet Meclisi 1/232, Cumhuriyet Senatosu 1/742) (Gündeme) (Millet Meclisi S. Sayısı : 160 ve 160 a 1 nci ek; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 950) (1)

BAŞKAN — Geçici Komisyon Başkanı Kaya Özdemir'in bir önergesi var, okutuyorum efendim.

Yüksek Başkanlığa

Bugün gelen kâğıtlar arasında bulunan 160 a 1 nci ek sıra sayılı İş kanunu tasarısının gündeme alınmasını ve 48 saatlik kayıt aranmaksızın diğer işlere takdimen öncelik ve ivedilikle görüşülmesinin Yüce Heyetin oyuna sunulmasını arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon Başkanı
Kaya Özdemir

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, kanun bugün gelmiş olduğundan evvelâ gündeme alınması hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. Komisyon ve Hükümet lûtfen yerine alsın.

Öncelikle görüşülmesi istemi vardır. Önceliği oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Raporun gelmesinden ve dağıtılmasından itibaren 48 saat geçmemiş olduğundan 48 saat geçmeden görüşülmesi hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Raporu okutuyorum :

(Rapor okundu.)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, okunan rapor üzerinde söz istiyen var mı? Yok.

Senatoca yapılan ve komisyonumuzca uyulan değişiklikle 3 ncü maddeyi okutuyorum efendim.

İş kanunu tasarısı

İşyerini bildirme

Madde 3. — Bu kanunun kapsamına girecek nitelikte bir işyerini kuran, her ne suretle olursa olsun devralan, çalışma konusunu kısmen veya toptan değiştiren, yapılan işin tamamlanması yüzünden veya her hangi bir sebeple sürekli olarak çalışmasını bırakan işveren, işyerinin unvan ve adresini, çalıştırılan işçi sayısını, çalışma konusunu, işin başlama ve bitme gününü, kendi adını, soyadını ve adresini, varsa işveren vekili veya vekillerinin adı, soyadı ve adreslerini sürekli işlerde bir ay içinde bölge çalışma müdürlüğüne bildirmek zorundadır.

Bölge çalışma müdürlüğü mesul memuru ise bildirimin alındığına dair belge vermek zorundadır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen? Buyurunuz efendim.

KEMAL NEBİOĞLU (Tekirdağ) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Millet Meclisinden çıkmış olan 3 ncü madde Cumhuriyet Senatosundan şu değişiklik ile karşımıza gelmiş bulunmaktadır: Millet Meclisinden çıkan 3 ncü maddede işyerinin bildirimi hususunda süreksiz işlerde 10 gün içinde işverenin işyerini açtığını bölge çalışma müdürlüğüne bildirmesi gerektiği halde, bu 10 gün kaydı kaldırılmış bulunmaktadır. Ayrıca, Cumhuriyet Senatosunun kabul etmiş olduğu 3 ncü maddeye de bir fıkra ilâve edilmiştir. Bu da, bölge çalışma müdürlüğü mesul memuru ise bildirimi aldığına dair belge vermek zorundadır, demiş. Bu, gerçekten iyi bir husus. Bölge çalışma müdürlüğüne müracaat etmiş olan bir işverenin müracaat ettiğine dair bölge çalışma müdürlüğü tarafından, ilgili memur tarafından kendisine bir belge verilmesini olumlu karşılıyoruz. Ancak, süreksiz işlerde dahi işyerinin bir ay içinde bildirime tabi tutulması, yani, 10 günlük sürenin kaldırılmış olmasının karşısındayız. Süreksiz işler, mevsimlik işler bâzı ahvalde, 1,5, 2 veya 2,5 ay devam eden işlerdir. Bu işlerde, şayet bir aylık süreyi kabul edecek olursak, bölge çalışma müdürlüğünün bugünkü kadrosu içinde böylesine mevsimli veya süreksiz işyerlerini teftiş etmesi veya bildirimde bulunup bulunulmadığını tesbit etmesi mümkün olmıyacaktır. Halbuki 10 günlük bir kayıt koyduğumuz takdirde, işverenin 10 günlük süreye uyması, uymadığı takdirde gerekli takibat neticesinde bilâhara konmuş bulunan cezai maddelere çarptırılması mevzuubahsolacaktır. Hiç şüphesiz kanun koyucu, yani, Yüce Meclisiniz on günlük süreyi getirirken işin süresini nazarı dikkate almıştı. Yıllarca devam edecek olan bir işyeri için bir aylık bir süre konurken,

(1) 160 a 1 nci ek S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna bağlıdır.

ikibuçuk aylık, yahut iki aylık bir işyerinin çalışması için de bu bildirme süresinin bir aya çıkarılmasını o işyerinin bölge çalışma müdürlüğüne bildirilmemesi neticesini de doğurur. Halbuki, on günlük süreye itibar edilirse gerçekten bu konuda atılmış olan adım daha gerçekçi olur kanaatindeyiz. Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Ülker, buyurun.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, benden evvel konuşan hatip arkadaşımın da ifade ettiği gibi, süresiz işlerde, yani nitelikleri bakımından en çok 30 işgünü süren işlerde on gün içinde bölge çalışma müdürlüğüne bildirmek zorundadır, diye 8 nci maddede bir kayıt mevcut idi. Bu kayıt yerindedir. İşçinin çalışıp çalışmadığını isbat etmesi, mahkemede hakkını alabilmesi için zaruri bir hükümdür. Komisyon benimsememiştir. Bu benimsememe doğrudur. Komisyonun bu işaretine uymamız yerinde olacaktır.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Başka söz istiyen... Buyurun Sayın Kuas.

RIZA KUAS (Ankara) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Meclisimizden geçen iş kanunu tasarısı Senato Komisyonunda tamamen budanmak suretiyle birçok maddeleri değiştirilmiş ve yine İş Kanunu geri götürülmek istenmiştir. Huzurunuza gelen İş Kanununun, Senato Komisyonunun değiştirmiş olduğu İş Kanununun 3 ncü maddesi eskiden «bu kanunun kapsamına girecek nitelikte bir işyerini kuran, her ne suretle olursa olsun devir alan, çalışma konusunu kısmen veya toptan değiştiren, kapatan, yapılan işin tamamlanması yüzünden ve her hangi bir sebeple sürekli olarak çalışmasını bırakan işveren, işyerinin unvan ve adresini, çalıştırılan işçi sayısını, çalışma konusunu, işin başlama veya bitme gününü, kendi adını, soyadını ve varsa işveren vekili veya vekillerinin adı, soyadı ve adreslerini sürekli işlerde bir ay, süreksiz işlerde 10 gün içinde bölge çalışma müdürlüğüne bildirmek zorundadır.» şeklinde idi. «Süreksiz işlerde 10 gün» ibaresi, yani iki tane kelimeyi çıkartmak suretiyle kaçak işçi çalıştırma imkânı verildiği gibi, bölge çalışma müdürlüğüne ve yetkili yerlere bildirilme mecburiyeti de kaldırılmış ve bu suretle suiistimale büyük bir kapı açılmış oluyor. Yani, süreksiz işler bir ay sürüyor demek suretiyle bildirilmiyecek, üç ay sonra yine aynı şeyi yapacak, iki ay sonra yine aynı şeyi yapacak. Binaenaleyh böyle kaçak işçi çalıştırılması sağlanıyor ve iş yerini bildirmek mecburiyetinden işveren kurtulmuş oluyor.

Diğer taraftan, alt paragrafta yeni getirilen fıkrada «bölge çalışma müdürlüğü mesul memuru ise bildirimin alındığına dair bir belge vermek zorundadır.» deniyor. Bu da tamamen işverenlerin lehine düşünülerek konulmuş bir maddedir. Filhakika konmasında yarar var, yarar olmadığı iddiasında değilim, fakat, yine işverenlerin bildirdiği gün, bildirmediği gün ihtilâfını ortadan kaldırmak için konulmuş bir maddedir. Binaenaleyh; muhterem arkadaşlarım tensibederlerse, üçüncü maddenin birçok yerlerinin değişmesi icabeder ama hiç olmazsa eskiden bizim Yüce Meclisimizin kabul ettiği şekilde süreksiz işlerde de lûtfedilip on gün içinde bölge çalışma müdürlüğüne bildirmeleri kabul edilirse açılmış olan suiistimal kapılarının kapanacağı kanaatindeyim. Teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) — Müsaade ederseniz buradan arz edeyim Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar, Anayasamızın 92 nci maddesine göre, burada Yüce Meclisçe benimsenen maddeler bir karma komisyona gidecektir. Binaenaleyh, Geçici Komisyonumuzun benimsemediği, Millet Meclisi metnine uyduğu maddeler hakkında sayın üye arkadaşlarımızın iltifat buyururlarsa Millet Meclisi metnine, o takdirde tekrar bir karma komisyon kurulacak ve işin süratle intacı gerekecektir. Bu hususu arz etmek istiyorum. Ve benimsenmesini istirham ediyorum.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, söz istiyen arkadaşlarımızın sözüne biz mâni olamayız, diledikleri şekilde konuşabilir. Onun için bu usulü her arkadaşımızın bilmesi gerekir kanaatindeyim.

Başka söz istiyen?.. Buyurun Sayın Ertuğrul.

MUSTAFA ERTUĞRUL (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri Millet Meclisinde kabul edilen metin, Senatoda bâzı ufak değişikliklerle yine Meclise gelmiş bulunmaktadır. Bâzı ar-

kadaşlarım görülüyor ki, Senatoda işçi lehine dahi gelen bir madde üzerinde, o da orada değiştirildiği için, işçi aleyhinde olduğu gözüküyor. Meclisten geçen metin Karma Komisyona gideceğine göre, biz Meclisten geçen metin üzerinde duruyoruz ve metin üzerinde sürekli işlerde bir ay ve süreksiz işlerde on gün zarfında her hangi bir işçi arkadaş iş kazasına uğrar ve bir tarafı kırılır, bir şey olursa ne sigortalı olmadığı için, ne de kayıtlı olmadığı için arkadaşın uğradığı bu kazadan dolayı da hiçbir tazminat alamaz. Bu itibarla, Meclisten geçen «10 gün» kaydının kalmasını arz ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Başka söz istiyen? Yok.

Muhterem arkadaşlarım, Komisyonumuz bu maddeyi benimsememiştir, yani kabul etmemiştir. Benimsememe hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Benimsememe kabul edilmiştir, Karma Komisyona gidecektir.

İstisnalar

Madde 5. — Aşağıda belirtilen hususlarda bu kanun hükümleri uygulanmaz:

1. Deniz ve hava taşıma işlerinde,
2. Tarım işlerinde (Orman tâli yolları dâhil),
3. Bir ailenin üyeleri veya hısımları arasında dışarıdan başka biri katılmıyarak yapılan işlerde,
4. Ev hizmetlerinde,
5. 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununun 2 nci maddesinin târifine uygun üç işçinin çalıştığı işyerlerinde,
6. Çıraklar hakkında,
7. Aile ekonomisi hududu içinde kalan tarımla ilgili her çeşit yapı işlerinde,
8. Konutların kapıcılık hizmetlerinde,
9. Sporcular hakkında,
10. 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun 2 nci maddesinde sayılan teşekküllerden veya döner sermayeli kuruluşlardan kadro karşılığı aylık veya ücret alan asli ve sürekli görevliler hakkında,
11. Yardımsevenler Derneği merkez ve taşra atelyelerinde çalışanlar hakkında,
12. Rehabilitasyon yerlerinde çalışanlar hakkında,

Şu kadar ki,

a) Kıyılarda veya liman ve iskelelerde gemilerden karaya ve karadan gemilere yapılan yükleme ve boşaltma ilşeri,

b) Havacılığın bütün yer tesislerinde yürütülen işler,

c) Tarım sanatları ile tarım aletleri makina ve parçalarının yapıldığı atelye ve fabrikalarda görülen işler,

ç) Tarım işletmelerinde yapılan yapı işleri,

d) Halkın faydalanmasına açık veya işyerlerinin müştemilâtı durumunda olan park ve bahçe işleri,

Bu kanun hükümlerine tabidir.

BAŞKAN — Bu madde üzerinde söz istiyen? Reşit Ülker buyurun efendim. Rıza Kuas, Süleyman Ünlü de söz istemişlerdir.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar; İş Kanununun ana ve en çok münakaşa edilen maddelerinden birisi olan, istisnaları gösteren madde Sayın Senato tarafından baştanbaşa değiştirilmiş. Meselâ, uzun münakaşalardan sonra Millet Meclisinde İş Kanunu kapsamına kapıcılık hizmetleri de dâhil edilmiş idi, bunlar çıkarılmış. Buna ev hizmetleri ilâve edilmiş, yeniden, çıraklardan bahsedilmiş, aile ekonomisi hududu içinde kalan tarımla ilgili her çeşit yapım işlerinden bahsedilmiş, kapıcıları istisna olarak almış. Yani, İş Kanununun şümlünden çıkarmış, sporculardan bahsetmiş. Daha başka teferrüat var. Netice itibariyle komisyon benimsememe yolunda verdiği karar tamamen doğrudur. Meclis olarak buna uymamız yerinde olur.

BAŞKAN — Sayın Kuas, buyurunuz.

RIZA KUAS (Ankara) — Muhterem arkadaşlarım, Komisyon Başkanı arkadaşımın görüşüne iştirak etmek mümkün değildir. Yani, eğer Senato Komisyonunun benimsediği hususları benimsemezsek, bir daha komisyon kurulacak ve işler uzayacaktır, buyurdular. Arkadaşlarım, bu kanun buradan geçerken, 100 küsur maddelik olan kanunun maddeleri üzerinde 152 tane tadil önergesi vermiştik. 152 tadil önergesinin 1 - 2 si hariç, öbürlerinin hiçbirisi kabul edilmedi.

Arkadaşlarım; 31 sene sonra Meclisten geçen kanun, Senatoda kabul edilirse kabul edilip çıktığı bu anda çalışan işçilere her hangi bir yenilik getirmemektedir. Yenilik getirirse işçilere, yani, bugün çalışan işçilerin yaşantılarında her hangi bir değişiklik, her hangi bir iş te-

minatı, her hangi bir garanti getirecek hususları varsa o zaman Komisyon Başkanı arkalaşımızla birleşebilirim. Her hangi bir yeniliği getirmiyen bir kanunun biran evvel çıkmasında ne fayda mülâhaza ederler, bunu tahmin etmek mümkün değil. Bu bakımdan zaten işçilere her hangi bir yenilik getirmiyen bu kanunun geri kalması, yeniden bir komisyon kurulması, İş Kanunu çıkmıyacak endişesine katılmak mümkün değildir. Senato komisyonu kanuna öyle bir tırpan atmış, öyle bir budamış ki, nerede ise fabrikalarda çalışan işçileri de istisnalar kısmına katması kalmış. Sadece fabrikada çalışan işçiler İş Kanununa tabi, başka bir kişi İş Kanununa tabi leğil şeklinde budamış. Ne yapmişlar, 5 nci maddeyi hep birlikte okuyalım, bakalım dışarda ne kalıyor. İş Kanununa neler tabi:

«1. Deniz ve hava taşıma işlerinde,

2. Tarım işlerinde (Orman tâli yolları dâhil)»

Yani orman tâli yollarında çalışan işçiler... Türkiye'nin yolları malûm, köy yolları malûm, kaza yolları malûm, köylerde, kazalarda yol denilecek bir yol yoktur. Bu yolların yapımında, bu yolların onarımında çalışan işçiler İş Kanununa tabi olmıyacak. Kim tabi olacak peki İş Kanununa?

«3. Bir ailenin üyeleri veya hısımları arasında dışardan başka biri katılmıyarak yapılan işlerde,

4. Ev hizmetlerinde,

5. 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununun 2 nci maddesinin tarifine uygun üç işçinin çalıştığı iş yerlerinde»

Arkadaşlarım; esasen bu kanunun daha evvelki hükümetler tarafından hazırlanıp huzurunuza getirilmesinin nedeni, birinci plânda bir işçinin çalıştırıldığı iş yerlerinin dahi kanun kapsamına alınmasını öngören, anatemel maddelerden birisidir. Şimdi 5 nci madde üç kişiyi tamamen kanun dışında bırakıyor. Hattâ hatırlarsınız, burada Sayın Çalışma Bakanı işaret etmişlerdi, şoförlerin bu kanun kapsamına alınacağını. Ve bizim kabul ettiğimiz husus da ancak, «Esnaf kanununa tabi olan ve üç kişiye kadar çalışanların Çalışma Bakanlığının hazırlıyacağı bu tüzükte belirtilir.» hususu buradan kaldırmak suretiyle tamamen kanun maddesine getirilmiş ve üç kişi çalıştıran yerler kanun kapsamının dışında bırakılmak istenmektedir. Zaten bu kanunun anagayesi, anagörüşü bir işçi çalıştıran iş yerlerinin kapsam dâhiline alınmasını amaç güden bir kanundur. Tamamen bu amacından uzaklaştırılmış bir duruma getiriliyor bununla.

«6. Çıraklar hakkında...»

Muhterem arkadaşlarım, çıraklar hakkında uygulanmaması demek yani, 16 - 17 yaşından küçük, çırak olarak çalışan, esasen tamamen himaye edilmesi icabeden çıraklar, yani, küçük yaşta çıraklık hayatına girmiş, Türkiye'nin geleceği bakımından o çocukların, o çırakların iyi yetiştirilmesi, sıhhatli olabilmesi her türlü sosyal güvenlik altına almamız icabeden çırakları kanun kapsamı dışında himayesiz bırakmak ne demek?

Muhterem arkadaşlarım, çırakları esasen İş Kanununun kapsamına almak icabeder. Çünkü, onlar yarının Türkiye'sini inşa edecek kimseler olacaktır. Bu bakımdan çırakların kanun kapsamı dışında bırakılması diye bir şey düşünülemez.

«7. Aile ekonomisi hududu içinde kalan tarımla ilgili her çeşit yapı işlerinde.»

Arkadaşlarım, aile ekonomisi hududu içinde kalan tarımla ilgili her çeşit yapı işlerinde... Bu, o kadar muğlak, o kadar tefsire muhtaç, o kadar geniş mâna ifade eden bir hükmü 5 nci maddenin içine getirip koymuşlar ki, bunu tefsir etmek bunun altından çıkmak mümkün değildir. Yani aile ekonomisi hududu içinde kalan tarımla ilgili her çeşit yapı işlerinde... Peki, İş Kanunu kapsamına kim girecek, anlamıyorum.

«8 — Konutların kapıcılık hizmetlerinde»

Muhterem arkadaşlarım, bu kanun görüşülürken kapıcılar Sendikası ve kapıcı heyetleri gelmişti, Çalışma Bakanı ve Sayın Komisyon Başkanı arkadaşım da hatırlarlar, kapıcıların bu kanunun kapsamına alınmasının yerinde olduğu görüşüne katılıyoruz dediler. Fakat, Senato Komisyonu her ne hikmetse Ticaret ve Sanayi Odasının dağıtmış olduuğ veyahut da işverenlerin tesiri altında kaldı diyemiyeceğim, ama her ne hikmetse öyle bir budama budamış ki, İş Kanununu, bizim endişelerimizin ötesinde çok daha işçi aleyhine gelebilecek şekilde bir tanzim hususu düşünmüştür.

«9. — Sporcular», arkadaşlarım, sporcuların da İş Kanunu kapsamına alınması zarureti vardır. Zaten bizim Yüce Meclisin kabul ettiği metinde bu ayrılıklar, bu tefrikler yapılmamıştı.

«10. — 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun ikinci maddesinde sayılan teşekküllerden veya döner sermayeli kuruluşlardan kadro karşılığı aylık veya ücret alan aslî ve sürekli görevliler hakkında»

Yani, 624 sayılı Devlet Personel Sendikası Kanununa tabi yerlerde ücret alan memur, ücretle çalışan işçi kanun kapsamına girmiyecek.

«11. — Yardımsevenler Derneği merkez ve taşra atelyelerinde çalışanlar hakkında.»

Arkadaşlarım, yardımsevenler derneklerinin büyük teşkilâtları vardır. Bu yardım sevenler derneklerinin büyük teşkilâtlarında çalışan işçiler İş Kanunun kapsamına girmiyecek. Yani, bir tarafta Yardımsevenler Cemiyeti yardıma muhtaç vatandaşlara yardım ederken, kendi yanında çalıştırdıklarının İş Kanunu kapsamı dışında bırakılması isteniyor. Böyle tersine bir görüşe, böyle tersine bir mantığa sahibolmanın nedenini bir türlü tahmin etmek mümkün değil. Yardımsevenler Derneği ne yapıyor? Yardıma muhtaç insanlara yardım yapıyor. Bu yardımın kendi yanında çalıştırdığı kimseleri muhtaç duruma getirmek suretiyle olmaması lâzım arkadaşlar. Yardımsevenler Derneği tamamen bir gayeye, bir sosyal görüşe hizmet ediyor. Ama Yardımsevenler Cemiyeti kendi yanında çalıştırdığı insanları İş Kanununun kapsamı dışında tutmak suretiyle yardım yapması bu, tamamen tersine bir görüş olur. Bilhassa yardım sevenler Derneğinde çalışan arkadaşlarımızın İş Kanunu kapsamı dışında bırakılması diye birşey düşünülmemesi lâzım.

«12. — Rehabilitasyon yerlerinde çalışanlar hakkında».

a) Şu kadar ki, kıyılarda veya liman ve iskelelerde gemilerden karaya ve karadan gemilere yapılan yükleme ve boşaltma işleri.

b) Havacılığın bütün yer tesislerinde yürütülen işler.

c) Tarım sanatları ile tarım aletleri makina ve parçalarının yapıldığı atelye ve fabrikalarda görülen işler.

ç) Tarım işletmelerinde yapılan yapı işleri.

d) Halkın faydalanmasına açık veya işyerlerinin müştemilâtı durumunda olan park ve bahçe işleri. Bu kanun hükümlerine tabidir.»

Yani, şu 12 kısma ayrılmış olan yerlerde çalışan işçiler İş Kanununun kapsamının dışında bırakılmak isteniyor.

Arkadaşlar sadece buraya bir cümle daha ekliyelim, fabrikalarda çalışan işçiler de bu kanunun kapsamına tabi değildir diyelim ve bu işi tertemize havale edelim bu iş böyle olur. Binaenaleyh bu nedenlerle Senato Komisyonunun huzurunuza getirmiş bulunduğu beşinci maddeye iltifat etmek mümkün değildir. Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Süleyman Onan, buyurun.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Grup adına mı efendim.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Hayır şahsım adına.

BAŞKAN — Peki.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) — Sayın Başkanım, komisyon adına istirham edeceğim efendim.

BAŞKAN — Hemen mi, yoksa arkadaşların konuşması bitsin mi?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) — Şimdi istiyorduk efendim.

BAŞKAN — Sayın onan, bir dakika efendim, Komisyonun öncelik hakkı vardır efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar;

Türkiye'nin siyasi hayatı, bu derece siyasi konuları istismar eden, bu derece kendi bildiğine çekilen bir konuşmaya bir daha raslamıyacağı için, huzurunuza çıkmak mecburiyetinde kaldım.

Yüce Meclise niyabeten vazife gören komisyonumuz ne yapmış? Cumhuriyet Senatomuzun, yani Türkiye Parlâmentosunun, millet adına hüküm koyan, millet adına vazife gören, hüküm veren bir organının görüşüne aynen iştirak etmiş mi de arkadaşımız burada bir saat, aşağı - yukarı 15 - 20 dakika mütemadiyen beşinci maddenin fıkralarını da alarak inatla ve ısrarla burada konuşmak istiyor. Mesele, basit, akşam TRT de verilecek. TRT vasıtasiyle

Umumi Efkârda yine 5 nci madde hakkında biz şunu konuştuk, bunu konuştuk dedirtmek için. Komisyonumuz Cumhuriyet Senatosunun metnini tetkik etti, arkadaşımızın söylediği gibi, Cumhuriyet Senatosu Komisyonunun değil, Cumhuriyet Senatosu Umumi Heyetinin tasvibine mazhar olmuş bulunan bu metni tetkik etti ve benimsememeye karar verdi. Yüce Meclisin çatısı altında bulunan bütün siyasi partilerin hemen hemen hepsinin temsil edildiği Geçici Komisyonumuzda yalnız bir tek arkadaşımızı, Sayın Yahya Kanbolat söz hakkım saklıdır, diye imza etti. Muhalifim de demiyor, söz hakkım saklıdır diyor. Burada mütemadiyen muhterem arkadaşlar vakit öldürmeye ve millete TRT vasıtasiyle selâm göndermeye mâna yok. Biz beşinci maddeyi esasında benimsemedik. Cumhuriyet Senatosu ile Millet Meclisinin Geçici komisyonların eşit sayıda kurulacak bir Karma Komisyonda mesele enine boyuna görüşülecek ve neticede tekrar Millet Meclisine, Yüce Heyetinizin huzuruna gelecek. Mesele, bu şekilde enine boyuna tekrar yeniden Umumi Heyette müzakere ediliyormuşcasına istismar etmeye lüzum yoktur.

Keyfiyeti saygı ile arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Süleyman Onan buyurun.

SÜLEYMAN ONAN (Kırşehir) — Değerli milletkelilleri, Türk işçinin kaderi ile alâkalı İş Kanununu bundan evvel Büyük Mecliste müzakere ettik. Esaslı bir rötuştan geçirildikten sonra Cumhuriyet Senatosu da kendi görüşüne göre bâzı maddeleri tadil etmiş, bâzı maddelerini tarh etmiş, kendi görüşüne göre iyidir bu şekil demiş ve bizim Meclisimize tekrar iade etmiş. Neden Büyük Millet Meclisine bu kanun tekrar iade oldu? Demek ki, yeniden bu Meclisin görmesinde mutlaka fayda var da ondan, bu Meclisin rötuşundan geçmesi mutlaka lüzumludur, da ondan. Komisyon sözcüsü arkadaşımız çıkmış buraya, efendim, buna ne lüzum var, istismar ediliyor, diyor, benden evvel konuşan hatip arkadaşıma. Değil öyle, komisyon sözcüsü arkadaşım. Mademki Karma Komisyon bunu rötuş etmeye yetkiliymiş de niye Meclise tekrar geldi?

BAŞKAN — Karma Komisyon değil Süleyman Bey. Geçici Komisyon.

SÜLEYMAN ONAN (Devamla) — Evet Geçici Komisyon. Şimdi buradan geçtikten sonra, Büyük Meclisin tasvibinden geçtikten sonra Karma Komisyonda müzakere edilecek olan bu kanunun değiştirilmiş maddeleri esas kesbedecek. Onun için değerli arkadaşlarım, biz bir kanunu yapıyorsak dörtbaşı mamur kanun yapmalıyız ve ilgililer rahatlık duymalı. Şimdiye kadar Türk işçisinin hakikaten istismar edildiği bir hakikat. Son yıllarda Türk işçisi, Türkiye'deki çalışma durumunun garantiye bağlandığının farkına vardı ve onun için iş verimini çoğalttı. Onlar da insan. Yıllar yılıdır salece sosyal hizmetlerde çalışan Türk işçisini birazcık olsun rahata kavuşturmak imkânını sağlıyabildik. Ama, yanı başında bir lokma ekmeğe muhtaç bir hayli kalabalık evlâdı ıyalini, çoluk çocuğunu geçindirmekle mükellef bir lokma ekmek kazanamıyacak kadar fakir kalmış tarım, işçileri, bakın burada yine mevzuun dışına çıkarılmış. Olmaz böyle şey değerli milletvekilleri. İğneyi kendimize, çuvaldızı başkasına batıralım. Bu memlekette fakir, zengin herkese eşit haklarla gücüne göre çalışmalı ve helâlinden kazanacağı alınteri hakkını almalı. Biz, kanunla hak sahibi olanların hakkını kısıtlamamalıyız. Tarım işlerinde çalışan, bilhassa orman tâli yollarında çalışanlar bu kanunun dışına çıkartılmalıymış. Karayollarında, Bayındırlık Bakanlığı teşkilâtında, Bayındırlık Müdürlüğü emrinde çalışan, belediyelerin yol işlerinde çalışanlar bu haktan faydalanıyor, toplu sözleşmelerden faydalanıyor da orman yollarında çalışan, kazma kürek sallıyan ter dökenler neden faydalanmasın? Sebebi ne? Yani, nedir bunların günahı, değerli milletvekilleri?

Bu yönlerinden dolayı müsaade buyurunuz bu kanun buraya gelmiş iken bu hakkıların haklarının verilmesi bakımından biz burada bu mevzuu esaslı görüşelim ve kusursuz kanunlaştıralım.

BAŞKAN — Sayın Süleyman Onan, sizden istirham ediyorum. Bu kanun Senatoda değiştirilmiş olan şekiline Geçici Komisyonumuz katılmamıştır. Binaenaleyh, bunun burada Millet Meclisince değiştirme imkânımız yoktur. Yalnız ya lehinde veya aleyhinde karar vereceğiz. Eğer komisyonun görüşüne iştirak eder ve

Senatodan gelen şekli kabul buyurmazsa Heyeti Umumiye, Karma Komisyona gidecek, Karma Komisyon karar verecektir. Biz burada istediğimiz kadar konuşalım, değiştirme salâhiyetine sahip değiliz efendim. Bu ciheti arz ederim. Boşuna vakit kaybetmiyelim. Rica ederim.

SÜLEYMAN ONAN (Devamla) — Muhterem Başkanım, konuşmamın başında da arz eyledim.

BAŞKAN — Ama konuşmanızın başındaki sözler de haklı değildi Sayın Süleyman Onan kardeşim. Haklı olsaydı Başkanlık itibar ederdi, ama, değil. Burada siz ne kasdediyorsunuz? Senatodan gelen değişikliğe Meclis iştirak etmesin diyorsunuz. Zaten komisyon da iştirak etmemiş, katılmamıştır. Karma Komisyona gitmesi zarureti vardır. Bunun üzerinde istediğiniz kadar konuşun, hepsi aynıdır.

SÜLEYMAN ONAN (Devamla) — O halde niye Meclisin huzuruna arz ediliyor.

BAŞKAN — Komisyonun iştirak edip etmediğini arz etmek için. Söylüyoruz kardeşim, siz konuşun, bir şeyi değişmez ki.

SÜLEYMAN ONAN (Devamla) — Geçici Komisyonda müzakere edilecek olan, yeniden gözden geçirilip hakkın tesliminde kusur edilmemesi için çalışılacak olan şu maddelerde...

BAŞKAN — Karma Komisyona gidecek Geçici Komisyon değil.

SÜLEYMAN ONAN (Devamla) — Karma Komisyona gidecek. Arkadaşlarımızın tenevvür etmesi lâzım. Demek oluyor ki, Cumhuriyet Senatosunda bu şekilde bir gaflete geliyorlar, bilerek bilmiyerek, ne şekilde olursa olsun, kusurlu çıkartılıyor. Yeniden böyle bir hataya düşmemek için arzı kelâm ediyorum. Müsaade buyurunuz, kötü bir şey söylemiyoruz.

Muhterem milletvekilleri, gerek aile hizmetlerinde çalışanlar, gerek Küçük esnaf sanatkârlar Kanunun şümulüne girenler, gerekse tarımla ilgili atölyelerde çalışanlar bu kanunun şümulüne girmeli, hakkını almalıdır. Fabrikalarda çalışanlar, bilûmum işçiler bu kanundan faydalanıyor da neden tarım aletlerinde, pulluk fabrikasında, traktör fabrikasında zirai ilâçları imal eden fabrikalarda, çeşitli atölyelerde çalışanlar faydalanmasın. Onlar da fabrika işçisi, bunlar da fabrika işçisi. Bütün bunlardan dolayı değerli arkadaşlarım, bu memleketin her sınıfında her kademesindeki işçiler, kanuni haklarını mutlaka almalıdırlar.

BAŞKAN — Sayın Okan, kim almasın diyor?

SÜLEYMAN ONAN (Devamla) — Bu yolda karar vermenizi bilhassa istirham ediyorum. İşçiyi artık mutlaka huzura kavuşturmak lâzım.

BAŞKAN — Almasın diyen yok Sayın Süleyman Onan. Komisyonumuz zaten katılmamış, istediğiniz kadar konuşun. Senatodan gelen metni kabul etmemiştir. (Gürültüler) Rica ediyorum arkadaşlar Başkanlık vazifesini yapar, siz de isteyin söz vereyim.

Sayın Ecevit.

BÜLENT ECEVİT (Zonguldak) — Vazgeçiyorum.

BAŞKAN — Sayın Kemal Nebioğlu, buyurun.

MUSTAFA ERTUĞRUL (İstanbul) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Söz mü istiyrosunuz, başüstüne.

SABAHATTİN SAVACI (Gümüşane) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Savacı ,isminizi yazdım.

KEMAL NEBİOĞLU (Tekirdağ) — Sayın milletvekilleri; konu üzerine eğilmeme sebep, arkadaşım Komisyon Başkanı Sayın Kaya Özdemir oldu. Sayın Rıza Kuas 5 nci madde ile ilgili görüşlerini Yüce Meclise arz etti. Bu, selâm değildi, sadece geçmişte bir işçinin çekmiş olduğu ıstırapları dile getirmek idi. Hiç şüphesiz, önümüze gelmiş olan İş Kanunu ile ilgili, Senatonun değişikliğini benimsemek veya benimsememek bahis mevzuudur, biliyoruz.

Ancak, bu vesile ile konunun üzerinde durmak ve konuyu bir kere daha açmakta Sayın Rıza Kuas yarar bulmuştur. Yüce Mecliste bu İş kanunu tasarısı müzakere edilirken Adalet Partili milletvekilleri, Sayın milletvekilleri hemen konunun müzakere edilip, hattâ gerekirse üzerinde durulmadan Yüce Meclisten çıkması lehinde idiler. Bu sebeple de maddeler üzerinde titizlikle duran grupumuz milletvekillerine ithamlar ve bâzı hoşa gitmiyen beyanlarda bulunuyorlardı.

BAŞKAN — Şimdi eskiyi karıştırmıyalım rica ederim. Şimdiki müzakerenin konusu o değil.

KEMAL NEBİOĞLU (Devamla) — Bağlıyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Lûtfen.

KEMAL NEBİOĞLU (Devamla) — Mesele, 31 yıl sonra çıkacak bir kanunun hakikaten sosyal bünyemize uygun, istikbalde kısa bir süre sonra değişiklik önergeleri ile karşımıza gelmesinden yana olmadığımız için, dünyada ve yurdumuzdaki sosyal gelişmenin paralelinde bir kanunun çıkması için yaptığımız mücadeledir. Bu sebeple tekrardan konu üzerinde biraz daha durmakta elbette Rıza Kuas arkadaşım fayda görmüş ve 5 nci madde ile ilgili görüşlerini Yüce Meclise sunmuştur. Bundan neden alınılır, neden gocunulur? Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Mustafa Ertuğrul, buyurun.

MUSTAFA ERTUĞRUL (İstanbul) — Sayın milletvekilleri, görüşülmekte olan İş Kanunu Senatodan geçti, bâzı maddeleri değişti, Geçici Komisyonda görüşüldü ve Senatonun değiştirdiği maddeler üzerinde, Komisyon Başkanının da izah buyurdukları gibi, biz burada her maddeyi didik didik ditsek, bunun üzerinde uzun uzadıya görüşsek bu tekrar, Büyük Meclisin seçeceği karma komisyona gideceğine göre, burada bu meseleyi bu kadar uzatmamızda fayda yoktur. Buraya çıkan arkadaşlarımız sanki tezgâhını bırakmış da buraya gelmiş gibi, işçi nasıl çalışır, işçi ne şartlar altında bulunur, bunu biliyormuş gibi, şu kanunun çıkmasını uzatmaya hiç hakkı olmıyacağı kanaatindeyim.

Arkadaşlar, buraya çıkan arkadaşlarım Senatonun kabul ettiği metni burada tekrar sanki şu Mecliste bu metinler kabul edilecekmiş gibi maddeyi teker teker izah ediyorlar, üzerinde duruyorlar. Şu günü uzatmak, saati 5 e kadar getirmek. Gaye kanunun çıkması değil, «gaye bostan yemek değil, bostancıyı dövmek». Ne olacak? Bu kanun tatilden evvel çıkmıyacak. Bu kanun tatilden evvel çıkmadığı için 3 aylık bir zaman zarfında ne yapacaklar? Gittikleri yerlerde, işte İş Kanununu çıkarmadılar, işte işçiye gelen hakkı da getirmediler, demekten başka bir çabaları yoktur. Yoksa, bu arkadaşlarım şu mesele buraya geldiği zaman kısaca, «biz Meclisin çıkardığı metin üzerinde duruyoruz, ısrarlıyız, kararlıyız» der, tek kelime ile bu mesele burada bitmiş olur. Ondan sonra Geçici Komisyona havale edilir ve Büyük Meclis tatil olmadan önce bu kanun çıkmış olur. Arkadaşlarım alınmasınlar, bu kanun için 184 önerge verildiğinden, 184 önergeden ikisi hariç, kabul edilmediğinden, bilmem ne yaptığından bahsederler. Arkadaşlarım, bunların zamanı geçmiştir. Önergelerini gördük. Buraya önerge veren, kendisine işçi süsü veren, işçiyi temsil ediyormuş gibi görünen işçi değildir, işçiyi temsl edemez. Kaç tane işçisi var, kaç işçiyi temsil eder? Onu burada izah etsin. Az evvel gördünüz 3 ncü maddede diyor ki, bir ay zarfında çalıştırılan işçiler bölge çalışma müdürlüğüne müracaat ettiği zaman ilgili memur buna makbuz verir. Bu bile doğru değilmiş. İşçi oraya bağlandığı için verilen bir makbuz. Bu da doğru olmıyacağına göre, şu mikrofonu işgal eden arkadaşlarımın hangi meselesi doğrudur, izanınıza, vicdanınıza bırakırım. Hürmetle selâmlarim.

BAŞKAN — Sayın Savacı buyurun efendim.

SABAHATTİN SAVACI (Gümüşane) — Muhterem arkadaşlar, Sayın Kaya Özdemir Komisyon Başkanı sıfatiyle arkadaşlarımızı işin politikasını bırakarak, daha ziyade teknik yönden meseleye eğilmeye davet etmiştir. Ben böyle anladım. İşin bu yönünü tetkik edince Türkiye'nin şartlarına göre Senato değiştirişi ile Millet Meclisi metni arasında istisnalar bölümünde hayli fark meydana çıkıyor. Şimdi bu yönden bir tetkike tabi tutmak lâzımgelir. Senato bu istisna olarak kabul ettiklerinde hakikaten işçinin ve işyerinin lehinde mi hareket etmiştir, yoksa işçinin, işyerinin aleyhinde mi hareket etmiştir?

Muhterem arkadaşlarım, burada bu istisnalarda bir işveren yok. Esas itibariyle bir patron, bir işveren yok. Yukardan aşağıya bakınız; «tarım işlerinde, orman tali yolları dâhil» diyor. Tarım işleri, ormana ait tali yolların yapılması, bu ormandan istifade eden köylülere ait bir hizmet. Eğer orman içinde bulunan köylüler bu tali yolları yaparlarsa kendilerinin işine yarar. Orman hizmetlerini, orman taşıma hizmetlerini, istif hizmetlerini köylüler görür, o köylülere yaptırılır. Bu yolların yapılmasında da köylülerin, yani, çalışanların büyük menfaati vardır.

Şimdi, siz bunu İş Kanunu kapsamı içine alırsanız acaba bu çalışanların aleyhine olmaz mı diye ben endişeye kapılırım. Çünkü, o zaman orman idaresi bu İş Kanununun şart koşacağı hususlara riayet ederek tekrar çalıştırır mı, çalıştırmaz mı? Benim müşahedeme göre, benim gördüğüm yerlerde orman içi hizmetlerinde bu kadar külfete giremeyiz, bu yolları ilerde yaptırırız, şimdilik bu kadar paramız, imkânımız yoktur diyecek. O zaman bu hal tarzı işçinin, yani oradaki çalışan köylünün aleyhine işliyecek. Bunu dikkatinize arz ederim. Yukardan aşağıya geliyorum.

Yine arkadaşlarım çıraklık müessesesi üzerinde durdular. Çıraklık hakkında uygulanmamasını da yine arkadaşlar söylediler. Burada da bir patron yoktur. Patron denilen, bir kiralık dükkân, bu dükkânda bir örs, bir körük, demircilik yapar adam. Bu demircinin yanında yine mahallesinden, çarşısından komşusundan gelen çocuklar burada eğitim görür, demircilik öğrenir. Siz iş kanunu kapsamı içerisine alırsanız bunu, bu çırakların burada çalışamaması tehlikesi vardır. Böyle bir eğitimden geçmesi, küçük yaşında yetişmesi gerekli. Bizim çırak yetiştirecek imkânlarımız yok, hemen de ihzar edemiyoruz. Edemediğimize göre bu devrede hiç olmazsa bu çıraklığın bu mekanizma içerisinde işlemesine imkân vermek lâzımgelir. Eğer bunu, İş Kanunu kapsamı içerisine alırsanız, endişe ederim, bu çırakları bu adamlar, yani demirciler, marangozlar çalıştırmıyacaklardır. Bu çalıştırmasından dolayı eğitime mazhar olacak. Çocuklar, genç çocuklar bilmiyorum sanat öğrenmekten mahrum olacaklardır. Ben hep işi, meseleyi işçi yönünden ve biraz da küçük bir ünite olarak iş yönünden mütalâa etmekteyim.

Muhterem arkadaşlarım, bir de 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun ikinci maddesindeki aylıklı ve ücretli olan asli ve sürekli görevlilerin durumu var. Bunlar esas itibariyle memur statüsüne tabi. Bilmiyorum, bunların İş Kanunu kapsamı içine alınmasında faydaları var mıdır? Varsa alalım. Ama yoksa, bunların aleyhine işliyecekse almıyalım. Meseleyi bu yönden ben komisyonun dikkatine arz ediyorum, bu yönden kritik edelim. Çalışanların ben aleyhine görüyorum bunu. Eğer çalışanların aleyhine ise bu, yani bu şeyi Senato metni istikametinde karar alalım.

Yardım Sevenler Derneği merkez ve taşra atelyelerinde çalışanlar hakkında, diyor. Burada çalışanlar, muhterem arkadaşlarım, çok cüzi ücretle çalışır. Bir muhterem arkadaşım bunun mahiyetini anlattılar, bir yardım müessesesi, bir hamiyet müessesesi ama burada hizmette az bir ücretle büyük hizmetler görme gayesi güdülür. Burada çalışan adam hem hizmet görmekte bir bakıma hayır eder, bir bakıma da bir miktar ücret alır, yani hem bir istihdam yaratılmış olur, hem bir hayır işi görülmüş olur. Bunu bertaraf ederseniz bu iki hususdan da bu yardım müesseselerini mahrum etmiş oluruz.

Rehabilitasyon merkezleri de bu şekilde çalışırlar. Burada rehabilitasyona tabi olanlar hem orada çalışırlar, hem de kendileri rehabilitasyon mevzuu olur. Burada munzam külfetler koyduğunuz takdirde bilmiyorum rehabilitasyon hizmetleri görülür mü? Çünkü, rehabilitasyonun mevzuu burada aynı zamanda çalışanları şartlara intibak ettirmektir. Bu olur mu olmaz mı? Ve bu istisnayı kaldırdığımız takdirde bunun çalışamaması halinde veyahut şimdilik ilerde rehabilitasyona gireriz. İmkânlarımız müsait değildir fetvasiyle hareket edilirse rehabilitasyona konu olan kimselerin aleyhine işliyeceğinden de bendeniz endişe etmekteyim.

Bu itibarlar derim ki, metin olarak Senato metni istikametinde reylerimizi kullanalım. Senato, bu hususta benim noktai nazarıma göre, iyi bir inceleme yapmış, bir seleksiyon yapmış. Bu metni tercih ettiğimiz takdirde, Senato metni istikametinde rey verdiğimiz takdirde daha isabetli hareket etmiş olacağımıza inanıyorum. Saygılarımla.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) — Sayın Abdurrahman Güler'den sonra konuşayım.

BAŞKAN — Peki efendim, hepsine birden cevap vereceksiniz.

Buyurun Sayın Güler.

ABDURRAHMAN GÜLER (Çorum) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım görüşülmekte olan beşinci madde, kanunun kapsamı ile ilgili birinci madde ile ilişkilidir. Beşinci madde istisnalar bölümünü kapsamaktadır. Bu istisnalar üzerinde ne kadar durursak, kanunun kapsamı üzerinde de o şekilde oynamış olaca-

ğız. Şimdi elimizde iki metin vardır. Birisi Millet Meclisinin önce kabul etmiş olduğu metin, diğeri de Senatonun kabul etmiş olduğu metin Ortada kendi geçici komisyonumuzun yani Millet Meclisi Geçici Komisyonunun Senatonun metnine uymaması tavsiyesi vardır. Şimdi iki metni karşılaştırdığımız takdirde Senato metninin getirmiş olduğu değişikliklerde bâzı faydalı noktalar var. Fakat olduğu gibi kabul edilmesi halinde de işçi aleyhine, çalışma hayatı aleyhine bâzı hususlar mevcut. Bunu bir misalle arz etmek isterim. Meselâ Millet Meclisi metnindeki «507 sayılı Küçük Esnaf ve Sanatkârlar Kanununun 2 nci maddesinin tarifine uygun üç işçinin çalıştığı işyerlerinden hangileri hakkında bu kanun hükmünün uygulanamıyacağı Çalışma ve Ticaret Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak bir tüzükle belirtilir» der. Millet Meclisinin kabul ettiği metin bu. Senatonun kabul ettiği metin ise, buna mütenazır olarak «507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununun ikinci maddesinin tarifine uygun üç işçinin çalıştığı işyerlerinde» yani Senato metni hangi neviden işyeri olursa olsun 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununun ikinci maddesi hükmü kapsamına giren işyerlerinde, üç işçi dâhil, daha az işçi çalıştırılıyorsa, istisna edilecek demektedir. Şimdi bu kabul edildiğinde bakın ne gibi suiistimaller ortaya çıkacaktır onu arz edeyim.

Mahmutpaşa da bir dokuma tezgâhı çalıştıran bir işyeri düşünün, bu kanun yürürlüğe girmezden evvel dokuz işçi çalıştırıyor, fakat kanun yürürlüğe girdikten sonra, sırf İş Kanunun hükümlerinden kaçabilmek için, işyerini bölüyor. Üç işçi ünitesini ailesine üç işçi ünitesini rüştünü ikmal etmiş çocuğuna, üç işçi ünitesini de kendi üzerine yapıyor. Aslında bir işletme olduğu halde, bir işyeri olduğu halde sırf İş Kanunu hükümlerinden kaçabilmek için bu şekilde bir hile yoluna sapıyor ve İş Kanunu kapsamından çıkıyor. Eğer Senato metnini olduğu gibi kabul edersek bu misalleri artırmak, bu gibi suiistimal misallerini artırmak mümkün olacaktır ve böylece İş Kanununun kapsamı haksız yere daraltılmış olacaktır. Halbuki Millet Meclisi metninde bu gibi suiistimali önlemek için hangi işyerlerinin istisna edileceği Çalışma ve Ticaret Bakanlıklarının müşterek bir kararnamesiyle halledilecektir, diye haksız, suiniyetli işverenlerin suiniyetli davranışları önleniyor. Bu husus Senatonun gözünden kaçmıştır.

Bir misal daha arz edeyim, sayın arkadaşlarım, apartman kapıcıları Senato metnine göre İş Kanunu hükümlerinden çıkacak. Neden çıkacak? Apartman sahipleri küçük sanat erbabı mı? Apartman kapıcılarının şu İş Kanunundan faydalanma hakları yok mu? Apartman kapıcılarını şu İş Kanununun teminat getiren hükümlerinden istifade ettirsek olmaz mı? Binaenaleyh, Sayın Savacı'nın münhasıran Senato metnini kabul edelim tarzındaki görüşü bütünü ile iltifata şayan değildir. Binaenaleyh, bu meselenin karma komisyona behemahal gitmesi lâzımdır. Komisyonun görüşü yerindedir. Karma Komisyonda Senato metninin, Millet Meclisi metninin faydalı zararlı, eksik fazla noktaları halledilir, huzurunuza gelir. Beşinci maddede ne işverene, nede işçi aleyhine olmamak üzere halledilir. Tam ve kâmil mânada Meclisimizden çıkar Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Yeterlik önergesi vardır. Zaten başka söz istiyen de olmadığından...

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) — Sayın Güler arkadaşımızın görüşlerine katılıyoruz.

BAŞKAN — Başka söz istemiyorsunuz?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) — Hayır efendim.

BAŞKAN — Peki efendim.

5 nci madde hükümlerine komisyon, yani, Cumhuriyet Senatosunun değiştirişine iştirak etmemektedir, benimsememektedir. Benimsememeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Benimsememe kabul edilmiştir. Karma Komisyona gidecektir.

6 ncı madde kesinleşmiştir.

7 nci madde kesinleşmiştir.

8 nci madde.

Görüşmelerin tahdidi hakkında bir önerge gelmiştir, onu okutuyorum efendim.

Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan İş Kanunu üzerindeki görüşmelerin beşer dakika ile kısıtlanmasını arz ederim.

Ağrı
Abdülbâri Akdoğan

BAŞKAN — Önerge üzerinde söz istiyen olmadığından, bu beş dakikalık müddeti oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Beş dakika görüşülmesi kabul edilmiştir.

8 nci maddeyi okutuyorum.

Sürekli ve süreksiz işler

Madde 8. — Nitelikleri bakımından en çok 30 işgünü süren işlere süreksiz iş, bundan fazla süren işlere sürekli iş denir.

Bu kanunun 3, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 27, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 71, 76, ve 93 ncü maddeleri süreksiz işlere uygulanmaz. Süreksiz işlerde bu maddelerin konusu olan uyuşmazlıklarda Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır.

BAŞKAN — Bu madde üzerinde söz istiyen?

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Bendeniz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, burada bir zühul olduğunu zannediyorum. Yahut sistem icabı öyle olması lâzım ama, bizim düzeltmemiz icabeden 8 nci madde «Bu kanunun 3, 9, 11...» diye devam ediyor. Bu kanunun üçüncü maddesi, süreksiz işlerde tatbik edilmez, hükmünü getirmiş. Halbuki, üçüncü maddeyi komisyon benimsemedi. Benimsemediği için eğer, Yüce Meclis de bu benimsememeye katıldı, kabul edildiği takdirde buradaki 3 ncü maddeyi çıkarmak lâzımdır. Yani, burada «bu kanunun 3, 9, ilh». diyor, 3 ibaresini çıkarmak lâzım. Ondan dolayı komisyonun teklif ettiği benimsenmiştir şeysine katılmıyalım, lûtuf buyurursanız, katılmıyalım da hatâ yapmış olmıyalım, bilmem arz edebildim mi?

Efendim, bir defa daha arz edeyim, mühim birşey, eğer atlarsak biz bunu sonra ancak bir kanunla düzeltmek zorunda kalırız. 3 ncü maddeyi biz benimsemedik. orada benimsemediğimiz kısım, (süreksiz işlerde on gün içinde Bölge Çalışma Müdürlüğüne bildirmeye zorunludur). diyordu Millet Meclisi metni. Bu kaldırılmış. Bizim komisyonumuz bu kaldırmaya katılmadı, katılmadığı için Senatonun getirdiği üçüncü maddeyi benimsemedi. Biz de haklı bulduk, komisyonumuzu. Fakat 8 nci maddede «bu kanunun 3, 9, 11, 12... nci maddeleri süreksiz işlere uygulanmaz» diyor. Eğer biz bunu aynen bırakırsak burda hem de ufak bir hata değil, esaslı bir hata yapacağımız için bendeniz teklif ediyorum, komisyonumuzca benimsenmiştir deniyor. Benimsenmesin. Benimsenmediği takdirde maddi hatayı düzeltmek imkânına sahiboluruz. Saygılarımla.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) — Sayın Başkan, Sayın Reşit Ülker'in beyanına aynen katılıyoruz. Benimsenmemesi gerkir maddi bir hata var, düzeltilmesi icabeder.

BAŞKAN — Şimdi muhterem arkadaşlarım, Komisyon Sayın Reşit Ülker arkadaşımızın beyanına iştirak ederek bunu düzeltmek istiyor. Yalnız, eğer benimsenmiş olan şu 8 nci madde benimsenmemiş olarak karar verilirse karma komisyona gider, ancak hatâ o şekilde düzeltilir.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) — Sayın Başkan, benimsememe şeklinde düzeltilmesini rica ediyorum.

BAŞKAN — Efendim, benimsemeyi kabul etmemek lâzımdır, ancak öyle düzeltilebilir. Şimdi 8 nci maddeyi komisyon benimsemiştir.

RIZA KUAS (Ankara) — Sayın Başkan, söz istiyorum.

BAŞKAN — Oylamaya geçtik efendim. Benimsemeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler. Benimseme kabul edilmemiştir. Madde Karma Komisyona gidecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

Hizmet akdi

Yazılı akit

Madde 9. — Belirli süresi bir yıl veya daha uzun olan sürekli hizmet akitlerinin yazıl ile sözleşmeye bağlanması mecburidir. Bu sözleşmeler, her çeşit resim ve harcdan muaftır. Sözleşme noterlikçe onanmışsa, noter ücretleri bu hüküm dışında tutulur.

Yazılı sözleşme yapılmıyan durumlarda işveren, işçinin isteği üzerine, kendisine genel ve özel iş şartlarını gösteren ve imzasını taşıyan bir belge vermekle yükümlüdür.

Bu belgeler her çeşit resimden muaftır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen? Yok. Komisyon bu maddeyi benimsemiştir. Benimsemeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Benimseme kabul edilmiştir. Madde kanunlaşmıştır.

Takım sözleşmesi

Madde 10. — Birden çok işçinin meydana getirdiği bir takımı temsilen bu işçilerden birinin, takım kılavuzu sıfatiyle işverenle yaptığı sözleşmeye, takım sözleşmesi denir.

Takım sözleşmesinin, süresi ne olursa olsun yazılı yapılması gerekir.

Takım sözleşmesinde isimleri yazılı işçilerden herbirinin işe başlamasiyle, bu sözleşme o işçi ile işveren arasında doğrudan doğruya yapılmış sayılır. Ancak, takım sözleşmesi hakkında Borçlar Kanununun 110 ncu maddesi hükmü de yürür. Takım sözleşmesine girmiş olan işçilerin ücretlerini işveren veya vekili her birine ayrı ayrı ödemek zorundadır.

9 ncu maddenin ikinci fıkrası hükmü takım sözleşmelerine de uygulanır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen? Yok. Komisyon bu maddeyi benimsemiştir.

ABDÜLBÂRİ AKDOĞAN (Ağrı) — Bir kelime ilâve etmek istiyorum.

BAŞKAN — Yapamıyacağız efendim.

ABDÜLBÂRİ AKDOĞAN (Ağrı) — Hata var, bir kelime ilâve edeceğim.

BAŞKAN — Olmaz efendim. Benimsemeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Benimseme kabul edilmiştir. Madde kanunlaşmıştır.

Deneme süresi

Madde 12. — Sürekli hizmet akitlerinde deneme süresi en çok bir aydır. Ancak bu süre toplu sözleşmelerle üç aya kadar uzatılabilir. Bu süre içinde taraflar akdi bildirimsiz ve tazminatsız feshedilebilirler. Ancak işçinin çalıştığı günler için ücret hakkı saklıdır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen.. Buyurunuz Sayın Kuas.

RIZA KUAS (Ankara) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; evvelâ bâzı arkadaşlarımızın görüşlerine iştirak etmek mümkün değildir. Başkanlığın da Divanın da bâzı arkadaşların görüşleri ile aynı paralelde olduğu görülmektedir.

Arkadaşlarım, burada Yüksek Meclis, Senatonun kabul ettiğini veya Meclisin kabul ettiğini kabul edecektir. Evet, bu bir gerçek. Fakat kabul edilmediği takdirde Karma Komisyona gidecektir. Karma Komisyona bütün milletvekili arkadaşlarımız giderler, orada istediklerini teklif ederler. Karma Komisyon yepyeni bir madde hazırlamak yetkisine sahiptir. Karma Komisyon hangi müzakerelerin ışığında yeni bir madde hazırlıyacaktır? Karma Komisyon yapılan müzakerelerin ışığında ikisinden birisini beğenecek, Senatonunkini veya Meclisinkini beğenecek huzurunuza getirecek veya yepyeni bir madde hazırlıyacaktır. Binaenaleyh; benimsemediği takdirde komisyona ışık tutması bâbında Anayasa koyucusu, Anayasa hazırlayıcısı bir prosedür takibini zaruri kılmıştır. Yoksa, çoğunluğa sahibiz, bir takrir verelim... O zaman beşer dakikaya falan da lüzum yok, birer dakika diyelim. Yahut bir dakikaya da lüzum yok. Hemen maddeler oylansın, kabul edenler... Kabul etmiyenler deyip geçip gidelim. Eğer Komisyon Başkanının iddia ettikleri gibi, efendim TRT de reklâm yapacaklar, radyoda sesli yayın yapacaklar denecekse o zaman söz alınmasın hiç. Yıllar yılı aynı politika güdülmüş. Ne kazanıldı? Bu görüşle, bu demagojiyle, bu polemikle meselelerin halledilmesi mümkün değildir.

BAŞKAN — Sayın Kuas demagojiden ne kasdediyorsunuz efendim? Kim yapıyor demagojiyi, Başkanlık mı yapıyor?

RIZA KUAS (Devamla) — Başkanlıktan bahsetmedim. Komisyonu kastediyorum.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz, Komisyon Başkanı da bütün arkadaşlar da demagoji yapmaz. Eğer demagojiyle uğraşması lâzımgelirse lâzımgelen vecibeyi terk edenler demagoji yapar..

RIZA KUAS (Devamla) — Sayın Başkan, siz kendi görüşünüze göre anlıyorsunuz. Komisyon Başkanından bahsettim ben. Komisyon Başkanı buraya çıktı...

BAŞKAN — Komisyon Başkanından da bahsedemezsiniz demagoji kelimesini kullanarak, milletvekili arkadaştan da bahsedemezsiniz efendim.

RIZA KUAS (Devamla) — Sayın Başkan, Komisyon Başkanı buraya çıkıp «TRT den istifade etmek için, radyodan istifade etmek için» deyince hiç müdahale etmediniz.

BAŞKAN — Bu onun cevabı olamaz. Siz o şekilde demagojik konuşmalarla diyemezsiniz ona. Eğer beğenmiyorsanız aynı şekilde cevap verebilirsiniz.

RIZA KUAS (Devamla) — Komisyon Başkanına verilecek cevapların şeklini kalıplayıp bana verirseniz ben de ona göre cevap veririm.

BAŞKAN — Siz bir kere lûtfen bu sözlerinizi tavzih edin. Burada bâzı arkadaşlar böyle konuşuyorlar, Başkanlık Divanı da buna paralel olarak konuşuyor dediniz. Biz, kabul edilmiş olan, Karma Komisyona gidecek olan bir maddeyi zaten oraya göndereceğiz. Bunun üzerinde uzun boylu konuşup da «illâ oraya gitsin, kabul edilmesin» gibi konuşmaların zait olduğunu arz ettik. Bunda hata olan nokta neresinde? Şunun paralelinde, bunun paralelinde iş görüyormuş gibi, gösteriyorsunuz Başkanlığı. Doğru konuşun.

RIZA KUAS (Devamla) — Zannederim bunun takdiri Başkanlık Divanına ait değildir, Yüce Meclise aittir. Yüce Meclis beş dakika ile kısıtlar, on dakika ile kısıtlar, beş saat yapar. O Divanın kendi kişisel yetkisinde değildir. O Yüce Meclisin yetkilerindendir.

BAŞKAN — Başkanlığın en büyük vazifesi gündemi yerinde ve usulünde yapılacak konuşmalarla yürütüp çıkartmaktır. Yoksa fuzuli yere konuşmalara meydan vermek değildir.

RIZA KUAS (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, bizim bundan evvel kabul ettiğimiz süreksiz ve sürekli iş akitlerinde en çok bir aydır. Bu, «Bir ay» «toplu sözleşmelerle üç aya kadar çıkartılır» demek suretiyle madde tamamen işçilerin istismarına yol açan bir madde olmuştur.

Arkadaşlar, şimdi düşünelim; bâzı arkadaşlar diyorlar ki, efendim İş Kanunundan haberi yok, işçilikten haberi yok, işte efendim radyodan istifade etmek için... Kürsüye çıkınca ne radyoyu, ne TRT yi, ne de demagoji yaptığımız görülmez. Biz teknik yönden kanuni mahzurlarını, işçinin lehinde hangisidir, aleyhinde hangisidir açıkça söylüyoruz. Bizim söylediklerimize karşılık işçiye ne yenilik getiriyor, bu kanun? Mahzurları, bizim ortaya koyduğumuz mahzurların yanlış olduğu hakkında bizi ikna etmelidirler. Biz diyoruz ki, bir aylık deneme süresinin üç aya çıkarılması yetkisi işçinin aleyhine midir, değil midir? Bunun cevabı verilmeli. İşçinin lehine olabilmesi için bir aylık tecrübe müddetinin onbeş güne indirilmesi lâzımdır, hiç tecrübe müddeti olmaması lâzımdır. İşçi işyerine girer girmez İş Kanununa tâbi olmalıdır. İşçinin lehine bu demektir. Bunun cevabı verilmelidir. Toplu sözleşmelerle...

BAŞKAN — Şimdi sayın Kuas, dikkat buyurun. Bu söylediğiniz husus, bundan evvelki maddede kabul edildi, geçti.

RIZA KUAS (Devamla) — Değil efendim.

BAŞKAN — Bu madde üzerinde değil ki, bu.

RIZA KUAS (Devamla) — 12 nci maddeyi görüşüyoruz Sayın Başkan.

BAŞKAN — Peki, peki, buyurun.

RIZA KUAS (Devamla) — Biz ne konuştuğumuzu, hangi maddenin müzakeresi yapıldığını, teknik yönden işçiye yararlı mıdır, değil midir biliriz. Biz çekirdekten yetiştik, bunun içinde büyüdük. O demagojikleri halk efkârı yutmuyor. Bir aylık tecrübe müddeti «toplu sözleşmelerle üç aya çıkartılabilir» demenin işçinin yararına mıdır, aleyhinde midir? Bunun açıkça konması lâzım. İşyerlerinde sarı sendikalar kurdurmakla, işverenler kendi adamlarına kurdurduğu sarı sendikalarla İş Kanununun deneme müddetini üç aya çıkartacak, o üç ay müddete işçilerin kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, İş Kanununun verdiği hiçbir haktan istifade etmemek suretiyle üç ay, yani, 89 ncu gün nitekim bugün tecrübe müddetlerinde...

BAŞKAN — Sayın Kuas beş dakikanız tamam efendim.

RIZA KUAS (Devamla) — Bağlıyayım efendim müsaade ederseniz.

BAŞKAN — Beş dakika tamam efendim.

RIZA KUAS (Devamla) — Hatırlatmanız lâzım, Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Lûtfen diyorum efendim, daha ne söyliyeyim.

RIZA KUAS (Devamla) — 29 ncu gün, tecrübe müddetinden 29 ncu günü hemen işçileri atarlar. Müddet üç aya çıktığı zaman, her üç ayda bir işçileri atacaklar, yenilerini alacaklar. Binaenaleyh; kurulacak olan komisyonun bu hususları nazarı itibara alması lâzım. Saygılar sunarım.

ÇALIŞMA BAKANI ALİ NAİLİ ERDEM (İzmir) — Sayın Başkan, usulü müzakere hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

ÇALIŞMA BAKANI ALİ NAİLİ ERDEM (İzmir) — Sayın Başkan, muhterem milletvekil-

leri; daha evvel muhterem Mecliste uzun bir müddet müzakere edilen İş kanunu Senatomuzda vâki değişiklikler sebebi ile huzurunuza gelmiş bulunmaktadır. Sayın konuşmacı maddelerin müzakeresinde takibedilecek prosedürü dile getirirken üç varyantın olduğunu ifade ettiler. Bunlardan birisi Meclis metninin kabul edilebileceği, ikinci alternatif Senato metninin kabul edilebileceği, üçüncü alternatif de Karma Komisyonun yeni bir metinle gelebileceğidir, dediler. Karma Komisyonun yeni bir değişik metinle gelebileceği noktasından hareketle maddeler üzerinde müzakere yapılırken Karma Komisyona seçilmiş olan arkadaşların yeni bir metinle çıkması da bahis konusu olabileceği noktasından burada madde üzerindeki görüşlerini, esasa mütaallik olmak suretiyle, ifade edeceğini beyan ettiler ve bununla kasıtları şu oldu: Dediler ki; madem ki, Karma Komisyon değişik bir metin ile huzura gelebilecektir, öyle ise bunun çerçevesi Meclis metninin kabul ettiği çerçeve, ne de Senatonun kabul etmiş olduğu çerçeve olacaktır. Bu çerçeve daha çok genişletilebilir ve daraltılabilir. Bunu esas kabul ederek madde üzerindeki görüşlerini dile getirdiler. Müsaade ederseniz bu noktadan hareket ile böyle bir noktai nazara, böyle bir düşünceye Anayasamızın 92 nci maddesi cevaz verebilir mi? Bunu tetkik etmeyi, zannediyorum ki, kanunun müzakeresinde, her hangi bir hataya düşmemek için faydalı mütalâa etmekteyim. 92 nci maddeyi bir kere daha kıraat ediyorum. «Madde 92. — Kanun tasarı ve teklifleri önce Millet Meclisinde görüşülür.» Görüşülmüş. «Millet Meclisinde değiştirilerek kabul veya reddedilen tasarı ve teklifler Cumhuriyet Senatosuna gönderilir.» Gönderildi. «Millet Meclisinde kabul edilen metin Cumhuriyet Senatosunda değişiklik yapılmadan kabul edilirse bu metin kanunlaşır.» Hâdise ile ilgisi yok. «Cumhuriyet Senatosu kendisine gelen metni değiştirerek kabul ederse Millet Meclisinin bu değişikliği benimsemesi halinde metin kanunlaşır.» hali hazırda böyle bir durum da bahis konusu değil. Şimdi geliyoruz son fıkraya. «Millet Meclisi Cumhuriyet Senatosundan gelen metni benimsememişse», şimdi üç alternatif karşımıza çıkıyor. «Her iki Meclisin ilgili komisyonlarından seçilecek eşit sayıdaki üyelerden bir Karma Komisyon kurulur. Bu Komisyonun hazırladığı metin Millet Meclisine sunulur. Millet Meclisi Karma Komisyonca, veya Cumhuriyet Senatosunca veya daha önce kendisince hazırlanmış olan metinlerden birini, olduğu gibi kabul etmek zorundadır.»

Şimdi muhterem arkadaşlarım, Sayın konuşmacı Rıza Kuas işte burada apayrı bir metinle çıkılabileceğini esas ittihaz etti ve her iki metin dışına çıkılabileceğini, Karma Komisyonda bunun böyle müzakere edilebileceğini ifade ederek mevcudolan deneme süresi müddetinin çok olduğunu beyan ettiler.

Şimdi hepimizin gayet iyi bildiği ve muhterem Heyetinizin gayet iyi bildiği husus şudur: Karma Komisyon Millet Meclisinin ve Senatonun vermiş olduğu, ortaya koymuş olduğu teklifleri kabul etmediği takdirde bunların dışında, kabul edilmiş olan müddetlerin dışında yep yeni bir metinle huzura gelemez. Esas bu. Sayın konuşmacının hataya düştüğü taraf da. Onun için esasta müzakeresini yaparken diyor ki, ben burada maddelerin üzerinde konuşurum, Karma Komisyona mesele intikal ettiği zaman, Karma Komisyon yepyeni bir metin ile karşımıza gelir. Evet, ancak, Karma Komisyonun karşımıza geldiği yepyeni metinin hudutları, Millet Meclisinde ve Senatoda tesbit edilmiş hudutlardır, bu hudutların dışında değildir. Aksi noktadan hareket ettiğimiz takdirde, Karma Komisyonu, Millet Meclisinin kabul etmiş olduğu hudutların ötesinde, Senatonun kabul etmiş olduğu hudutların ötesinde yetkilerle mücehhez kılarsınız ki, o zaman Anayasayı kökünden altüst edersiniz. Binaenaleyh, burada yapılan konuşmalarda hareket tarzı, Millet Meclisinin tesbit ettiği hudut, Senatonun tesbit etmiş olduğu hudut sizin konuşmalarınızın hududu olabilir. Bu itibarla bu hususları belirterek burada yapılan konuşmalarda her hangi hatalı bir noktaya gidilmemesi için bu hususları belirtmek mecburiyetinde kaldım. Yoksa, Sayın konuşmacı Rıza Kuas'ın dediği gibi, ben Millet Meclisinin ve Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metinlerin dışında yepyeni bir metinle geleceğim, espirisinden hareketle yeni bir hudut huzura getirip bunun münakaşasını yapamayız. Arz ederim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Komisyon buyurun.

RIZA KUAS (Ankara) — Bakanın konuşması üzerine usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Bakan usul hakkında bir konuşma yaptı. Bunu müzakere mevzuu yapmış değiliz. Komisyon söz istemiştir, ona söz vereceğim.

Müzakere mevzuu yaparsak o zaman söz istiyebilirsiniz. Müzakere mevzuu değildir. Usul hakkında konuştu, elinizi istediğiniz kadar sallayınız, bir mâna ifade etmez.

RIZA KUAS (Ankara) — Usul hakkında benim söz isteme hakkım yok mu?

BAŞKAN — Usul hakkında söz istiyorum derseniz mesele yok. Fakat Bakana cevap vereceğim diye bir konu olamaz.

YUNUS KOCAK (Konya) — Usul hakkında benim söz hakkım var mı?

BAŞKAN — Usul hakkında söz istersenız hakkınız vardır efendim. Usul hakkında söz istemediniz, elinizi sallıyorsunuz Beyefendi.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Usul hakkında söz istiyorum bendeniz.

BAŞKAN — Şimdi düzelttiniz işi işte. (Gülüşmeler, A. P. sıralarından, «Saygılı söz isteyiniz.» sesleri)

YUNUS KOÇAK (Konya) — Ben bilirim saygılıyı, sizden öğrenecek değilim. (A. P. ve Y. T. P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmayın efendim. Mecliste lâübalilik istemez efendim, lûtfen oturun, usul hakkında söz istiyorum dersiniz, veririz.

Buyurun efendim.

KOMİSYON BAŞKANI KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım, görüşülmekte olan 12 nci maddede ne yapmış Cumhuriyet Senatosu? «Akdi bozabilirler', tâbirini daha hukukî bir şekle getirmiş, «feshedebilirler» demiş. Yani, Yüce Meclisinizin kabul ettiği metne daha hukukî bir veçhe vermiş. Burada huzurunuzda Meclisin getirdiği, Senatonun kabul ettiği metnin dışında beyanlarda bulunmak, işte istismarın ta kendisi, demegojinin ta kendisidir, arz ederim.

BAŞKAN — Usul hakkında Sayın Rıza Kuas, buyurun.

RIZA KUAS (Ankara) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Anayasanın âmir hükmünü gayet iyi bilen, benimsiyen bir siyasi partinin mensubuyum. Benim ileri sürdüğüm hususlar, kurulacak olan Karma Komisyon elbette ki, Meclisten çıkan metin, elbette ki, Senatodan çıkan metinler açısından, onların temelinde yeni bir metinde gelecek karşımıza. Kurulacak olan Komisyon ya Senatonun metnini ya Millet Meclisinin metnini alacak diye bir şey yok. İkisini bir araya alacak, yepyeni, onun temeli üzerinde bir metinle gelecek. Sonra ne olacak? Sonra birleşik toplantıda mesele görüşülecek, bir karara bağlanacak. (Gürültüler) (A. P. den, «Ne birleşik toplantısı?» sesleri)

BAŞKAN — Hangi birleşik toplantı efendim?

RIZA KUAS (Devamla) — Anayasanın 92 nci maddesini okuyalım.

İHSAN ATAÖV (Antalya) — Yazık Meclisin saatlerine yahu.

BAŞKAN — Yerinizden müdahale etmeyin, Başkanlık lâzımgelen müdahaleyi yapar, rica ederim. Efendim, müsaade buyurun, siz müşterek toplantıdan bahsettiniz. Müşterek toplantı yok, Sayın Kuas.

RIZA KUAS (Devamla) — Ben okudum da geldim, biliyorum, ezberlemişim. Senato Birleşik Komisyonu, yani Karma Komisyonu...

BAŞKAN — Karma Komisyon deyin de şuna, tam mânasiyle Anayasaya uysun Sayın Kuas. Anayasanın 92 nci maddesi Karma Komisyon.

RIZA KUAS (Devamla) — Karma Komisyon yeni bir metin hazırlayabilir. Karma Komisyona ışık tutmak bakımından burada iddialar söylenebilir. Müzakerenin esası da bu gaye ile yapılmıştır. Yani, Senatodan geçen, Komisyona gelen kanunun burada müzakeresi yapılacak ki, Karma Komisyona ışık tutacaktır. Bu bakımdan müzakerelerin enine boyuna yapılmasında fayda vardır. Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Reşat Özarda.

MUSTAFA ERTUĞRUL (İstanbul) — Sayın Başkanım, verdiğim önergeyi geriallyorum.

BAŞKAN — Önerge okunmadı efendim. Buyurun Sayın Özarda.

REŞAT ÖZARDA (Aydın) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; yarım saatten beri tamamen İçtüzük, Anayasa dışı olarak bu Meclis kürsüsü işgal edilmemiş ve sabrımız tekenmemiş olsaydı yüksek huzurunuzu işgal etmiyecektim.

Muhterem arkadaşlar; her kanunun Mecliste bir müzakere usulü ve âdabı vardır. Bunları öğrenip ondan sonra bu kürsüde konuşmak lâzımdır. (A. P. den, «Bravo» sesleri) Bir defa Millet Meclisinde İş kanununun her maddesi teker teker, uzun boylu görüşülmüş, konuşulmuş değişik-

lik önergeleri verilmiş, bir şekil almış, Meclisten çıkmış, Senatoya gitmiştir.

Şimdi, Cumhuriyet Senatosu bu maddelerin bâzıları üzerinde esasa mütaallik olmak üzere değişiklik yapmış, bâzıları üzerinde ise kelime değişikliği yapmıştır.

Şimdi Senatonun esası üzerinde değişiklik yaptığı maddelerde, elbette ki, Yüce Meclis ya Senatonun değiştirisini kabul eder veya reddeder. Karma Komisyona gider, Karma Komisyon bu anahatlar, esaslar üzerinde ya iki Meclisten birisinin kabul ettiğini kabul eder veya bu ikisini telif edecek şekilde yeni bir metin hazırlıyarak Meclise gelir.

Şimdi müzakere konusu olan maddede nedir yapılan değişiklik? Millet Meclisince kabul edilen metin, Cumhuriyet Senatosunca aynen kabul edilmiş. Yalnız bir tek, «bozabilirler» kelimesini Cumhuriyet Senatosu, «feshedebilirler» şeklinde değiştirmiş. Binaenaleyh, buraya çıkıp da konuşacak olan arkadaşların Millet Meclisinin (bozabilir) kelimesi yerindedir isabetlidir, yahut Cumhuriyet Senatosunun getirdiği (feshedebilirler) kelimesi isabetlidir, bunun üzerinde konuşmaları lâzımdır. Bunun dışına çıkamazlar. Şayet, Millet Meclisinin, «Sürekli hizmet akitlerinde deneme süresi en çok bir aydır, ancak bu süre toplu sözleşmelerle 3 aya kadar uzatabilir.» hükmünü Cumhuriyet Senatosu 3 ay yerine 6 ay veyahut ve saire gibi müddeti değiştirmek suretiyle, uzatmak suretiyle değiştirmiş olsaydı o zaman maddenin esasında bir değişiklik olacaktı, o vakit bunun üzerinde enine boyuna konuşmak herkesin hakkı idi ve Karma Komisyona gittiği zaman bu üç ay veya altı ay veya başka bir müddeti getirmekte Karma Komisyonun görevi idi. Ancak Millet Meclisinin kabul ettiği müddet, uzatma müddeti üç ay, Senatonun kabul ettiği müddet üç ay, artık bunun tekrar Karma Komisyona gitmesi suretiyle bu müddetin değiştirilmesi ne Anayasa ve ne de İçtüzük hükümlerine göre mümkün değildir. Bu bakımdan muhterem arkadaşlarımın, burada konuşurken, esastan dışarı çıkmamalarını ve Meclisin vaktini fuzuli yere işgal etmemelerini, esas söylenmesi lâzımgelen hususları söylemelerini, bu Meclis müzakerelerinin selâmeti ve dürüstlüğü bakımından istirham ederim. Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Mustafa Ertuğrul, siz konuşacak mısınız, söz istemiştiniz.

MUSTAFA ERTUĞRUL (İstanbul) — Hayır Başkanım, Sayın Komisyon Başkanı izah ettiler.

BAŞKAN — Peki vazgeçtiniz. Teşekkür ederim.

Başka söz istiyen?.. Yok.

12 nci maddeyi Komisyon benimsemiştir. Bu benimsemeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. 12 nci madde kanunlaşmıştır.

Akdin feshinde bildirim

Madde 13. — A) Süresi belirli olmıyan sürekli hizmet akitlerinin feshinden önce durumun diğer tarafa bildirilmesi gerekir.

Hizmet akdi :

a) İşi altı aydan az sürmüş olan işçi için. bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlıyarak iki hafta sonra,

b) İşi altı aydan birbuçuk yıla kadar sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlıyarak dört hafta sonra,

c) İşi birbuçuk yıldan üç yıla kadar sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlıyarak altı hafta sonra.

ç) İşi üç aydan fazla sürmüş işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlıyarak sekiz hafta sonra,

Feshedilmiş olur.

B) Öneller asgari olup sözleşme ile artırılabilir.

C) Bildirme şartına uymıyan taraf yukarda yazılı önellere ilişkin ücret tuttarında tazminat ödemek zorundadır.

İşveren, işçinin ihbar önellerine ait ücretini peşin vermek suretiyle hizmet akdi feshedilebilir.

İşçinin sendikaya üye olması, şikâyete başvurması gibi sebeplerle işinden çıkartılması hallerinde ve genel olarak hizmet akdini fesih hakkının kötüye kullanıldığını gösteren diğer durumlarda (A) bendinde yazılı önellere ait ücretlerin üç katı tutarı tazminat olarak ödenir.

Tarafların ayrıca tazminat isteme hakları saklıdır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?.. Yok. Komisyon maddeyi benimsemiştir. Bu benimsemeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Benimseme kabul edilmiştir.

13 ncü madde kanunlaşmıştır.

Kıdem tazminatı

Madde 14. — Hizmet akdinin; 17 nci maddesinin I/a ve II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında işveren tarafından veya 16 ncı maddenin I ve II numaralı bendlerinde gösterilen sebeplerle işçi tarafından veyahut da muvazzaf askerlik hizmeti dolayısiyle fesih halinde, 3 yıldan fazla çalışmış olmak şartiyle, işe başladığından itibaren, her bir tam yıl için işçiye 15 günlük ücreti tutarında bir tazminat verilir.

Altı aydan fazla süreler yıla tamamlanır.

İhtiyarlık aylığı bakımından bağlı bulundukları kurum veya sandıklardan aylık veya toptan ödeme almak amaciyle hizmet akdini fesheden işçiler de yukardaki fıkrada yazılı bulunan tazminata hak kazanır. Ancak, aylık veya toptan ödeme almak için akdi fesheden işçiye verilecek tazminatın hesabında işçinin yalnız 1 Nisan 1950 tarihinden evvelki hizmet süreleri nazara alınır.

İşçinin bu fıkra hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için ihtiyarlık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kurum ve sandığa müracaat etmiş olduğunu alacağı bir belge ile belgelemek zorundadır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fâsılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler göz önüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikali yahut diğer bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi işyerindeki hizmetlerin toplamı üzerinden hesaplanır. Kıdem tazminatı ise, bu intikal devresindeki işverene aittir. İşyeri intikali ile beraber devam ettiği takdirde kıdem tazminatı hilâfına hüküm olmadıkça yeni işverene aittir.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı ödenmez.

İşçinin ölümü halinde bu tazminat tutarı kanuni vârislerine ödenir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen? Buyurun Sayın Kuas.

RIZA KUAS (Ankara) — Muhterem arkadaşlarım, 14 ncü madde «Hizmet akdinin, 17 nci maddenin iki numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında işveren tarafından 16 ncı maddenin 1 ve 2 numaralı bendlerinde gösterilen sebeplerle işçi tarafından bozulması veya muvazzaf askerlik hizmeti dolayısiyle çözülmesi halinde üç yıldan fazla sürmüş çalışma olması şartiyle işe başladığı tarihten itibaren her bir takvim yılı için işçiye 15 günlük ücreti tutarında bir tazminat verilir.»

Arkadaşlarım, evvelâ Senato Komisyonu ve Yüce Senato bu 14 ncü maddedeki haksızlığı, Millet Meclisinden geçtiği şekli bir kere tamamen işçinin aleyhine olarak, Yüce Senato bunu düzeltmesi icabederken, tamamen Millet Meclisinden geçen metnin ötesinde işçinin aleyhine bir durum getirmiştir. Şöyle ki: Hizmet akdinin 17 nci maddesinin 1/a bendi neymiş, bakalım.

«17 - 1/a) İşçinin kendi kasdından veya derlitoplu olmıyan yaşantısından, yahut içkiye düşkünlüğünden doğacak bir hastalığa veya bir sakatlığa uğraması halinde, bu sebeple doğacak devamsızlığın ardıardına üç iş günü veya bir ayda 5 iş gününden fazla sürmesi...» yani, bir işçinin derlitoplu olmıyan yaşantısından, içkiye düşkünlüğünden veya bir hastalığa duçar olmasından dolayı işyerinden çıkartılırsa kıdem ve ihbar tazminatı verilmiyecek. Bizim Meclis bir kere, bir işçinin kıdem tazminatına hak kazanabilmesi için bir fabrikada üç sene çalışmasını şart koşmuştur. Üç seneyi doldurmadan hiçbir kıdem tazminatı alamaz. Üç seneden sonra da beher senesi için 15 er gün alıyor. Mecliste görüşülürken bunun bir seneye indirilmesi ricasında bulunmuştuk. Senato Komisyonu ve Senato Genel Kurulu bu görüşleri ele alması icabederken, Millet Meclisinden geçtiği şeklini de geriye götürmek suretiyle, bu sebeplerden dolayı işçi işten çıkartılırsa kıdem ve ihbar tazminatı alamıyacaktır. Yani; «Hizmet akdinin 17 nci maddesinin 1/a ve II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında işverenler tarafından 16 ncı maddenin I ve II numaralı bendlerinde gösterilen sebeplerle işçi tarafından veyahut da muvazzaf askerlik hizmeti dolayısiyle feshedilen, 3 yıldan fazla çalışmış olmak şartiyle, işe başladığından itibaren her bir tam yıl için...» Burada birşey getirilmiş; «Her bir tam yıl»

BAŞKAN — Sayın Kuas, bu maddeyi Komisyonumuzun benimsememiş olduğunu bili-

yor musunuz? Bu maddeyi Komisyonumuz benimsememiştir.

RIZA KUAS (Devamla) — Evet efendim. Muhterem arkadaşlarım, ben Komisyonun görüşüne de iştirak etmek mecburiyetinde değilim.

BAŞKAN — Mecburiyet meselesi değildir. Efendim. İtiraz ettiğiniz noktalar zaten ne Meclisçe kabul edilmiş ve ne de Komisyon kabul etmiştir. Senatonun değiştirgesini kabul eden yoktur.

RIZA KUAS (Devamla) — Sayın Başkanım, ben Komisyonu tenkid etmiyorum. Senatodaki şeyi söylüyorum ve Komisyonun kabul etmemesinin yerinde olduğunu söylüyorum.

BAŞKAN — Biz aksini iddia etmiyoruz. Usul hakkında konuşmalar olsamaydı.

RIZA KUAS (Devamla) — Sayın Başkan, konuşmalar 5 er dakika ile tahdidedildi. 5 dakika içinde ben usulden dışarı çıkmamak suretiyle kanunda Senatonun yapmış olduğu değişikliklerin hatalı olduğunu, ve bunun gerçekten kabul edilmemesi gerektiğini söylemek hakkına sahibim.

BAŞKAN — Komisyon da bunun hatalı olduğunu kabul etmiş benimsememiştir. Aynı şeyleri tekrar ediyorsunuz. Onun için söylüyorum efendim.

RIZA KUAS (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, burada «altı aydan fazla süreler yıla tamamlanır» diye bir ibare var. Yani, bir işçi iki buçuk seneyi doldurursa, tam yıla altı ay kalırsa bu yıla tamamlanır. Yüce Senato bunu her tam yıl için olmak suretiyle tamamen işçinin lehine bir değişiklikle Yüce Senatodan çıkmasını beklerken, işçinin aleyhine olmak suretiyle değiştirilmiştir. Bu sebeplerden dolayı Senatonun kabul ettiği metnin kabul edilmesi mümkün değildir.

Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Ertuğrul.

MUSTAFA ERTUĞRUL (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Millet Meclisinin kabul ettiği metnin 14 ncü maddesinde işçilerin hizmet akitlerinin feshinde 3 yıla kadar tam, üç yıldan sonra her 6 ayın tam yıla iblâğı, ayrılırken senesine 15 gün tazminat kaydı vardır. Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metinde tam yıl esas alındığına göre 365 gün, dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir. İşçi 365 gün çalışır, Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metnin reddini, Millet Meclisi metninin kabulünü rica edeceğim.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Abdülbâri Akdoğan.

ABDÜLBÂRİ AKDOĞAN (Ağrı) — Değerli arkadaşlarım, ben biraz evvel, maddeler üzerinde hangi hususlara dikkat edilerek konuşulacağını izah buyuran Sayın Reşat Özarda'nın sözlerine intibak ederek konuşacağım.

Her bir tam takvim yılı denildiği zaman, evvelce Yüce Meclisin kabul ettiği tam bir takvim yılına karşılık, komisyon «her bir tam yıl için işçiye 15 günlük ücreti» cümlesiyle işi düzenlemektedir. Bu hususta bendeniz daha evvelce Yüce Meclisin kabul ettiği metne intibakınızı istirham edeceğim. Ayrıca, altı aydan fazla müddetler yıla tamamlanır, yine Yüce Meclisce kabul edilen bir hususa da uyulmasını rica edeceğim. Onun dışında bir tam takvim yılı içinde işçilerin illâ 365 gün çalışması demek değildir. Bu 3008 sayılı İş Kanununun maddelerinde bir işyerinde işçinin ne kadar haftalık, aylık, yıllık olarak çalışacağı bellidir. Bu bakımdan bundan 365 gün çalışacağı mânasının çıkarılması icabeder. Saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — 14 ncü madde üzerinde başka söz istiyen arkadaşımız var mı?.. Yok. Maddeyi, Komisyon benimsememiştir. Benimsememeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Benimsememe kabul edilmiştir. Karma Komisyona gidecektir.

Yeni işverenin sorumlulugu

Madde 15. — Süresi belirli olan veya olmıyan sürekli hizmet akdi ile bir işverenin işine girmiş olan işçi, akit süresinin bitmesinden önce yahut bildirim öneline uymaksızın işini bırakıp başka bir işverenin işine girerse hizmet akdinin bu suretle feshinden ötürü eski işverenin zararından, işçinin sorumluluğu yanında, ayrıca yeni işveren dahi aşağıdaki hallerde hâkimin belirteceği derecede sorumludur:

a) İşçinin bu davranışına, yeni işine girdiği işveren sebebolmuşsa,

b) Yeni işveren, işçinin bu davranışını bile bile onu işine almışsa,

c) Yeni işveren işçinin bu davranışını öğrendikten sonra dahi onu çalıştırmaya devam ederse.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz istiyen var mı? Yoktur. Maddeyi komisyonumuz benimsemiştir. Benimsemeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Benimseme kabul edilmiştir. Madde kanunlaşmıştır.

Bir önerge vardır, okutuyorum.

Başkanlığa

Görüşülmekte olan İş Kanununun bitimine kadar, saat 20,00 ye kadar müzakerelerin devam ettirilmesini arz ve talebederim.

Saygılarımla.

Tekirdağ
Kemal Nebioğlu

KEMAL NEBİOĞLU (Tekirdağ) — Önergemi tavzih sadedinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Bunun üzerinde mi söz istiyorsunuz, peki buyurun.

Önergelerini tavzihan konuşacaklar.

KEMAL NEBİOĞLU (Tekirdağ) — Sayın milletvekilleri, İş kanunu tasarısının biran önce gözden geçirilmesi ve Senato tarafından yapılıp huzurunuza gelmiş olan değişikliklerin benimsenip benimsenmemesi konusu müzakere edilmektedir. Her parti milletvekili arkadaşlarımız Yüce Meclisin huzurunda bu kanun tasarısının Meclisin tatile girmesinden önce çıkarılması hususunda ittifak halinde bulundukları aşikârdır. Bu ittifak halinde bulunduğumuz hususu gerçekleştirebilmek için bugün saat 20,00 ye kadar kanunun müzakere edilip bağlanması gerektiği kanaatindeyiz. Bu suretle Karma Komisyonun kurulması ve Karma Komisyonda meselenin müzakere edilmesi sağlanabilir. Şayet, kanun tasarısı alınmış olan karar gereğince ilk iki saatlik süre içinde müzakere edilip tatilden evvel çıkarılabileceği ümidinde ise arkadaşlarımız, yanılmaktadırlar. Bu takdirde bu dönemde çıkarmak imkânını bulamıyacağız. Komisyon Sayın Başkanı ve Sayın Çalışma Bakanı daima kanun tasarısının biran evvel meclislerden çıkarılması üzerinde durdular, konuştular. Bunu sağlamak imkânı elimizde bulunmaktadır. Gelmiş olan, Yüce Senatonun görüşlerini muhtevi değişikliklerin üzerinde, görüldüğü gibi arkadaşlarımız uzun boylu konuşmamaktadırlar. Bu suretle bugün saat 20,00 ye kadar bu kanun tasarısı üzerinde çalışma imkânını bahşedersiniz, yani, takririme müspet oy verirseniz, bugün kanun tasarısını Yüce Meclisten geçirmek ve Karma Komisyonu teşekkül ettirmek imkânını bulacağız. Vermiş olduğum takrire iltifat edilmesini rica ederim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, önergeyi tekrar okutup oylarınıza arz edeceğim.

(Tekirdağ Milletvekili Kemal Nebioğlu'nun önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Önergeyi kabul edenler... Kabul etmiyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Kanunların görüşülmesi bitmiştir. Gündemimize geçiyoruz. Efendim birinci madde:

5. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/549) (S. Sayısı : 336) (1)

BAŞKAN — Şimdi sayın arkadaşlarım, bu hususta söz istiyen arkadaşlarımızın lehte, aleyhte, üzerinde olmak üzere sıraya konabilmesi için isimlerini yazdırmalarını rica edeceğim.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Peki efendim.

KEMAL NEBİOĞLU (Tekirdağ) — Konu ile ilgili bir önergemiz var, muhterem Başkan.

BAŞKAN — Peki efendim, gönderin önergenizi. Sayın Esatoğlu?. Aleyhinde, Sayın Zeki Efeoğlu? Yok. Sayın Ferda Güley?

FERDA GÜLEY (Ordu) — Ben yerimi Esatoğlu'na vermiştim.

BAŞKAN — Peki efendim, Sayın Mehmet Ali Aybar? Yok. Sayın Yunus Koçak? Aleyhinde. Sayın Âdil Kurtel? Aleyhinde. Sayın Nazif Arslan? Aleyhte. Sayın Nuri Kodamanoğlu? Yok. Sayın Nihat Erim? Yok. Sayın Kudret Bosuter? Üzerinde. Sayın Cengiz Ekinci? Üzerinde. Sayın İsmail Hakkı Boyacıoğlu? Yok. Sayın Emin Paksüt? Lehinde. Sayın Coşkun Kırca? Lehinde. Sayın İhsan Ataöv? Lehinde. Sayın Mehmet Altınsoy? Üzerinde. Sayın Kâ-

(1) 336 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna bağlıdır.

muran Evliyaoğlu? Üzerinde. Sayın İsmail Hakkı Yılanlıoğlu? Üzerinde.

Muhterem arkadaşlarım, zaman tahdidinin artırılması hususunda önerge vardır, okutuyorum.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Sayın Başkan, söz istemiştim.

BAŞKAN — Yazıyoruz ama, lehte mi, alyhte mi, üzerinde mi?

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Aleyhte.

BAŞKAN — Aleyhte peki efendim.

Önergeyi okutuyorum.

Başkanlığa

Dokunulmazlık dosyalarının müzakerelerinde konuşmacıların konuşma sürelerinin bir saate çıkarılmasını arz ve talebederim. Saygılarımla.

Tekirdağ
Kemal Nebioğlu

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Bir önerge daha vardır, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Müdafaa ve komisyon hariç görüşmelerin 20 dakika ile takyidedilmesini arz ve teklif ederim.

Çorum
Ahmet Uysal

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza arz edeceğim..

(T. İ. P. sıralarından beş kişi ayağa kalktı)

TARIK ZİYA EKİNCİ (Diyarbakır) — Beş kişi ayağa kalktık Sayın Başkan, ekseriyet yoktur, yoklama talebediyoruz.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Müdafaayı dahi kabul edemiyen bir grup... (Gürültüler)

ALİ KARCI (Adana) — Utanmıyor sunuz? (Gürültüler),

BAŞKAN — Rica ederim Sayın Karcı siz bu «utanmıyorsunuz» lûgatından ne kasdediyorsunuz? Bir önerge gelmiştir. Okundu, bunda utanılacak bir şey yok. Çok rica ederim ölçülü konuşun.

AHMET UYSAL (Çorum) — Önergemi geri alıyorum.

(A. P. sıralarından önergeyi geri alıyor, «Önerge geri alınmıştır» sesleri) (T. İ. P. sıralarından «Hayır olamaz, oylamaya geçilmiştir, önerge okunmuştur, artık önerge Meclisin malı olmuştur, geri alınamaz» sesleri),

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Önerge, her an geri alınabilir Sayın Başkan.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Ankara) — Önerge sahibi tarafından her an geri alınabilir.

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU SÖZCÜSÜ TEVFİK KORALTAN (Sivas) — Önerge oylama sırasında dahi geri alınabilir.

BAŞKAN — Müsaade buyurun alınabilir ama, beş kişi ayağa kalkarak yoklama isteminde bulundu.

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU BAŞKANI KEMAL BAĞCIOĞLU (Ankara) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim, usul hakkında.

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU BAŞKANI KEMAL BAĞCIOĞLU (Ankara) — Muhterem arkadaşlarım, İçtüzük hükümleri ve Meclis teamüllerine göre verilmiş bulunan bir önerge her zaman geri alınabilir. Her halûkârda ve her an geri alınabilir. Beş kişinin ayağa kalkması suretiyle yoklama isteminde bulunması İçtüzük hükmüdür vakıa ama, bu yoklama, 15 kişinin açık oylama istemesi gibi, ancak bir oylama sırasında vukubulursa o zaman bir kıymet ifade eder ve İçtüzüğe göre işlem görür. Yoksa, müzakereler devam ederken, bir oylama yok iken beş kişinin ayağa kalkarak ekseriyet yoktur demesi bir hüküm ifade etmez ve bu yoklama yapılamaz.

YUNUS KOÇAK (Konya) — Yoklamaya geçilirken ayağa kalktık.

BAŞKAN — Sayın Koçak, lûtfen yerinizden bağırarak müdahale etmeyiniz.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Bir içtüzük hükmünü böylece tesbit ettikten sonra, şu andaki müzakerenin durumuna bir bakalım.

Bir arkadaşımız, Türkiye İşçi Partisinden, konuşmalar için 45 dakika kâfi değildir, bir saate çıkarılsın diye bir önerge verdi. Bu önerge oylandı. Eğer bu önergenin oylanması sırasında beş kişi ayağa kalkıp da ekseriyet yoktur deseydi, o takdirde mümkündü, Sayın Başkanlık yoklamaya geçebilirdi. Bu oylama

bittikten sonra ikinci önergenin oylanması sırasında, değil beş kişinin ayağa kalkması, Reis bu önergeyi oyluyorum bile dememiştir ve bu muamele icra edilmeden önce önerge sahibi arkadaşımız önergesini geri almıştır. Şimdi oylanacak bir husus yok ki beş kişi ayağa kalksın da yoklama yapılsın. Bu sebeple yoklama yapılması hakkındaki beş kişinin talebi Başkanlıkça tervicolunamaz. Müzakereler devam eder. Bir oylama vukubulduğu zaman o takdirde beş kişinin ayağa kalkarak ekseriyet yoktur demesi daima mümkündür.

Hürmetlerimi sunarım.

BAŞKAN — Buyurun efendim usul hakkında, Sayın Ekinci.

TARIK ZİYA EKİNCİ (Diyarbakır) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; Meclis Başkanlığına bir önerge tevcih edildikten ve önerge Meclis Başkanlığı tarafından okunduktan sonra o önerge Yüce Meclisin malı olur. Artık, o önergenin geri alınması keyfiyeti mevzubasdeğildir. (Adalet Partisi sıralarından gürültüler) Bir dakika efendim, beğenmezseniz, çıkar cevap verirsiniz, aziz arkadaşlarım, niçin gürültü ediyorsunuz. (Adalet Partisi sıralarından «Siz niye bağırdınız» sesleri) yok böyle bir şey, bağırmadık, ve hiçbir şey göstermedik. Siz de lûtfediniz söylediklerimi dinleyiniz, usule aykırı ise oylarınızla tescil edersiniz.

Şimdi arkadaşlarım, Sayın Başkan önergeyi okuttular ve Yüce Meclise hitaben önergeyi oylarınıza sunacağım dediler. Bu anda beş arkadaşımız ayağa kalkarak ekseriyet yoktur, yoklama yapılmasını talebediyoruz, dediler. Esasen, beş arkadaşın ekseriyet yoktur yoklama yapılmasını talebediyoruz demelerinin anlamı kalmazdı. Eğer Sayın Başkan önergeyi oya vazediyorum demeselerdi, beş arkadaşımızın yoklama istemesinin anlamı yoktu. Çünkü Yüce Meclisin aldığı bir karar gereğince, İçtüzüğün beş kişiye yoklama yaptırmak konusunda vermiş olduğu yetki ancak, oylamaya geçtiği anda kullanılabilir. Biz de Yüce Meclisin aldığı bu karara uyarak ve İçtüzüğün verdiği yetkiye dayanarak Sayın Başkanımız oylarınıza arz edeceğim dediği anda yoklama talebettik. O halde, oylarınıza arz edeceğim demiş olduğu zabıtlara geçtiğine göre, önergenin geri alınması meselesinin keenlemyekûn telâkki edilerek yoklama yapılmak istenmeyişi keyfiyeti usule aykırıdır. Başkanlığın böyle bir yolu ittihaz etmiyeceğini temenni ederim.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, başka söz istiyen var mı?

NEVZAT ŞENER (Amasya) Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Şener,

NEVZAT ŞENER (Manisa) — Çok muhterem arkadaşlarım, önergenin Meclise maledilmesi diye İçtüzüğümüzde bir hüküm yoktur. Önerge ancak Meclisçe kabul edildikten sonra Meclisin malı olur.

TARIK ZİYA EKİNCİ (Diyarbakır) — Malı değil, karar olur.

NEVZAT ŞENER (Devamla) — Şimdi burada bir hususu hatırlatmak istiyorum. Geçen devrede bulunan arkadaşlarım çok iyi hatırlıyacaklardır. Eski milletvekillerinden Burhan Apaydın'ın bir önergesi dolayısiyle bu Mecliste günlerce müzakere cereyan etti. Ayrıca Başkanlık Divanında da beş kişinin her an için kalkıp yoklama isteminde bulunup bulunamıyacakları mevzuu müzakere edildi, görüşüldü, karara bağlandı. Meclisin bu mevzuda bir kararı vardır. Ancak, karara iktiran etmesi icabeden bir mevzuda, beş arkadaş kalkıp ekseriyet yoktur, yoklama yapılsın diyebilir. Bunun dışında, her an beş arkadaşın kalkıp, ekseriyet yoktur deyip, yoklama istemeye hakkı yoktur. Bu hususta verilmiş olan Başkanlık Divanı kararı Yüce Heyetinizce tasvibedilmiş ve bu bir teamül halinde bugüne kadar devam etmiştir.

Şimdi mevzumuzda önerge verilmiştir. Önerge tam oylanacağı sırada önerge sahibi kalkmış, ben önergemi geri alıyorum, talebimden sarfınazar ettim, demiştir. Burada karar için bir nısap artık bahis mevzu değildir. Müzakere nısabı için de ekseriyet yoktur diye çıkıp beş arkadaş yoklama talebinde bulunamaz. teamül bu şekilde teessüs etmiş ve bugüne kadar bu şekilde devam etmiştir. Binaenaleyh, önergenin oylanması mevzubahsolmadığı gibi, beş arkadaşın kalkıp karara iktiran etmesi gereken bir şey ortada kalmadığına göre, yoklama isteminde bulunabilmesi hakkı ortadan kalkmıştır. Bu hususu arz etmeyi ve hatırlatmayı faydalı buldum. Saygılarımı sunarım.

FERDA GÜLEY (Ordu) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim, lehte mi aleyhte mi?

FERDA GÜLEY (Ordu) — Üzerinde.

BAŞKAN — Olmaz efendim, bir usul müzakeresi açtığımız için.

FERDA GÜLEY (Ordu) — Tüzüğe riayet bakımından...

BAŞKAN — Olmaz efendim, usul müzakeresi açtık, lehte ve aleyhte söz verebilirim.

FERDA GÜLEY (Ordu) — Aleyhinde.

BAŞKAN — Buyurun aleyhinde. Usul gereğince iki lehte iki aleyhte konuşmak icabediyor.

FERDA GÜLEY (Ordu) — Muhterem arkadaşlarım, evvelâ peşinen şunu arz edeyim ki, bugünkü müzakerelerin, yoklama nisabı olmadığından dolayı, geciktirilmesi lehinde değilim.İnşallah yoklama yapılır, nisap olur ve müzakerelere devam edilir. Dün mâruzatımın bir yerinde İçtüzüğün 179 ncu maddesinin zaman disiplini getirdiğini, bu cins yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması için zaman disiplini getirdiğini ve vazıı kanunun bu gibi ahvalde biran evvel netice alınması istihdaf ettiğini savunmuş bir arkadaşınız olarak, bugün nisap yoktur diye Meclisin vazife görememesini istemem, ama, Sayın Bağcıoğlu arkadaşımız ve bilâhara konuşan Sayın Şener arkadaşımız, aradan beş kişinin kalkarak nisap yoktur, yoklama istiyoruz, talebinde bulunmasını, ancak, oylama hali ile ilişkin göstermiş olmaları İçtüzüğün ilgili maddesi ile çelişir. İçtüzüğün ilgili maddesini okuyorum.

«Madde 81. — Reis, saatinde Meclisi açar ve müzakerelerin sonunda kapar.

Mürettep olan âzanın yarısından bir ziyadesi hazır bulunmadıkça müzakereye başlanamaz.

Nısap hususunda Riyaset Divanınca tereddüt hâsıl olur, yahut âzadan beşi şifahen veya tahriren nısap bulunmadığını beyan ederlerse yoklama yapılır.» (A. P. sıralarından «Oturum açıldı beyefendi» sesleri),

Şimdi işte beş kişinin ayağa kalkarak yoklama talebetmesini öngören Tüzük müessesesi budur ve bundan ibarettir. Her hangi bir hususun oylanması ile rabıtalı değildir.

Arkadaşlarımızdan birisi bir önerge verdi, konuşmaların 20 dakika ile kısıtlanmasını istedi. Daha evvel bir saate çıkarılmasını istiyen bir önerge reddedildiği için önregeleri reddedilen grupun mensubu olan arkadaşlardan beş tanesi tam o esnada ayağa kalktı, önergenin kabulünü önlemiş olmak için, yoklama istedi. Tam bundan sonradır ki, önergemi geri alıyorum dedi, arkadaş. olamaz, 81 nci maddenin bu fıkrası açıktır. Her halûkârda beş üye kalkarda Sayın Başkanım, müzakereye devam edemeyiz, nısap yoktur, derse 81 nci madde gereğince yoklama yapılması şarttır.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Ülker, biraz ileriye teşrif ediniz. Lehinde mi, aleyhinde mi söz istiyorsunuz?

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Meclisin yıllardan beri tatbik edilen teamülü vardır. Onun tatbiki gerekir. Karar ânında ancak yoklama yapılabilir, Meclis teamülü vardır, Meclis kararı vardır.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim, şimdi muhterem arkadaşlarım, biz... (Gürültüler) Karşılıklı konuşmıyalım. Beyefendi lûtfen Başkanınızı dinleyin. Muhterem arkadaşlar, şimdi vukuu hali şu şekilde anlatmak isterim. Sayın Ferda Güley'in okumuş olduğu İçtüzüğe göre her hangi bir zaman ekseriyet hususunda 5 arkadaş ayağa kalkar da yoklama isterse yoklama yapılması zarureti vardır. Yalnız şimdiye kadar olan teamül ve geçen seneden bu tarafa bu teamülün yalnız oylama zamanlarında yapılabilmesi için eski Başkanlık Divanı kararı vardır. Ve bu Başkanlık Divanı kararı Heyeti Umumiyece de kabul edilmiş durumdadır. Binaenaleyh, henüz daha ben bu önergeyi oylama vaziyetine girmedim. Okuttum, oylamak lâzımdır dedim ama oyluyorum demedim. Hemen beş kişi ayağa kalktılar, yoklama istediler. Şu halde Başkanlık Divanınca evvelce alınmış olan karar gereğince ve Heyeti Aliyenizin de kabul etmiş olduğu o karar gereğince şimdi yoklama yapılması zarureti olmadığını arz ederim, efendim.

TARIK ZİYA EKİNCİ (Diyarbakır) — Sayın Başkanım, zabıtları tetkik edin. Oylamaya geçiyorum diye tasrih ettiniz.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Oylama mevzuu kalmamıştır.

BAŞKAN — Zabıtları getirip tetkik ederiz. Şimdi müsaade buyurun, zabıtları da getirip bakarız, o başka. Esasen önergenin de geri alınması suretiyle oylamayı icabettirir bir hal de kalmamıştır, ortada. Zabıtları da getirtiriz, (10 dakika ara verin bir hata işlenmiş olmasın, sesleri)

Müzakere devam ederken ne hatası olacaktır anlamıyorum ki, rica ederim, ben size Başkanlık Divanının kararını ve bu kararın Heyeti Umumiyece kabul edilmiş olan şeklini arz ettim. Eğer, bu kararda bir hata varsa zabıtları da getirir okuturum. Zabıtlar henüz çıkmadığı için, ben bu kararda sabitim. Müzakerelere devam ediyoruz efendim.

Muhterem arkadaşlarım, şimdi raporu okutuyorum. Öncelik kararı alınmıştır.

(Karma Komisyon raporu okundu.)

BAŞKAN — Sırayı okuyorum efendim :

Zeki Efeoğlu, lehinde,
Selâhattin Hakkı Esatoğlu, aleyhinde,
Kudret Bosuter, üzerinde,
Emin Paksüt, lehinde,
Yunus Koçak, aleyhinde,
Cengiz Ekinci, üzerinde,
Coşkun Kırca, lehinde,
Âdil Kurtel, aleyhinde,
Mehmet Altınsoy, üzerinde,
İhsan Ataöv, lehinde,
Nazif Arslan, aleyhinde,
Kâmran Evliyaoğlu, üzerinde,
Ahmet Tahtakılıç, aleyhinde,
İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, üzerinde.

Şimdi söz sırası, lehinde. Zeki Efeoğlu'nundur. Sayın Efeoğlu, buyurun.

KÂMRAN EVLİYAOĞLU (Samsun) — Gündemin 3 n3cü sırasındaki rapor hakkında üzerinde söz almıştım. Bunun tashihini rica ederim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Efeoğlu.

OSMAN ZEKİ EFEOĞLU (İzmir) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekilleri;

Çetin Altan'ın ikinci dokunulmazlık dosyasını teşkil eden 12 Kasım 1966 tarihli Akşam Gazetesinde yazmış olduğu «Yutturma Edebiyatı» başlıklı yazısı ile, 17 Kasım 1966 tarihli «Süleyman Bey, lûtfen öfkelenmeyiniz» başlıklı yazısı birlikte ele alınmak suretiyle, dokunulmazlığının kaldırılması istenmektedir. Bu iki makalenin tetkiki neticesinde görülecektir ki, Çetin Altan, suç işlemekle kalmamış, Türk Devletinin temelini sarsacak en büyük darbeyi vurmuştur.

Çetin Altan 12 Kasım 1966 tarihli yazısında bakınız neler diyor :

«— Mustafa Kemal gerçekte proleteryanın ağır basmasını ve sınıf farkının emekçiler lehine ortadan kalkmasını arzulamıştı. Ancak, bu amaca varmak için gerekli metotları tam olarak bâzı şartlardan ötürü uygulıyamamıştı. Onun için bu amaca ulaşmak bugünkü Atatürkçülerin görevi olmalıydı» diyerek, Atatürk'ün İstiklâl Harbini mütaakıp, komünizm rejimini kurmak istemişti ama, bâzı şartlardan dolayı bunu uygulıyamadığını, Atatürk'ün uygulıyamadığı komünizm rejimini, bugünkü Atatürkçülerin görevi olduğunu söylemek suretiyle Atatürk'e en büyük hakareti yapmakta ve asil Türk gençliğinin komünizm rejimini kurmasını ve bunun bir nevi Atatürk'ün emri olduğunu belirtmektedir.

Bu kadar iğrenç bir tertibe girişen Çetin Altan, aleni Atatürk'ü tahkir etmektedir.

Moskova hayranı Çetin Altan, Atatürk'ün 1920 - 1921 yıllarındaki söylevlerini ele almakta, onun Türk köylüsü hakkında söylemiş olduğu sözleri tahlil etmekte, Rusya'ya ait, zamanın şekline göre verdiği beyanatları ele alarak, Atatürk'ün bu beyanatlarını istismar ederek, Atatürk'ün komünizm aleyhinde söylemiş olduğu beyanlarından hiç bahsetmemektedir. Halbuki, Atatürk halkçı olduğu kadar, amansız bir komünizm düşmanı idi. Böyle olmasına rağmen, Çetin Altan «Atatürk'ün komünizmi bâzı şartlardan ötürü uygulıyamamıştı» demekle acaba neyi kastetmektedir?

Atatürk, ölüm yılı olan 1938 yılına kadar geçirmiş olduğu safhalar içinde, hâlâ Çetin Altan'ın bahsettiği şartlar mı vardı?

Çetin Altan yazısına devamla bakınız ne diyor :

Mustafa Kemal'in 4 Ocak 1922 de Hâkimiyeti Milliye gazetesinde yayınlanan şu demecindeki cümlenin anlamını sormak isterdim :

«— Emek sahibi olmıyanlar, insandan addolunmamak hakkı, emeğe istinadettirmek aslı inancı nazarı itibara alındı. Türkiye'nin bu mahiyetini takdir, tasdik etmek, Türkiye halkının mevcudiyetini, istiklâl ve saadetini ciddî olarak arzu etmektir.»

Çetin Altan Atatürk'ün bu beyanatını bakınız nasıl yorumluyor :

«— Ne demektir bu söz? Ne demektir. «Emek sahibi olmıyanlar, insandan addolunmamak.

Fakültede söylediğim gibi bu söz, bal gibi bir komünizm sloganıdır. Yalnız komünist liderleri ve komünist ihtilâlcileri söylerler bu sözleri. Ancak Mustafa Kemal ne komünist, hattâ ne de sosyalistti. Bu sloganları ihtilâlin başında öne atmakla beraber, bu sloganların doğrultusunda bir metot uygulıyamadı. O yüzden de ne köylü efendimiz olabildi ne de imtiyazsız sınıf bir büyük kütle olabildi, ne hak emeğe istinadettirilebildi, ne de emek sahibi olmıyanlar insandan addolunmadı...

Mustafa Kemal bu sloğanları numara olsun diyemi atmıştı ortaya yoksa gerçekten böyle bir sonuca varmayı istiyor muydu?

Bizce numara yapmamıştı. Atatürk sözlerinde samimiydi. Ancak sosyalist olmak için yeterli bir yuğrulmadan geçmediği için bunun metotlarını bilemiyor ve boyuna burjuva olmaya özentili ortamın etkisi altında kalıyordu.

Hakkı emeğe dayandırmak gerekir diye yola çıktıktan sonra, üç dört yıl geçince bol bol milyarder yetiştirmemiz gerekir demesindeki çelişme ve uyuşmazlık bundan ötürüdür.

Bugün ise bilimsel olarak Türkiye'nin bol bol milyarder yetiştirmeye çalışmakla kurtulamıyacağı ıspat edilmiştir. Bugün artık gerçek Atatürkçülük, Atatürk'ün dahi çeşitli etkenler altında düştüğü çelişmeyi görerek ona göre hareket etmek ve Türkiye'yi tekrar birinci mücadele savaşının başındaki yörüngesine oturtmaya çalışmaktır. Çünkü millî mücadeleden sonraki çelişme Türkiye'yi yeniden emperyalistlerin kucağına atmıştır.»

Muhterem milletvekilleri :

Yukarıda okumuş olduğum Çetin Altan'ın yazılarını tahlile girişmeden önce, 1955 yılında Moskova komünist yazarlar kongresinde alınan ve bütün dünya komünistlerine gönderilen 18 maddelik gizli talimatın 8 nci maddesi aynen şöyledir :

«- Halkın çok sevdiği ve artık terk edemiyeceği millî simaları ve kahramanları yıkmak zor olacağına göre, onları kendinize bayrak yapınız, onların düşünce ve davranışlarını kendi açınızdan yorumlayınız.»

Çetin Altan hem bu emre göre hareket etmekte, hem Atatürk'ü kendine siper etmekte, hem de Atatürk'ün düşünce ve davranışlarını kendi açısından yorumlamaktadır. Çetin Altan Atatürk'ün, emek sahibi olmıyanlar, sözünü diline dolayarak, bu sözün bal gibi bir komünizm slogonu olduğunu söyliyerek, «Atatürk'ün bu sloganları ihtilâlin başında öte atmakla beraber, komünizm metodunu uyguluyamadığını ve bu yüzden ne köylü efendimiz olabildi, ne de imtiyazsız sınıfsız bir kütle olabildik» diyerek, komünizm ilân edilseydi, bunların hepsinin hallolunacağını belirtmekte ve komünizmi nasıl hasretle anıp takdir ettiğini açıkça tebarüz ettirmektedir.

Çetin Altan bununla da kalmamakta, «Atatürk'ün, sosyalist olmak için yeterli bir yugrulmadan geçmediği için bunun metotlarını bilemiyor, boyuna burjuva olmaya özentili ortamın etkisi altında kalıyordu, diyerek. Atatürk'ün cahil olduğunu, komünizmi anlamadığını, anlasaydı mutlaka komünizm idaresini getireceğini söyliyerek, Atatürk'e en büyük hakareti yapmaktadır. Atatürk, Çetin Altan'a göre komünist olmadığı için cahildi. Atatürk komünizmle yuğrulmadığı için, burjuva sınıfının etkisi altındaydı. Böylece Atatürk, komünizmi gerçekleştiremediği için, Türkiye sömürülmüştü.

Muhterem milletvekilleri :

Yukarıdaki bu satırların sahibi, ne acıdır ki, Parlâmento içine kadar girmiş ve Atatürk'ü kendine siper ederek, menfur ideolojisi olan komünizmi gerçekleştirmiye çalışmıştır ve çalışmaktadır. Halbuki büyük Atatürk, istiklâl harbinin ilk başlangıcında komünizmin nasıl amansız biz düşmanı olduğunu 22 Eylül 1919 günü Sivas'ta, Amerikan Generali Harbor'da şunları söylemişti: (Bu konuşmanın tam metni Amerika Senatosu tutanaklarında mevcuttur.)

«- Bolşevizme gelince, onun bize nüfuz etmesini önleyen dinimiz, ananelerimiz ve sosyal bünyemiz göz önüne alınırsa, bu doktrinin memleketimizde bir şansı olmadığı anlaşılır. Lüzumu halinde, hattâ Türk Milleti ona karşı savaşmaya hazırdır.»

Atatürk bu beyanatından sonra, 6 Şubat 1921 tarihli Hâkimiyeti Milliye gazetesinde

komünizmi açıkça ve şiddetle reddettikten sonra, aynen şunları söylemişti.

«- Binaenaleyh, bizim Rus'larla olan münasebet ve muhadenatımız ancak iki müstakil devletin ittihad ve ittifak esaslariyle alâkadardır» demiş ve yine sulh şartları, iç ve dış siyasî meseleler üzerine 2 Kasım 1922 de (Petit Parisien) muhabirine Bursa'da verdiği beyanat'ta şunları söylemişti.

«- Biz ne bolşevik, ne de komünist; ne biri ne diğeri olamayız. Biz, milliyetperver ve dinimize hürmetkârız» demiştir.

Atatürk yalnız bununla kalmamış 14 Ağustos 1920 de T. B. M. M. kürsüsünden demiştir ki; Devre 1, Cilt. 3, S. 189.

«- Bizim noktai nazarlarımız, bizim prensiplerimiz cümlece malûmdur ki, bolşevikleri değildir ve bolşevik prensiplerini milletimize kabul ettirmek için de şimdiye kadar hiç düşünmedik ve teşebbüste bulunmadık. Bizim itikadımıza göre, milletimizin temini hayat ve tealisi, kendi kabiliyeti milliyesiye mütenasip olan noktai nazarlardır» diyerek, amansız bir komünizm düşmanı olduğunu belirtiyordu. Eğer Atatürk, bu fikriyat içinde bulunmasaydı, komünizm karşısında bulunmaz ve Türkiye'yi demokrasiyle değil, komünizmle idare ederdi. Çetin Altan, Atatürk'ün konuşmalarını kendi açısından yorumlamakta, Türk köylüsünden bahsetmenin komünizm olacağını belirtmekle dünyanın en iğrenç metotlarını uygulamaktadır. Halbuki köylünün ve işçinin durumlarını bir elinde viski, bir elinde salem sigarası bulunan Çetin Altan değil, onların durumlarını, onların içinden çıkan bizler biliriz.

Muhterem milletvekilleri.

Çetin Altan bununla da kalmakta yetinmiyor ve diyor ki :

«Atatürk'ün dahi çeşitli etkenler altında düştüğü çelişmeyi görerek ona göre hareket etmek ve Türkiye'yi tekrar 1. Millî mücadele savaşının başındaki yörüngesine oturtmaya çalışmaktır. Çünkü Millî Mücadeleden sonraki çelişme Türkiye'yi, yeniden emperyalistlerin kucağına atmıştır» demekte ve: devamla :

«Eğer bugün eğemen kişiler Türkiye'nin sömürülmesini istiyorlarsa onlar da Atatürk'ü bu doğrultuda yorumlamayı tercih ederler» diyerek, Atatürk'ün İstiklâl Harbinden bu yana, bütün tutumlarının vatana ihanet olduğunu, bu sebeple Atatürk'ün İstiklâl Harbini mütaakıp, yapamadığı komünizm hareketinin, Atatürk'çülere düşmekte olduğunu ve bu vazifenin mutlaka yerine getirilmesini istiyerek, Türk Milletini Atatürk'ün karşısına çıkarmakta ve Türkiye'nin mutlaka komünizmle idare edileceğini, bunun dışında Türkiye'yi hiçbir rejimin kurtaramıyacağını belirtmekte ve Atatürk'ün karşısına çıkmıyanlara en ağır töhmette bulunmakta ve bu gibi kimseleri satılmış olarak vasıflandırmaktadır.

Muhterem milletvekilleri;

Yukarıdan beri bahsetmiş olduğum hususlar muvacehesinde Çetin Altan, Büyük kurtarıcı Atatürk'e en ağır isnatlarda bulunmak suretiyle, Türkiye'yi kurtaracak rejimin komünizm olduğunu belirtmektedir.

Çetin Altan'a bir daha hatırlatmak isterim ki; Büyük Kurtarıcı Atatürk, hayatı boyunca komünistlerle amansız mücadele etmiş, bugün piyasada solcu olarak geçinen, müsecccel komünistler Atatürk zamanında mahkûm edilmişlerdir.

Çetin Altan şunu iyi bilsin ki; Türkiye ve Türk Milleti hiçbir zaman, Çetin Altan'ın tahakkuk ettirmek istediği menfur rejime karşı alet olmıyacak, tırnagiyle, dişiyle 10 bin yıllık Türk tarihini yokedecek olan komünizmle amansız bir mücadele edecek, bu gibi düşüncede bulunanları hüsrana uğratacaktır.

Muhterem milletvekilleri;

Çetin Altan 12 Kasım 1967 tarihli yazısına ek olarak, 17 Kasım 1967 tarihli yazısiyle devam etmekte ve şunları söylemektedir.

«— Marx ve Lenin şamatasına gelince . . . . öyle uydurma kongre polemikleriyle, pek ilksel ve pek alaturka bir yoldan bir çırpıda halledilivecek konular değildir bu. Büyük kültür, büyük araştırma, büyük eleştiri ister.»

Çetin Altan bu yazısında, Marks ve Lenin hakkında yapılan şamatanın lüzumsuz olduğunu, Marks ve Lenin'in öyle kolay kolay kongre polemiklerle halledilemiyeceğini ve bunun kültür işi olduğunu söyleyerek, Marks ve Lenin'i anlıyabilmek için, komünizmi iyi bilmek ve komünizmi iyi tanımak lâzımgeldiğini belirtmekte ve kendisinin, bu insanlık düşmanlarını tanıdığını ve bu yüzden bunları bayraklaştırmak istediğini

tebarüz ettirmektedir. Çetin Altan yalnız bununla kalmıyor ve yazısında şunları söylüyor.

«— Süleyman Beyin sorumsuzca Atatürk'e kadar uzanan sözlerine de azıcık değinmek isteriz... İki yıldan beri Atatürk'ün «komünizm her görüldüğü yerde ezilmeli» sözünün gerçek belgelerini arayıp durmaktayız. Çıka çıka karşımıza Münir Hayri Egeli'nin :

Ben o sözü o belgeden cama dayıyarak kopya çektim itirafı, çıktı.

Süleyman Bey bu belgenin aslını bulur ve işin içinde kopya da karıştığı için, tarafsız bir ülkede doğruluğunu inceletirse tarihçilere pek yararlı bir yardım yapmış olur.» demekte ve devamla :

«Ancak bu sözün yine Atatürk tarafından söylenmiş ve 4 Ocak 1922 de Hâkimiyeti Milliye gazetesinde yayınlanmış olan aşağıdaki cümle ile nasıl bağdaşacağını çözmek zorunluğu vardır. Mustafa Kemal adı geçen tarihte :

Emek sahibi olmıyanlar insandan addolunmamak, hakkı emeğe istinadettirmek aslı inancı nazarı itibara alnıdı» diyor... Ve devamla.

«Bu ise yüzde yüz bir komünizm sloganıdır» diyor

Muhterem milletvekilleri;

Yukarıdaki bu satırlar, Moskova'nın komünist organı provadadan alınmamıştır. Bu yazı, Sayın Başbakan Süleyman Demirel'in komünizm aleyhindeki beyanatlarının tepkisidir. Sayın Başbakan ne demiş, Atatürk'ün Türk milletine en büyük emri olan «Türk âleminin en büyük düşmanı komünistliktir, her göründüğü yerde ezilmelidir.» Emrini tekrar etmiş ve böylece gerçek Atatürk'çü olarak, asil Türk milletine bu emri hâtırlatmış.

Çetin Altan Atatürk'ün «Komünizmin her göründüğü yerde ezilmelidir.» sözünden acaba niçin ürkmekte ve mütemadiyen Atatürk'ün Türk milletine vermiş olduğu bu emrin karşısına neden çıkmaktadır?

Çetin Altan, Atatük'ün bu sözünün yalan olduğunu belirtmekle elde etmek istediği şey nedir? Komünizmi benimsiyen, komünizm karşısında bulunmıyan bir kimseden başka, kim bu sözün karşısında olabilir? Demek oluyor ki, Çetin Altan Türkiye'de komünizm rejimin yerleşmesini istemekte, bir kere daha komünist olduğunu ilân etmektedir.

Çetin Altan bununla da kalmamakta, Atatürk'ün «Emek sahibi olmıyanlar, insandan addolunmamak, hakkı emeğe istinadettirmek aslı inancı nazarı itibara alındı» diyor... Ve «bu ise yüzde yüz komünizm sloganıdır» diyor.

Burada bilhassa şu hususu belirtmek gerekir ki, dünyanın hangi devletinde olursa olsun, işçiyi köylüyü düşünmek, onların dertleriyle haşır neşir olmak ve onları kalkındırmak sloganı, nasıl komünizm sloganı ile bağdaşabilir? Bu kadar bayağı bir düşünüşün amacı nedir acaba?

Muhterem milletvekilleri.

Burada Çetin Altan'a bir sual sormak gerekir; Atatürk'ün Türk işçisinin, Türk köylüsünün ve topyekûn Türk Milletinin kalkınmasını istemesi komünistlik midir? Niye mütemadiyen Çetin Altan bu ölçüleri kullanıyor? Ve nasıl Atatürk'ün bu sözlerini komünizle bağdaştırabiliyor? İşte en korkunç istismar örneği burada yatıyor ve böylece menfur bir rejimin propagandası yapılıyor.

Çetin Altan mütemadiyen, Atatürk «komünizm her göründüğü yerde ezilmelidir» sözünü nerede söylemiş ve bu vesika nerededir diyor. Şimdi bu vesikanın nerede olduğunu ve Atatürk'ün bu sözünü nerede sarf ettiğini vesikalarla açıklamak suretiyle, Çetin Altan'ın yapmış olduğu bu istismar örneğini ortadan kaldıralım.

Atatürk'ün, «şurası unutulmamalıdır ki, Türk âleminin en büyük düşmanı komünistliktir.... Her göründüğü yerde ezilmeli.....» diye Türk Milletine vermiş olduğu emrini 6 Ağustos 1929 tarihinde, Eskişehir İstasyonunda kendisini karşılamaya gelen zevata söylemiştir ve bu demeç 7 Ağustos 1929 tarihli Eskişehir'de çıkan Sakarya Gazetesinde neşredilmiştir. Atatürk lise tarih kitaplarının son sınıfa aidolan sayfasında kendi el yazılariyle yazdığı bu emir, büyük tarihçi Cemal Kutay'ın arşivindedir ve Cemal Kutay Sayın Çetin Altan'a bu arşivi göstermek istemiş ve kendisini davet etmiştir. Atatürk'ün Büyük Nutkuna ait el yazıları da Cemal Kutay',n arsivinde bulunmaktadır.

Muhterem milletvekilleri;

Yukarıda görüldüğü gibi, Atatürk'ün bu kadar sarih, bu kadar açık beyanatlarına sahte diyen Çetin Altan, bu gerçekler karşısında hâlâ ne diyecektir acaba?

Bu izahlar muvacehesinde Çetin Altan, Atatürk'ün komünizmin ezilmesi için vermiş olduğu emrinden niçin kormakta ve niye Atatürk'ün Türk Milletine vermiş olduğu bu emre iştirak etmemektedir. Ve neden kendisi komünizm karşısında bulunmamaktadır? Demek oluyor ki, Çetin Altan Türkiye'de komünizm rejimini yerleştirmek ve böylece menfur emelini tahakkuk ettirmek istiyor?

Burada Çetin Altan, neden ben Atatürk'ün bu sözlerinin karşısındayım derken Türk gençliğinin Atatürk'ün komünizm her göründüğü yerde ezilmelidir, sözünü söylediği için Atatürk'e düşman olmakta olduğunu belirtiyor. Türk gençliği Atatürk için bu sözlerinin karşısında, Atatürk'e düşman mı olur? Bu kadar korkunç bir istismar örneği nasıl olur? Üç beş gafilin, üç beş aldatılmış insanın mâsum gençliği bir nevi bu gibi akımlara sürmeleri ve bu gibi düşüncede bulunanları Atatürk'e karşı bir düşmanlık aşılıyamaz. Atatürk Türk Milletinin temeli, Türk Devletinin âtisi için bu sözleri sarf etmiştir.

Şimdi Atatürk'ün 6 Ağustos 1929 tarihinde Eskişehir'de yapmış olduğu konuşması aynen şöyledir;

«Türk Milletinin içtimai nizamını ihlâle müteveccih didinmeler boğulmaya mahkûmdur. Türk Milleti kendinin ve memleketinin yüksek menfaatleri aleyhine çalışmak istiyen müfsit, sefil, vatansız ve milliyetsiz sebükmağızların (beyinsizlerin) hezeyanlarındaki gizli ve kirli emelleri anlıyamıyacak ve onlara müsamaha edecek bir heyet değildir.

O, şimdiye kadar olduğu gibi, doğru yolu görür. Onu yolundan saptırmak istiyenler ezilmeye, kahredilmeye mahkûmdur. Bunda köylü, amele ve bilhassa kahraman ordumuz candan beraberdir. Buna da kimsenin şüphesiz olmasın.

Hâkim efendiler, siz kanun adamlarısınız, ellerinize milletin, vatanın her türlü hak ve menfaatlerini vikaye eden kanunlar tevdi edilmiştir. İşaret ettiğim noktaları işittiniz. Türk Milletinin büyük haklarını müdafaa ederken, bu noktalar ehemmiyetle hatırda tutulmalıdır.

Bu memleketteki komünistler sadece bizim tevkif ve hapsettiklerimizden ibaret değildir. Bu işlerle bizzat yakından alâkadar olacağım.

Şurası unutulmamalıdır ki, Türk âleminin en büyük düşmanı komünistliktir. Her görüldüğü yerde ezilmelidir.»

Atatürk'ün bu beyanatından sonra Akşam gazetesi, 9 Ağustos 1929 tarih, 3387 numaralı sayısının birinci sayfasında, Necmettin Sadak (İçtimai nizamı bozmak istiyenler - Gazi Hazretlerinin hitabeleri münasebetiyle) bir makale yazmıştır.

Gene 10 Ağustos 1929 tarihli (Hareket) gazetesi, büyük puntolarla şu manşeti atmıştı :

«Türk Milletinin içtimai nizamını ihlâle müteveccih didinmeler, boğulmaya mahkûmdur. Mustafa Kemal»

Aynı gazetede Fahri Kemal, Atatürk'ün komünistlere karşı, Eskişehir'de vermiş olduğu beyanatı üzerine (vatansızlara karşı) başlıklı bir başmakale yazmıştır.

Atatürk'ün bu demeci üzerine İkdam gazetesi 8 Ağustos 1929 tarihli sayısında (içtimai nizam) başlıklı bir yazı yazmıştır.

Bütün bunlara rağmen Çetin Altan, Atatürk (Komünizmin her göründüğü yerde ezilmesini) nerede söylemiştir, diyor.

Büyük Atatürk'ün Eskişehir'de «komünizm her göründüğü yerde ezilmeli...» sözünü nerede sarf ettiğini vesikalarla belirttikten sonra, daha bariz bir vesika ile bu durumu bir nebze daha açıklamak isterim.

Büyük Atatürk'ün Eskişehir'de vermiş olduğu bu beyanatından sonra, Türkiye'de faaliyet gösteren. (Türkiye komünist partisinin) vilâyet komitelerine, «bütün dünya amelesi birleşiniz» başlıklı şu gizli tamim gönderilmişti.

Bütün dünya amelesi birleşiniz
Türkiye Komünist Partisinin vilâyet komitelerine gizli tamimi.

«Eskişehir ilânı harbi,

Türkiye burjuvazisi, Cumhurreisinin ağziyle (Eskişehir istasyonunda) T. K. P. ne harb ilân etti. Bu, çoktandır devam eden bir muharebenin, burjuva devletinin en yüksek makamı tarafından resmen tasdiki demektir.

Bir müddet evvel de Başvekil İsmet Paşa Mecliste söylediği bir nutukla, komünistlere taarruz etmişti.

Mustafa Kemal Paşa, komünistlere uzun uzadıya küfür ettikten sonra onları, ordu kuvvetiyle tehdit etmiş ve ilk defa olarak komünistlere karşı mücadelede, Türkiye amelesinden, köylü-

sünden ve esnafından yardım dilemiştir. Demek oluyor ki, geçen zaman zarfında, Türkiye Komünist hareketi, burjuva için daha mühim bir tehlike haline gelmiştir.

Bu iki hareket, her şeye rağmen hareketimizin inkişaf etmekte olduğuna delildir.

Türkiye komünist hareketi; Türkiye amelesinin hareketidir.

Türkiye Komünist Partisi, Türkiye amelesinin partisidir. Bu hareket ve bu parti, Türkiye'de köylü ve fakir esnaf tabakalarının menfaatlerini müdafaa eden yegâne kuvvettir.

Mustafa Kemal Paşa ve onun Hükümeti burjuva sınıfına, zabitlerine ve polislerine dayanabilir.

Eskişehir nutkundan alacağımız derse gelince :

(Ameleler, köylüler arasında ve ordunun içinde) çalışmaya daha ziyade ehemmiyet vermek, esnaf tabakalariyle temasımızı daha ziyade sıklaştırmak ve bu hususta «köylü, ordu ve esnafların arasında gizli neşriyata büyük bir azimle başlamak, başlanan yerlerde ise devam etmektir.

Bundan başka; bu sahalarda zayıf olan teşkilât işlerini de kuvvetlendirmek icabeder.

Amele sınıfı arasında mesaimiz, fıkramızın esas faaliyet olduğu için, burada yapılacak işler malûmdur. Bilhassa her sahadaki faaliyetimiz de, kütlelere «bugünkü Hükümetin ve Cumhurreisinin, burjuva mahiyetini iyice anlatmak lâzımdır.

Halk Fırkasının, Halk Fırkası Hükümetinin, Büyük Millet Meclisinin, Cumhurreisinin yüzlerindeki maskeyi yırtmak ve bütün bu müessese ve şahısların nasıl bir burjuva müessesesi ve mümessilleri olduğunu, emekçi sınıfına göstermek T. K. P. nin önünde duran en mühim meselelerindendir.

T. K. P. Türkiye burjuvazisinin reisi, Türkiye amele, köylü ve esnafının en büyük düşmanı olan Mustafa Kemal Paşanın resmî ilânı harbini, büyük bir soğukkanlılıkla karşılar ve mücadelesine devam eder.

Türkiye Komünist Partisi
Merkezî Komitesi

Şimdi muhterem milletvekilleri; bu beyanat ile Çetin Altan'ın yazılarını tetkik ediniz. 1929 yılında Türkiye Komünist Partisinin Türkiye Büyük Millet Meclisine, Atatürk'e, Türkiye Cumhuriyetine karşı yapmış olduğu ilânı harbini aynı yazılarını, aynı puntolarla aynı satırlarla Çetin Altan'ın yazısında görmek mümkündür ve bugünkü dosyası da Komünist Partisinin Atatürk'e karşı açmış olduğu savaşının, bir nevi emrinin, aynısını yapmaktadır. Dün burada Çetin Altan demişti ki, ben Atatürk'ün yazısını İsveç'e gönderdim. Evet Cumhuriyet Gazetesinde çıkan ve klişe ile gazetede basılan bir yazı İsveç'e tetkik için gönderilmiş. İsveç'ten gelen rapor İsveç televizyonunda solcu - şu anda ismini pek hatırlıyamıyacağım - birisiyle bu rapor hakkında temas yapılmış ve esas gelen raporun Atatürk'ün ilk harf inkılâbında 1927 ile 1929 da yazmış olduğu el yazısının yalnık (k) harflerinin biribirine uymadığı diye gelen rapor, maalessf değiştirilmek suretiyle, Atatürk'ün bu kendi yazısı değildir, denilmiş. Bunun üzerine Cemal Kutay Çetin Altan'a Atatürk'ün el yazısiyle kendinde bulunan bu emri kendisinin gösterebileceğini, verebileceğini ve bunu tarafsız bir Devlette tetkik ettirebileceğini söylemiştir. Bu yazı, Atatürk'ün el yazısı Cemal Kutay'ın arşivindedir ve camlı olarak duvarda asılıdır. Bugün Türkiye'de mütemadiyen Atatürk'ün bu sözlerinden ürkmek ve mütemadiyen bu meselelerin karşısında bulunmak korkunç bir gaflet örneğidir ve bir nevi Türkiye'de Atatürk düşmanlığıdır. Zaten komünizme giden devletlerdeki en büyük şey millî kahramanların karşısına bir komünist adamı çıkarmaktır. Çetin Altan'ın da makalelerinde bu durumlar gözükmektedir. İşte Nazım Hikmet'i çıkarmaktaki kasıt da Atatürk'ü silmek, Atatürk'ün karşısına bir Nazım Hikmet çıkarmaktır. İşte bütün korkunç gerçekler buradadır. Burada bir vatanın temelini dinamitlemek konusu vardır. Yine bugün ben öteden beri bahsettiğim konularda bu memlekette Afrika'da insan yiyen Mau Mauların hürriyeti istenirken maalesef komünizm idaresi altında yaşıyan 70 milyon Türk'ün hiçbir gün hürriyeti istenmemiştir. Bugün Amerikan emperyalizminden bahsedenler, Rusya emperyalizmi emri altında peyk devletlerin hürriyetini istememişlerdir, Doğu - Almanya'nın hürriyetini istememişlerdir. Çünkü, onlar ilerici düşünce içinde vasıflandırılmaktadırlar. Bugün dünyanın en büyük Devleti olarak komünistler tarafından bahsedilen Moskova, altın karşılığında Amerika'dan buğday almaktadırlar. Biz, şu veya bu devletin

kölesi değil, ama, Türk Milletinin kalkınması, Türk Devletinin refahı, saadeti için çalışıyoruz. Bu, şu veya bu parti meselesi değil, bu Türk Milletinin meselesi, bu şu veya bu ferdin değil, Türk Devletinin temelini sarsacak bu gibi tehlikeli konularda Türk Milletinin el ele verip komünizmle amansız mücadele etmesi meselesidir. Bu sebeple, bütün arkadaşlarımın bu mesele üzerinde hassasiyetle durmalarını, burada Çetin Altan, Ahmet veya Mehmet mevzuubahis değil, burada Türk Milletinin, 10 000 yıllık Türk tarihinin temellerini, Türklüğü yok edecek menfur bir ideolojinin karşısındayız. Çetin Altan'ın, Ahmet'in, Mehmet'in şahsiyeti şu veya bu değil; bu fikri güden her kim olursa olsun mutlaka hüsrana uğrıyacak ve bir gün gelecek köpekler gibi gebereceklerdir. Hepinizi hürmetle selâmlarım. (A. P. sıralarından, alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Salâhattin Hakkı Esatoğlu, aleyhinde buyurunuz efendim.

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Nevşehir) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, İstanbul Milletvekili Sayın Çetin Altan'ın (Akşam) gazetesinde yazdığı fıkralarda komünizm propagandası yaptığından dolayı, aleyhinde açılan takipler sonunda, mahallî savcılık dokunulmazlığının kaldırılmasını istemiş ve Meclisimizin Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulu Karma Komisyonu beş yazıdan dolayı Sayın Altan'ın yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına karar vermiştir.

Bu komisyonda bu kararlara muhalif kalmış bir üye sıfatiyle muhalefet sebeplerimi ve Sayın Çetin Altan'ın dokunulmazlığının niçin kaldırılmaması gerektiği hakkındaki görüşlerimi arz edeceğim.

Dün görüşülmesine başlanan dosyalardan ilkinde Yüksek Meclisinizde çoğunlukla alınan bir kararla Sayın Çetin Altan'ın bir dosyadan dolayı dokunulmazlığının kaldırılmasına karar verilmiştir.

Bu vesile ile dün yapılan konuşmalar, yasama sorumsuzluğu müessesesini, kapsamını ortaya koymuştur. Fakat buna rağmen Meclis çoğunluğu dokunulmazlığı kaldırmıştır.

Meclis çoğunluğunun bu konudaki eğilimi anlaşılmış bulunuyor. Bunu bile bile konuşmakta fayda yoktur denilebilirse de her dosyanın kendisine özgü durumunu düşünerek ve gerçeklerin Meclis zabıtlarına intikali için yine de konuşmakta yarar görüyoruz.

Sayın milletvekilleri, bildiğiniz gibi, T. B. M. Meclisi 1920 de kurulmuştur. Cumhuriyetten bu yana ise 44 yıl geçmiştir. Bu kırk dört yıl içinde B. M. Meclisine, basın yolu ile işlenmiş suçlardan dolayı 221 dosya gelmiş, fakat, bunlardan hiçbirisinde de geçmiş Meclisler, üyelerinin basın yolu ile işledikleri suçlarından dolayı dokonulmazlıklarını kaldırmamışlardır.

Şimdi Büyük Millet Meclisi tarihinde ilk defa basın suçundan dolayı bir milletvekilinin dokunulmazlığı kaldırılmış bulunuyor.

MEHMET ATEŞOĞLU (Kayseri) — Komünizm suçu, basın suçu değil.

BAŞKAN — Rica ederim, yerinizden müdahale etmeyiniz.

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) — Bu iki bakımdan üzücüdür.

Birincisi: Parlâmentonun geleneği yıkılmıştır. Parlâmentoların da kurulmuş gelenekleri, içtihatları vardır. Şimdi biz, basın suçundan, fikir suçundan dolayı bir milletvekilinin dokunulmazlığını kaldırmakla, 47 yıllık B. M. Meclisinin bir geleneğini değiştirmiş olduk.

İkincisi: Bizim Meclisimiz, gerek Anayasamız gereği, gerekse zaman bakımından geçen Meclislere nazaran özgürlüklere daha çok bağlı olması lâzımgelen bir Meclistir. Halbuki biz, bu davranışımızla, geçen Meclisler kadar bile özgürlüklere, milletvekillerinin yasama sorumsuzluğuna tahammül gösteremedik. Bu, bizim bakımımızdan, geçmiş Meclisler karşısında bir gerileme olmuştur, kansındayız.

Sayın arkadaşlarım, dün burada milletvekillerinin kürsü özgürlüğü ve bunun sınırları üzerinde uzun uzadıya durulmuştur. Anayasamızın 20 nci maddesinin bütün vatandaşlara tanıdığı düşünce ve kanaat özgürlüğünün kapsamı tartışılmıştır. 79 ncu maddedeki sorumsuzluğun sınırları görülmüştür. Doktrinden örnekler verilmiştir... Herkes kendi eğilimine ve siyasal çıkarına göre meseleyi ele almıştır. Gerçek şudur ki, demokrasilerde fikir ve düşünce özgürlüğü, hele hele milletvekillerine tanınan yasama sorumsuzluğu, bizi, bugün bu tartışmalara girmekten alıkoyacak kadar geniştir. Ne çare ki, Türkiye'de, hâlâ demokratik özgürlükler gereği gibi kullanılamamakta, yirminci asrın yarısını geçtiğimiz

şu 1967 yılında biz fikir yazılarını öcü kabul etmekten kurtulamamaktayız. Aslında bir milletvekili buraya hep alışılmış düşünceleri, her bilinen fikirleri söylemek için gelmemiştir. Kanun teklif etmek hakkı olan bir kimse, elbette yeni görüşler, yeni düşünceler ileri sürebilecektir. Bunlar, illâki alıştığımız eski ve köhne fikirlerimizle zıtlaşıyor, diye milletvekiline hücum etmek, onu suçlamak, aramızdan atmaya çalışmak ne uygarlığa yakışır, ne de fikir özgürlüğü ile bağdaşır.

Bizim Anayasamız Parlâmento üyelerine gerçekten çok geniş bir düşünce ve fikir özgürlüğü tanımıştır. Aşağıda örnekler vereceğim. Hem milletvekili olacaksınız, geri kalmış Türkiye'nin hangi yollarla, hangi metotlarla kalkınacağını söylemek, araştırmakla görevli kılınacaksınız, hem de fikirlerinizi söyleyince damgalanacaksınız. Böyle şey olmaz arkadaşlar. Milletvekillerinin Anayasaları değiştirmek hakları vardır. Anayasaları, beğenmemek hakları vardır. Öyle olunca bunun nedenlerini açıklamak da haklarıdır. Nitekim, bu görüşü teyideden güzel bir olay bu Mecliste cereyan etmiştir.

15 Şubat 1966 günlü oturumda, bir milletvekilinin kürsüde konuşan hatibe, yerinden: «Anayasayı tenkid ediyor» diye lâf atması üzerine, celseye Başkanlık eden Sayın Nurettin Ok, aynen şu karşılığı vermiştir :

(Beyefendiler, çok rica ederim, icabı hale göre hatip, burada, Anayasayı dahi tenkid etmek söz ve hakkını haizdir. Riyasetin anlayışı bu merkezdedir. Öyledir efendim, söz hakkı her şeyden masundur.)

Görülüyor ki, arkadaşlar, milletvekillerinin söz hakkının alanı ve kapsamı, bizim Meclisimizde Başkanvekili arkadaşımızın bu çok yerinde görüşü ile bir daha tesbit edilmiştir. Bu sebeple milletvekillerinin Anayasa ile çelişen görüşlerini bile bu kürsüde ifadeye hakları vardır, yetkileri vardır. Bu hakkı da bizzat Anayasa vermektedir.

Sayın milletvekilleri; burada, konuyu tamamen objektif olarak, Anayasa, hukuk ve Meclislerin geleneği açısından ele alacağız. Amacımız, yalnız bir arkadaşımızı hâkim önüne çıkmaktan korumak değil, Anayasa müesseselerini de bu arada kurtarmaktır.

Mesele nedir?

Bir milletvekili arkadaşımız, gazetesinde bâzı görüşlerini yazmıştır. Bu ise mahallî savcılar tarafından suç sayılarak dokunulmazlığının kaldırılması talebiyle dosya önünüze gelmiştir.

Anayasamız, milletvekilerini, Meclisteki söylediklerinden ve bunu dışarda tekrar edip açıkladıklarından dolayı mesul kabul etmemiştir. O halde her şeyden önce (sorumsuzluk) kavramı üzerinde tam bir anlaşmaya varmak zorundayız. Evet, nedir sorumsuzluk? Ne değildir? Kapsamı içine giren hususlar hangileridir? Bunu iyice incelemek bilim açısından tetkik ederek ortaya koymak gerekiyor :

İzin verirseniz burada kendi bilim adamlarımızın tanımlarından birkaç örnek vereceğim:

Prof. Dr. İlhan Arsel, (Türk Anayasa Hukukunun Umumi Esasları) adlı kitabının 245 nci sayfasında parlömanterlerin sorumsuzluğunu şöyle tanımlamaktadır :

(Sorumsuzluk, her iki Meclis üyelerinin vazifelerini ifa sırasında beyan edecekleri fikirlerden ve izhar edecekleri oylardan dolayı her hangi bir takibata mâruz bırakılmamalarıdır.)

Aynı kitabın 246 ncı sayfasında da şunları okuyoruz :

(Sorumsuzluk bu şekliyle hem mutlak ve hem de daimî bir vasıf taşır. Mutlaktır: Çünkü milletvekilini cezai, hukukî ve siyasi takibata karşı koruduğu gibi, hiçbir şekilde kaldırılamaz da. Daha başka bir deyimle B. M. M. bir milletvekilinin sorumsuzluğunu hiçbir şekilde kaldıramaz ve buna mütedair her hangi bir karar ittihaz edemez. Devam ediyor Sayın Profesör:

(Sorumsuzluk, aynı zamanda daimî bir mahiyet taşır. Çünkü, teşrîî vazifesinin ifası sırasında olduğu gibi, bu vazifenin hitamından sonra da devam eder. Bir milletvekili Meclis dâhilinde sarf etmiş olduğu sözlerden veya izhar etmiş olduğu reylerden dolayı, mebusluk sıfatı zail olduktan sonra da her hangi bir takibata duçar kılınamaz.)

Sayın arkadaşlarım, görülüyor ki, Anayasa Hukuku Profesörü Arsel'e göre, (Sorumsuzluk mutlak bir haktır ve Meclisler bunu kaldırmak yetkisine sahip değildir.)

Ankara Hukuk Faklütesi Ceza Hukuku Profesörü Sayın Faruk Erem de aynı görüştedir ve Ceza Hukuku kitabının 130 ncu sayfasında aynen şöyle demektedir :

(Sorumsuzluk, milletvekillerinin şahsına mahsus bir imtiyaz değildir. Yasama görevinin lâyıkı veçhile yürütülebilmesini sağlamak için vaz'edil-

miş bir hükümdür. Bu müessese Ceza Kanununda da bir istisna telâkki olunmamalıdır. Bu müessese, umumi kanunlara üstün bir kanuna dayanır. Bu itibarla yasama görevi lehine, en geniş şekilde yorumlanmalıdır. Kamutay kararı ile dahi sorumsuzluk kaldırılamaz.» Dikkat buyurunuz sayın arkadaşlarım, Prof. Faruk Erem, (Kamutay kararı ile dahi sorumsuzluk kaldırılamaz.) demektedir. Biz, bugün, görevimiz olmıyan bir işi yapmak istiyoruz. Bundan, mutlaka kaçınmamız lâzımdır.

Şimdi aynı konuda bir başka örnek daha vermek istiyorum :

(Parlömanter muafiyetler) konusu üzerinde doktora yapmış bir hukukçunun sorumsuzluk konusundaki tarifini ele alacağım. Sayın Metin Kıratlı kitabının 24 ncü sayfasında sorumsuzluğu şöyle tanımlamaktadır :

(Sorumsuzluk, bir Parlâmento üyesinin teşrii görevle ilgili olarak, Parlâmento içinde izhar ettiği oy, fikir ve beyanatından ve yaptığı fiillerden dolayı, Parlâmento dışındaki her hangi bir mercie karşı sorumlu olmamasıdır. Bu ilke gereğince, bir milletvekili, Parlâmentoda teşrii görevini yerine getirirken aklına gelen her şeyi ve lüzumlu gördüğü her noktayı söyliyebilir ve bundan dolayı adlî veya idari mercilere hesap vermeye mecbur tutulamaz. Mecliste, üçüncü kişilerin şeref ve haysiyetini kırıcı en ağır itihamlarda bulunan, orduyu itaatsızlığa, halkı vergi ödememeye teşvik eden, kanunlara karşı gelmeyi telkin eden bir milletvekili hakkında hiçbir kovuşturma yapılamaz.)

KAYA ÖZDEMİR (İstanbul) — Nuri Beşer'in dokunulmazlığını neden kaldırdınız o halde?

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) — O zaman ben milletvekili değildim. Nuri Beşer'in dokunulmazlığının kaldırılmasına Adalet Partisi arkadaşların da oy verdiğini sanıyorum. Bunun hesabını, lûtfen kendi partinize mensup arkadaşlarınızdan sorunuz.

BAŞKAN — Sayın Esatoğlu lûtfen karşılıklı konuşmayınız. Siz de müdahale etmeyiniz. Çok rica ederim.

SALÂHATTİN HAKKI ESATOĞLU (Devamla) — Sayın milletvekilleri, bu tanımlamalar karşısında, ortaya çıkan sonuç şudur: Milletvekillerinin sorumsuzluğu, bir toplumda normal vatandaşlar tarafından işlendiği takdirde suç sayılan fiillerin, milletvekilleri tarafından işlendiği zaman suç sayılmamasıdır. Burada fiiller derken şüphesiz fikir ve düşüncelerin serbestçe ifadesi ve açıklanması kasdedilmektedir. Yani, sokaktaki bir vatandaşın söylemesi halinde suç sayılan ve takibi gereken bir fikir, bir görüş, bir düşünce bu kürsüde söylenir, yahut burada söylendikten sonra dışarıda tekrarlanırsa bu, suç sayılmıyacaktır. Bugünde sayılmıyacaktır, devre sonunda da sayılmıyacaktır ve takibat yapılamıyacaktır. Sorumsuzluğu, dokunulmazlıktan ayıran da devamlı olmasıdır. Sorumsuzluğun gerçek anlamı budur. Aksi takdirde, sade vatandaş için suç sayılan bir düşüncenin açıklanması, yahut yasak bir fikrin sokaktaki vatandaş tarafından söylenmesi, milletvekili için de, milletvekili olduğu süre, yahut milletvekilliği bittikten sonra suç kabul edilirse, bu takdirde, sorumsuzluğun ve imtiyazın hiçbir anlamı kalmaz.

Sorumsuzluk, başkaları için suç teşkil eden fikirlerin, görüşlerin, sözlerin, Parlömanterler için suç sayılmaması demektir. Sorumsuzluğun tek ve gerçek anlamı budur. Milletvekilini dışarıdaki vatandaştan ayıran imtiyaz, yerine göre sade vatandaş için suç sayılan fikirlerin milletvekilleri için suç teşkil etmemesidir. Zaten imtiyaz ve muafiyet derken, elbetteki, başkalarından farklı bir hakka sahibolmak kasdolunmaktadır.

Şunu de belirtmek gerekir ki, milletvekillerinin söz ve fikir özgürlüğü, sorumsuzluğu, bir (bütün) teşkil eder. Meclis içinde söyledikleriyle, Meclis dışındaki konuşmaları ve yazıları gerçekten aynı görüş ve düşünce açısından hareket edildiği için zorunlu bir beraberlik havası taşır. Bu sebeple de Anayasamızın 79 ncu maddesi, Parlömanterlerin Meclis içindeki söz ve beyanlarını Meclis dışında da ifade etmelerini sorumsuzluğa dâhil saymıştır. Bu, Meclis'te yaptığı konuşmayı, aynen, kelimesi kelimesine, zabıttan okuması, ya da tekrar etmesi demek değildir. mealen, anlam itibariyle aynı şeyleri Meclis dışında söylemek ve yazmak da sorumsuzluktan yararlanmayı gerektirir.

Sayın Arkadaşlarım, şimdi doktrinin ortaya koyduğu bu tanımlamalardan sonra olayımıza eğilebiliriz:

Sayın Çetin Altan arkadaşımız da bir milletvekili seçildiği tarihten bu yana, sırası düştükçe kürsüye çıkmış, görüşlerini, şahsi fikirlerini ileri sürmüştür.

Kendisi ayrıca yazardır. Bir gazatede her gün fıkra yazmaktadır. Düşüncelerini her gün gazatesinde ifade etmektedir. Şimdi gazetede çıkan yazılarından bâzılarında, mahallî savcılar suç görmekte, tahkikat açmakta ve sayın milletvekilini mahkemeye sevk etmek için, bizden dokunulmazlığının kaldırılmasını istemektedir.

Sayın arkadaşımız savunmasında derki: Evvelâ benim yazdıklarım suç değil, sonra ben kürsüde söylediklerimi gazetede yazıyorum, bu Parlömanter sorumsuzluğumun çerçevesi içine girer ve suç sayılmaz.

Şimdi bu savunmanın üzerine eğilmek gerekiyor. Acaba Çetin Altan, gerçekten, bu kürsüde söylediklerini mi gaztesinde yazmaktadır? Burada gayet güvenilir bir şahidimiz vardır. O da Sayın Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılmasına karar veren Karma Komisyonun müspet oy kullanan Başkanı Sayın Kemal Bağcıoğlu'dur. Sayın Bağcıoğlu 16 Şubat 1966 tarihinde bu kürsüde aynen şöyle demiştir:

«Ne yapıyor Çetin Altan arkadaşımız? Kürsü hürriyetinden, kürsü masuniyetinden tutunuz da her vesile ile bir temayı yalnızca işliyor. Nedir o tema? Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu iktisadi sistem bir çıkmaz içinde imiş... Bakınız ben size buraya bâzı makaleler getirmiş bulunmaktayım. Şimdi gayet sâkin olarak bu makalelerden bâzı pasajları okuduğum zaman göreceksiniz ki, Çetin Altan beyefendi orada makalesini yazarken gazete sütununda, burada gayet kapalı tarzda bir rejimi yıkmaya çalışmaktadır.»

Sayın Bağcıoğlu arkadaşımızın konuşması, cümle yapısı bakımından, karşılık olmakla beraber, demek istediği şudur: Çetin Altan burada kürsü mâsuniyetinden yararlanarak iktisadi sistemi çıkmaz içinde gösterir, gazetesinde de aynı şeyleri yazar. Yani, Sayın Bağcıoğlu, Çetin Altan'ın bu kürsüdeki konuşmalariyle, gazetesindeki yazıları arasındaki aynilîği, paralelliği işaret etmekte, örnekler vermektedir.

Bundan birbuçuk yıl önce bu kürsüde bu gerçeği dile getiren Sayın Bağcıoğlu arkadaşımız, şimdi, aksini söyliyecek durumda değildir sanırım. Çünkü, buna imkân yoktur. Yazılarla Meclis tutanakları karşılaştırıldığı takdirde bu gerçek, kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Aziz milletvekilleri, Karma Komisyonda bu konuda tahkikatın iki bakımdan eksik yapıldığını söyledim. Tarafımızdan bu hususta, hem de yazılı önergeler verilmiştir. Fakat Karma Komisyon bu önergelerin gereğini yerine getirmemiştir.

Biz dedik ki komisyonda: Çetin Altan'ın bu yazılarından dolayı yazı işleri müdürü aleyhine dâva açılmış, yedi dosyadan üçü beraetle sonuçlanmıştır. Bu beraet ilâmlarını getirtelim, beraet eden yazılar için dokunulmazlığın kaldırılmasını görüşmiyelim. Bu, kabul olunmadı.

Ayrıca yine biz dedik ki, komisyonda: Çetin Altan'ın konuştuklariyle yazdıklarının ayniyeti söyleniyor. Yazılarla Meclis tutanaklarını karşılaştıralım. Paralellik varsa üzerinde durmıyalım. Bu da yapılamamıştır ve eksik tahkikatla, bir bakıma peşin hükümle, dokunulmazlığın kaldırılmasına karar verilmiştir.

Sayın arkadaşlar, Meclisimizin geçmişteki tatbikatı böyle değildir. Komisyon, milletvekilinin Meclisteki konuşmasiyle dışarıdaki yazısını, demecini karşılaştırmakta, benzerlik gördüğü takdirde dokunulmazlığa dokunmamaktır. Bu 1948 de Adnan Menderes için, 1956 da sayın Osman Bölükbaşı için uygulanmıştır. Dün, Sayın Ferda Güley arkadaşımız, Adnan Menderes'le ilgili 1948 tarihli dosya hakkında bilgi verdi. O zaman komisyonda bulunan Sayın Fuat Sirmen arkadaşımız ve Sayın Feyzi Kalfagil arkadaşımız burdadırlar, o zaman Adnan Menderes'in kürsüde yaptığı konuşmalar, İzmir'deki iki gazeteye demeç şeklinde verdiğinden dolayı dokunulmazlığının kaldırılmamasına karar vermiştir.

Ondan ayrış olarak bir tatbikat daha vardır. Bu tatbikat da Sayın Osman Bölükbaşı için 1956 senesinde yani, Demokrat Parti zamanında bu kararla yapılmıştır ve Bölükbaşı Meclis kürsüsünde söylediklerine benzer fikirleri dışarıda konuştuğu için teşrîî dokunulmazlığının kaldırılmasına lüzum görmemiş ve Karma Komisyon ertelemiştir.

Şimdi, Sayın Bağcıoğlu arkadaşımız, bu dosyadaki yazılardan söz etmediğini söylediler, oraya geliyorum.

Genel olarak Çetin Altan'a izafe edilen suç Türk Ceza Kanununun 143 ncü maddesinin 1 nci fıkrasını ihlâldir.

Elimizdeki dosyada iki yazı vardır. Aynı cürmî kast içinde işlendiği kabul edilerek iki yazı birleştirilmiştir. Yazılardan birisi (yutturma Edebiyatı), diğeri (Süleyman Bey lûtfen öfkelenmeyiniz) başlığını taşımaktadır. Dosyada mevcut İstanbul Savcılığının fezlekesinde okuduğumuza göre, bu yazıların suç teşkil eden yönü şu imiş: Atatürk'ün demecini komünist sloganı olarak tavsif etmek ve Türkiyenin bugün tekrar yörüngeye oturtulması gerektiğini ve gerçek Atatürkçülüğün bu olduğunu belirtmek suretiyle Türkiyenin ancak komünist bir rejimle kurtulabileceğini ifade etmek istemektedir. Milletce benimsenen ve uğrunda mücadele edilen Atatürkçülüğü komünist bir esasa bağlamaktadır.»

İkinci yazının suç sayılan yönü de şu imiş; İstanbul Savcısının fezlekesinden okuyorum..

«Bu yazıda Marx ve Lenin şamatesinin kongre polemikleri ile halledilemiyeceği, Demirel'in Atatürk'e kadar uzanan sözlerine de değinmek gerektiği, Atatürk komünizm her göründüğü yerde ezilmelidir» sözünün gerçek belgesinin bulunmadığı, Süleyman Beyin bu belgeyi bulursa tarihçilere yardımı dokunacağı», beyan edilmek suretiyle komünizm propogandası yapılmış.

Sayın arkadaşlarım, suç konusu sayılan yazıları ben de okudum. Ve gördüm ki, bu yazıdaki cümleler, Mecliste Sayın Altan tarafından daha önce aynen söylenmiştir :

Mesele şu: Çetin Altan Atatürk'ün 1922 yılında söylediği şu cümleyi ele alıyor :

«Emek sahibi olmıyanlar insandan addolunmamak, hakkı emeğe istinadettirmek aslî inancı nazarı itibara alındı» Çetin Altan buna komünizm sloganı diyor. Bir söze bir şahıs tarafından komünizm sloganı denmekle o söz komünizm sloganı ve o sözün anlamı da komünizm propogandası sayılamaz. Çetin Altan dosyadaki suç konusu sayılan (yutturmaca Edebiyatı) başlıklı fıkrasında bu sözü tekrar ettikten sonra: «Mustafa Kemal ne komünistti, hattâ ne de sosyalistti» diyerek Mustafa Kemal'i, savcılığın fezlekesinde iddia edildiği gibi, komünist olarak ve Atatürkçülüğü de komünizm olarak göstermemektedir. O yazıda «Mustafa Kemal köylü efendimizdir dedi, fakat köylüyü efendi yapacak metotlar uygulanamadı.» diyor. Aynı fikir bu kürsüde Çetin Altan tarafından 15 Şubat 1966 tarihindeki konuşmada ifade edilmiştir: Aynen zabıtlardan okuyorum: «Köylü efendimiz derken Mustafa Kemal proleterya diktatoryasını istemiyordu. Ama, öyle iddia edildi. «Köylü efendimizdir» ne demek? O Proleterya diktatoryasına temayül gösteren bir halkçı hareket demektir.» Bu cümleyi açacak olursanız proleterya diktatoryası da komünizm demektir. O halde görülüyor ki, Çetin Altan kürsüde bir proleterya diktatoryası eğilimi olarak Atatürk'ün «Köylü efendimizdir» sözünü açıklamış bulunuyor. Yazdığının bundan farkı yok. O halde, burada söylediğini dışarıda yazmıştır, bu da sorumsuzluuğn sınırları içine girer.

Sayın Arkadaşlarım, burada bir noktayı belirtmek istiyorum. Ne savcılığın fezlekesinde, ne komisyonun kararında, Çetin Altan'ın fıkrasının neresinin açıkça komünizm suçunu teşkil ettiği gösterilmemektedir. Yazıdan bir cümle alınarak suç var deniliyor. Biliyorsunuz Yargıtay Ceza Daireleri Genel Kurulunun bir kararı vardır: Bir yazıdan bir cümle çıkarılarak ve ona dayanılarak suç var denilemez. Medlûlü cüzülere değil, medlûlü küllere bakılır. Şimdi Çetin Altan'ın dosyadaki ikinci yazısı olan (Süleyman Bey, lûtfen öfkelenmeyiniz) başlıklı yazıda şöyle bir cümle var: Sayın Savcının bunu suç ve propoganda saydığı anlaşılıyor: «Marx ve Lenin şamatasına gelince: Öyle uydurma kongre polemikleriyle pek ilkel ve pek alaturka bir yoldan bir çırpıda halledilliverecek konular değildir bu. Büyük kültür, büyük araştırma, büyük eleştiri ister.»

Şimdi savcı burada, Marx'dan ve Leninden söz etmek suretiyle komünizm propogandası yapıldığı kanaatindedir sanıyorum. Marx'tan ve Leninden söz etmek komünizm propogandası sayılır mı, sayılmaz mı? Onu ben bilemem, Hâkim takdir eder. Ne var ki, Çetin Altan aynı şeyi bu kürsüde de söylemiştir. İşte örneği: 16 Şubat 1966 tarihinde bu kürsüde Çetin Altan demiştir ki: «Bugün yer yüzünde Marxsist diye

adam itham edilir mi? Amerika üniversitelerinde Marxoloji enstitüleri vardır. Marx bilinmeden bir çok şey anlaşılamaz bugün... Bunları kabul etmek lâzımdır.»

Yine aynı konuşmada Çetin Altan, aslında birer komünist olan Fransız şairleri Aragon ile Eluard'ı övmüştür.

Görülüyor ki, sayın milletvekilleri, Sayın Çetin Altan arkadaşımız, bu kürsüden Marx'ı da Mao'yu da Aragon'u da, Eluard'ı da övmüştür. Bunlar bir milletvekilinin kişisel görüşleridir. Yazılarda söylenilen bunlardan başka birşey değildir. Tutanak dergisinin 3 ncü cildinin 92 nci sayfasında Çetin Altan'ın şu konuşması yer alıyor: «Ben hayatta yasak olan meselelerin üzerinde bütün insanlığın düşünüp, konuşup bir fikre varmasını istiyecek kadar hür düşünen adamlardanım. Açıklarsınız, herkes düşünür üstünde, cevabını verirsiniz. O zaman da önünüze geleni komünislikle itham edemezsiniz. Çünkü, öğrenirsiniz neyin sosyalizm, neyin komünizm olduğunu.»

Bütün bu örnekler birşey göstermektedir ki Çetin Altan, bu kürsüden, komünizm nedir, sosyalizm nedir? Bunlar üzerinde durmuş, konuşmuştur. Bunlar propoganda sayılamıyacağına göre, aynı anlamdaki yazıları da propağanda sayılamıyacaktır. Atatürk'e aidolduğu söylenen «Komünizm her görüldüğü yerde ezilmelidir» cümlesinin Atatürk'e aidolmadığını iddia etmek de komünizm propogandası sayılamaz. Bir olaydır iddiadır.. Siz böyle dersiniz, başkası şöyle der. Doğrusunu kim ispat ederse gerçek ortaya çıkar, biz de öğreniriz.

Sayın arkadaşlarım, bütün bu karşılaştırmanın Karma Komisyon tarafından yapılması ve huzurumuza ikmal edilmiş bir dosya ile gelmesi gerekirdi. Bendeniz zamanınızı almamak için daha fazla örnek vermiyeceğim. Ama, suç sayılan yazıdaki fikirleri bazen aynı cümlelerle, bazan benzer mânadaki cümlelerle burada konuşmuştur Çetin Altan. Zabıtları iyice okuyunca bu gerçek anlaşılmaktadır. Bu bakımdan yanlış ve eksik tahkikata müstenit bir dosya ile verilecek karar, ileride bizi mahçup çıkarabilir.

Sayın milletvekilleri, A. P. li arkadaşlamız da muhalefette iken dokunulmazlık konusunda bizimle aynı görüşlere sahip idiler. Bir iki örnek vermeme izininizi rica edeceğim.

Sayın Amasya Milletvekili Nevzat Şener arkadaşımız 13 Mayıs 1963 tarihinde bu kürsüde şöyle konuşmuştur :

(Dokunulmazlık müessesesi mutlak mânada milletvekilini tertiplerden, muhayyel suçlardan masun kılmak ve onun vazifesini ifada serbestçe, hiçbir tesir altında kalmadan hareket etmesini temin etmek gayesiyle kurulmuştur. Dokunulmazlığın Parlömanter fonksiyonu bütün efaline teşmil edilmesi lâzımdır. Hissî ve siyasi düşünceler, bu müesseseyi hiçbir zaman zedelememelidir.)

Aynı günkü oturumda Erzurum A. P. Milletvekili Sayın Turhan Bilgin de şu konuşmayı yapmıştır:

(İktidarın birtakım bahanelere istinaden tevessül edeceği hareketlere karşı milletvekillerini himaye etmek maksadından doğmuştur dokunulmazlık.. Biliyorsunuz Anayasamızda bir de milletvekili sorumsuzluğu mevzuubahistir. Sorumsuzluğun gayesi, milletvekiline Tam bir serbesti ve hürriyet tanımaktır. Milletvekili böylece tam bir vicdan huzuru içerisinde fikrini beyan ve reyini izhar edebilir. Dokunulmazlığın gayesi de bir bakıma budur. Bu müesseseye dokunmıyalım. İcabederse dokunulmazlık müessesesini topyekûn kaldıralım, fakat bu müesseseye dokunmıyalım).

Görülüyor ki, A. P. li arkadaşlarımız sorumsuzluk ve dokunulmazlık konusunda çok hassas ve ileri düşüncelere sahiptirler.

Ne yazık ki, bugün, bu görüşün aksine bir davranışla karşı karşıyayız.

Sayın Bağcıoğlu'nun bu konudaki görüşleri dün Ferda Güley arkadaşımız tarafından okunduğu için onlara değinmiyorum.

Sayın arkadaşlarım, dokunulmazlığın kaldırılması söz konusu olunca, bunda iktidarın bir menfaati var mıdır? Yok mudur? Sorusu haklı olarak akla gelir. Elimizdeki konu dolayısiyle de bu soruyu sormak ve cevabını araştırmak zorundayız.

Bugün, Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılmasında A. P. iktidarının menfaati vardır. Çünkü, Çetin Altan gerek Meclis kürsüsünde, gerekse hergün gazetesindeki köşesinde bugünkü Hükümeti tenkid eden, çalışmasını beğenmiyen bir muhalif milletvekilidir. Üstelik de yazıları ilgi görmekte ve etkili olmaktadır. Şimdi

iktidar partisinin bu milletvekilini susturduğu takdirde tenkidlerden kurtulmak gibi bir menfaati ve siyasi düşüncesi vardır ve bu da açıktır. Halbuki, dokunulmazlık işte asıl iktidarın bu siyasi baskısından milletvekillerini kurtarmak için düşünülmüş ve dünyanın her demokratik ülkesinde benimsenmiş bir müessesedir. Buna rağmen, bugün Türkiye'de, Hükümete karşı olan bir milletvekilini, acıdır ki, koruyamaz hale düşürülmek istenmektedir. Fakat sonuçta, dokunulmazlık kalkarsa, bundan A. P. iktidarının hiç de kazançlı çıkacağını sanmıyorum.

Sayın milletvekilleri, son günlerde bu konuda bâzı olaylar ve davranışlar, acıdır, sevindirici değildir. Türkiye'nin uluslararası üne kavuşmuş bir yazarını Karakollarda nezarete alıp polislerin hakaretine ve tecavüzüne mâruz bırakmak, başka bir sevilen yazarı, kanunları zorlıyarak, Meclisten çıkarmaya çalışmak, diğer çeşitli yazarlar üzerinde tertiplere, baskılara girişmek hiç kimseye, hiç birimize şeref kazandırmıyacaktır.

Biribirimizin fikirlerini sevmiyebiliriz. Fakat biri birimizi sevmeye mecburuz. Aynı toprağın, aynı ulusun çocuklarıyız... Bir arada, barış içinde, kardeşlik içinde yaşıyacağız... Unutmıyalım, bugünkü dünya bile bu yola girmiştir. İşte komünist Rusya ile, kapitalist Amerika yekdiğerinin rejimine hiç karışmadan, barış içinde, dostluk içinde yaşamanın yolunu aramaktadırlar ve bulmuşlardır. Siz isterseniz kapitalist olunuz, bırakınız Sayın Altan da sosyalist olsun.. İllâki sizin gibi düşünmüyor diye onu zındana atmaya çalışmak, sizin için bir başarı sayılmıyacaktır. Şahısları zındana atmakla fikirler öldürülemez. Aksine, daha çok taraftar toplamasına, daha çok güclenmesine yol açar.

Alacağınız kararın toplumumuz içinde sarsıntılar, huzursuzluklar çıkaracağını düşünmenizi hatırlatırım. Siz Çetin Altan'ı sevmiyebilirsiniz, kızabilirsiniz, fikirlerine karşı olabilirsiniz.. Fakat, burada Sayın Çetin Altan'ın değil, onun şahsında fikir özgürlüğünü, sorumsuzluk müessesesini kurtarmış olacaksınız. (Söylediklerine katılmıyorum, fakat söz hürriyetini sonuna kadar savunacağım) diyen Volter gibi, sizler de Altan'ın fikirlerine katılmıyabilirsiniz. Fakat onun fikir özgürlüğünü ve Milletvekili sorumsuzluğunu savunmakla görevlisiniz. Hattâ bilim adamlarının yukarda okuduğum mütalaalarına göre, sorumsuzluk hakkını kaldırmak yetkisine dahi sahip değilsiniz.

Sayın arkadaşlarım, tarih boyunca fikir adamlarına karşı girişilen baskı ve yıldırma hareketleri, ezenleri değil, daima ezilenleri güçlendirmiştir.

Yeryüzünde kaleme zincir vuran toplumların uygarlığa ulaştığı hiç görülmemiştir. Büyük uygarlıklar kurmuş olan Türk ulusunun çocukları olarak, kalemlere zincir vurmak hevesinden vazgeçmenizi gönülden diler, hepinizi saygılarla selâmlarım. (C. H. P. ve T. İ. P. sıralarından şiddetli alkışlar).

BAŞKAN — Sayın Kudret Bosuter, üzerinde buyurun. (Adalet Partisi sıralarından kalemlere vurulmuyor, komünistlere vuruluyor zincir sesleri) Çok rica ederim, yerinizden bağırmaya devam ederseniz İçtüzüğü tatbik etmek mecburiyetinde kalacağım. Çok rica ederim müdahale etmeyiniz. (Gürültüler, sıralar arasından karşılıklı konuşmalar) Sonra çatışmayı mucibolur, çok rica ederim, bu şeyden vazgeçiniz. Buyurun efendim.

KUDRET BOSUTER (Giresun) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin değerli üyeleri;

Dünden beri devam etmekte olan müzakereler, tartışmaların bir noktada toplandığını ortaya koyuyor. Şimdi bir görüşe göre, Sayın Çetin Altan siyasi hayatımızın altına dinamit yerleştirmektedir ve Anayasanın yasakladığı alanın içindeki komünisttir. Bir diğer görüşe göre, Sayın Çetin Altan Anayasanın içindedir. Çetin Altan komünist propagandası yapmamaktadır ve sosyalisttir.

Bütün bu münakaşaların temelinde yatan asıl mesele, Anayasamızın hürriyet anlayışını tesbit edebilmedeki yanlış değerlendirmelerden, yahut aynı konuyu değişik lisanlarla dile getirmeye çalışmadan doğmaktadır. Yine deniyor ki, acaba Çetin Altan'ın şu anda dokunulmazlığının kaldırılmasıyle ilgili konular 79 ncu maddenin birinci fıkrasına mı, yoksa ikinci fıkrasına mı giriyor. Bu minval üzerinden devam eden tartışmaların temelinde yatan gerçek bâzı kavramlar üzerinde kristalize olamamakta, sağlam birtakım sonuçlara varamamaktır.

Şimdi, değerli arkadaşlarım, Saint Thomas'nın çok güzel bir sözü var:

Diyor ki, «Tartışma başladığı zaman, ben diyor kürsüden önce sizin söylediklerinizi tekrar edeceğim ve soracağım, ben bunları söyledim mi, size? Siz bana diyeceksiniz ki, evet. Ben aynen bunları söyledim, ben yanlış anlamışsam beni yanlış anladığım noktada tashih edeceksiniz ve ondan sonra ben size cevap vermeye başlıyacağım. Bu, ilk nazarda zaman kaybettirici bir unsur gibi gelirse de aslında bununla zaman kazanılır. Çünkü münakaşaların çok büyük kısmı ayrı lisanı konuşmaktan ve birbirinin ne söylediğini anlamamaktan doğar.»

Şimdi konunun berraklaşmasına belki bir faydası olur diye ve tahmin ediyorum, bir miktar da Sayın Adalet Partisi arkadaşlarımın hoşuna gidecek açıdan meseleyi ele almak istiyorum.

Anayasanın getirmiş olduğu hürriyetler düzeni, aslında İkinci Cihan Harbinden sonra ortaya çıkmış olan bir Anayasa tartışmasıdır, bir Anayasa problemidir. Bu şudur: Birinci Cihan Harbini takiben kıta Avrupasındaki liberal ve aşırı hürriyetçi fikirlerin vermiş olduğu geniş imkânlardan istifade ederek ve onun vermiş olduğu imkânlarla iktidara gelerek bir müddet sonra hürriyetçi rejimin ve hürriyetçi rejimi ortadan kaldırmaya tevessül etmiş ve başarı kazanmış olan totaliter rejimlerin ortaya çıkmış olduğu gerçeği. Hepimiz biliyoruz ki, Almanya'da Nasyonal Sosyalizm evvelâ hükümet darbesiyle denemiş, başarıya ulaşamamıştır. Ama milyonlarca insanı sandık başına, Nasyonal Sosyalizmi işbaşına gitmek için, bir menfur rejimi işbaşına getirmek için koşmasiyle işbaşına gelmiştir. Şimdi İkinci Cihan Harbinden sonra kıta Avrupasındaki bu dikta tecrübelerinden sonra yeni bir tartışma ortaya çıktı. Bu tartışma aslında doktrinde evvelce de vardı. Bir kısım müellifler diyordu ki, demokrasi kendisine karşı olan fikirleri yasaklarsa, bizim komünist memleketler için tenkid ettiğimiz tenkidin içine düşmüş olur. Bunu demokrasi ile bağdaştırmaya imkân yoktur. Nedir bu tenkid? Biz diyoruz ki, bu bir dikta rejimidir, belirli bir felsefe içinde kendi felsefesine karşı olan fikirlerin dile getirilmesine, ifade edilmesine imkân vermez. Şimdi, demokrasi vermiyor aynı imkânı. Meselâ Stuart Mill bunu savunuyor. Ve bizim birçok gazetelerimizde, makalelerde filân yer almıştır. Diyor ki, bu, demokrasinin kendini inkâr etmesidir ve otoritenin Hükümetin elinde gücü bulunduran kuvvetlerin yanılmazlık taslamasıdır. Karşısında olan fikirler, hayır bu, meşru savunma hakkıdır, demokrasinin kendini savunmak gücünde olmadığını iddia etmek asıl tutarsızlıktır.

Şimdi değerli arkadaşlarım, bu tartışmalar devam ede dursun doktrinde, ama bunun pozitif hukuka intikal eden bir yönü var, pozitif Anayasa hukukuna. Alman Anayasasında bunu sarahatle görüyoruz ve bizim Anayasamızda da.

Şimdi değerli arkadaşlarım, demokratik hürriyetlerin antidemokratik bir idareyi işbaşına getirmek için nasıl kullanılabileceğinin şahane örneğini veren Hitler tecrübesinden sonra, Almanya şu meseleyi bir Anayasa tartışması haline getirdi ve Anayasasında gerçekleştirdi. Konu şu: Hürriyetleri yok etmek hürriyetini tanıyacak mıyız, yani hürriyetleri yok etme hürriyeti bu memlekette tanınacak mıdır? Tarihî tecrübelerin ışığında hürriyetleri yok etme hürriyeti Alman Anayasasında tanınmamıştır. Ve 18 nci maddesinde, bizim Anayasamızda yer almıyan bir hüküm sevk edilerek, hürriyetlerin her ne şekilde olursa olsun suiistimali halinde, Anayasa Mahkemesince o hürriyetlerin kullanılmasına imkân olmadığına, Anayasa Mahkemesinin karar verme hakkı bulunduğu tesçil edilmiştir, hüküm halinde 18 nci madde sevk edilmiştir.

Şimdi, bunun dışında 21 nci maddesinde sevk edilen bir diğer hüküm, asrımızın partiler devleti anlayışına paralel olarak, siyasi partilerin devlet yönetimindeki büyük etkisini hesaba katarak, siyasi partilerin antidemokratik hedeflere yönelmesi imkânı tanınmamıştır. Hattâ, bizden bir ölçüde daha ileride. Diyor ki, «Taraftarlariyle antidemokratik davranışlar içinde bulunan, hani bizim gibi sadece diktacı birtakım meseleleri, faaliyetleri falan getiren değil, ama, dini istismar bahis konusu olmadığı için bu bahis konusu olmamış. Yani, kısacası Almanya'da mehaz maddedir, militan demokrasiyi, mücadeleci demokrasiyi ve hürriyetleri yok etme imkânını tanımıyan demokrasiyi Almanya benimsemiştir. Şimdi bize ba-

kıyoruz aynı meseleyi benimsemişiz. Hürriyetleri yok etme hakkı, bizim Anayasamızda tanınmamıştır. Ve bizim Anayasamız demokratik rejimin devamına karşı olan, bunu açıkça ilân eden, tasvibeylemiyle bu tasavvurun, bu düşünüşün içinde olan, bu faaliyetin içinde olan partileri yasaklamıştır.

Bir de kendi özel şartlarımızdan doğan bir durum 19 ncu maddede dile getirilmiş, yani, dini istismar eden ve siyasi emellerine alet eden teşekküllerin kapatılacağı, Anayasa Mahkemesi kararıyle öngörülmüştür.

Şimdi değerli arkadaşlarım, burada bir meseleye dönmek istiyorum, konu ile alâkalı. Asıl bütün söylediklerim belki bunun kenarından köşesinden gibi, ama, konunun içindedir. Bâzı çatışmalar var. Birimiz çıkıyor, bu kürsüye diyoruz ki, hattâ benim partime mensubolan bâzı arkadaşlarımla bu konuşmalarım arasında bâzı farklılıklar görmek mümkündür. Zaten konuştuğumuz Anayasanın içinde, teşrii masuniyet müessesesidir. Yani, grup kararı alınması mümkün olmıyan, aynı partinin içinde, Adalet Partisi sıralarında, C. H. P. sıralarında, yahut filân sıralarda yanyana oturan iki arkadaşın, iki can yoldaşının ters istikamette rey kullanabileceği bir konudur.

Şimdi çatışma şu : Bakıyorsunuz Anayasaya, 20 nci maddesi var, mutlak hürriyeti getirmiş, fikir hürriyeti mutlaktır diyor. 11 nci maddesine bakıyorsunuz, meclisinizi kısıtlıyor, diyor ki, ben son politikon dedikleri hani Aristo'dan bu yana nizam ile fert arasındaki çatışma ve bugünkü modern devletin muhtevası, ben bunun icabını yapmak mecburiyetindeyim, diyor, Anayasa koyucusu olarak, Anayasa olarak ve bunun için Anayasanın üçüncü bölümünde yer alan hak ve mükellefiyetleri, devlete tahmil edilen vazifelerin gerçekleştirilmesi için Devlete, Büyük Millet Meclisine birtakım düzenleme yetkileri veriyorum, ama, bunu tahdidediyorum, aynı zamanda diyor... Ne ile tahdidediyorum? Hürriyetlerin özünün ihlâl edilmemesiyle. Şimdi demek ki, birincisinde, 20 nci maddede almış, mutlak bir hürriyet tarifi içinde. 11 nci maddede mutlak hürriyetleri korumak amacı ile yasama meclisini kısıtlıyor, Anayasamız. Bir diğer maddesine bakıyoruz, 57 nci maddesine, bu 11 nci maddenin vermiş olduğu genel direktifin dışında bir özel saha daha getiriyor. Bu özel sahada bütün hürriyetlerin anası olan fikir hürriyetinin kısıtlanması, tahdidedilmesi meselesini Yüce Meclisinize de bırakmıyarak bizzat kendisi kısıtlıyor.

Şimdi değerli arkadaşlarım, Almanya'da 1956 senesinde biliyorsunuz, komünist partisi kapatıldı. Kapatıldığı zaman Alman Anayasası uzun uzun bir tartışmanın içinde oldu. Çantamda var, Alman Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu karar. Çok enteresan bir karardır.

Alman Federal Mahkemesinin vermiş olduğu karar, bizim Anayasa Mahkemesinin değil, böyle birşey bahis konusu değildir zaten. Yüzlerce sayfalık, 600 küsur sayfası yalnız birinci cildi. Vermiş olduğu kararın yankıları hâlâ Almanya'da devam eder. Şimdi bu problemle Almanya'da karşılaşılmış. Yani, bizim şu kürsüdeki çatışmalarımızla, döğüşmelerimizle ve ayrı lisanı konuşmamızla Almanya'da karşılaşılmış. İnsan haklarını götürmüş, Komünist parti kapatıldığı zaman filân. Ve onların sarıldığı gerçek 5 nci maddede, yani, bizim 20 nci maddemiz, fikir hürriyeti mutlaktır. Şimdi bu son politikon anlayışı içinde, yani nizam ve fert hürriyeti arasındaki çatışma, bir tarafı ile ferdin hürriyete koşuşu, ama diğer taraftan ferdin bir nizam içinde kendini nizama koşmak, nizama koymak zaruretinde bulunmasının çatışmasından doğan bu çelişme öteden beri devam ediyor. Modern muhtevalı anayasalarda bu bir çözüme bağlanmış. Alman Anayasa Mahkemesi buna bakıyor. Bir tarafta mutlak maddesi var, Anayasanın. Öbür tarafta bir tahdit var. Nedir bu tahdit? Komünizm tahdidi. Meselâ İngiltere'de yok, Fransa'da yok. Ben o kadar güçlüyüm ki, diyor, komünizmin veyahut Faşizmin benim için tehlike olması bahis konusu değildir, diyor. Hani şu bizim meşhur 140 - 141 nci maddeler var ama, komünist parti de var. Ama Almanya'da bu tehlike var, bunun tecrübesini de yaşamış. Anayasasındaki bu çelişmeyi demin söylediğim şu bizim Anayasamızdaki çelişme gibi çelişmeyi ve her konuşmacının şu kürsüde gelip bir maddesine sarıldığı çelişmeyi Anayasa Mahkemesi uzun uzun düşünüyor. Bunu Sayın Başbakanımız da yapar her zaman, Anayasanın bir maddesine sarılmak doğru değildir, Anayasa bir bütündür, der. Doğrudur, Anayasa bir bütündür.

Kendisi de sadece belirli maddelerine sarılır, o ayrı ve neticede kararı şu, mahkemenin; Anayasa hükümleri Anayasa Mahkemesi için eş değerdedir ve en daraltıcı hükmü federal mahkeme uygulamak zorundadır. Bu eş değer tefsiri hukukta tahmin ediyorum ki, son derece önemli ve yeni bir konudur. İlâve ediyor arkasından, belki ilâve etmek mümkündür. Bu mealde bir gerekçe olduğunu biliyorum. Hepsini şu anda tam olarak kelime kelime söylemeye imkân yok. Diyor ki, aslında getirilen bu tahdit diyor, bizim 21 nci madde hükmümüzle, K. P. D. yi kapattığımız zaman, yahut da 1953 senesinde neonazist partisini kapattığımız zaman bizim getirmiş olduğumuz hüküm, yahut uyguladığımız hüküm bu eş değer anlayışı içinde bir hükümdür ve insan haklarının, temel hak ve hürriyetlerin korumasına mâtuftur. Yani, temel hak ve hürriyetler onları ortadan kaldıracak şekilde birtakım imkânlar vermek suretiyle başıboş, Weimar Anayasasının, Weimar uygulamasının yaptığı gibi bir anlayışın içinde olamaz.

Şimdi değerli arkadaşlarım, meseleyi ben bu açıdan ele alıyorum: Diyorum ki, bu hürriyetleri Anayasanın açısından değerlendirmek zorundayız. Anayasanın çizmiş olduğu çerçeve içinde değerlendirmek zorundayız. Bütün hürriyetleri, kürsü hürriyetini ve teşrîî masuniyeti bütün bunları bu açıdan değerlendirmek zarureti vardır.

Bu mesele biraz da memleketin, her memleketin kendine has şartlarına bağlı, tabiatiyle. Meselâ demin söyledim İngiltere, Fransa gibi bâzı memleketler diyorlar ki, efendim bizim komünizmden ,faşizmden korkumuz yok, bizim memleketimiz oturmuştur, diyorlar. Ama Almanya, Türkiye gibi memleketlerin bâzı endişeleri var. Ve bu endişelerini bir Anayasa hükmü haline getirmişler. Hattâ bir noktada değerli arkadaşlarım, Türkiye'nin endişeleri, Almanya'nın endişelerini bir hayli de aşıyor. Biraz evvel arz ettim. Alman Anayasasında 1949 Federal Alman Anayasasında 18 nci maddesi ile sevk edilmiş bir hüküm var, bir genel çerçeve çiziyor. Aynen şöyle :

«Her kim ki düşünce hürriyetini, bilhassa basın hürriyetini, toplantı, dernek kurma ve haberleşme hürriyetlerini yahut, mülkiyet ve melce hakkına fiilen mücadele etmek maksadiyle, nizamlara, demokratik nizamlara, mücadele etmek maksadiyle kötüye kullanırsa bu hak ve hürriyetler sâkıt olur. Sübutuna ve şümul derecesine Anayasa Mahkemesi karar verir. Yine 57 nci maddeye mütenazır olan maddede davranışlardan bahsediyor. Bizde bu tamamen eylem şeklindedir, munhasıran eylem şeklindedir.

Şimdi değerli arkadaşlarım, kısaca şunu ifade etmek istiyorum : Anayasada tutarsızlık yoktur, Anayasada bir çelişme yoktur. Anayasa ilk önce bir genel direktif tâyin etmiştir, 11 nci maddesi ile. Bu direktifte yasama organını tadidetmiştir. 1967 senesinin, 1961 senesinin ve 20 nci Yüzyılın ikinci yarısının şartlariyle. Bir de bunun dışında Anayasamız, fevkalâde suiistimale müsaidolan, tarih boyunca bilhassa kısa tarihimiz boyunca düzenlemek iddiasiyle boğulmak istenen ve boğulan, boğulmaya teşebbüs edilen hürriyetlerin ortadan kaldırılmaması için bunu Yasama Meclisimize bırakmıyarak kendisi tâyin ve tahdidetmiş, bir çerçeve çizmiş. Bu çerçeve o kadar mutlak ki sorumsuzluğu, yasama dokunulmazlığını düşündüğümüz zaman bu mutlak ve devamlılığı, bu kesinliği Anayasanın hudutları dışında mütalâa etmek imkânımız yoktur. Yani, çok değerli arkadaşım Sayın Esatoğlu biraz evvel, tahmin ediyorum, bu paralelde konuştular. Buna şurada katılmadığımı ifade ediyorum, bir arkadaşımız şurada çıksa dese ki hilâfeti bu memlekete getirmek lâzım , bu mümkün değildir, Yahut, solcu diktanın, komünist rejimin yani, işçi diktatoryasının savunmasını burada yaparsa buna da cevaz yoktur. Hattâ bir noktada, belki doktrinde tartışılması icabeden mesele şudur; acaba masuniyetin kaldırılması bais konusu olur mu? Yahut, 79 ncu maddenin 2 nci fıkrasına atıf yapmaya lüzum var mıdır? Ama, değerli arkadaşlarım, bir arkadaşımız buraya gelir de bu kürsüden derse ki, 57 nci maddenin değiştirilmesi gerekir, bu memlekette komünizm şartları yoktur Çetin Altan'ın dediği gibi. Veyahut derse ki, bu memleketin komünizmden korkması için hiçbir sebep yoktur. (G.P. sıralarından «öyle uyutulur» sesleri) Bu suç değildir. Veyahut derse ki, komünizm bilmem ne değildir, hani bu tartışıldı burada, bu işçi diktatorvasıdır, izah ediyor bir meseleyi, bunu demek de suç değildir.

Şimdi değerli arkadaşlarım, aslında sözlerime başlarken şunu söyledim. Mesele komünizmin ne olduğu, sosyalizmin ne olduğu ve demokratik rejimin ne olduğunun tesbit edilmesi meselesidir. Sait Thomas'nın söylediği de bu. Belirli bir takım mefhumlar üzerinde asgari aletlere sahibolmak, belirli dokûmanlara sahibolmak ve elemanter bir takım imkânlara sahibolmak ve bu imkânlara sahibolduktan sonra tartışmaya girmek meselesidir. 57 nci maddenin gerekçesi şöyle diyor. Anayasa gerekçesi: «Devlet hayatında olağanüstü bir role sahibolan siyasi partilerin demokrasi düzenini ve Cumhuriyetin niteliğini tahribedecek bir kuvvet haline gelerek cemiyeti felâkete sürüklemesi karşısında Devletin seyirci kalamıyacağı âşikârdır. Bu sebepledir ki, tasarıda yeni Alman Anayasasında olduğu gibi, Devlete ve demokratik nizama cephe alan partileri kapatma esası kabul edilmiştir.» Tek istisna, yani, bütün hürriyetlerin anası olan fikir hürriyeti, tek istisnası bu. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin meşhur şu 17 nci maddesine atıfta bulunuyor. Aynı surette, aynı esası benimsemiş.

Şimdi burada mesele şu: Bu hudut nereden? Bu hudut Almanya'da şöyle tâyin edilmiştir. Aslında kriter zorluğu vardır. Bir kere teşriî masuniyetin uzun bir oluşumu var. Parlâmentolar geleneklerinden güc alıyor. Parlâmento geleneklerinden güc aldığı zaman yaşama gücüne kavuşuyor. Lordlar Kamarası kazai merci olarak görev yaptığı zaman Lordlar Kamarası Reisine hakaret eden Eliat ve arkadaşlarının dâvası geliyor, reddediliyor, yüzlerce sene evvel. Şimdi, biz bunun ne kadar ilerisindeyiz, ne kadar gerisindeyiz? Bunun tartışmasını yapmak ayrı mesele.

Sonra, şu söylediğim konularda kriteri tâyin etmenin büyük güçlüğü var. Kriteri tâyin etmek son derece güçtür. Almanya bunu şöyle halletmiştir. Bu, yalnız Almanya'da değil, medeni bir çok memleketlerde böyle halledilir. Minareye kılıf hazırlamak şekli ile değil, yani, bir milletvekilinin belirli bir takım kavramlar hakkında sağlam fikirlere gitmeden teşriî masuniyetinden yoksun kılmak ve ondan sonra o partiyi kapatmak suretiyle, gerekçe hazırlamak suretiyle değil. Eğer bu parti Anayasa dışı ise, K. P. D de olduğu gibi Anayasa Mahkemesi, yahut yetkili merci bu partinin Anayasa dışı olduğuna karar veriyor ve karar verdiği zaman o partinin milletvekillerinin durumu ayrıca bir Anayasa konusu yahut da milletvekillerinin devam edip etmiyeceği konusu haline geliyor, bunun normal yolu bu. Ama bir takım hani minareye kılıf hazırlama gayreti içinde Anayasayı zorlamak değil.

Şimdi Anayasanın zorlanıp zorlanmadığını tesbit etmek için değerli arkadaşlarım, demin okumuş olduğum gerekçede bahsedilen demokratik rejimin, yani asrın modern demokrasilerinin ve modern Devlet anlayışının muhtevasının ne olduğunu tesbit etmekte fayda vardır. Aslında bu partide bir çok kısır çekişmeleri önlemek, hani şu kürsüden şöyle kitap filân gösterirler, bunlarla vakit kaybedilmesini önlemek için bâzı mefhumlar üzerinde anlaşmak lâzımdır. Bu asrın hürriyetçi düzeniyle sosyalist demokrasilerin, yani klâsik ve sosyalist demokrasilerle komünist demokrasileri ki, demokrasi olduklarını iddia ettikleri bu kürsüde ifade edebilir diyecceksiniz, birleştiği ve ayrıldığı noktalar vardır. Birleştiği noktalar şudur: Her ikisi mutlak hürriyeti esas kabul eder. Her ikisi de der ki, mutlak hürriyete belirli bir aşamadan sonra gidilir ve sınıf ortadan kalkar. Şimdi metotları bunların yalnız değişik...

Ondan evvel, biraz sonra değinmek istediğim bir konuya kısaca şimdi başlamak istiyorum. Küçük bir sapma yapacağım. Marksın ortaya çıkmış olduğu, Marksın yaşadığı ve kitaplarını yazdığı devirde Almanya'daki, İngiltere'deki bilhassa İngiltere'deki, bütün düşüncelerini ifşa etmiş olduğu memleket İngiltere'dir, 19 ncu asrın liberalizmini, rönasansın insancıl düşünüşünü ve kapitalizmi sömürüdüzeni içinde paramparça eden bir düzen; karnında bebeği, sırtında iki aylık çocuğu ile veyahut 3 - 5 yaşındaki çocuğu ile sabahtan akşama kadar sömürülen insanların acı hayat hikâyesini taşıyan düzen... Şimdi Marks bu dünya üzerine kurmuş düşüncesini.

Sonra değerli arkadaşlarım, bu iki teori de, iki doktrin de bir noktada birleşmeyi iddia etmiştir. Nedir bu nokta? Mutlak hürriyetlere belirli bir noktada erişilecektir. Yalnız, takibedilen yollar değişik. Şimdi Marks'ın iddialarına göre bu, ancak şöyle mümkün ve Marksist devletlerde-

ki uygulamalara göre, bir aşama içinde bütün hürriyetleri ortadan kaldırmak, işçi diktasını kurmak ve çok kullanılan bir beylik ifade ile, bütün vatandaşları Devlete kul - köle yapmak. Diğerleri demişler ki, mutlak hürriyete gitmek hürriyeti feda etmekle olmaz, mutlak hürriyetlere mümkün olan hürriyetlerle gidilir. İddiaları bu. Fakat bu sırada işçi hareketleri oluyor, köylü hareketleri oluyor, filân. Şimdi Marks diyor ki, arkadaşlar diyor, yani bu teknolojik inkişaflar belirli birtakım merkezileşmeler doğuruyor. E, kimmi değişikliklerin tarihi materyalizm filân, vaktinizi almak istemiyorum, âni tahayyüllerle getirdiği birtakım sonuçlar var; altyapı, üstyapı münasebetleri, bunlar arasındaki çatışmalar filân ve ondan sonra bildiğiniz birtakım tasavvurlarını ortaya koyuyor. Şimdi klâsik demokrasilerin iddiası şu ve uygulaması bu, Marks'ın tasavvurlarının tahakkuk etmemesinin sebebi de bu. Denge rejimi getiriyor. Halk kütleleri, baskı grupları halinde kanalize edilmişler, örgütlenmişler. Yani, köy dernekleri, işçi birlikleri, sendikalar karşısında işverenler, müstahdem birlikleri... Almanya'da gider radyoyu açarsanız, yahut Avrupa memleketlerinden her hangi birisinde, birçok arkadaşlarımız bilirler, der ki, işte Konrad Adenauer filân, ondan evvel Daymştatta küçük bir şehrin kadınlar birliği sekreterinin ekmek fiyatlarına yapılan bir kuruşluk zam hakkındaki konuşmasını verir. Kadınlar Birliği, ama güçlü. Hani bizdeki gibi polis gününde, trafik gidip gününde mendil, çorap vermiyor. fonksiyonu bu değil. Birşey söylediği zaman bir yetkisi var. Bir menfaat grupları var. Bu menfaat grupları ilk önce kendi menfaatleri, kendi çıkarları etrafında genişlemiş ve sonra örgütlenmiş. Demokrasinin icabı. Yani demokrasinin denge rejimi olması. Şimdi bu örgütlenme, Marx'ın altyapı, üstyapı çalışmasını gerçekleştirmek için, mesele burda. Bakmışız altyapı üstyapıyı zorlamış, üstyapı altyapıya katılmış bir noktada. Yani, katılmaya mecbur olmuş.

KARMA KOMİSYON BAŞKANI KEMAL BAĞCIOĞLU (Ankara) — Sayın Başkan, sadede gelmesini rica edebilir miyiz?...

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Sadedin o kadar içindeyiz ki... Yalnız bu belki Sayın Sözcü ayrı lisanları konuşmak meselesi. Aynı lisanları konuştuğumuz zaman zaten meselemiz hallediliyor. Dokunulmazlık budur, Sayın Sözcü.

BAŞKAN — Sayın Basuter karşılıklı konuşmayın rica ederim. Yerinizden müdahale etmeyiniz.

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Şimdi değerli arkadaşlarım, şu halde özetliyorum. Bugünün demokrasisi, bugünün demokratik muhtevası, demokratik rejimin getirdiği, 19 ncu Asrın Liberalizmi, tekrar ediyorum çok severim bu tâbiri, yani rönesansın insancıl düşünüşünün o kapitalizm sömürücüleri içinde, şartları arasında eriten düşünüş değildir. Bu bambaşka bir muhtevadır. Siyasi hürriyetlere ekonomik rest kazandıran muhtevadır. Kuvvetler arasındaki bir muvazene rejimidir. Baskı grupları, bazılarının söylediği gibi, ekonomik krize tekabül etmez. Ama baskı grupları bizde olduğu gibi, hani belirli bir avuç insanın milyonların kaderine hâkim olması değildir. Baskı grupları milyonlarca insanın geniş halk kütleleri haline kanalize olmasıdır.

Şimdi değerli arkadaşlarım, meseleyi bu açıdan ele aldığımız zaman bakıyoruz Çetin Altan'ın yazılarına, konuşmalarını filân dinliyoruz. Şunu demek mümkündür, hani bir Marksist çıkar, Marksı okumuş bir adam, Marksist olması şart değil yani, yani az şöyle kitap okumuş bir adam çıkar ve der ki, Çetin Altan'a, yahu sen Marksist değilsin ve Marksist bir partinin içindeyse o parti Çetin Altan'ı mahkûm eder. Çünkü, denge rejimi getirmeye çalışıyor. Mesele burda.. Bunu anlatmak için bütün bunları ortaya koyduk. Neyi savunuyor? Eğer bu gerçekten Marksistse yapacağı şudur, yobaz kılığına girecek, softa kılığına girecek ve ondan sonra uçuruma attırmaya çalışacak. Sosyal gelir dağılımının büsbütün farklı hale girmesini temin edecek, halkın bilinçlenmesini temin etmiyecek.

Bir gerçek söyliyeyim, 1913 senelerinde filân Rusya'da harb çıkmadan evvel İstokin diye Başvekil var. Rusyada Bâzı tedbirler alıyor, toprak reformu yapıyor, köylüye bilmem ne getiriyor filân. Lenin'in söylediği şu: «Bundan korkuyorum, ümitleri kayboluyor.» Şimdi ne söylüyor Çetin Altan? Halk örgütlensin diyor, muvazene çıksın diyor. Demokrasi yıkılsin demiyor. Demokrasinin içindeyim diyor ve hattâ antidemokratik şartları yoktur memleketin diyor. Yani, harb yoktur, şu yoktur, filân, olsa belki olurdu. Belki olmazdı, o ayrı. Ama, yok zaten bunlar diyor.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, konuyu değerlendirirken bunları şunun için söyledim, bir-

takım sabit fikirlerle hareket etmeden ve burada bir mahkeme gibi hareket etmeden, filân maddenin filân fıkrasına, filân cümlesine, filân kelimesine aykırıdır gibi, yasama görevimizi ve teşriî dokunulmazlığı kaldırma yetkimizi aşan davranışlar içinde olmadan bu elâmanter birtakım meseleleri halletmek mecburiyetindeyiz. Ve bizim görüşümüz, üzerinde söz almıştım, bizim diyorum özür dilerim, benim görüşüm, ilk önce Anayasanın hürriyet anlayışının, getirmiş olduğu hürriyetçi düzenin ne olduğunu ve Anayasamızda yer alan birtakım temel meselelerin nelerden ibaret olduğunu tesbit etmek lâzım. Bunları tesbit ettiğimiz zaman, dokunulmazlığın kaldırılıp kaldırılmaması bahis konusu ise, bir mahkeme kararı, bir savcı gibi hareket etmek değil, şöyle birtakım genel kavramlarla hareket etmek bizi en sağlam neticelere götürebilir kanaatindeyim.

Değerli arkadaşlarım, bu konuda bir meseleye daha değinmek istiyorum. Sayın G. P. Sözcüsü dün bu kürsüde, özür dilerim Başkanvekili, (Başkanvekilleri bilirsiniz partinin tabiî sözcüdür, bu konuda olmamakla beraber grup başkanvekili) Sayın İnönü'nün kafasında kavram karışıklığı olduğundan bahsettiler. Aslında Sayın İnönü'nün söyledikleri çok daha üst seviyeden, çok daha soyut, benim bu söylediklerimin bir genel direktifi anlamındaydı. Belki kendilerine verilecek en iyi cevap, bu düşüşe, yani, bir cilâlı sathı mailde tırnaklariyle dokunma gayretlerine ve A. P. nin alkışlariyle kendini başbaşa bırakmaktır. (C. H. P. sıralarından alkışlar) Fakat ne var ki, Yüce Meclisin üyeleri olarak bunun yanı sıra bir başka görevimiz var. İçinde binlerce ateş yanan halkın ve Devletin damarlarına dürüstlüğün, iyi niyetin ve ahlâkın sihirli iksirini akıtmaktır. Romalıların bir sözü vardır, bir konuşmamda söylemiştim. «Cript sene sine leges morinus» derler : «Ahlâktan güc almadıkça kanunlar muallâktadır.» Kanun yapıcıları olarak, kanunların bu temel yasama unsuruna ve uygulamadaki hukukîliğin bu zaruri şartına riayet etmek bizim ilk görevimizdir. Şayet dün vatan kurtarmış ak saçlı liderliğinden bahsettiğiniz, önünde biat ettiğiniz bir genel başkana bugün dil uzatırsanız, dün bu partiye mûtadolan haksız ithamları bu kürsüde, yapılması mûtadolan ithamları bu kürsüde hayasız iftiralar olarak reddederken bugün aynı iddiaları doğrulamaya çalışır, senelerce söylediklerinizin aksini savunursanız...

BAŞKAN — Sayın Bosuter bir ricam var. Burada sizden evvel konuşan bir partili arkadaşınızın müdafaasını yapmak için değil, raporun, üzerinde söz almış durumdasınız. Çok rica ederim.

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Sayın Başkanım, bir istirhamımı ben arz edeyim efendim; dün zatıâliniz Riyasette değildiniz. Ama, bu kürsüde sanki bir iktidar sözcüsüymüş gibi, yahut iktidara mensup bir sayın üye imiş gibi, iktidara niyabeten ve ona vekâleten İnönü'nün konuşmaları eleştirilmiştir. Ve bu konuşmalar eleştirilirken söz kesilmemiştir, müdahale edilmemiştir. Bir partinin mensubuyum, genel başkanım hakkında bu konu ile alâkalı türlü ithamlar, ileri sürülmüştür. Müsaade buyurun efendim, konunun içinde olduğumu arz etmek için söylüyorum Sayın Başkanım, bu ithamlar tamamen sosyalistlik ve komünistlik konusundadır. Tartışılan konu sosyalistlik ve komünistliktir. Yani, acaba sosyalizm mi, komünizm mi tartışılıyor? Bu mevzuda sayın sözcünün, özür dilerim tekrar sayın grup başkanvekilinin, Coşkun Kırca Beyin birtakım beyanları olmuştur, komünizm, sosyalizm meselesinde. Bu konudur zaten, müsaade edin buna değineyim efendim.

BAŞKAN — Müsaadenizi rica ediyorum Sayın Bosuter. Eğer böyle bir şey olmuş, raporun dışına çıkılmış ve sözü kesilmemişse başka bir Başkanvekili arkadaşımın hatibi konuya davet etmemesi ve sözünü rapora getirmemiş olması beni de aynı şekilde harekete icbar edemez. Şunu arz etmek istiyorum Sayın Bosuter, siz raporun üzerinde söz almışsınız, Söz konusu öyle bir noktaya geldi ki, âdeta bir müdafaayı parti sözcünüzün müdafaasını yapıyorsunuz. Müsaade buyurun, eğer siz şahsan, kendiniz mâruz kalmış olsaydınız, belki o bakımdan böyle bir ithamla karşılaştım, söylemeye mecburum diyebilirdiniz. Grup mefhumu yok burada. Herkes kendi sözünden mesuldür. Bu hususa dikkat buyurmanızı rica ediyorum efendim.

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Sayın Başkanım, haklısınız efendim. Dün böyle bir şeye müsaade edilmiş olması bunun, sizin dikkatinizden kaçması için yeterli sebep değildir. Yalnız, lûtfederseniz hemen söyliyeceğim ve okuya-

cağım bâzı konuların tamamen sosyalizm ve komünizm münakaşası içinde olacağını, müşahede buyuracaksınız. Onun için müsamahanızı istirham edeceğim. Zaten bir tek cümlem var müsaade buyurursanız onu tamamlıyayım, Sayın İnönü ile alâkalı.

BAŞKAN — Tamamlayın efendim, vaktiniz var. Daha birkaç dakika vaktiniz var.

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Müsaade buyurursanız, Sayın İnönü ile alâkalı olarak arz ediyorum. Muhalefetin muhalefete cevap vermesi gibi, bir Parlâmento geleneğinin doğmasının aynı zamanda Parlâmentoya şansımız bakımından ortaya getirdiği birtakım sakıncalar vardır. Muhalefetlerin görevi iktidarların siyasi murakabesini yapmaktır. Ama, birbirlerinin murakabesini yapmaya başladıkları zaman ve birbirlerine cevap vermeye başladıkları zaman bu Anayasal fonksiyonlarını muhalefetleri ortadan kaldırırlar. Tabiî şu sıralardan kalkıp bu sıralara oturmadıkları müddetçe. Şimdi dün konuşulan konu şu.

RUHİ SOYER (Niğde) — Parti değiştiren sensin.

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Parti değiştiren ben isem, o zaman size bir noktayı hemen söyliyeyim efendim. Millet Partisinden çıkmış Halk Partisine gelmişimdir ve Millet Partisinin karşısına beni çıkaracak, Millet Partisinin aleyhinde beni konuşturacak güç yoktur. Partimle en sert çatışmalar için olsa dahi. (C. H. P. sıralarından alkışlar) Sayın Ataman buradalar mı bilmiyorum, Genel Başkan Yardımcısı ve Sayın Grup Başkanvekili Faruk Önder şahittirler, yakından bilirler; ayrıldığım gün Sayın Osman Bölükbaşı'ya şu haberi yollamışımdır, arzu ettikleri anda seçim tutanağında harç pulu gibi taşıdığım Millet Partisi reylerini bildiğim için istifa etmeye hazırım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Yalnız konu...

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Bu kürsüde bunu bir kere daha ilân ediyorum. Bölükbaşı'nın bir tek sözü ile milletvekilliğinden istifa etmeye hazırım.

BAŞKAN — Yalnız Sayın Bosuter konu...

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Efendim lâf atıyorlar da cevap veriyorum.

BAŞKAN — Çok rica ediyorum Sayın Bosuter, mevzuun çok dışında olduğunuzu kendiniz de takdir buyurursunuz yani. Çok rica ediyorum.

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Peki efendim, yalnız Sayın Başkanım müsaade buyurun efendim bir hususu ifade edeyim.

Şimdi konu şu efendim. solculuk mu, zorla solculuk mu? Anayasa komünizme kapalıdır. Yani, zorla solculuğun karşısındayız. Ama Anayasa sosyalistliğe kapalı değildir. Ve sâbit fikirlerle her sosyalisti komünizm boyası ile boyamıyalım. Bir yazar sosyalisttir diye takibetmiyelim. İnönü bunu söyledi. Sayın Kırca'nın verdiği cevap...

BAŞKAN — İki dakikanız kaldı, arz ederim Sayın Bosuter.

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Tamam efendim. İnönü, komünistliğin sosyalistlik olduğunu sandı veya karıştırmak istedi, veya bir kavram karışıklığını ortaya koymuştur.

Şimdi değerli arkadaşlarım; asıl kavram karışıklığının içinde kimin olduğunu ifade etmek için ben Sayın Kırca'ya bizzat Sayın Kırca ile ve Sayın Kırca'ya bizzat onun Genel Başkanı Feyzioğlu ile cevap verdirmek istiyorum. Sayın Yalçın'ın ilk beş yıllık plânın sosyalist plân olduğu filân, bir sosyalizm ve kollektivizm vasıtası olarak mütalâa ettiği iddiasına karşı Sayın Feyzioğlu'nun vermiş olduğu cevap şu. Zarar edenleri kime devredeceksiniz ve nasıl devredersiniz? Zarar eden fabrikayı özel şahıslara... Bu suallerin cevabını vermeden karşıya geçip burada sanki Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsünde Marks'ın manifostusunu okumak şartmış gibi, A. P. Sözcüsünün bu kürsüde Marks şöyle der, böyle der demesine şaştım doğrusu.

Sayın arkadaşlarım, marksizm ve komünizm kelimesini A. P. son aylarda, propaganda faaliyeti Türkiye'de hiçbir şey getirmemiştir diyor. Ve devam ediyor. Bu memlekette vatan kurtarmış olan ak saçlı insanlara ithamlarda bulunmayın. Bu memlekette milliyetçi, hürriyetçi, demokratik rejime bağlı, millî ülkülere bağlı bir siyasi partiyi, böyle târizlerle ve ithamlarla küçültmeyin. A. P. teşkilâtı yaydı bunları. A. P. teşkilâtı maalesef petrol şirketlerinin bastırdığı resimleri de yaydı. Aynı resimleri kimlerin bastığını ve bastırdığını biliyoruz. Neden? Bir millî kahramana dil uzatmak için. Hakkınız yoktur arkadaşlar, yapmıyacaktınız bunu.

BAŞKAN — Sözünüz bitmiştir efendim. (Devam etsin sesleri) Çok rica ediyorum, vakit kalmamıştır Sayın Bosuter.

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Bağlıyorum efendim. (C. H. P. sıralarından «devam etsin» sesleri)

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz, fazlasiyle konuştu rica ediyorum. (C. H. P. sıralarında gürültüler) Beş dakika değil, yarım dakika da veremem.

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Sayın Başkanım, oya sunmanızı istirham ediyorum efendim.

BAŞKAN — Ben tatbik ettiğim şeyi arkadaşlarıma seyyanen tatbik ederim. (C. H. P. sıralarından, «oya koyunuz» sesleri) Neyi oya koyayım efendim?

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Sayın Başkanım, lûtfedin efendim. Yüce Meclis lûtfederse....

BAŞKAN — Her şey kabul edilmiştir efendim. Rica ediyorum.

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Efendim, Yüce Meclis lûtfederlerse beş dakika daha konuşacağım. Lûtfen oya sunun efendim.

BAŞKAN — Sözünüz bitmiştir efendim, çok rica ederim.

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Bağlıyacağım efendim. (C. H. P. sıralarından «bağlıyacak» sesleri)

BAŞKAN — Müsaade buyurun. Fazla da konuştunuz.

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Sayın Başkanım, oya sunulmasını istirham ediyorum efendim. Lûtfedin efendim. Efendim, Yüce Meclis lûtfederlerse beş dakika daha konuşacağım.

BAŞKAN — Çok rica ediyorum. (C. H. P. sıralarından oya sesleri)

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Sayın Başkanım, sizin derin müsamahanızı biliriz, bütün arkadaşlarınız olarak. Lûtfederseniz efendim iki dakika olarak bağlıyorum efendim.

Yine Feyzioğlu solculuğun değil, zorla solculuğun karşısındayız diyor. Adalet Partililer, zorla solculuğun karşısındayız dedik diye, Hükümet Başkanı olarak İnönü dedi diye, en ağır tâhrizlerde ve hücumlarda bulunduğu zaman bunun karşısına çıkıp İsmet Paşanın savunmasını yapan, solculuğun değil, zorla solculuğun karşısındayız diyen ve zorla solculuğun ne olduğunu bugün bizim anlattığımız gibi, dün Sayın İnönü'nün anlattığı gibi anlatan yine Feyzioğlu. Sayın Kırca, yine Sayın Kırca 16.7.1963 Salı, sayfa 593 «Demirperdenin karşısına dikilen İnönü idi» diyor. (A. P. sıralarından gürültüler, sıra kapaklarına vurmalar) Demirperdenin karşısına dikilen İnönü.

BAŞKAN — Sayın Bosuter, Sayın Bosuter.

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Arkadaşlarım, (A. P. sıralarından devamlı gürültüler ve sıra kapaklarına vurmalar) fikir hürriyeti değil, sofistliktir kötü olan, fikir şarlatanlığıdır kötü olan. Bunu bu kürsüde tesçil ediyorum. Konuştukları tonda cevap alacaklar. (Gürültüler)

BAŞKAN — Çok rica ederim, yerinizden gürültü etmeyiniz efendim. Başkanlık halleder o vazifeyi, bırakınız rica ediyorum. Sayın Bosuter lûtfedin... Bitti mi efendim?

KUDRET BOSUTER (Devamla) — Bitiriyorum efendim.

Bu şartlar altında konuşulmaz. Bırakırsanız üç saatte anlatırız bunu. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Çok rica ediyorum, iki parti anlaşmazlığı dinlettiniz Beyefendi.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — İçtüzüğün 95 nci maddesi gereğince, şuculukla, buculukla, biat etmekle, senelerce savunduklarımızın aksini savunmakla itham edilmiş bulunuyoruz. Sataşma aşikâr. Şahsım adına İçtüzüğün 95 nci maddesine istinaden söz istiyorum.

BAŞKAN — Şimdi Sayın Kırca müsaade buyurun. Bu hususta şahsınız bir sataşmaya mâruz kalmış mı efendim.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Evet efendim. (C. H. P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Müdahale etmeyin rica ederim. Bakınız...

COŞKUN KIRCA (Devamla) — Evet. (C. H. P. sıralarından gürültüler) Efendim ismen, şahsım adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz, Başkanlık böyel bir şeye kaani değildir. İsterseniz..

COŞKUN KIRCA (Devamla) — Direniyorum efendim.

FERDA GÜLEY (Ordu) — Direniniz, oylularınız burada hazır.

BAŞKAN — Direnirseniz oylıyacağım. (Gürültüler) Müsaade buyurun efendim. Direnirseniz oylıyacağım,

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Direniyorum. (Gürültüler)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Kırca bir sataşma olduğu iddiasındadır. Başkanlık sataşma olduğu kanaatinde değildir. Oylarınıza...

(Adana Milletvekiil Ali Karcı ve 4 arkadaşı ayağa kalktı)

ALİ KARCI (Adana) — Sayın Başkan, beş arkadaş ayağa kalkmak suretiyle çoğunluğun bulunmadığını ve yoklama yapılmasını istiyoruz.

BAŞKAN — E.. Ekseriyet yoksa zaten de vakit geçmiştir. Müsaade buyurunuz biz de celseyi kapatırız. (Gürültüler)

Pazartesi saat 15,00 te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum efendim.

Kapanma saati : 19,45

Millet Meclisi

GÜNDEMİ

145 NCİ BİRLEŞİM

21 . 7 . 1967 Cuma

Saat : 15,00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

1. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/549) (S. Sayısı : 336) [Dağıtma tarihi : 5 . 7 . 1967]

2. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, Yasama Dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/568) (S. Sayısı : 337) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

3. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/450) (S. Sayısı : 334) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

4. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/605) (S. Sayısı : 338) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

5. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/275) (S. Sayısı : 333) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

6. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/451) (S. Sayısı : 335) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

7. — Denizli Milletvekili Muzaffer Karan'ın, Yasama Dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/363) (S. Sayısı : 341) [Dağıtma tarihi : 4 . 7 . 1967]

8. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Yasama Dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/53) (S. Sayısı : 346) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

9. — Eski Sakarya yeni Bolu Milletvekili Hami Tezkan'ın Yasama Dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/64) (S. Sayısı : 339) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

10. — Sakarya Milletvekili Nuri Bayar'ın, Yasama Dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/81) (S. Sayısı : 340) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

11. — Antalya Milletvekili Hasan Fehmi Boztepe'nin Yasama Dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/87) (S. Sayısı : 347) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

12. — Kastamonu Milletvekili A. Şevket Bohça'nın Yasama Dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/342) (S. Sayısı : 342) [Dağıtma tarihi : 5 . 7 . 1967]

13. — Ankara Milletvekili Ali Rıza Çetiner'in Yasama Dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/362) (S. Sayısı : 343) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

14. — İstanbul Milletvekili Osman Özer'in, Yasama Dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/369) (S. Sayısı : 345) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

15. — Bingöl Milletvekili Cemal Yavuz'un, Yasama Dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/447) (S. Sayısı : 344) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

16. — İzmir Milletvekili Settar İksel'in, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/106) (S. Sayısı : 352) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

17. — Aydın Milletvekili Sinan Bosna'nın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/423) (S. Sayısı : 353) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

18. — Diyarbakır Milletvekili Metin Cizreli'nin, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet Komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/177) (S. Sayısı : 354) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

19. — İstanbul Milletvekili Abdurrahman Şeref Lâç ile Antalya Milletvekili Osman Yüksel'in yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/452) (S. Sayısı : 355) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

20. — Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/486) (S. Sayısı : 356) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

21. — Denizli Milletvekili Fuat Aver'nın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/37) (S. Sayısı : 357) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

22. — İzmir Milletvekili Osman Zeki Efeoğlu'nun, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/476) (S. Sayısı : 358) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

23. — İzmir Milletvekili Osman Zeki Efeoğlu'nun, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/539) (S. Sayısı : 359) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

24. — İzmir Milletvekili Osman Zeki Efeoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/550) (S. Sayısı : 360) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

25. — Eski Erzurum yeni Manisa Milletvekili Ertuğrul Akça ile Kayseri Milletvekili Vedat Âli Özkan'ın, yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/90) (S. Sayısı : 361) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

26. — Samsun Milletvekili Kâmran Evliyaoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/393) (S. Sayısı : 362) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

27. — Manisa Milletvekili Muammer Dirik'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/455) (S. Sayısı : 363) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

28. — Manisa Milletvekili Muammer Dirik'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/484) (S. Sayısı : 364) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

29. — Adana Milletvekili Turhan Dilligil'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/480) (S. Sayısı : 365) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

30. — Adana Milletvekili Turhan Dilligil'in, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/546) (S. Sayısı : 366) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

31. — Adana Milletvekili Turhan Dilligil'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/547) (S. Sayısı : 367) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

32. — Adana Milletvekili Turhan Dilligil'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/548) (S. Sayısı : 368) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

33. — Adana Milletvekili Turhan Dilligil'in, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/586) (S. Sayısı : 369) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

34. — Adana Milletvekili Turhan Dilligil'in, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/595) (S. Sayısı : 370) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

35. — Adana Milletvekili Turhan Dilligil'in, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/596) (S. Sayısı : 371) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

36. — Adana Milletvekili Turhan Dilligil'in, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/611) (S. Sayısı : 372) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

37. — Adana Milletvekili Turhan Dilligil'in, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/615) (S. Sayısı : 373) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

38. — İstanbul Milletvekili Orhan Seyfi Orhon'un, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/513) (S. Sayısı : 374) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

39. — İstanbul Milletvekili Orhan Seyfi Orhon'un, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/514) (S. Sayısı : 375) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

40. — İstanbul Milletvekili Orhan Seyfi Orhon'un yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/481) (S. Sayısı : 376) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

41. — Eski Urfa, yeni Sakarya Milletvekili Kadri Eroğan'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/48) (S. Sayısı : 377) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

42. — Eski Urfa, yeni Sakarya Milletvekili Kadri Eroğan'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/71) (S. Sayısı : 378) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

43. — Çorum Milletvekili Abdurrahman Güler'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/79) (S. Sayısı : 379) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

44. — Giresun Milletvekili İbrahim Etem Kılıçoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/502) (S. Sayısı : 380) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

45. — Kastamonu Milletvekili A. Şevket Bohça'nın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/597) (S. Sayısı : 381) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

46. — İzmir Milletvekili Osman Zeki Efeoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/531) (S. Sayısı : 382) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

47. — Ankara Milletvekili Rıza Kuas'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/525) (S. Sayısı : 383) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

48. — Konya Milletvekili Selçuk Aytan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/579) (S. Sayısı : 384) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

49. — Tokat Milletvekili Bedrettin Karaerkek'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma komisyon raporu. (3/585) (S. Sayısı : 385) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

50. — Kastamonu Milletvekili Adil Aydın'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/590) (S. Sayısı : 386) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

51. — Adana Milletvekili Ali Bozdoğanoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/62) (S. Sayısı : 387) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

52. — Antalya Milletvekili Hasan Fehmi Boztepe'nin yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/86) (S. Sayısı : 388) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

53. — İzmir Milletvekili Mehmet Ali Aytaş'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/172) (S. Sayısı : 389) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

54. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/254) (S. Sayısı 390) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

55. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/262) (S. Sayısı : 391) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

56. — Çanakkale Milletvekili Cihad Baban'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/323) (S. Sayısı : 392) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

57. — Çanakkale Milletvekili Cihad Baban'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/330) (S. Sayısı : 393) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

58. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/395) (S. Sayısı : 394) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

59. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/405) (S. Sayısı : 395) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

60. — Adana Milletvekili Turhan Dilligil'in, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/315) (S. Sayısı : 396) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

61. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/427) (S. Sayısı : 397) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

62. — Antalya Milletvekili Osman Yüksel'in, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/338) (S. Sayısı : 398) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

63. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/603) (S. Sayısı : 399) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

64. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/449) (S. Sayısı : 400) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

65. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/475) (S. Sayısı : 401) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

66. — Samsun Milletvekili Kâmran Evliyaoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/487) (S. Sayısı : 402) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

67. — Çanakkale Milletvekili Cihad Baban'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/448) (S. Sayısı : 403) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

68. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/404) (S. Sayısı : 404) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

69. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/602) (S. Sayısı : 405) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

70. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/601) (S. Sayısı : 406) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

71. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/593) (S. Sayısı : 407) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

72. — Nevşehir Milletvekili Selâhattin Hakkı Esatoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/485) (S. Sayısı : 408) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

73. — Giresun Milletvekili İbrahim Etem Kılıçoğlu'nun, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/76) (S. Sayısı : 409) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

74. — Giresun Milletvekili İbrahim Etem Kılıçoğlu'nun, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/77) (S. Sayısı : 410) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

75. — Kırşehir Milletvekili Memduh Erdemir'in, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/532) (S. Sayısı : 411) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

76. — Ankara Milletvekili Ahmet Dallı'nın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/104) (S. Sayısı : 412) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

77. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/604) (S. Sayısı : 413) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

78. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/482) (S. Sayısı : 414) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

79. — Antalya Milletvekili Osman Yüksel'in, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet Komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/580) (S. Sayısı : 415) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

80. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet Komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/542) (S. Sayısı : 416) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

81. — Trabzon Milletvekili Ahmet Çebi'nin, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/516) (S. Sayısı : 417) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

82. — İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/515) (S. Sayısı : 418) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

83. — Antalya Milletvekili Osman Yüksel'in, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet Komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu. (3/403) (S. Sayısı : 419) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967]

84. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına bâzı kadrolar eklenmesi hakkında kanun tasarısı. (1/390) (S. Sayısı : 420) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967] (Görüşme sırası : 9)

85. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmında değişiklik yapılması hakkındaki 5102 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı ve Ticaret ve Plân komisyonları raporları. (1/362) (S. Sayısı : 422) [Dağıtma tarihi : 10 . 7 . 1967] (Görüşme sırası : 10)

86. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 115 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu raporu. (2/549) (S. Sayısı : 438) [Dağıtma tarihi : 14 . 7 . 1967] (Görüşme sırası : 15)

87. — Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü kuruluşu hakkında kanun tasarısı ve Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Osman Saim Sarıgöllü ve 11 arkadaşının, Devlet Operası kuruluşu hakkında kanun teklifi ve Maliye, İçişleri, Millî Eğitim ve Plân komisyonlarından 5 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (1/333, 2/199) (S. Sayısı : 273) [Dağıtma tarihi : 6 . 5 . 1967]

88. — 5441 sayılı Devlet Tiyatrosu Kuruluşu hakkındaki Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesine, bir maddesinin kaldırılmasına ve bu kanuna bâzı maddelerin eklenmesine dair kanun tasarısı ve Maliye, İçişleri, Millî Eğitim ve Plân komisyonlarından 5 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (1/332) (S. Sayısı : 274) [Dağıtma tarihi : 6 . 5 . 1967]

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

× 1. — Umumi hayata müessir âfetler dolayısiyle alınacak tedbirlerle yapılacak yardımlara dair 15 . 5 . 1959 gün ve 7269 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi ve bu

kanuna bâzı maddeler eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve İmar ve İskân, İçişleri ve Plân komisyonlarından 5 er üye seçilerek kurulan Geçici Komisyon raporu. (1/231) (S. Sayısı 159) [Dağıtma tarihi : 28 . 11 . 1966]

2. — Eski Siirt Milletvekili Süreyya Öner, eski Amasya Milletvekili Reşat Arpacıoğlu, eski Diyarbakır Milletvekili Hilmi Gündoğan ve İstanbul Milletvekili İlhami Sancar'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12.3.1964 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 1316 sayılı Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergeleri ve Dilekçe Karma Komisyonu raporu (Millet Meclisi : 5/4; Cumhuriyet Senatosu 4/66) (S. Sayısı : 20) [Dağıtma tarihi : 27 . 1 . 1966]

3. — Amasya Milletvekili Nevzat Şener'in, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 1 . 7 . 1963 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 399 sayılı Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonu raporu (Millet Meclisi : 5/5; Cumhuriyet Senatosu : 4/68) (S. Sayısı : 21) [Dağıtma tarihi : 27 . 1 . 1966]

4. — Eski Mardin Milletvekili Talât Oğuz'un, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 4 . 1964 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 1494 sayılı Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonu raporu (Millet Meclisi 5/6; Cumhuriyet Senatosu 4/69) (Millet Meclisi S. Sayısı 19; Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 522) [Dağıtma tarihi : 28 . 1 . 1966]

5. — Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Sırrı Uzunhasanoğlu ve 9 arkadaşının, Ateşli silâhlar ve bıçaklar hakkındaki 10 . 7 . 1953 tarih ve 6136 sayılı Kanunun 13 ncü maddesiyle 15 nci maddesinin ilk fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/146) (S. Sayısı : 23) [Dağıtma tarihi: 1 . 2 . 1966]

6. — Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Fikret Turhangil ve 9 arkadaşının, Tababet ve şuabatı sanatlarının tarzı icrasına dair 1219 sayılı Kanuna bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Sağlık ve Sosyal Yardım ve Adalet Komisyonu raporları (2/140) (S. Sayısı : 90) [Dağıtma tarihi: 24 . 3 . 1966]

7. — Gaziantep Milletvekili Ali İhsan Göğüş ve 12 arkadaşının, 5680 sayılı Basın Kanununun 31 nci maddesinin yürürlükten kaldırılmasına dair kanun teklifi ve İçişleri, Turizm ve Tanıtma ve Adalet komisyonları raporları (2/41) (S. Sayısı : 128) [Dağıtma tarihi : 9 . 7 . 1966]

8. — Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Cahit Ortaç ve 78 arkadaşının, 6183 sayılı Âmme alacaklarının tahsili usulü hakkındaki Kanuna 23 . 10 . 1962 tarihli ve 85 sayılı Kanunla ilâve edilen geçici 5 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Maliye ve Plân komisyonları raporları (2/118) (S. Sayısı : 103) [Dağıtma tarihi : 26 . 4 . 1966]

9. — Yozgat Milletvekili Celâl Sungur'un, 6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanununun 28 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve Sağlık ve Sosyal Yardım ve Adalet komisyonları raporları (2/131) (S. Sayısı: 170) [Dağıtma tarihi: 23 . 12 . 1966]

10. — Hendek kazası Kemaliye mahallesi nüfusunda kayıtlı Mustafaoğlu 1329 doğumlu Faik Özer'in bakıye cezasının affı hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/244) (S. Sayısı: 172) [Dağıtma tarihi: 23 . 12 . 1966]

11. — Cumhuriyet Senatosu Üyesi Ragıp Üner'in Medeni Kanunun 253 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/346) (S. Sayısı: 173) [Dağıtma tarihi: 23 . 12 . 1966]

12. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, Avukatlık Kanununun 7 nci maddesinin kaldırılması ve 114 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/348) (S. Sayısı: 174) [Dağıtma tarihi: 23 . 12 . 1966]

13. — Polis vazife ve Salâhiyet Kanununun 25 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve İçişleri Komisyonu raporu (1/163) S. Sayısı : 188) [Dağıtma tarihi : 21.1.1967]

14. — Cumhuriyet Senatosu Kastamonu Üyesi Ahmet Nusret Tuna ve 9 arkadaşının, Mehmetoğlu Murat Çalışkan'a vatani hizmet tertibinden aylık bağlanmasına dair kanun teklifi ve Maliye ve Plân komisyonları raporları (2/302) (S. Sayısı : 216) [Dağıtma tarihi : 21 . 2 . 1967]

15. — İzmir Milletvekili İhsan Gürsan'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 9 . 7 . 1965 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 3658 sayılı Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonu raporu (Millet Meclisi 5/30; Cumhuriyet Senatosu 4/73) (S. Sayısı : 237) [Dağıtma tarihi : 15 . 4 . 1967]

16. — İzmir Milletvekili İhsan Gürsan'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 9 . 7 . 1965 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 3656 sayılı Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonu raporu (Millet Meclisi 5/33; Cumhuriyet Senatosu 4/71) (S. Sayısı : 238) [Dağıtma tarihi : 15 . 4 . 1967]

17. — İzmir Milletvekili İhsan Gürsan'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 9 . 7 . 1965 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 3657 sayılı Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonu raporu (Millet Meclisi 5/32; Cumhuriyet Senatosu 4/72) (S. Sayısı : 239) [Dağıtma tarihi : 15 . 4 . 1967]

18. — İzmir Milletvekili İhsan Gürsan'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 9 . 7 . 1965 tarihli Haftalık Karar Cetvelindeki 3659 sayılı Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonu raporu (Millet Meclisi 5/31; Cumhuriyet Senatosu 4/76) (S. Sayısı : 240) [Dağıtma tarihi : 15 . 4 . 1967]

19. — Siverek kazasının Dağbaşı Yukarı Modan köyü nüfusuna kayıtlı Hasanoğlu Hani'den doğma 1317 doğumlu Cuma Karakılıç (Özmodanlı) nın cezalarının affı hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu. (1/103) (S. Sayısı : 277) [Dağıtma tarihi : 12 . 5 . 1967]

20. — Manisa ilinin Çaprazbekir Mahallesi 146 No. lu hanede nüfusa kayıtlı Ali Remzioğlu Fatma'dan doğma 1 . 8 . 1928 doğumlu Mehmet Necati Gümrükçüoğlu'nun cezalarının affı hakkında kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu. (1/102) (S. Sayısı : 276) [Dağıtma tarihi : 12 . 5 . 1967]

21. — Cumhuriyet Senatosu Elâzığ Üyesi Celâl Ertuğ ve 9 arkadaşının; mevcut kurulacak olan teknik okullarında geçici surette yevmiyeli idareci ve öğretim üyesi görevlendirilmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim ve Plân komisyonları raporları. (2/151) (S. Sayısı : 297) [Dağıtma tarihi : 1 . 6 . 1967]

22. — Balıkesir Milletvekili Adnan Akın ve Kocaeli Milletvekili Şevket Ustaoğlu'nun, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 3 ncü maddesine bir fıkra ilâvesine dair kanun teklifi ve İçişleri ve Çalışma komisyonları raporları 2/400) (S. Sayısı : 311) [Dağıtma tarihi : 19 . 6 . 1967]

23. — Trabzon Milletvekili Hamdi Orhon'un, 3456 sayılı Noterlik Kanununun 5 ve 24 ncü maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim ve Adalet komisyonları raporları. (3/343) (S. Sayısı : 312) [Dağıtma tarihi : 20 . 6 . 1967]

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

1. — Trabzon Milletvekili Hamdi Orhon ve Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi Şeref Kayalar'ın, çeşitli teadül ve teşkilât kanunları ile diğer kanunlarda mevcut aylık ve ücret tutarlarının değiştirilmesi hakkındaki 28 . 2 . 1958 tarih ve 7244 sayılı Kanunun 5 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Plân komisyonları raporları. (2/390; 2/421) (S. Sayısı : 256) [Dağıtma tarihi : 4 . 5 . 1967] (Görüşme sırası : 1)

2. — Cumhuriyet Senatosu Başkanvekili Fikret Turhangil ve 4 arkadaşının, Cumhuriyet Senatosu memur ve işçihizmetler teşkilâtı kanun teklifi ve Plân Komisyonu raporu. (2/508) (S. Sayısı : 296) [Dağıtma tarihi : 1 . 6 . 1967] (Görüşme sırası : 2)

3. — Erzurum Milletvekili Gıyasettin Karaca ve 10 arkadaşının, Erzurum, Şenkaya Eski Ekrek köyü öğretmeni Ziya Tan kızı Mübeccel Morkoç hakkında 4557 sayılı Kanunun (E) bendi gereğince meslekten ihracı hakkında Millî Eğitim Bakanlığınca verilen disiplin cezasının kaldırılması hakkında kanun teklifi

ve Adalet Komisyonu raporu. (2/219) (S. Sayısı : 282) [Dağıtma tarihi : 12 . 5 . 1967] (Görüşme sırası : 3)

× 4. — İşçilerin iyonizan radyasyonlarına karşı korunması hakkında 115 sayılı Milletlerarası Sözleşmesinin onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun tasarısı ve Dışişleri ve Çalışma komisyonları raporları (1/342) (S. Sayısı : 310) [Dağıtma tarihi : 20 . 6 . 1967] (Görüşme sırası : 4)

× 5. — Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü ile Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğüne bağlı kurum, okul ve kuruluşlara döner sermaye verilmesi hakkında kanun tasarısı ile Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir ve 9 arkadaşının kanun teklifi ve Tarım ve Plân komisyonlarından 7 şer üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu (1/259) (2/71) (S. Sayısı : 227) [Dağıtma tarihi : 8 . 3 . 1967] (Görüşme sırası : 5)

6. — Ordu Milletvekili Şadi Pehlivanoğlu ve Kemal Şensoy'un, 5434 sayılı Kanuna geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi ve Maliye ve Plân komisyonları raporları. (2/295) (S. Sayısı : 280) [Dağıtma tarihi : 12 . 5 . 1967] (Görüşme sırası : 6)

7. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin 621 sayılı Kanunla değiştirilen Dışişleri Bakanlığı kısmına bâzı kadrolar eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri ve Plân komisyonları raporları (1/352) (S. Sayısı : 427) [Dağıtma tarihi : 11 . 7 . 1967] (Görüşme sırası : 7)

8. — Trabzon Milletvekili Ekrem Dikmen ve 9 arkadaşının 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Kanununun 31 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Plân komisyonları raporları. (2/176) (S. Sayısı : 300) [Dağıtma tarihi : 1 . 6 . 1967] (Görüşme sırası : 8)

9. — Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir ve 10 arkadaşı ile İzmir Milletvekili Mustafa Uyar ve 11 arkadaşının Tarım Kredi Kooperatifleri Kanununa bâzı maddelerin eklenmesine ve bu kanunun bir maddesinin kaldırılmasına dair kanun teklifi ve Ticaret, Maliye ve Plân komisyonları raporları (2/75) (S. Sayısı : 132) [Dağıtma tarihi : 14 . 7 . 1966]

× 10. — Cezaların infazı sırasında ve infazdan sonraki korunmaya ait kanun tasarısı ve Adalet ve Plân komisyonları raporları (1/113) (S. Sayısı : 135) [Dağıtma tarihi : 14 . 7 . 1966]

× 11. — Su ürünleri kanun tasarısı ile Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Rifat Öztürkçine; Trabzon Milletvekili Ahmet Şener ve 10 arkadaşı ile Cumhuriyet Senatosu Zonguldak Üyesi Tevfik İnci'nin, Su ürünleri kanunu teklifleri ve Gümrük ve Tekel, İçişleri, Ticaret, Maliye, Adalet, Tarım ve Plân komisyonlarından 4 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu (1/190, 2/26, 2/42, 2/83) (S. Sayısı : 210) [Dağıtma tarihi : 17 . 2 . 1967]

12. — Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve bölge birlikleriyle, Türkiye Tütün Ekicileri Genel Birliği kanun tasarısı ile İzmir Milletvekili Mustafa Uyar ve 18 arkadaşının teklifi ve Tarım, Gümrük ve Tekel, Maliye, Ticaret ve Plân komisyonlarından seçilen dörder üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (1/208, 2/18) (S. Sayısı : 236) [Dağıtma tarihi : 6 . 3 . 1967]

× 13. — Türkiye Elektrik Kurumu kanun tasarısı ve Denizli Milletvekili Hüdai Oral ve 24 arkadaşının teklifi ve Bayındırlık, İmar ve İskân, Sanayi, Enerji ve Tabiî Kaynaklar, İçişleri, Maliye, Ticaret, Tarım, Ulaştırma ve Plân komisyonlarından 3 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (1/294, 2/20) (S. Sayısı : 251) [Dağıtma tarihi : 3 . 5 . 1967]

14. — Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkındaki Kanunun 4 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir'in, 5652 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Ticaret ve Plân komisyonlarının raporları. (1/200, 2/171) (S. Sayısı : 257) [Dağıtma tarihi : 5 . 5 . 1967]

15. — Bursa Milletvekili Sadrettin Çanga ve 10 arkadaşının, Bölge Tiyatroları kanun teklifi ve Maliye, İçişleri, Millî Eğitim ve Plân komisyonlarından seçilen 5 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (2/8) (S. Sayısı : 275) [Dağıtma tarihi : 12 . 5 . 1967]

× 16. — Kanun ve kararnameler icabı olarak 1960 yılı sonuna kadar Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri nezdinde tekevvün eden Hazine alacaklarının terkini hakkında kanun tasarısı ve Ticaret ve Plân komisyonları raporları (1/270) (S. Sayısı : 279) [Dağıtma tarihi : 13 . 5 . 1967]

× 17. — Gümrük kanunu tasarısı ve Ticaret Sanayi, Millî Savunma, Ulaştırma, Adalet, Maliye, Gümrük ve Tekel ve Plân komisyonlarından üçer üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (1/195) (S. Sayısı : 287) [Dağıtma tarihi : 18 . 5 . 1967]

× 18. — İzmir Milletvekili Mustafa Uyar ve 11 arkadaşının, 2834 sayılı Kanunun 21 nci maddesinin değiştirilmesine dair ve Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın, 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri hakkındaki Kanunun 19 ve 21 nci maddelerine fıkralar eklenmesi hakkında kanun teklifleri ve Tarım ve Ticaret ve Plân Komisyonları raporları (2/16, 2/177) (S. Sayısı : 290) [Dağıtma tarihi : 25 . 5 . 1967]

19. — Toprak ve Su Kaynakları Geliştirme Birlikleri kanunu tasarısı ve Köy İşleri ve Plân komisyonları raporları, (1/206) (S. Sayısı : 291) [Dağıtma tarihi : 26 . 5 . 1967]

20. — Jandarma Kanununda değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Millî Savunma ve İçişleri komisyonları raporları. (1/217) (S. Sayısı : 294) [Dağıtma tarihi : 30 . 5 . 1967]

21. — Kayseri Milletvekili Mehmet Ateşoğlu'nun 2739 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller hakkındaki Kanunun 2 nci maddesinin (C) fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve İçişleri Komisyonu raporu. (2/288) (S. Sayısı : 309) [Dağıtma tarihi : 6 . 6 . 1967]

22. — 3530 sayılı Kanunun bâzı maddelerinin değiştirilmesi bâzı maddelerinin kaldırılması ve bir geçici madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı ile 3530 sayılı Beden Terbiyesi Kanununa ek 4047 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelde değişiklik yapılması, 6 ncı maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir ek madde eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Millî Eğitim, İçişleri ve Plân komisyonları raporları. (1/153, 1/321) (S. Sayısı : 308) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

23. — Kayseri Milletvekili Atıf Hacıpaşaoğlu ve 3 arkadaşının, Rulet, tilt, langırt ve benzeri oyun alet makinaları hakkında kanun teklifi ile Hakkâri Milletvekili Ali Karahan, Cumhuriyet Senatosu Üyesi Muzaffer Alankuş ve Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir'in, Türk Ceza Kanununun 567 nci maddesine bir fıkra eklenmesine dair kanun teklifi ve İçişleri, Turizm ve Tanıtma, Adalet ve Millî Eğitim komisyonları raporları. (2/301, 2/178, 2/173, 2/180) (S. Sayısı : 307) [Dağıtma tarihi : 9 . 6 . 1967]

× 24. — Özel Yatırım Bankası kanunu tasarısı ile Ankara Milletvekili İsmail Rüştü Aksal ve 15 arkadaşının, Özel Yatırım Bankası kanunu teklifi ve İstanbul Milletvekili Nurettin Bulak'ın, 4792 sayılı İşçi Sigortaları Kurumu Kanununun 20 nci maddesini değiştiren kanun teklifi ve Ticaret Komisyonu ile Sayıştay, Ticaret, İçişleri, Maliye, Gümrük ve Tekel ve Plân komisyonlarından 4 er üye seçilerek kurulan Geçici Komisyon raporları (1/141, 2/32, 2/188) (S. Sayısı : 313) [Dağıtma tarihi : 23 . 6 . 1967]

25. — Serbest Malî Müşavirlik kanunu tasarısı ve Adalet, Maliye ve Plân komisyonlarından seçilen 4 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (1/166) (S. Sayısı : 325) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

× 26. — Genel Nüfus Yazımı kanunu tasarısı ve Dışişleri, Adalet, İçişleri ve Plân komisyonlarından seçilen 4 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu (1/69) (S. Sayısı : 330) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

× 27. — Nüfus kanunu tasarısı ve Dışişleri, Adalet, İçişleri ve Plân komisyonlarından seçilen 4 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (1/70) (S. Sayısı : 331) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

28. — Avukatlık kanunu tasarısı ile Adana Milletvekili Kemal Sarıibrahimoğlu ve 7 arkadaşı, Konya Milletvekili Fakih Özfakih ve 21 arkadaşı ve Eskişehir Milletvekili İsmet Angı ve 2 arkadaşının Avukatlık kanunu teklifleri ile Çalışma ve Adalet komisyonlarından 7 şer üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (1/313, 2/1, 2/54, 2/445) (S. Sayısı : 324) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1967]

29. — Kooperatifler kanunu tasarısı ile Konya Milletvekili Fakih Özfakih ile Adana Milletvekili Kemal Sarıibrahimoğlu ve 23 arkadaşının, Kooperatifler kanunu teklifi ve Bursa Milletvekili Kasım Önadım'ın, Koopera-

tifler kanunu teklifi ve Tarım, Adalet, Ticaret ve Plân komisyonlarından 3 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (1/151, 2/53, 2/232) (S. Sayısı : 351) [Dağıtma tarihi : 8 . 7 . 1967]

30. — 31 Mayıs 1967 tarihli ve 6990 sayılı Atatürk Üniversitesi Kanununun geçici birinci, ikinci, üçüncü maddelerinin yürürlük sürelerinin (20) yıla çıkarılması ve geçici dördüncü maddesinde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Millî Eğitim ve Plân komisyonları raporları. (1/371) (S. Sayısı : 430) [Dağıtma tarihi : 11 . 7 . 1967]

× 31. — Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir'in, Türkiye Halk Bankası ve Halk Sandıkları hakkında 8 . 6 . 1933 tarih ve 2284 sayılı Kanuna ek kanun teklifi ve Ticaret ve Plân komisyonları raporları. (2/170) (S. Sayısı : 431) [Dağıtma tarihi : 11.7.1967]

32. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüsnü Dikeçligil ve 69 arkadaşının, Kore Savaşına katılan Mehmet Mirzaoğlu 1928 doğumlu Hacı Altıner'e vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında kanun teklifi ve Maliye ve Plân komisyonları raporları. (2/355) (S. Sayısı : 433) [Dağıtma tarihi : 11.7.1967]

33. — Kastamonu Milletvekili Sabri Keskin ve 9 arkadaşının, 6831 sayılı Orman Kanununa geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi (2/124) (S. Sayısı : 432) [Dağıtma [Dağıtma tarihi : 11 . 7 . 1967]

34. — Emekli sandıklariyle mâlûliyet, ihtiyarlık ve ölüm sigortaları kanunlarına tabi hizmetlerin birleştirilmesi hakkındaki Kanuna geçici bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı ve Çalışma, Maliye ve Plân komisyonları raporları. (1/56) (S. Sayısı : 429) [Dağıtma tarihi : 12 . 7 . 1967]

35. — 6990 sayılı Atatürk Üniversitesi Kanununa ek kanun tasarısı ve Millî Eğitim ve Plân komisyonları raporları (1/345) (S. Sayısı : 434) [Dağıtma tarihi : 13 . 7 . 1967]

× 36. — Erzurum Milletvekili Adnan Şenyurt ve Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Mehmet Hazer'in 1961 yılında Kars, Erzurum ve Ağrı illerinde muhtaç durumda olan halka dağıtılan buğday bedellerinin terkini hakkında kanun teklifi : (2/367) (S. Sayısı 436) [Dağıtma tarihi : 13 . 7 . 1967]

× 37. — Konut kanunu tasarısı ile İzmir Milletvekili Mustafa Uyar ve 12 arkadaşı ile Konya Milletvekili Fakih Özfakih ve 13 arkadaşının Konut kanunu teklifi ve Adalet, Ticaret, İçişleri, Maliye, İmar ve İskân ve Plân komisyonlarından 3 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (1/266) (S. Sayısı : 435) [Dağıtma tarihi : 14 . 7 . 1967]

Dönem : 2
Toplantı : 2 **MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 160 a 1 nci ek**

İş kanunu tasarısına dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosunca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Geçici Komisyon raporu (Millet Meclisi 1/232; Cumhuriyet Senatosu 1/742)

(Not : Cumhuriyet Senatosu S. Sayısı : 950)

Cumhuriyet Senatosu
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 7692 - 1/742

14 . 7 . 1967

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 15 . 4 . 1967 gün ve 4100 sayılı yazınıza karşılıktır :

İş kanunu tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 13 . 7 . 1967 tarihli 86 ncı Birleşiminde değiştirilerek ve açık oyla kabul edilmiş, dosya ilişikte gönderilmiştir.

Gereğini rice ederim.

Saygılarımla.

İbrahim Şevki Atasağun
Cumhuriyet Senatosu Başkanı

Not : Bu tasarı Genel Kurulun 29 . 6 . 1967; 5, 6, 7, 11, 12 ve 13 . 7 . 1967 tarihli 79, 81, 82, 83, 84, 85 ve 86 ncı birleşimlerinde görüşülmüştür.

Açık oya arz edilen maddeler : 3, 5, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 32, 33, 35, 36, 41, 48, 54, 56, 57, 60, 62, 72, 74, 75, 77, 79, 80, 86, 89, 90, 91, 92, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 110, geçici 4, tashihler ve tümü....

Açık oy pusulaları ilişiktedir.

İş Kanunu tasarısı Geçici Komisyonu raporu

Millet Meclisi
İş Kanunu tasarısı
Geçici Komisyonu
Esas No. : 1/232
Karar No. : 2

20 . 7 . 1967

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisinin 14 . 4 . 1967 tarihli ve 86 ncı Birleşiminde kabul olunan ve Cumhuriyet Senatosu Genel Kuruluna sevk edilen İş kanunu tasarısı Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 13 . 7 . 1967 tarih ve 86 ncı Birleşiminde bâzı maddeleri değiştirilerek kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin 27 . 6 . 1966 tarihli ve 102 nci Birleşiminde İş kanunu tasarısı için kurulması kabul edilen Geçici Komisyonumuz, 20 . 7 . 1967 günü toplanarak Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunca değiştirilen maddeleri tetkik etmiştir.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunca değiştirilen 8, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 32, 33, 35, 36, 41, 48, 54, 56, 57, 60, 62, 72, 77, 79, 80, 86, 89, 90, 91, 92, 98, 99, 100, 101, 103, 105, 110 ve geçici 4 ncü madde ve tashihler komisyonumuzca benimsenmiştir.

3, 5, 14, 74, 75, 97, 102, 104, 106 ncı maddeler ise komisyonumuzca benimsenmemiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek ve Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü	Kâtip
İstanbul	Bursa	Burdur	Nevşehir
K. Özdemir	*K. Önadım*	*İ. H. Boyacıoğlu*	*İ. Boz*
Afyon K.	Balıkesir	Bursa	Çankırı
M. Öner	*Z. Yücetürk*	*C. Külâhlı*	*D. Akçaoğlu*
Çanakkale	Erzurum	Eskişehir	Hatay
C. Baban	*A. Şenyurt*	*İ. Angı*	Söz hakkım saklıdır.
			Y. Kanbolat
Kars	Kayseri	Kütahya	Sivas
C. Ekinci	*A. Hacıpaşaoğlu*	*M. Ersoy*	*G. Sakarya*

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

İŞ KANUNU TASARISI

İşyerini bildirme

MADDE 3. — Bu kanunun kapsamına girecek nitelikte bir işyerini kuran, her ne suretle olursa olsun devralan, çalışma konusunu kısmen veya toptan değiştiren, yapılan işin tamamlanması yüzünden veya her hangi bir sebeple sürekli olarak çalışmasını bırakan işveren, işyerinin unvan ve adresini, çalıştırılan işçi sayısını, çalışma konusunu, işin başlama veya bitme gününü, kendi adını, soyadını ve adrecini, varsa işveren vekili veya vekillerinin adı, soyadı ve adreslerini, sürekli işlerde bir ay, süreksiz işlerde on gün içinde bölge çalışma müdürlüğüne bildirmek zorundadır.

İstisnalar

MADDE 5. — a) Deniz ve hava taşıma işleri ile tarım işlerinde ve aynı çatı altında birlikte yaşıyan bir ailenin üyeleri veya hısımları arasında ve aralarına dışarıdan başka biri katılmıyarak ev içinde yapılan işlerle, ev hizmetlerine bu kanun hükümleri uygulanmaz.

b) 507 sayılı Küçük Esnaf ve Sanatkârlar Kanununun 2 nci maddesinin tarifine uygun üç işçinin çalıştığı iş yerlerinden hangileri hakkında bu kanun hükmünün uygulanmıyacağı Çalışma ve Ticaret bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak bir tüzükte belirtilir.

Şu kadar ki :

a) Kıyılarda veya liman ve iskelelerde gemilerden karaya ve karadan gemilere yapılan yükleme ve boşaltma işleri.

b) Havacılığın bütün yer tesislerinde yürütülen işler.

c) Tarım sanatları ile tarım aletleri, makina ve parçalarının yapıldığı atelye ve fabrikalarda görülen işler, tarım işletmelerinde yapılan her çeşit yapı işleri.

d) Halkın faydalanmasına açık veya işyerlerinin eklentisi durumunda olan park ve bahçe işleri.

e) Birden fazla daireyi ihtiva eden konutlarda çalışan ve çalışma şartları Çalışma Bakanlığınca hazırlanacak bir tüzükte belirtilecek olan kapıcılık hizmetleri.

Bu kanun hükümlerine tabidir.

Sürekli ve süreksiz işler

MADDE 8. — Nitelikleri bakımından en çok 30 iş günü süren işlere süreksiz iş, bundan fazla süren işlere sürekli iş denir.

Bu kanunun 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 27, 49, 50, 51, 52, 53, 54. 55, 56, 57, 58, 59, 71, 76, ve 93 ncü maddeleri süreksiz işlere uygulanmaz. Süreksiz işlerde bu madelerin konusu olan uyuşmazlıklarda Borçlar Kanununda yer alan hükümler uygulanır.

CUMHURİYET SENATOSUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

İŞ KANUNU TASARISI

İşyerini bildirme

MADDE 3. — Bu kanunun kapsamına girecek nitelikte bir işyerini kuran, her ne suretle olursa olsun devralan, çalışma konusunu kısmen veya toptan değiştiren, yapılan işin tamamlanması yüzünden veya her hangi bir sebeple sürekli olarak çalışmasını bırakan işveren, işyerinin unvan ve adresini, çalıştırılan işçi sayısını, çalışma konusunu, işin başlama veya bitme gününü, kendi adını, soyadını ve adresini, varsa işveren vekili veya vekillerinin adı, soyadı ve adreslerini sürekli işlerde bir ay içinde bölge çalışma müdürlüğüne bildirmek zorundadır.

Bölge çalışma müdürlüğü mesul memuru ise bildirimin alındığına dair belge vermek zorundadır.

İstisnalar

MADDE 5. — Aşağıda belirtilen hususlarda bu kanun hükümleri uygulanmaz :

1. Deniz ve hava taşıma işlerinde,
2. Tarım işlerinde (Orman tâli yolları dâhil),
3. Bir ailenin üyeleri veya hısımları arasında dışarıdan başka biri katılmıyarak yapılan işlerde,
4. Ev hizmetlerinde,
5. 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanununun 2 nci maddesinin târifine uygun üç işçinin çalıştığı işyerlerinde,
6. Çıraklar hakkında,
7. Aile ekonomisi hududu içinde kalan tarımla ilgili her çeşit yapı işlerinde,
8. Konutların kapıcılık hizmetlerinde,
9. Sporcular hakkında,
10. 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun 2 nci maddesinde sayılan teşekküllerden veya döner sermayeli kuruluşlardan kadro karşılığı aylık veya ücret alan asli ve sürekli görevliler hakkında,
11. Yardımsevenler Derneği merkez ve taşra atelyelerinde çalışanlar hakkında,
12. Rehabilitasyon yerlerinde çalışanlar hakkında,

Şu kadar ki,

a) Kıyılarda veya liman ve iskelelerde gemilerden karaya ve karadan gemilere yapılan yükleme ve boşaltma işleri,

b) Havacılığın bütün yer tesislerinde yürütülen işler,

c) Tarım sanatları ile tarım aletleri makina ve parçalarının yapıldığı atelye ve fabrikalarda görülen işler,

ç) Tarım işletmelerinde yapılan yapı işleri,

d) Halkın faydalanmasına açık veya işyerlerinin müştemilâtı durumunda olan park ve bahçe işleri,

Bu kanun hükümlerine tabidir.

Sürekli ve süreksiz işler

MADDE 8. — Nitelikleri bakımından en çok 30 işgünü süren işlere süreksiz iş, bundan fazla süren işlere sürekli iş denir.

Bu kanunun 3, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18,19, 20, 21, 22, 24, 25, 27, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55,56, 57, 58, 59, 71, 76, ve 93 ncü maddeleri süreksiz işlere uygulanmaz. Süreksiz işlerde bu maddelerin konusu olan uyuşmazlıklarda Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

İKİNCİ BÖLÜM

Hizmet akdi

Yazılı akit

MADDE 9. — Belirli süresi bir yıl veya daha uzun olan sürekli hizmet akitlerinin yazı ile sözleşmeye bağlanması gerekir. Bu sözleşmeler, her çeşit resim ve harcdan muaftır. Sözleşme noterlikçe onanmışsa, noter ücretleri bu hüküm dışında tutulur.

Yazılı sözleşme yapılmıyan durumlarda işveren, işçinin isteği üzerine, kendisine genel ve özel iş şartlarını gösteren ve imzasını taşıyan bir belge vermekle yükümlüdür.

Bu belgeler her çeşit resimden muaftır.

Takım sözleşmesi

MADDE 10. — —Birden çok işçinin meydana getirdiği bir takımı temsilen bu işçilerden birinin, takım kılavuzu sıfatiyle işverenle yaptığı sözleşmeye, takım sözleşmesi denir.

Takım sözleşmesinin, süresi ne olursa olsun yazılı yapılması gerekir.

Takım sözleşmesinde isimleri yazılı işçilerden herbirinin işe başlamasiyle, bu sözleşme o işçi ile işveren arasında doğrudan doğruya yapılmış sayılır. Ancak, takım sözleşmesi hakkında Borçlar Kanununun 110 ncu maddesi hükmü de yürür. Takım sözleşmesine girmiş olan işçilerin ücretlerini işveren veya işveren vekili her birine ayrı ayrı ödemek zorundadır.

9 ncu maddenin ikinci bendi hükmü takım sözleşmelerine de uygulanır.

Deneme süresi

MADDE 12. — Sürekli hizmet akidlerinde deneme süresi en çok bir aydır. Ancak bu süre toplu sözleşmelerle üç aya kadar uzatılabilir. Bu süre içinde taraflar akti bildirimsiz ve tazminatsız bozabilirler. Ancak işçinin çalıştığı günler için ücret hakkı saklıdır.

Akdin çözülmesinde bildirim

MADDE 13. — A) Süresi belirli olmıyan sürekli hizmet akitlerinin çözülmesinden önce durumun diğer tarafa bildirilmesi gerekir.

Hizmet akdi :

a) İşi altı aydan az sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlıyarak iki hafta sonra,

b) İşi altı aydan birbuçuk yıla kadar sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlıyarak dört hafta sonra,

c) İşi birbuçuk yıldan üç yıla kadar sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlıyarak altı hafta sonra,

ç) İşi üç yıldan fazla sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlıyarak sekiz hafta sonra,

Bozulmuş olur.

B) Öneller asgari olup sözleşme ile artırılabilir.

C) Bildirme şartına uymıyan taraf yukarda yazılı önellere ilişkin ücret tutarında tazminat ödemek zorundadır.

İşveren, işçinin ihbar önellerine ait ücretini peşin vermek suretiyle hizmet akdini feshedebilir.

İşçinin sendikaya üye olması, şikâyete başvurması gibi sebeplerle işinden çıkartılması hallerin-

(Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin)

İKİNCİ BÖLÜM

Hizmet akdi

yazılı akit

MADDE 9. — Belirli süresi bir yıl veya daha uzun olan sürekli hizmet akitlerinin yazı ile sözleşmeye bağlanması mecburidir. Bu sözleşmeler, her çeşit resim ve harcdan muaftır. Sözleşme noterlikçe onanmışsa, noter ücretleri bu hüküm dışında tutulur.

Yazılı sözleşme yapılmıyan durumlarda işveren, işçinin isteği üzerine, kendisine genel ve özel iş şartlarını gösteren ve imzasını taşıyan bir belge vermekle yükümlüdür.

Bu belgeler her çeşit resimden muaftır.

Takım sözleşmesi

MADDE 10. — Birden çok işçinin meydana getirdiği bir takımı temsilen bu işçilerden birinin, takım kılavuzu sıfatiyle işverenle yaptığı sözleşmeye, takım sözleşmesi denir.

Takım sözleşmesinin, süresi ne olursa olsun yazılı yapılması gerekir.

Takım sözleşmesinde isimleri yazılı işçilerden herbirinin işe başlamasiyle, bu sözleşme o işçi ile işveren arasında doğrudan doğruya yapılmış sayılır. Ancak, takım sözleşmesi hakkında Borçlar Kanununun 110 ncu maddesi hükmü de yürür. Takım sözleşmesine girmiş olan işçilerin ücretlerini işveren veya vekili her birine ayrı ayrı ödemek zorundadır.

9 ncu maddenin ikinci fıkrası hükmü takım sözleşmelerine de uygulanır.

Deneme süresi

MADDE 12. — Sürekli hizmet akitlerinde deneme süresi en çok bir aydır. Ancak bu süre toplu sözleşmelerle üç aya kadar uzatılabilir. Bu süre içinde taraflar akdi bildirimsiz ve tazminatsız feshedilebilirler. Ancak işçinin çalıştığı günler için ücret hakkı saklıdır.

Akdin feshinde bildirim

MADDE 13. — A) Süresi belirli olmıyan sürekli hizmet akitlerinin feshinden önce durumun diğer tarafa bildirilmesi gerekir.

Hizmet akdi :

a) İşi altı aydan az sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlıyarak iki hafta sonra,

b) İşi altı aydan birbuçuk yıla kadar sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlıyarak dört hafta sonra,

c) İşi birbuçuk yıldan üç yıla kadar sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlıyarak altı hafta sonra,

ç) İşi üç yıldan fazla sürmüş olan işçi için, bildirimin diğer tarafa yapılmasından başlıyarak sekiz hafta sonra,

Feshedilmiş olur.

B) Öneller asgari olup sözleşme ile artırılabilir.

C) Bildirme şartına uymıyan taraf yukarda yazılı önellere ilişkin ücret tutarında tazminat ödemek zorundadır.

İşveren, işçinin ihbar önellerine ait ücretini peşin vermek suretiyle hizmet akdi feshedilebilir.

İşçinin sendikaya üye olması, şikâyete başvurması gibi sebeplerle işinden çıkartılması

de ve genel olarak hizmet akdini bozma hakkının kötüye kullanıldığını gösteren diğer durumlarda (A) bendinde yazılı önellere ait ücretlerin üç katı tutarı tazminat olarak ödenir.

Tarafların ayrıca tazminat isteme hakları saklıdır.

Kıdem tazminatı

MADDE 14. — Hizmet aktinin, 17 nci maddenin II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında işveren tarafından 16 ncı maddenin I ve II numaralı bendlerinde gösterilen sebeplerle işçi tarafından bozulması veya muvazzaf askerlik hizmeti dolayısiyle çözülmesi halinde üç yıldan fazla çalışmış olmak şartiyle işe başladığından itibaren her bir tam takvim yılı için işçiye 15 günlük ücreti tutarında bir tazminat verilir. / Altı aydan fazla müddetler yıla tamamlanır.

İhtiyarlık aylığı bakımından bağlı bulundukları kurum veya sandıklardan aylık veya toptan ödeme almak amaciyle hizmet aktini çözen işçiler de yukardaki fıkrada yazılı bulunan tazminata hak kazanır. Ancak aylık veya toptan ödeme almak için akti çözen işçiye verilecek tazminatın hesabında işçinin yalnız 1 Nisan 1950 tarihinden evvelki hizmet süreleri nazara alınır.

İşçinin bu fıkra hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için ihtiyarlık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kurum veya sandığa müracaat etmiş olduğunu alacağı bir belge ile belgelemek zorundadır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fasılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler göz önüne alınarak hesaplanır. İşyerinin başka bir yere devir veya intikali yahut diğer bir suretle işverenden başka bir işverene geçmesi halinde işçinin kıdemi işyerlerindeki hizmetleri toplamı üzerinden hesaplanır. Kıdem tazminatı ise, bu intikal devrindeki işverene aittir. İşyeri intikali ile beraber devam ettiği takdirde kıdem tazminatı hilâfına hüküm olmadıkça yeni işverene aittir.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı ödenmez.

İşçinin ölümü halinde bu tazminat tutarı kanuni vârislerine ödenir.

Yeni işverenin sorumluluğu

MADDE 15. — Süresi belirli olan veya olmıyan sürekli hizmet akdi ile bir işverenin işine girmiş olan işçi, akit süresinin bitmesinden önce yahut bildirim öneline uymaksızın işini bırakıp başka bir işverenin işine girerse hizmet akdinin bu suretle bozulmasından ötürü eski işverenin zararından, işçinin sorumluluğu yanında, ayrıca yeni işveren dahi aşağıdaki hallerde hâkimin belirteceği derecede sorumludur:

a) İşçinin bu davranışına, yeni işine girdiği işveren sebebolmuşsa,

b) Yeni işveren, işçinin bu davranışını bile bile onu işine almışsa,

c) Yeni işveren işçinin bu davranışını öğrendikten sonra dahi onu çalıştırmaya devam ederse.

İşçinin bildirimsiz fesih hakkı

MADDE 16. — Süresi belirli olsun veya olmasın sürekli hizmet akitlerinde işçi, aşağıda yazılı hallerde dilerse akdi sürenin bitiminden önce veya bildirim önelini beklemeksizin bozabilir.

I - Sağlık sebepleri :

a) Hizmet akdinin konusu olan işin yapılması sözleşme sırasında bilinmiyen ve işin mahiyetinden doğan bir sebeple işçinin sağlığı veya yaşayışı için tehlikeli olursa,

b) İşçinin sürekli olarak yakından ve doğruda doğruya buluşup görüştüğü işveren, yahut başka bir işçi bulaşıcı veya işçinin işi ile bağdaşamıyan bir hastalığa tutulursa,

hallerinde ve genel olarak hizmet akdini fesih hakkının kötüye kullanıldığını gösteren diğer durumlarda (A) bendinde yazılı önellere ait ücretlerin üç katı tutarı tazminat olarak ödenir.

Tarafların ayrıca tazminat isteme hakları saklıdır.

Kıdem tazminatı

MADDE 14. — Hizmet akdinin; 17 nci maddesinin I/a ve II numaralı bendinde gösterilen sebepler dışında işveren tarafından veya 16 ncı maddenin I ve II numaralı bentlerinde gösterilen sebeplerle işçi tarafından veyahut da muvazzaf askerlik hizmeti dolayısiyle fesih halinde, 3 yıldan fazla çalışmış olmak şartiyle, işe başladığından itibaren, her bir tam yıl için işçiye 15 günlük ücreti tutarında bir tazminat verilir.

Altı aydan fazla süreler yıla tamamlanır.

İhtiyarlık aylığı bakımından bağlı bulundukları kurum veya sandıklardan aylık veya toptan ödeme almak amaciyle hizmet akdini fesheden işçiler de yukardaki fıkrada yazılı bulunan tazminata hak kazanır. Ancak, aylık veya toptan ödeme almak için akdi fesheden işçiye verilecek tazminatın hesabında işçinin yalnız 1 Nisan 1950 tarihinden evvelki hizmet süreleri nazara alınır.

İşçinin bu fıkra hükmünden faydalanabilmesi için aylık veya toptan ödemeye hak kazanmış bulunduğunu ve kendisine aylık bağlanması veya toptan ödeme yapılması için ihtiyarlık sigortası bakımından bağlı bulunduğu kurum ve sandığa müracaat etmiş olduğunu alacağı bir belge ile belgelemek zorundadır.

İşçilerin kıdemleri, hizmet akdinin devam etmiş veya fâsılalarla yeniden akdedilmiş olmasına bakılmaksızın aynı işverenin bir veya değişik işyerlerinde çalıştıkları süreler göz önüne alınarak hesaplanır. İşyerlerinin devir veya intikali yahut diğer bir suretle bir işverenden başka bir işverene geçmesi veya başka bir yere nakli halinde işçinin kıdemi işyerindeki hizmetlerin toplamı üzerinden hesaplanır. Kıdem tazminatı ise, bu intikal devresindeki işverene aittir. İşyeri intikali ile beraber devam ettiği takdirde kıdem tazminatı hilâfına hüküm olmadıkça yeni işverene aittir.

Aynı kıdem süresi için bir defadan fazla kıdem tazminatı ödenmez.

İşçinin ölümü halinde bu tazminat tutarı kanuni vârislerine ödenir.

Yeni işverenin sorumluluğu

MADDE 15. — Süresi belirli olan veya olmıyan sürekli hizmet akdi ile bir işverenin işine girmiş olan işçi, akit süresinin bitmesinden önce yahut bildirim öneline uymaksızın işini bırakıp başka bir işverenin işine girerse hizmet akdinin bu suretle feshinden ötürü eski işverenin zararından, işçinin sorumluluğu yanında, ayrıca yeni işveren dahi aşağıdaki hallerde hâkimin belirteceği derecede sorumludur :

a) İşçinin bu davranışına, yeni işine girdiği işveren sebebolmuşsa,

b) Yeni işveren, işçinin bu davranışını bile bile onu işine almışsa,

c) Yeni işveren işçinin bu davranışını öğrendikten sonra dahi onu çalıştırmaya devam ederse.

İşçinin bildirimsiz fesih hakkı

MADDE 16. — Süresi belirli olsun veya olmasın sürekli hizmet akitlerinde işçi, aşağıda yazılı hallerde dilerse akdi sürenin bitiminden önce veya bildirim önelini beklemeksizin feshedebilir.

I - Sağlık sebepleri :

a) Hizmet akdinin konusu olan işin yapılması sözleşme sırasında bilinmiyen ve işin mahiyetinden doğan bir sebeple işçinin sağlığı veya yaşayışı için tehlikeli olursa,

b) İşçinin sürekli olarak yakından ve doğrudan doğruya buluşup görüştüğü işveren, yahut başka bir işçi bulaşıcı veya işçinin işi ile bağdaşamıyan bir hastalığa tutulursa,

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

II - Ahlâk ve iyi niyet kurallarına uymıyan haller ve benzerleri :

a) Hizmet akdi yapıldığı sırada bu akdin esaslı noktalarından biri hakkında yanlış vasıflar veya şartlar göstermek yahut gerçeğe uygun olmıyan bilgiler vermek veya sözler söylemek gibi hallerle işveren, işçiyi yanıltırsa,

b) İşveren işçinin veya ailesi üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak şekilde sözler söyler veya davranışlarda bulunursa,

c) İşçi, işverenin evinde oturmakta ise, bunların yaşayış tarzları genel ahlâk bakımından düzgün olmazsa,

ç) İşveren işçiye veya ailesi üyelerinden birine karşı sataşmada bulunur veya gözdağı verirse, yahut işçiyi veya ailesi üyelerinden birini kanuna karşı davranışa özendirir, kışkırtır, sürükler, yahut işçiye veya ailesi üyelerinden birine karşı hapsi gerektiren bir suç işlerse, yahut işçi hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ağır isnat veya ithamlarda bulunursa,

d) İşveren tarafından işçinin ücreti kanun hükümleri veya iş sözleşmesi şartları gereğince hesabedilmez veya ödenmezse,

e) Ücretin parça başına veya iş tutarı üzerinden ödenmesi kararlaştırılıp da işveren tarafından işçiye, yapabileceği sayı ve tutardan az iş verildiği hallerde, aradaki ücret farkı zaman esasına göre ödenerek işçinin eksik aldığı ücret karşılanmazsa, yahut iş şartları esaslı bir tarzda değişir, başkalaşır veya uygulanmazsa; (Sözleşmelere bu fıkradaki haller hakkında başka türlü kayıt konmamak şartiyle)

III - Zorlayıcı sebepler :

İşçinin çalıştığı işyerinde bir haftadan fazla süre ile işin durmasını gerektirecek zorlayıcı sebepler ortaya çıkarsa.

İşverenin bildirimsiz fesih hakkı

MADDE 17. — Süresi belirli olsun veya olmasın sürekli hizmet akitlerinde işveren aşağıda yazılı hallerde, dilerse hizmet akdini sürenin bitiminden önce veya bildirim önelini beklemeksizin bozabilir.

I - Sağlık sebepleri :

a) İşçinin kendi kastından veya derli toplu olmıyan yaşayışından yahut içkiye düşkünlüğünden doğacak bir hastalığa veya sakatlığa uğraması halinde, bu sebeple doğacak devamsızlığın ardı ardına üç iş günü veya bir ayda beş iş gününden fazla sürmesi,

b) İşçinin bulaşıcı veya işi ile bağdaşmıyacak derecede tiksinti verici bir hastalığa tutulduğunun anlaşılması,

(a) fıkrasında sayılan sebepler dışında işçinin kendi kusuruna yükletilmiyen hastalık, kaza, doğum ve gebelik gibi hallerde işveren için hizmet akdini bildirimsiz bozma hakkı : Hastalık işçinin işyerindeki çalışma süresine göre 13 ncü maddedeki bildirim önellerini altı hafta aşmasından sonra doğar. Doğum ve gebelik hallerinde bu süre 70 nci maddedeki sürenin bitiminde başlar. Ancak işçinin işine gidemediği süreler için ücret işlemez.

II - Ahlâk ve iyi niyet kurallarına uymıyan haller ve benzerleri :

a) Hizmet akti yapıldığı sırada bu aktin esaslı noktalarından biri için gerekli vasıflar veya şartlar kendisinde bulunmadığı halde bunların kendisinde bulunduğunu ileri sürerek, yahut gerçeğe uygun olmıyan bilgiler veya sözler söyliyerek işçinin işvereni yanıltması,

b) İşçinin, işveren yahut bunların aile üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak veya ahlâkını bozacak sözler sarf etmesi veya davranışlarda bulunması, yahut işveren hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ihbar ve isnatlarla bulunması,

c) İşverenin evinde oturan işçinin yaşayışının o evin âdabına ve usullerine uygun veya genel ahlâk bakımından düzgün olmaması,

II - Ahlâk ve iyi niyet kurallarına uymıyan haller ve benzerleri :

a) Hizmet akdi yapıldığı sırada bu akdin esaslı noktalarından biri hakkında yanlış vasıflar veya şartlar göstermek yahut gerçeğe uygun olmıyan bilgiler vermek veya sözler söylemek gibi hallerle işveren işçiyi yanıltırsa.

b) İşveren işçinin veya ailesi üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak şekilde sözler söyler veya davranışlarda bulunursa,

c) İşçi, işverenin evinde oturmakta ise, bunların yaşayış tarzları genel ahlâk bakımından düzgün olmazsa,

ç) İşveren işçiye veya ailesi üyelerinden birine karşı sataşmada bulunur veya gözdağı verirse, yahut işçiyi veya ailesi üyelerinden birini kanuna karşı davranışa özendirir, kışkırtır, sürükler yahut işçiye veya ailesi üyelerinden birine karşı hapsi gerektiren bir suç işlerse, yahut işçi hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ağır isnat veya ithamlarda bulunursa,

d) İşveren tarafından işçinin ücreti kanun hükümleri veya iş sözleşmesi şartları gereğince hesabedilmez veya ödenmezse,

e) Ücretin parça başına veya iş tutarı üzerinden ödenmesi kararlaştırılıp da işveren tarafından işçiye, yapabileceği sayı ve tutardan az iş verildiği hallerde, aradaki ücret farkı zaman esasına göre ödenerek işçinin eksik aldığı ücret karşılanmazsa, yahut iş şartları esaslı bir tarzda değişir, başkalaşır veya uygulanmazsa; (Sözleşmelere bu fıkradaki haller hakkında başka türlü kayıt konmamak şartiyle)

III - Zorlayıcı sebepler :

İşçinin çalıştığı işyerinde bir haftadan fazla süre ile işin durmasını gerektirecek zorlayıcı sebepler ortaya çıkarsa.

İşverenin bildirimsiz fesih hakkı

MADDE 17. — Süresi belirli olsun veya olmasın sürekli hizmet akitlerinde işveren aşağıda yazılı hallerde, dilerse hizmet akdini sürenin bitiminden önce veya bildirim önelini beklemeksizin feshedebilir.

I - Sağlık sebepleri :

a) İşçinin kendi kastından veya derli toplu olmıyan yaşayışından yahut içkiye düşkünlüğünden doğacak bir hastalığa veya sakatlığa uğraması halinde, bu sebeple doğacak devamsızlığın ardı ardına üç işgünü veya bir ayda beş işgününden fazla sürmesi,

b) İşçinin bulaşıcı veya işi ile bağdaşmıyacak derecede tiksinti verici bir hastalığa tutulduğunun anlaşılması,

(a) fıkrasında sayılan sebepler dışında işçinin kendi kusuruna yükletilmiyen hastalık, kaza, doğum ve gebelik gibi hallerde işveren için hizmet akdini bildirimsiz fesih hakkı; hastalık işçinin işyerindeki çalışma süresine göre 13 ncü maddedeki bildirim önellerini altı hafta aşmasından sonra doğar, Doğum ve gebelik hallerinde bu süre 70 nci maddedeki sürenin bitiminde başlar. Ancak işçinin işine gidemediği süreler için ücret işlemez.

II - Ahlâk ve iyi niyet kurallarına uymıyan haller ve benzerleri :

a) Hizmet akdi yapıldığı sırada bu akdin esaslı noktalarından biri için gerekli vasıflar veya şartlar kendisinde bulunmadığı halde bunların kendisinde bulunduğunu ileri sürerek, yahut gerçeğe uygun olmıyan bilgiler veya sözler söyliyerek işçinin işvereni yanıltması,

b) İşçinin, işveren yahut bunların aile üyelerinden birinin şeref ve namusuna dokunacak veya ahlâkını bozacak sözler sarf etmesi veya davranışlarda bulunması, yahut işveren hakkında şeref ve haysiyet kırıcı asılsız ihbar ve isnatlarda bulunması,

c) İşverenin evinde oturan işçinin yaşayışının o evin âdabına ve usullerine uygun veya genel ahlâk bakımından düzgün olmaması,

ç) İşçinin, işverene yahut onun ailesi üyelerinden birine yahut işverenin başka bir işçisine sataşması veya gözdağı vermesi yahut 77 nci maddeye aykırı hareket etmesi,

d) İşçinin, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymıyan davranışlarda bulunması,

e) İşçinin iş yerinde, yedi günden fazla hapisle cezalandırılan ve cezası ertelenmiyen bir suç işlemesi,

f) İşçinin işverenden izin almaksızın veya haklı bir sebebe dayanmaksızın ardı ardına iki gün veya bir ay içinde iki defa her hangi bir tatil gününden sonraki iş günü, yahut bir ayda üç iş günü işine devam etmemesi,

g) İşçinin yapmakla ödevli bulunduğu görevleri kendisine hatırlatıldığı halde yapmaması,

h) İşçinin kendi isteği veya savsaması yüzünden işin güvenliğini tehlikeye düşürmesi, işverenin malı olan veya malı olmayıp da eli altında bulunan makinaları, tesisatı veya başka eşya ve maddeleri on günlük ücretinin tutarı ile ödeyemiyecek derecede hasara veya kayba uğratması,

III - İşyerinde işçiyi bir haftadan fazla süre ile çalışmaktan alıkoyan bir zorlayıcı sebebin ortaya çıkması.

Akdi çözme hakkını kullanma öneli

MADDE 18. — 16 ve 17 nci maddelerde gösterilen ahlâk ve iyi niyet kurallarına uymıyan hallere dayanarak işçi veya işveren için tanınmış olan akdi bozma yetkisi, iki taraftan birinin bu çeşit davranışlarda bulunduğunu öbür tarafın öğrendiği günden başlıyarak altı iş günü geçtikten ve her halde fiilin vukuundan itibaren bir sene sonra kullanılmaz.

Bu haller sebebiyle işçi yahut işverenden hizmet aktini yukardaki bendin öneli içinde bozanların diğer taraftan tazminat hakları saklıdır.

Çalışma belgesi

MADDE 20. — İşinden ayrılan işçiye, işveren tarafından işinin çeşidinin ne olduğunu ve süresini gösteren bir belge verilir. Bu belgeye işçi isterse; kendisinin durumu ve davranışlariyle, çalışmasının ne yolda olduğu da ayrıca yazılır. İşverenin belgedeki imzası, işçi dilerse o yerdeki muhtar veya mülki âmir tarafından onaylanır.

Genel ve katma bütçeli dairelerle mahallî idareler ve muhtarlıklarda veya Kamu İktisadi Teşebbüslerinde yahut özel kanununa veya özel kanunla verilmiş yetkiye dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlarda veya bunlara bağlı işyerlerinden yahut kamu yararına yardımcı derneklere bağlı işyerlerinden çıkan işçinin aldığı belgeler hakkında yukarıki onama hükmü uygulanmaz.

İşveren işçinin istediği belgeyi vermemekte direnirse ve yahut belgeye işçi için doğru olmıyan yazılar yazarsa, işçinin yahut yeni işine girdiği işverenin isteği üzerine, o yerdeki muhtar veya mülki âmir tarafından yapılacak inceleme sonucunu gösteren bir belge, işçiye veya yeni işverene verilir. Muhtar veya mülki âmir tarafından yapılacak inceleme bir haftada bitirilir. Ve gerekli belge muhtar veya mülki âmirlikçe verilir.

Genel ve katma bütçeli dairelerle mahallî idareler ve muhtarlıklarda veya Kamu İktisadi Teşebbüslerinde yahut özel kanuna veya özel kanunla verilmiş yetkiye dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlarda veya bunlara bağlı işyerlerinden çıkan işçilere belge verilmek istenmez ve yahut belgeye doğru olmıyan yazılar yazılırsa, gerekli incelemenin yapılması için bu işyerlerinin bağlı oldukları makamlara başvurulur.

Belgenin vaktinde verilmemesi ve yahut belgede doğru olmıyan yazılar bulunmasından zarar gören işçi ve yahut bu işçiyi işine alan yeni işveren eski işyerinden zarar ve ziyan isteyebilir.

Bu belgeler her türlü resim ve harcdan muaftır.

(Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin)

ç) İşçinin, işverene yahut onun ailesi üyelerinden birine yahut işverenin başka bir işçisine sataşması veya gözdağı vermesi yahut 77 nci maddeye aykırı hareket etmesi,

d) İşçinin, işverenin güvenini kötüye kullanmak, hırsızlık yapmak, işverenin meslek sırlarını ortaya atmak gibi doğruluk ve bağlılığa uymıyan davranışlarda bulunması,

e) İşçinin işyerinde, yedi günden fazla hapisle cezalandırılan ve cezası ertelenmiyen bir suç işlemesi,

f) İşçinin işverenden izin almaksızın veya haklı bir sebebe dayanmaksızın ardı ardına iki gün veya bir ay içinde iki defa her hangi bir tatil gününden sonraki iş günü, yahut bir ayda üç iş günü işine devam etmemesi,

g) İşçinin yapmakla ödevli bulunduğu görevleri kendisine hatırlatıldığı halde yapmaması,

h) İşçinin kendi isteği veya savsaması yüzünden işin güvenliğini tehlikeye düşürmesi, işverenin malı olan veya malı olmayıp da eli altında bulunan makinaları, tesisatı veya başka eşya ve maddeleri on günlük ücretinin tutarı ile ödeyemiyecek derecede hasara veya kayba uğratması,

III - İşyerinde işçiyi bir haftadan fazla süre ile çalışmaktan alıkoyan bir zorlayıcı sebebin ortaya çıkması.

Akdi fesih hakkını kullanma öneli

MADDE 18. — 16 ve 17 nci maddelerde gösterilen ahlâk ve iyi niyet kurallarına uymıyan hallere dayanarak işçi veya işveren için tanınmış olan akdi fesih yetkisi, iki taraftan birinin bu çeşit davranışlarda bulunduğunu öbür tarafın öğrendiği günden başlıyarak altı iş günü geçtikten ve her halde fiilin vukuundan itibaren bir sene sonra kullanılamaz.

Bu haller sebebiyle işçi yahut işverenden hizmet akdini yukardaki fıkranın öneli içinde feshedenlerin diğer taraftan tazminat hakları saklıdır.

Çalışma belgesi

MADDE 20. — İşinden ayrılan işçiye, işveren tarafından işinin çeşidinin ne olduğunu ve süresini gösteren bir belge verilir. İşverenin belgedeki imzası, işçi dilerse o yerdeki muhtar veya mülki âmir tarafından onaylanır.

Genel ve katma dairelerle mahallî idarelerde veya Kamu İktisadi Teşebbüslerinde yahut özel kanununa veya özel kanunla verilmiş yetkiye dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlarda veya bunlara bağlı işyerlerinden yahut kamu yararına yardımcı derneklere bağlı işyerlerinden çıkan işçinin aldığı belgeler hakkında yukarıki onama hükmü uygulanmaz.

İşveren işçinin istediği belgeyi vermemekte direnirse ve yahut belgeye işçi için doğru olmıyan yazılar yazarsa, işçinin yahut yeni işine girdiği işverenin isteği üzerine, o yerdeki muhtar veya mülki âmir tarafından yapılacak inceleme sonucunu gösteren bir belge, işçiye veya yeni işverene verilir. Muhtar veya mülki âmir tarafından yapılacak inceleme bir haftada bitirilir. Ve gerekli belge muhtar veya mülki âmirlikce verilir.

Genel ve katma bütçeli dairelerle mahallî idarelerde veya Kamu İktisadi Teşebbüslerinde yahut özel kanuna veya özel kanunla verilmiş yetkiye dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlarda veya bunlara bağlı işyerlerinden çıkan işçilere belge verilmek istenmez ve yahut belgeye doğru olmıyan yazılar yazılırsa, gerekli incelemenin yapılması için bu işyerlerinin bağlı oldukları makamlara başvurulur.

Belgenin vaktinde verilmemesinden ve yahut belgede doğru olmıyan yazılar bulunmasından zarar gören işçi ve yahut bu işçiyi işine alan yeni işveren eski işyerinden zarar ve ziyan istiyebilir.

Bu belgeler her türlü resim ve harcdan muaftır.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Kantin açılması

MADDE 22. — İşçilere veya bunların ailelerine yiyecek, içecek, giyecek ve yakacak gibi gerekli maddeleri satmak üzere kantinler açılması; aşağıdaki şartlar içinde ilgili çalışma müdürlüğünün iznine bağlıdır :

1. Kantin açılmasının işçiler için daha faydalı olacağı anlaşılırsa,

2. Şehir ve kasabalardan uzak işyerlerinde işçiler veya bunlarla birlikte işveren tarafından kantin açılmamışsa,

İşverenin kantin açması mecburidir.

Bu sebeplerle açılacak kantinlerde satılacak maddelerin cinsleri, vasıfları ve masraf karşılıkları Çalışma ve Ticaret Bakanlıkları tarafından çıkarılacak bir yönetmelikte belirtilir.

İşçiler kantinlerden alış veriş etmeye zorlanamaz.

Bu kanunun yürürlüğünden önce açılmış kantinler veya benzeri satış yerleri için, işveren kanunun yürürlüğünden önce açılmış olan kantinler veya benzeri satış yerleri için, işveren kanunun yürürlük gününden başlıyarak üç ay içinde Çalışma Bakanlığına başvurup bu satış yerlerinin yukardaki hükümlere uygunluğunu tesbit ettirmek zorundadır. Bu gibi yerlerde yapılması gereken değişiklikler ve düzeltmeler yetkili makamca verilecek uygun öneller içinde işveren tarafından tamamlanır.

İşverenin ödeme sorumluluğu

MADDE 23. — İşveren, işçinin iş sebebiyle yok olan veya sakatlanan alet, taşıt ve hayvanlarını ödemekle yükümlüdür. Şu kadar ki; işveren işçinin kendi kusur ve ihmali ile sebebolduğu yok olma veya sakatlanmaları ödemekle yükümlü değildir.

Toplu işçi çıkarma

MADDE 24. — İşverenler kanundan doğan ödevlerini yerine getirerek de olsa ancak işlerini daraltmak veya işçilerini azaltmak amaciyle işyerinden toplu olarak veya kısa aralıklarla ondan az olmamak üzere onda biri kadar ve daha fazla işçiyi işten çıkrmak istedikleri hallerde durumu, işçileri çıkarmadan en az bir ay önce ilgili çalışma müdürlüğüne yazılı olarak bildirmek zorundadırlar.

İşveren işlerini daraltma veya işlerini azaltma sebebinin doğruluğu Bölge Çalışma Müdürlüğünce tetkik ve tesbit edilir.

Yukarıki fıkra hükmüne göre toplu işçi çıkaran, veya bu gibi iş yerlerini aynı şartlarla işleten veya işletmeye başlıyan işverenler, çıkarma tarihinden itibaren 6 ay içinde aynı iş yerlerine aynı iş için dışardan işçi alma zorunda kalırlarsa, işveren durumu uygun araçlarla yayınlıyarak ve işçinin kaydettirdiği adresine taahhütlü mektupla bildirerek daha önce işten çıkardıkları işçilerden çalışmak istiyenleri günün şartlarına göre işe almak zorundadırlar.

Sakat ve eski hükümlü çalıştırma

MADDE 25. — İşverenler iş yerlerinde aşağıdaki esaslar ve ölçüler içinde sakat kimse ile eski hükümlü kimse çalıştırmak ve bunlara meslek, beden ve ruh durumlarına göre iş vermek zorundadırlar.

a) Yüz işçiye kadar işçi çalıştıran işyerlerinde her tam elli işçiye karşılık bir sakat ve bir eski hükümlü kimse,

b) İşçi sayısının yüzden fazlası için her yüz işçiye karşılık iki sakat ve iki eski hükümlü kimse,

Çalıştırılır.

(Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin)

Kantin açılması

MADDE 22. — Bölge Çalışma Müdürlüğünün tetkiki neticesinde:

a) İşçiler için daha faydalı olacağı anlaşılırsa,

b) Şehir ve kasabalardan uzak işyerlerinde işçiler veya bunlarla birlikte işveren tarafından açılmamışsa,

Asgari işçi adedi, işyeri hususiyeti, satılacak maddelerin cinsleri, vasıfları ve masraf karşılıkları Çalışma ve Ticaret Bakanlıkları tarafından en geç bir yıl içinde çıkarılacak bir yönetmelikte belirtilen esaslara göre, işçilere veya bunların ailelerine yiyecek, içecek, giyecek ve yakacak gibi gerekli maddeleri satmak üzere kantinler açılması mecburidir.

İşçiler kantinlerden alış veriş etmeye zorlanamaz.

Sözü edilen yönetmeliğin yürürlüğünden önce açılmış kantinler veya benzeri satış yerleri için, işveren yönetmeliğin yürürlük gününden başlıyarak üç ay içinde Bölge Çalışma Müdürlüğüne başvurup bu satış yerlerinin yönetmelik hükümlerine uygunluğunu tesbit ettirmek zorundadır. Bu gibi yerlerde yapılması gereken değişiklikler ve düzeltmeler yetkili makamca verilecek uygun öneller içinde işveren tarafından tamamlanır.

İşverenin ödeme sorumluluğu

MADDE 23. — İşveren, işçinin iş sebebiyle yok olan veya bozulan alet, taşıt ve sakatlanan hayvanlarını ödemekle yükümlüdür. Şu kadar ki; işveren işçinin kendi kusur ve ihmali ile sebeboldüğü yok olma veya sakatlanmaları ve bozulmaları ödemekle yükümlü değildir.

Toplu işçi çıkarma

MADDE 24. — İşverenler kanundan doğan ödevlerini yerine getirerek de olsa ancak işlerini daraltmak veya işçilerini azaltmak amaciyle işyerinden toplu olarak veya kısa aralıklarla ondan az olmamak üzere onda biri kadar ve daha fazla işçiyi işten çıkarmak istedikleri hallerde durumu, işçileri çıkarmadan en az bir ay önce ilgili bölge çalışma müdürlüğüne yazılı olarak bildirmek zorundadırlar.

Yukarıki fıkra hükmüne göre toplu işçi çıkaran, veya bu gibi iş yerlerini aynı şartlarla işleten veya işletmeye başlıyan işverenler, çıkarma tarihinden itibaren 6 ay içinde aynı iş yerlerine aynı iş için dışardan işçi alma zorunda kalırlarsa, işveren durumu uygun araçlarla yayınlıyarak ve işçinin kaydettirdiği adresine taahhütlü mektupla bildirerek daha önce işten çıkardıkları işçilerden çalışmak istiyenleri günün şartlarına göre işe almak zorundadırlar.

Sakat ve eski hükümlü çalıştırma

MADDE 25. — İşverenler işyerlerinde aşağıdaki esaslar ve ölçüler içinde sakat kimse ile eski hükümlü kimse çalıştırmak ve bunlara meslek, beden ve ruh durumlarına göre iş vermek zorundadırlar.

a) Yüz işçiye kadar işçi çalıştıran işyerlerinde her tam elli işçiye karşılık bir sakat ve bir eski hükümlü kimse,

b) İşçi sayısının yüzden fazlası için her yüz işçiye karşılık iki sakat ve iki eski hükümlü kimse,

Çalıştırılır.

c) Bu maddeye göre çalıştırılacak sakat ve eski hükümlülerin çeşitleri ile hangi cins sakat ve eski hükümlülerin hangi iş kollarında ve hangi işlerde çalıştırılabileceği ve bunların iş yerlerinde genel hükümler dışında bağlı olacakları özel ve ücret şartları ile bunların işverenlerce nasıl işe alınacakları; Çalışma, Adalet, Sanayi, Millî Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Ulaştırma Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak tüzükte gösterilir.

Sakatların işyerlerine alınmalarında o işyerinin işçisi iken sakatlanmış olanlara öncelik hakkı tanınır.

Bir işyerinden mâlûlen ayrılmak zorunda kalıp da sonradan mâlûliyeti ortadan kalkan işçiler eski işyerlerine alınmalarını istedikleri takdirde, işveren bunları, boş yer varsa derhal, yoksa yer boşaldığında, o andaki şartlarla eski işyerlerine veyahut eski işlerine uygun diğer bir işe, sair isteklilere tercih ederek almaya mecburdur.

Genel ve katma bütçeli dairelerle mahallî idareler ve muhtarlıklar veya Kamu İktisadi Teşebbüsleri yahut özel kanuna veya özel kanunla verilmiş yetkiye dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlara veya bunlara bağlı işyerlerinin İş Kanununa tâbi olmıyan daire ve kurumlarında çalıştırılan kimselerin de sakat ve eski hükümlüler arasından ayrılması hakkındaki gerekli usul ve şartlar ile bunun oran ve tutarları ve hangi işlerde çalıştırılacakları yukarda sözü geçen tüzükte gösterilir.

Askerlik ve kanundan doğan çalışma

MADDE 27. — Muvazzaf askerlik ödevi dışında manevra veya her hangi bir sebeple silâh altına alınan veyahut her hangi bir kanundan doğan çalışma ödevi yüzünden işinden ayrılan işçinin hizmet akdi, işinden ayrıldığı günden başlıyarak iki ay sonra bozulmuş sayılabilir.

İşçinin bu haktan faydalanabilmesi için o işte en az bir yıl çalışmış olması şarttır. Bir yıldan çok çalışmaya karşılık her fazla yıl için, ayrıca iki gün eklenir. Şu kadar ki bu sürenin tamamı doksan günü geçemez.

Hizmet akdinin bozulmuş sayılabilmesi için beklenilmesi gereken süre içinde işçinin ücreti işlemez. Ancak özel kanunların bu hususlaki hükümleri saklıdır. Bu süre içinde hizmet akdinin kanundan doğan başka bir sebebe dayanılarak işveren veya işçi tarafından bozulduğu öteki tarafa bildirilmiş olsa bile, bozulma için kanunun gösterdiği önel bu sürenin bitiminden sonra işlemeye başlar. Ancak hizmet akdi esasen belirli bir süreyi içine alıyor da bu süre yukarda yazılı önel içinde kendiliğinden bitiyorsa bu madde hükümleri uygulanmaz.

Her hangi bir askerî ve kanuni ödev dolayısiyle işinden ayrılan işçilerden bu ödevin sona ermesinden başlıyarak iki ay içinde işe girmek için başvuranları, işverenler boş yerlere öncelikle işe alma zorundadırlar.

Kamu tüzel kişilerine ve bunların bâzı kuruluşlarına ilişkin ödevler

MADDE 29. — Genel ve katma bütçeli dairelerle mahallî idareler ve muhtarlıklar veya Kamu İktisadi Teşebbüsleri yahut özel kanuna veya özel kanunla verilmiş yetkiye dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlar; mütaahhide verdikleri her türlü bina, köprü, hat ve yol inşası gibi yapım ve onarım işlerinde, mütaahhitlere ödenecek her istihkaktan önce işyerinde çalışan işçilerden mütaahhit veya taşeronlarca ücretleri ödenmiyenlerin bulunup bulunmadığını kontrol edip, ücretleri ödenmiyen varsa mütaahhitten veya taşeronlardan istenecek bordrolara göre bu ücretleri bunların istihkaklarından öderler.

Bunun için istihkak ödenecegi ilgili idare tarafından işyerinde şantiye şefliği, işyeri ilân tahtası veya işçilerin toplu bulunduğu yerler gibi işçilerin görebilecekleri yerlere yazılı ilân asılmak suretiyle duyurulur. Ücret alacağı olan işçilerin ücret alacaklarının üç aylık tutarından fazlası hakkında adı geçen idarelere her hangi bir sorumluluk düşmez.

c) Bu maddeye göre çalıştırılacak sakat ve eski hükümlülerin çeşitleri ile hangi cins sakat ve eski hükümlülerin hangi iş kollarında ve hangi işlerde çalıştırılabileceği ve bunların işyerlerinde genel hükümler dışında bağlı olacakları özel ve ücret şartları ile bunların işverenlerce nasıl işe alınacakları; Çalışma, Adalet, Sanayi, Millî Eğitim, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Ulaştırma Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak tüzükte gösterilir.

Sakatların işyerlerine alınmalarında o işyerinin işçisi iken sakatlanmış olanlara öncelik hakkı tanınır.

Bir işyerinden mâlûlen ayrılmak zorunda kalıp da sonradan mâlûliyeti ortadan kalkan işçiler eski işyerlerine alınmalarını istedikleri takdirde, işveren bunları, boş yer varsa derhal, yoksa yer boşaldığında, o andaki şartlarla eski işyerlerine veyahut eski işlerine uygun diğer bir işe, sair isteklilere tercih ederek almaya mecburdur.

Genel ve katma bütçeli dairelerle mahallî idareler veya Kamu İktisadi Teşebbüsleri yahut özel kanuna veya özel kanunla verilmiş yetkiye dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlara veya bunlara bağlı işyerlerinin İş Kanununa tâbi olmıyan daire ve kurumlarında çalıştırılan kimselerin de sakat ve eski hükümlüler arasından ayrılması hakkındaki gerekli usul ve şartlar ile bunun oran ve tutarları ve hangi işlerde çalıştırılacakları yukarıda sözü geçen tüzükte gösterilir.

Askerlik ve kanundan doğan çalışma

MADDE 27. — Muvazzaf askerlik ödevi dışında manevra veya her hangi bir sebeple silâh altına alınan veyahut her hangi bir kanundan doğan çalışma ödevi yüzünden işinden ayrılan işçinin hizmet akdi, işinden ayrıldığı günden başlıyarak iki ay sonra feshedilmiş sayılabilir.

İşçinin bu haktan faydalanabilmesi için o işte en az bir yıl çalışmış olması şarttır. Bir yıldan çok çalışmaya karşılık her fazla yıl için, ayrıca iki gün eklenir. Şu kadar ki, bu sürenin tamamı doksan günü geçemez.

Hizmet akdinin feshedilmiş sayılabilmesi için beklenilmesi gereken süre içinde işçinin ücreti işlemez. Ancak özel kanunların bu hususlaki hükümleri saklıdır. Bu süre içinde hizmet akdinin kanundan doğan başka bir sebebe dayanılarak işveren veya işçi tarafından feshedildiği öteki tarafa bildirilmiş olsa bile, fesih için kanunun gösterdiği önel bu sürenin bitiminden sonra işlemeye başlar. Ancak hizmet akdi esasen belirli bir süreyi içine alıyor da bu süre yukarda yazılı önel içinde kendiliğinden bitiyorsa bu madde hükümleri uygulanmaz.

Her hangi bir askerî ve kanuni ödev dolayısiyle işinden ayrılan işçilerden bu ödevin sona ermesinden başlıyarak iki ay içinde işe girmek için başvuranları, işverenler boş yerlere öncelikle işe alma zorundadırlar.

Kamu tüzel kişilerine ve bunların bâzı kuruluşları ile özel sektöre ilişkin ödevler

MADDE 29. — Genel ve katma bütçeli dairelerle mahallî idareler veya kamu İktisadi Teşebbüsleri yahut özel kanuna veya özel kanunla verilmiş yetkiye dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlar; mütaahhide verdikleri her türlü bina, köprü, hat ve yol inşası gibi yapım ve onarım işlerinde, mütaahhitlere ödenecek her istihkaktan önce işyerinde çalışan işçilerden mütaahhit veya taşoronlara ücretleri ödenmiyenlerin bulunup bulunmadığını kontrol edip, ücretleri ödenmiyen varsa mütaahhitten veya taşoronlardan istenecek bordrolara göre bu ücretleri bunların istihkaklarından öderler.

Bunun için istihkak ödeneceği ilgili idare tarafından işyerinde şantiye şefliği, işyeri ilân tahtası veya işçilerin toplu bulunduğu yerler gibi işçilerin görebilecekleri yerlere yazılı ilân asılmak suretiyle duyurulur. Ücret alacağı olan işçilerin ücret alacaklarının üç aylık tutarından fazlası hakkında adı geçen idarelere her hangi bir sorumluluk düşmez.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Anılan mütaahhitlerin bu idaredeki her çeşit teminat ve istihkakları üzerinde yapılacak her türlü devir ve el değiştirme işlemleri veya haciz ve icra izlemleri bu işte çalışan işçilerin ücret alacaklarından fazlası hakkında hüküm ifade eder.

Bir işverenin üçüncü kişiye karşı olan borçlarından dolayı işyerinde bulunan tesisat, malzeme, ham, yarı işlenmiş veya tam işlenmiş mallar ve başka kıymetler üzerinde yapılacak haciz ve icra izlemleri, bu işyerinde çalışan işçilerin icra kararının alındığı tarihten önceki üç aylık dönem içindeki ücret alacaklarını karşılayacak kısım ayrıldıktan sonra kalan kısmı üzerinde hüküm ifade eder.

Ücret kesintisi

MADDE 32. — İşveren toplu sözleşme veya hizmet akitlerinde gösterilmiş olan sebepler dışında işçiye ücret kesintisi cezası veremez.

İşçi ücretlerinden ceza olarak yapılacak kesintilerin işçiye hemen sebepleriyle beraber bildirilmesi gerekir. İşçi ücretlerinden bu yolda yapılacak kesintiler bir ayda üç gündelikten veya parça başına yahut yapılan iş miktarına göre verilen ücretlerde işçinin üç günlük kazancından fazla olamaz.

Bu paralar işçilerin yararına kullanılıp harcanmak üzere Çalışma Bakanlığı hesabına Bakanlıkça belirtilecek ulusal bankalardan birine kesildiği tarihten itibaren bir ay içinde yatırılır. Her işveren işyerinde bu paraların ayrı bir hesabını tutmaya mecburdur. Birikmiş bulunan ceza paralarının nerelere ve ne kadar verileceği Çalışma Bakanının başkanlık edeceği ve işçi temsilcilerinin de katılacağı bir kurul tarafından karara bağlanır. Bu kurulun kimlerden teşekkül edeceği nasıl ve hangi esaslara göre çalışacağı çıkarılacak bir tüzükte gösterilir.

Şu kadar ki; bu konuda 274 sayılı Sendikalar Kanununun 22 nci maddesinin 2 nci bendi hükmü uygulanmaz.

Asgari Ücret

MADDE 33. — Hizmet akdi ile çalışan her türlü işçi, gemi adamı ve gazetecilerin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesi için Çalışma Bakanlığınca asgari ücret tesbit komisyonu aracılığı ile ücretlerin asgari hadleri en geç iki senede bir tesbit edilir.

Asgari ücret tesbit komisyonu Çalışma Bakanlığının tesbit edeceği üyelerden birinin Başkanlığında Çalışma Bakanlığı Araştırma Kurulu Başkanı veya Üyesi, Çalışma Genel Müdürü veya Yardımcısı, Birinci veya İkinci Hukuk Müşaviri, İşçi Sağlığı Genel Müdürü veya Yardımcısı, Devlet Plânlama Dairesinden konu ile ilgili dairenin Başkanı veya Yardımcısı ile bünyelerinde en çok işçi ve işveren bulunan Ankara'daki en üst derecede işçi ve işveren teşekküllerinin değişik iş kollarından seçecekleri beşer temsilciden kurulur.

Asgari Ücret Tesbit Komisyonu en az 10 üyesinin katılması ile toplanır. Üye oylarının çoğunluğu ile karar verir. Oyların eşitliği halinde Başkanın oyu kararı sağlar.

Komisyon kararları kesindir. Kararlar Resmî Gazete ile yayımlanarak yürürlüğe girer.

Komisyonun toplanma ve çalışma şekli, asgari ücretlerin tesbiti sırasında uygulanacak esaslar ile, Başkan, Üye ve raportörlere verilecek huzur hakları Çalışma ve Maliye bakanlıklarınca çıkarılacak bir yönetmelikte gösterilir.

Asgari Ücret Tesbit Komisyonunun çalışmasını sağlamak ve kolaylaştırmak için Çalışma Bakanlığı içinde ayrıca bir büro kurulur.

Anılan mütaahhitlerin bu idaredeki her çeşit teminat ve istihkakları üzerinde yapılacak her türlü devir ve el değiştirme işlemleri veya haciz ve icra takibi bu işte çalışan işçilerin ücret alacaklarından fazlası hakkında hüküm ifade eder.

Bir işverenin üçüncü kişiye karşı olan borçlarından dolayı işyerinde bulunan tesisat, malzeme, ham, yarı işlenmiş veya tam işlenmiş mallar ve başka kıymetler üzerinde yapılacak haciz ve icra takibi, bu işyerinde çalışan işçilerin icra kararının alındığı tarihten önceki üç aylık dönem içindeki ücret alacaklarını karşılayacak kısım ayrıldıktan sonra kalan kısmı üzerinde hüküm ifade eder.

Bu maddede kamu tüzel kişilerine ve bâzı teşekküllere verilen yetkileri, bu kanunun birinci maddesinin son fıkrası gereğince sorumluluk taşıyan bütün işverenler de kullanmaya yetkilidir.

Ücret kesintisi

MADDE 32. — İşveren toplu sözleşme veya hizmet akitlerinde gösterilmiş olan sebepler dışında işçiye ücret kesintisi cezası veremez. İşçi ücretlerinden ceza olarak yapılacak kesintilerin işçiye hemen sebepleriyle beraber bildirilmesi gerekir. İşçi ücretlerinden bu yolda yapılacak kesintiler bir ayda üç gündelikten veya parça başına yahut yapılan iş miktarına göre verilen ücretlerde işçinin üç günlük kazancından fazla olamaz.

Bu paralar işçilerin yararına kullanılıp harcanmak üzere Çalışma Bakanlığı hesabına Bakanlıkça belirtilecek Millî Bankalardan birine kesildiği tarihten itibaren bir ay içinde yatırılır. Her işveren işyerinde bu paraların ayrı bir hesabını tutmaya mecburdur. Birikmiş bulunan ceza paralarının nerelere ve ne kadar verileceği Çalışma Bakanının başkanlık edeceği ve işçi temsilcilerinin de katılacağı bir kurul tarafından karara bağlanır. Bu kurulun kimlerden teşekkül edeceği nasıl ve hangi esaslara göre çalışacağı çıkarılacak bir tüzükte gösterilir.

Şu kadar ki; bu konuda 274 sayılı Sendikalar Kanununun 22 nci maddesinin 2 nci bendi hükmü uygulanmaz.

Asgari ücret

MADDE 33. — Hizmet akdi ile çalışan her türlü işçi, gemi adamı ve gazetecilerin ekonomik ve sosyal durumlarının düzenlenmesi için Çalışma Bakanlığınca asgari ücret tesbit komisyonu aracılığı ile ücretlerin asgari hadleri en geç iki senede bir tesbit edilir.

Asgari ücret tesbit komisyonu Çalışma Bakanlığının tesbit edeceği üyelerden birinin başkanlığında Çalışma Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü veya yardımcısı, İşçi Sağlığı Genel Müdürü veya yardımcısı, Araştırma Kurulu Başkanı veya üyesi, Ticaret Bakanlığı İçticaret Dairesi Genel Müdürü veya yardımcısı, Devlet Plânlama Dairesinden konu ile ilgili dairenin başkanı veya yardımcısı ile bünyesinde en çok işçi ve işvereni temsil eden Ankara'daki en üst derecedeki işçi ve işveren teşekküllerinin değişik iş kollarından seçecekleri beşer temsilciden kurulur. Asgari Ücret Tesbit Komisyonu en az on üyesinin katılmasiyle toplanır. Üye oylarının çoğunluğu ile karar verir. Oyların eşitliği halinde Başkanın oyu kararı sağlar.

Komisyon kararları kesindir. Kararlar Resmî Gazete ile yayımlanarak yürürlüğe girer.

Komisyonun toplanma ve çalışma şekli, asgari ücretlerin tesbiti sırasında uygulanacak esaslar ile, Başkan, üye ve raportörlere verilecek huzur hakları Çalışma ve Maliye bakanlıklarınca çıkarılacak bir yönetmelikte gösterilir.

Asgari Ücret Tesbit Komisyonunun çalışmasını sağlamak ve kolaylaştırmak için Çalışma Bakanlığı içinde ayrıca bir büro kurulur.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Fazla çalışma ücreti

MADDE 35. — Memleketin genel yararları, yahut işin niteliği veya üretimin artırılması gibi sebeplerle kanunda yazılı günlük çalışma süresinin dışında fazla çalışma yapılabilir.

a) Fazla çalışma süresi günde üç saati geçemez.

b) Fazla çalışma yapılacak günlerin toplamı bir yılda doksan iş gününden fazla olamaz.

c) Her bir fazla saat çalışma için verilecek ücret normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde elli yükseltilmesi suretiyle ödenir.

ç) 61 nci maddede yazılı sağlık sebeplerine dayanan kısa veya sınırlı süreli işlerde fazla çalışma yapılamaz.

d) Fazla çalışma Çalışma Bakanlığının iznine bağlıdır.

e) Fazla saatlerle çalışma için işçinin muvafakatinin alınması gerekir.

f) Fazla saatlerle çalışmanın ne suretle uygulanacağı çıkarılacak bir tüzükte gösterilir.

Zorunlu sebeple fazla çalışma

MADDE 36. — Gerek bir arıza sırasında, gerek bir arızanın mümkün görülmesi halinde, yahut makinalar veya âlet ve edavat için hemen yapılması gerekli acele işlerde, yahut zorlayıcı sebeplerin ortaya çıkmasında, ancak işyerinin normal çalışmasını sağlıyacak dereceyi aşmamak kaydiyle işçilerin hepsi veya bir kısmı 61 nci madde gereğince belirli olan günlük çalışma sürelerinden fazla çalıştırılabilir. Şu kadar ki bu olağan dışı çalışma saatleri için 35 nci maddenin (c) bendi gereğince ücret ödenir.

Bu gibi hallerde işveren işin niteliğini ve başladığı gün ve saati işin bitiminden başlıyarak 48 saat içinde ilgili Çalışma Müdürlüğüne bildirmek zorundadır.

Hafta tatili ücreti

MADDE 41. — Bu kanun kapsamına giren işyerlerinde haftanın tatilden önceki 6 iş gününde bu kanunun günlük iş sürelerine uygun olarak çalışmış olan işçilere çalışılmıyan hafta tatili günü için işveren tarafından bir iş karşılığı olmaksızın bir gündelik tutarında ücret ödenir.

Şu kadar ki :

a) Çalışılmadığı halde kanunen iş süresinden sayılan zamanlarla günlük ücret ödenen veya ödenmiyen kanuni veya akdî tatil günleri ve 38 ve 62 nci maddelere göre kısmen veya tamamen çalışılmıyan Cumartesi günleri,

b) Evlenmelerde üç güne kadar, ana veya babanın, karı ve kocanın, kardeş veya çocukların ölümünde iki güne kadar verilmesi gereken izin süreleri,

c) Bir haftalık süre içinde kalmak üzere işveren tarafından verilen diğer izinlerle hekim raporuyla verilen hastalık ve dinlenme izinleri,

Çalışılmış günler gibi hesaba katılır.

Zorlayıcı ve ekonomik bir sebep olmadan işyerindeki çalışmanın haftanın bir veya birkaç gününde işveren tarafından tatil edilmesi halinde haftanın çalışılmıyan günleri ücretli hafta tatiline hak kazanmak için çalışılması gereken 6 günün hesaplanmasında göz önünde tutulur.

Bir işyerinde işin bir haftadan fazla bir süre ile tatil edilmesini gerektiren zorlayıcı sebepler ortaya çıktığı zaman, bu kanunun 16 ve 17 nci maddelerinin III ncü bendlerinde gösterilen zorlayıcı sebeplerden ötürü çalışılmıyan günler için işçilere ödenen yarım ücret hafta tatili günü için de ödenir.

Yüzde usulünün uygulandığı yerlerde bu ücret yüzdelerden toplanan para dışında işveren tarafından ödenir.

(Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin)

Fazla çalışma ücreti

MADDE 35. — Memleketin genel yararları, yahut işin niteliği veya üretimin artırılması gibi sebeplerle kanunda yazılı günlük çalışma süresinin dışında fazla çalışma yapılabilir.

a) Fazla çalışma süresi günde üç saati geçemez.

b) Fazla çalışma yapılacak günlerin toplamı bir yılda doksan iş gününden fazla olamaz.

c) Her bir fazla saat çalışma için verilecek ücret normal çalışma ücretinin saat başına düşen miktarının yüzde elli yükseltilmesi suretiyle ödenir.

ç) 61 nci maddede yazılı sağlık sebeplerine dayanan kısa veya sınırlı süreli işlerde fazla çalışma yapılamaz.

d) Fazla çalışma bölge çalışma müdürlüğü iznine bağlıdır.

e) Fazla saatlerle çalışmak için işçinin muvufakatinin alınması gerekir.

f) Fazla saatlerle çalışmanın ne suretle uygulunacağı çıkarılacak bir tüzükte gösterilir.

Zorunlu sebeple fazla çalışma

MADDE 36. — Gerek bir ârıza sırasında, gerek bir ârızanın mümkün görülmesi halinde, yahut makinalar veya âlet ve edavat için hemen yapılması gerekli acele işlerde, yahut zorlayıcı sebeplerin ortaya çıkmasında, ancak iş yerinin normal çalışmasını sağlıyacak dereceyi aşmamak kaydiyle işçilerin hepsi veya bir kısmı 61 nci madde gereğince belirli olan günlük çalışma sürelerinden fazla çalıştırılabilir. Şu kadar ki, bu olağan dışı çalışma saatleri için 35 nci maddenin (c) bendi gereğince ücret ödenir.

Bu gibi hallerde işveren işin niteliğini ve başladığı gün ve saati işin bitiminden başlıyarak 48 saat içinde ilgili Bölge Çalışma Müdürlüğüne bildirmek zorundadır.

Hafta tatili ücreti

MADDE 41. — Bu kanun kapsamına giren iş yerlerinde haftanın tatilden önceki 6 iş gününde bu kanunun günlük iş sürelerine uygun olarak çalışmış olan işçilere çalışılmıyan hafta tatili günü için işveren tarafından bir iş karşılığı olmaksızın bir gündelik tutarında ücret ödenir.

Şu kadar ki :

a) Çalışılmadığı halde kanunen iş süresinden sayılan zamanlarla günlük ücret ödenen veya ödenmiyen kanuni veya akdî tatil günleri ve 38 ve 62 nci maddelere göre kısmen veya tamamen çalışılmıyan Cumartesi günleri,

b) Evlenmelerde üç güne kadar, ana veya babanın, karı veya kocanın, kardeş veya çocukların ölümünde iki güne kadar verilmesi gereken izin süreleri,

c) Bir haftalık süre içinde kalmak üzere işveren tarafından verilen diğer izinlerle hekim raporuyla verilen hastalık ve dinlenme izinleri,

Çalışılmış günler gibi hesaba katılır.

Zorlayıcı ve ekonomik bir sebep olmadan işyerindeki çalışmanın haftanın bir veya birkaç gününde işveren tarafından tatil edilmesi halinde haftanın çalışılmıyan günleri ücretli hafta tatiline hak kazanmak için çalışılması gereken 6 günün hesaplanmasında göz önünde tutulur.

Bir işyerinde işin bir haftadan fazla bir süre ile tatil edilmesini gerektiren zorlayıcı sebepler ortaya çıktığı zaman, bu kanunun 16 ve 17 nci maddelerinin III ncü bendlerinde gösterilen zorlayıcı sebeplerden ötürü çalışılmıyan günler için işçilere ödenen yarım ücret hafta tatili günü için de ödenir.

Yüzde usulünün uygulandığı yerlerde bu ücret yüzdelerden toplanan para dışında işveren tarafından ödenir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Yüzdelerin belgelenmesi

MADDE 48. — Hesap pusulalarına yüzde eklenmesi suretiyle müşterilerden alınan paraları, işveren ilgili Çalışma Müdürlüğü tarafından sayfaları mühürlenmiş ve numaralanmış, son sayfasına tasdik şerhi konmuş bulunan bir deftere günü gününe işlemekle ödevlidir.

Bu defterlerin dolmasından veya kapanmasından sonra beş yıllık süre ile saklanması gereklidir.

İşveren deftere geçirdiği hesapların asıllarına uygun olduğunu kendi sorumluluğu altında onaylar.

Bu defter, işyerinden dışarıya çıkarılamaz. İşçilerin kendi aralarında seçecekleri bir temsilci her iş günü sonunda, hesap sonuçlarının kendisine bildirilmesini istiyebilir. İşverenle anlaşmak şartiyle hesapların bildirilmesini isteme daha uzun bir zaman bırakılabilir.

Ancak bu süre hiçbir zaman 15 günden fazla olamaz. Her ödeme dönemiyle ilgili hesap pusulaları o döneme ilişkin paraların işçilere ödenmesinden başlıyarak bir ay süre ile işveren tarafından saklanır.

Yüzde usulünün uygulandığı işyerlerinde işveren, işçi isterse, her hesap pusulasının genel toplamını gösteren bir belgeyi işçilerin kendi aralarında seçecekleri bir temsilciye vermeye mecburdur. Bu belgenin şekli ve uygulama usulleri hizmet akitlerinde veya toplu iş sözleşmelerinde gösterilir.

Yüzde usulünü uygulayan müesseseler, o yerdeki belediyelerce soğuk damga ile damgalanmış ve cilt ve sayfa numaraları birbirini takibeden en az üç kopyalı hesap pusulası kullanmak ve müşterinin her ödemesinde bunlardan bir kopyasını servis yapan işçide bırakmak zorundadır.

Ancak özel hesap makinalarının kullanıldığı işyerlerinde, işverenin müracaatı üzerine bu şeklin uygulanmamasına Çalışma Bakanlığınca karar verilebilir.

İzin ücreti

MADDE 54. — İşveren, yıllık ücretli iznini kullanan her işçiye, yıllık izin dönemine ilişkin ücretini; ilgili işçinin izne başlamasından önce peşin olarak ödenek veya avans olarak vermek zorundadır.

Bu ücretin hesabında 46 ncı madde hükmü uygulanır.

Günlük, haftalık veya aylık olarak belirli bir ücrete dayanmayıp da akort, komisyon ücreti, kâra katılma ve yalnız servis karşılığı (Yüzde) gibi belirli olmıyan süre ve tutar üzerinden ücret alan işçinin izin süresi için verilecek ücreti, son bir yıllık süre içinde kazandığı ücretin eylemli olarak çalıştığı günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama üzerinden hesaplanır.

(Yüzde) usulünün uygulandığı yerlerde bu ücret, yüzdelerden toplanan para dışında işveren tarafından ödenir.

Yıllık ücretli izin süresine rastlıyan hafta tatili: ulusal bayram ve genel tatil ücretleri ayrıca ödenir.

Akdin bozulmasında izin ücreti

MADDE 56. — İşçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin süresi için ödenecek olan ücreti hizmet akdinin işveren veya işçi tarafından bozulması halinde kendisine ödenir.

Şu kadar ki, 17 nci maddenin 2 numaralı bendindeki durum sebebiyle hizmet akdinin işveren tarafından bozulması halinde bu hüküm uygulanmaz. İşveren tarafından hizmet akdinin bozulması halinde 13 ncü maddede belirtilen bildirim süresiyle, 19 ncu madde gereğince işçiye verilmesi mecburi yeni iş arama izinleri yıllık ücretli izin süreleri ile içiçe giremez.

(Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin)

Yüzdelerin belgelenmesi

MADDE 48. — Hesap pusulalarına yüzde eklenmesi suretiyle müşterilerden alınan paraları, işveren ilgili Bölge Çalışma Müdürlüğü tarafından sayfaları mühürlenmiş ve numaralanmış, son sayfasına tasdik şerhi konmuş bulunan bir defter e günü gününe işlemekle ödevlidir.

Bu defterlerin dolmasından veya kapanmasından sonra beş yıllık süre ile saklanması gereklidir.

İşveren deftere geçirdiği hesapların asıllarına uygun olduğunu kendi sorumluluğu altında onaylar.

Bu defter, işyerinden dışarıya çıkarılamaz. İşçilerin kendi aralarında seçecekleri bir temsilci her iş günü sonunda, hesap sonuçlarının kendisine bildirilmesini istiyebilir. İşverenle anlaşmak şartiyle hesapların bildirilmesini isteme daha uzun bir zaman bırakılabilir.

Ancak bu süre hiçbir zaman 15 günden fazla olamaz. Her ödeme dönemiyle ilgili hesap pusulaları o döneme ilişkin paraların işçilere ödenmesinden başlıyarak bir ay süre ile işveren tarafından saklanır.

Yüzde usulünün uygulandığı işyerlerinde işveren, işçi isterse, her hesap pusulasının genel toplamını gösteren bir belgeyi işçilerin kendi aralarında seçecekleri bir temsilciye vermeye mecburdur. Bu belgenin şekli ve uygulama usulleri hizmet akitlerinde veya toplu iş sözleşmelerinde gösterilir.

Yüzde usulünü uygulıyan müesseseler, o yerdeki belediyelerce soğuk damga ile damgalanmış ve cilt ve sayfa numaraları birbirini takibeden en az üç kopyalı hesap pusulası kullanmak ve müşterinin her ödemesinde bunlardan bir kopyasını servis yapan işçide bırakmak zorundadır.

Ancak özel hesap makinalarının kullanıldığı işyerlerinde, işverenin müracaatı üzerine bu şeklin uygulanmamasına Çalışma Bakanlığınca karar verilebilir.

İzin ücreti

MADDE 54. — İşveren, yıllık ücretli iznini kullanan her işçiye yıllık izin dönemine ilişkin ücretini; ilgili işçinin izne başlamasından önce peşin olarak ödenek veya avans olarak vermek zorundadır.

Bu ücretin hesabında 46 ncı madde hükmü uygulanır.

Günlük, haftalık veya aylık olarak belirli bir ücrete dayanmayıp da akort, komüsyon ücreti ikâra katılma ve yalnız servis karşılığı (Yüzde) gibi belirli olmıyan süre ve tutar üzerinden ücret alan işçinin izin süresi için verilecek ücreti, son bir yıllık süre içinde kazandığı ücretin fiilî olarak çalıştığı günlere bölünmesi suretiyle bulunacak ortalama üzerinden hesaplanır.

(Yüzde) usulünün uygulandığı yerlerde bu ücret, yüzdelerden toplanan para dışında işveren tarafından ödenir.

Yıllık ücretli izin süresine rastlıyan hafta tatilli; Ulusal Bayram ve genel tatil ücretleri ayrıca ödenir.

Akdin feshinde izin ücreti

MADDE 56. — İşçinin hak kazanıp da kullanmadığı yıllık izin süresi için ödenecek olan ücreti hizmet akdinin işveren veya işçi tarafından feshedilmesi halinde kendisine ödenir.

Şu kadar ki, 17 nci maddenin II numaralı bendindeki durum sebebiyle hizmet akdinin işveren tarafından feshedilmesi halinde bu hüküm uygulanmaz. İşveren tarafından hizmet akdinin feshedilmesi halinde 13 ncü maddede belirtilen bildirim süresiyle, 19 ncu madde gereğince işçiye verilmesi mecburi yeni iş arama izinleri yıllık ücretli izin süreleri ile içiçe giremez.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Yönetmelik

MADDE 57. — Yıllık ücretli izinlerin, yürütülen işlerin niteliğine göre yılın hangi dönemlerinde kullanılacağı, izinlerin ne suretle ve kimler tarafından verileceği veya sıralaşmaya bağlı tutulacağı, yıllık iznin faydalı olması için işveren tarafından alınması gereken tedbirler ve izinlerin kullanılması konusuna ilişkin olmak üzere belirtilecek olan usuller ve şartlar Çalışma Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

Ücretten indirme yapılamıyacağı

MADDE 60. — Her türlü işlerde uygulanmakta olan günlük veya haftalık çalışma sürelerinin kanunen daha aşağı sınırlara indirilmesi ve bu kanunun hükümleri gereğince işverene düşen her hangi bir yükümlülüğün yerine getirilmesi sebebiyle veyahut bu kanun hükümlerinden her hangi birinin uygulanması sonucuna dayanılarak işçi ücretlerinden her ne şekilde olursa olsun eksiltme yapılamaz.

İş süresinden sayılan haller

MADDE 62. — a) Madenlerde, taş ocaklarında, yahut her ne çeşit olursa olsun yeraltında veya su altında çalışılacak işlerde işçilerin kuyulara, dehlizlere veya asıl çalışma yerlerine inmeleri veya girmeleri ve bu yerlerden çıkmaları için gereken süreler,

b) İşçilerin işveren tarafından işyerlerinden başka bir yerde çalıştırılmak üzere gönderilmeleri halinde yolda geçen süreler,

c) İşçinin, işinde ve işverenin her an buyruğuna hazır bir halde bulunmakla beraber çalıştırılmaksızın ve çıkacak işi bekliyerek boş geçirdiği süreler,

ç) İşçinin, işveren tarafından başka bir yere gönderilmesi veya işveren evinde veya bürosunda yahut işverenle ilgili her hangi bir yerde meşgul edilmesi suretiyle asıl işini yapmaksızın geçirdiği süreler,

d) Emzikli kadın işçilerin çocuklarına süt verme için belirtilecek süreler,

İşçinin günlük kanuni iş sürelerinden sayılır.

Tüzükler

MADDE 72. — a) 61 nci madde gereğince belirli çalışma süresinin bir haftanın iş günlerine bölünmesi suretiyle yürütülmesine nitelikleri bakımından imkân bulunmıyan işlere uygulanmak kaydiyle, çalışma süresini, haftadan daha uzun bir döneme göre düzenliyecek şekilde ve fakat o döneme ayrılacak topyekûn sürenin her bir iş haftasına düşen ortalaması kanuni çalışma süresini aşmıyacak şekilde, uygulanmasını sağlıyacak olan usuller,

b) Nitelikleri dolayısiyle devamlı çalıştıkları için durmaksızın birbiri ardına işçi postaları çalıştırılarak işletilen yahut nöbetleşe işçi postaları ile yapılan işlerde, çalışma sürelerine, hafta tatillerine ve gece çalışmalarına ve çalışma ortasındaki zorunlu dinlenmelere dair özel usul ve kurallar.

Çalışma Bakanlığınca çıkarılacak tüzüklerde gösterilir.

Bu tüzükler çıkarılıncaya kadar 61 nci maddedeki haftalık iş süresi aşılmamak kaydiyle, bu işlerde çalışma sürelerine ilişkin uygulama tarz ve usullerine devam olunur.

(Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin)

Yönetmelik

MADDE 57. — Yıllık ücretli izinlerin, yürütülen işlerin niteliğine göre yılın hangi dönemlerinde kullanılacağı, izinlerin ne suretle ve kimler tarafından verileceği veya sıraya bağlı tutulacağı, yıllık iznin faydalı olması için işveren tarafından alınması gereken tedbirler ve izinlerin kullanılması konusuna ilişkin usuller ve şartlar Çalışma Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir.

Ücretten indirme yapılamıyacağı

MADDE 60. — Her türlü işde uygulanmakta olan günlük veya haftalık çalışma sürelerinin kanunen daha aşağı sınırlara indirilmesi ve bu kanunun hükümleri gereğince işverene düşen her hangi bir yükümlülüğün yerine getirilmesi sebebiyle veyahut bu kanun hükümlerinden her hangi birinin uygulanması sonucuna dayanılarak işçi ücretlerinden her ne şekilde olursa olsun eksiltme yapılamaz.

İş süresinden sayılan haller

MADDE 62. — I - a) Madenlerde, taş ocaklarında, yahut her ne çeşit olursa olsun yer altında veya su altında çalışacak işlerde işçilerin kuyulara, dehlizlere veya asıl çalışma yerlerine inmeleri veya girmeleri ve bu yerlerden çıkmaları için gereken süreler,

b) İşçilerin işveren tarafından işyerlerinden başka bir yerde çalıştırılmak üzere gönderilmeleri halinde yolda geçen süreler,

c) İşçinin, işinde ve işverenin her an buyruğuna hazır bir halde bulunmakla beraber çalıştırılmaksızın ve çıkacak işi bekliyerek boş geçirdiği süreler,

ç) İşçinin, işveren tarafından başka bir yere gönderilmesi veya işveren evinde veya bürosunda yahut işverenle ilgili her hangi bir yerde meşgul edilmesi suretiyle asıl işini yapmaksızın geçirdiği süreler,

d) Emzikli kadın işçilerin çocuklarına süt verme için belirtilecek süreler,

e) Demiryolları ve sair yollar ve köprülerin yapılması, muhafazası yahut tamir ve tadili gibi işlerde vâki olduğu veçhile, işçilerin ikamet ettikleri mevkilerden uzak bir mesafede bulunan işyerlerine hep birlikte nakledilmeleri icabeden her türlü işlerde bunların toplu ve mukannen surette götürülüp getirilmeleri esnasında geçen süreler,

İşçinin günlük kanuni iş sürelerinden sayılır.

II - İşin mahiyetinden doğmayıp da işveren tarafından sırf sosyal yardım gayesiyle işyerine götürülüp getirilme esnasında araçlarda geçen zaman iş süresinden sayılmaz.

Tüzükler

MADDE 72. — a) 61 nci madde gereğince belirli çalışma süresinin bir haftanın iş günlerine bölünmesi suretiyle yürütülmesine nitelikleri bakımından imkân bulunmıyan işlere uygulanmak kaydiyle, çalışma süresini, haftadan daha uzun bir döneme göre düzenliyecek ve fakat o döneme ayrılacak topyekûn sürenin her bir iş haftasına düşen ortalaması kanuni çalışma süresini aşmıyacak şekilde, uygulanmasını sağlıyacak olan usuller,

b) Nitelikleri dolayısiyle devamlı çalıştıkları için durmaksızın birbiri ardına işçi postaları çalıştırılarak işletilen yahut nöbetleşe işçi postaları ile yapılan işlerde, çalışma sürelerine, hafta tatillerine ve gece çalışmalarına ve çalışma ortasındaki zorunlu dinlenmelere dair özel usul ve kurallar.

Çalışma Bakanlığınca çıkarılacak tüzüklerde gösterilir.

Bu tüzükler çıkarılıncaya kadar 61 nci maddedeki haftalık iş süresi aşılmamak kaydiyle, bu işlerde çalışma sürelerine ilişkin uygulama tarz ve usullerine devam olunur.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Sağlık ve güvenlik tüzükleri

MADDE 74. — Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 179 ncu maddesinde yazıldığı gibi işyerlerinde ve işçilere ait yatıp kalkma yerlerinde ve diğer eklentilerinde bulunması gereken sağlık şartlarının ve işyerlerinde kullanılan alet, edevat, makinalar ve hammaddeler yüzünden çıkabilecek hastalıklara engel olacak tedbir ve araçların, işyerlerinde iş kazalarını önlemek üzere bulundurulması lüzumlu olan araçların ve alınacak güvenlik tedbirlerinin neler olduğunu belirtmek üzere Çalışma Bakanlığı ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı beraberce bir veya birden çok tüzükler çıkarır.

Ayrıca bu kanuna tabi işyerlerinde, işçi sayısı, genişlik, yapılan iş, işin özellikleri, ağırlık ve tehlikesi bakımından hangi işyerleri için kurulmaya başlamadan evvel plânların Çalışma Bakanlığının yetkili teşkilâtına gösterilerek kurma izni alınacağı bu işyerleri kurulduktan sonra yine aynı makama başvurularak işletme belgesi alınması gerekeceği, Çalışma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıkları tarafından çıkarılacak bir tüzükte tesbit olunur.

İşin durdurulması

MADDE 75. — Yetkili makamların verdiği izin üzerine bir işyeri kurularak işlemeye başladıktan sonra o işyerinde başkaca tesisat yapılmış olmadıkça iş durdurulamaz.

Ancak, her hangi bir işyerinin tesis ve tertiplerinde, çalışma metot ve şekillerinde, makina ve cihazlarında işçiler için tehlikeli olan bir husus tesbit edilirse bu tehlike giderilinceye kadar o tesisat, tertibat, makina ve cihaz 3 kişilik bir komisyonun çoğunluğunun kararı ile durdurulur. Bu komisyon işveren, işçi, iş güvenliğini teftişe yetkili bir memurdan teşekkül edip taraflardan birinin çağrısı üzerine çağrıda belirtilen gün yer ve saatte toplanarak kararlarını her halükârda iş güvenliğini teftişe yetkili memurun katılmasiyle ekseriyetle verir. Komisyonun işçi veya işveren üyesinin çağrıya uymaması Komisyonun toplanması ve karar alınmasını engelliyemez.

İşçi üye;

a) İşyerinde çalışan işçilerin çoğunluğunu temsil eden sendikanın,

b) Böyle bir sendika yoksa o iş kolunda faaliyette bulunan ve işçi çoğunluğunu temsil eden millî sendika veya federasyonun,

c) Bu nitelikte bir işçi kuruluşu bulunmadığı takdirde en çok üyeye sahip konfederasyonun,

Yönetim kurullarınca atanır.

İşveren üye;

a) İşyerinin bulunduğu mahalde o iş koluna ait işveren sendikası varsa görevlendireceği bir üye,

b) İşveren sendikası yoksa o işverenin bağlı bulunduğu meslek teşekkülünün göstereceği bir üye bu komisyona iştirak eder.

74 ncü maddenin 2 nci bendi uyarınca yetkili makamca işlemi ikmal edilip gerekli kurma izni ve işletme belgesi alınmadan açılan veya tâyin edilen müddetler zarfında noksanlarını ikmal ve ıslah etmediği anlaşılan işyerleri ilgili çalışma müdürünün teklifi üzerine o yerin en büyük mülkiye âmiri tarafından kapatılır.

Bir işyerinde çalışan işçilerin yaş, cinsiyet ve sağlık durumları böyle bir işyerinde çalışmalarına engel teşkil ediyorsa, bunlar dahi çalışmaktan alıkonulur.

Yukarıdaki bendler gereğince işyerlerinde işçiler için tehlikeli olan tesis ve tedbirlerin veya makina ve cihazların ne şekilde işletilmekten alıkonulacağı ve bunların ne şekilde yeniden işletilmelerine izin verilebileceği Çalışma Bakanlığınca hazırlanacak bir tüzükte gösterilir.

Bir işyerinin kurulmasına ve işletilmesine izin verilmiş olması 74 ncü maddede yazılı tüzük hükümlerinin uygulanmasına hiçbir zaman engel olamaz.

Şu kadar ki, bu maddenin 1 ve 2 nci bendleri gereğince makina, tesisat ve tertibatın durdurul-

(Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin)

Sağlık ve güvenlik tüzükleri

MADDE 74. — Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 179 ncu maddesinde yazıldığı gibi işyerlerinde ve işçilere ait yatıp kalkma yerlerinde ve diğer müştemilâtında bulunması gereken sağlık şartlarının ve işyerlerinde kullanılan alet, edevat, makinalar ve hammaddeler yüzünden çıkabilecek hastalıklara engel olacak tedbir ve araçların, işyerlerinde iş kazalarını önlemek üzere bulundurulması lüzumlu olan araçların ve alınacak güvenlik tedbirlerinin neler olduğunu belirtmek üzere Çalışma Bakanlığı ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı beraberce bir veya birden fazla tüzük çıkarır.

Ayrıca bu kanuna tabi işyerlerinde, işçi sayısı, genişlik, yapılan iş, işin özellikleri, ağırlık ve tehlikesi bakımından hangi işyerleri için kurulmaya başlamadan evvel plânların Çalışma Bakanlığının yetkili teşkilâtına gösterilerek kurma izni alınacağı bu işyerleri kurulduktan sonra yine aynı makama başvurularak işletme belgesi alınması gerekeceği, Çalışma ve Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlıkları tarfından çıkarılacak bir tüzükte tesbit olunur.

İşin durdurulması veya işyerinin kapatılması

MADDE 75. A) İlgili tüzükte belirtilen birinci derecedeki şartları yerine getirdikten sonra yetkili makamdan izin almak suretiyle kurulan ve işlemeye başlıyan her hangi bir işyerinin, tesis ve tertiplerinde çalışma metot ve şekillerinde, makina ve cihazlarında işçilerin hayatı için tehlikeli olan bir husus tesbit edilirse, bu tehlike giderilinceye kadar; üç kişilik bir komisyon kararı ile iş durdurulur.

Bu komisyon; işverenle işçilerin birer temsilcisinden ve işgüvenliğini teftişe yetkili bir memurdan teşekkül eder. Taraflardan birinin çağrısı üzerine, çağrıda belirtilen gün, yer ve saatte toplanır ve çoğunlukla karar verir. İşgüvenliğini teftişe yetkili memurun, her toplantıya katılmış olması şarttır. İşçi veya işveren temsilcisinin çağrıya uymaması, komisyonun toplanmasını ve karar almasını engelliyemez.

İşçi temsilcisi :

a) İşyerinde çalışan işçilerin çoğunluğunu temsil eden sendikanın;

b) Böyle bir sendika yoksa, o iş kolunda faaliyette bulunan ve işçi çoğunluğunu temsil eden sendikanın veya federasyonunun;

c) Bu nitelikte bir işçi kuruluşu mevcut değilse, en çok üyeye sahip konfederasyonun;

Yönetim kurulunca seçilir.

İşveren temsilcisi ise :

a) İşverenin üyesi bulunduğu sendikanın;

b) Böyle bir sendika yoksa, o iş kolunda faaliyette bulunan ve işveren çoğunluğunu temsil eden sendikanın veya konfederasyonun;

c) Bu nitelikte bir işveren kuruluşu mevcut değilse, en çok üyeye sahip bulunan konfederasyonun;

Yönetim kurulunca seçilir.

B) 74 ncü maddenin 2 nci fıkrasına uygun olarak kurma izni ve işletme belgesi alınmadan açılmış olan veya geçici işletme belgesi alındığı halde ikinci derecedeki şartları verilen süre içinde yerine getirmemiş bulunan işyerleri; Bölge Çalışma Müdürünün talebi üzerine, o yerin en büyük mülkiye âmirinin emri ile ve zabıta marifeti ile kapatılır.

C) (A) ve (B) bendlerine göre verilecek durdurma veya kapatma kararlarına karşı, işverenin, mahallî iş mahkemesinde itiraz yetkisi vardır.

Mahkeme, itirazı bir hafta içinde karara bağlar.

Bu işler acele mevaddandır.

ması veya işyerinin kapatılması sebebiyle işsiz kalan işçilere işveren, ücretlerini ödemeye veya ücretlerinde bir düşüklük olmamak üzere meslek veya durumlarına göre başka bir iş vermeye zorunludur.

Bu maddeye göre verilecek kapatma kararına karşı işverenin mahallî iş mahkemesinde itiraz etmek yetkisi vardır. Mahkeme itirazı bir hafta içinde karara bağlar. Bu işler acele mevaddandır. Kararlar kesindir.

İçki yasağı

MADDE 77. — İşyerine sarhoş olarak gelmek ve işyerinde içki kulanmak esas itibariyle yasaktır.

Ancak işyeri müştemilâtından sayılan kısımlarda ne gibi hallerde ve ne zamanlarda hangi şartlarla içki içilebileceği işveren tarafından tâyin ve tesbit olunabilir.

Şu kadar ki, birinci fıkra gereğince işyerlerinde ispirtolu içki bulundurulması yasak olması hükmü, ispirtolu içki yapılan yerlerde, nitelikleri dolayısiyle müşterilerine kapalı kaplarda veya açık olarak yahut kadehle içki satmak üzere izin almış olmak suretiyle işletilmekte bulunan veya içerisinde müşteriler veya işin niteliği icabı belirli işçiler tarafından ispirtolu içki içilmesi mümkün olan işyerlerinde uygulanmaz.

Rapor

MADDE 79. — Ağır ve tehlikeli işlerde çalışacak işçilerin işe giriş ve işin devamı süresinde bedence bu işlere elverişli ve dayanıklı oldukları; işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırası ile en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, Hükümet veya belediye doktorları tarafından verilmiş işe giriş ve işin devamı müddetince yapılacak periyodik muayene raporları olmadıkça; bu gibilerin işe alınmaları veya işte çalıştırılmaları yasaktır.

Yetkili memurlar isteyince, bu raporları işveren kendilerine göstermek zorundadır.

Bu raporlar her türlü resim ve harctan bağışıktır.

Rapor

MADDE 80. — 12 den 18 yaşına kadar (18 dâhil) çocukların her hangi bir işe alınmalarından önce; işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırası ile en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, Hükümet ve belediye tabiplerine muayene ettirilerek işin niteliğine ve şartlarına göre yapılarının dayanıklı olduğunun raporla belirtilmesi ve bunların 18 yaşı doldurıncaya kadar en az her altı ayda bir aynı şekilde doktor muayenesinden geçirilerek bu işte çalışmaya devamlarında bir sakınca olup olmadığının kontrol ettirilmesi ve bütün bu raporların işyerinde muhafaza ettirilerek yetkili memurların isteği üzerine kendilerine gösterilmesi zorunludur.

Bu raporlar her çeşit resim ve harctan bağışıktır.

Tüzük

MADDE 86. — İş ve İşçi Bulma Kurumunca belirtilecek lüzum ve ihtiyaca göre, işverenlerin işçi isteklerini ve bâzı özel vasıfları bulunan işçilerin her halde İş ve İşçi Bulma Kurumuna bildirmeleri ve genel olarak veya bâzı özel vasıfları bulunan bir kısım işçilerin her hangi bir işe alınmazdan önce mutlaka İş ve İşçi Bulma Kurumuna başvurarak kendilerini kaydettirmeleri ve «İşçi karneleri» almaları usulleriyle tarımda aracılığın işçi ve işveren teşekküllerinin yahut derneklerin yaptıkları iş ve işçi bulma işlerinde, İş ve İşçi Bulma Kurumunca muntazam surette rapor vermeleri zorunluluğu çıkarılacak tüzüklerde gösterilir.

(Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin)

İçki yasağı

MADDE 77. — (A) İşyerine sarhoş olarak gelmek ve işyerinde ispirtolu içki kullanmak yasaktır.

B) İşveren; işyeri müştemilâtından sayılan kısımlarda, ne gibi hallerde, hangi zamanda ve hangi şartlarla içki içilebileceğini tâyin ve tesbit edebilir.

C) (A) Bendi hükmü:

1. İspirtolu içki yapılan işyerlerinde,

2. Nitelikleri dolayısiyle müşterilerine kapalı kablarda veya açık olarak veya kadehle ispirtolu içki satmak üzere izin almış olan işyerlerinde;

3. İçerisinde müşteriler veya işin niteliği icabı belirli işçiler tarafından ispirtolu içki içilmesi mümkün olan işyerlerinde:

uygulanmaz.

Rapor

MADDE 79. — Ağır ve tehlikeli işlerde çalışacak işçilerin işe girişlerinde veya işin devamı süresinde bedence bu işlere elverişli ve dayanıklı oldukları; işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde, sırasiyle en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, Hükümet veya belediye doktorları tarafından verilmiş muayene raporları olmadıkça; bu gibilerin işe alınmaları veya işte çalıştırılmaları yasaktır.

Yetkili memurlar isteyince bu raporları işveren kendilerine göstermek zorundadır.

Bu raporlar her türlü resim ve harçtan muaftır.

Rapor

MADDE 80. — 12 den 18 yaşına kadar (18 dâhil) çocukların her hangi bir işe alınmalarından önce; işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanserleri, bunların bulunmadığı yerlerde sırası ile en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, Hükümet ve belediye tabiplerine muayene ettirilerek işin niteliğine ve şartlarına göre yapılarının dayanıklı olduğunun raporla belirtilmesi ve bunların 18 yaşı doldurıncaya kadar en az her altı ayda bir aynı şekilde doktor muayenesinden geçirilerek bu işte çalışmaya devamlarında bir sakınca olup olmadığının kontrol ettirilmesi ve bütün bu raporların iş yerinde muhafaza ettirilerek yetkili memurların isteği üzerine kendilerine gösterilmesi zorunludur.

Bu raporlar her çeşit resim ve harctan muaftır.

Tüzük

MADDE 86. — İş ve İşçi Bulma Kurumunca belirtilecek lüzum ve ihtiyaca göre, işverenlerin işçi isteklerini ve bâzı özel vasıfları bulunan işçilerin her halde İş ve İşçi Bulma Kurumuna bildirmeleri ve genel olarak veya bâzı özel vasıfları bulunan bir kısım işçilerin her hangi bir işe alınmazdan önce mutlaka İş ve İşçi Bulma Kurumuna başvurarak kendilerini kaydettirmeleri ve «İşçi karneleri» almaları usulleriyle tarımda aracılığın işçi ve işveren teşekküllerinin yahut derneklerin yaptıkları iş ve işçi bulma işlerinde, İş ve İşçi Bulma Kurumuna muntazam surette rapor vermeleri zorunluluğu çıkarılacak tüzüklerde gösterilir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

Yetkili makam ve memurlar

MADDE 89. — 88 nci madde hükmünün uygulanması için iş hayatının izlenmesi denetlenmesi ve teftişi ile ödevli olan makamlar veya yetkili memurlar işyerlerini işin yürütülmesi tarzını ve ilgili defter, evrak ve hesapları, alet, edevat, cihaz ve makinaları ham ve işlenmiş maddelerle, iş için gerekli olan malzeme ve eklentilerini, 90 ncı maddede yazılı esaslara uyularak, gerektiği zamanlarda ve işçilerin hayatına, sağlığına, güvenliğine, ilerleyip yetişmesine, dinlenmesine veya oturup yatmasına ilişkin tesis ve tertipleri her zaman görmek, araştırmak ve incelemek ve bu kanunla suç sayılan eylemlere rastladığı zaman bu hususta Çalışma Bakanlığı tarafından çıkarılacak «İş teftişi tüzüğü» nde açıklanan şekillerde yalnız bu halleri önlemek yetkisine sahiptirler.

Teftiş ve denetleme sırasında işverenler, işçiler ve bu işle ilgili görülen başka kişiler izleme, denetleme ve teftişle ödevli makamlar veya memurlar tarafından çağrıldıkları zaman gelmek, ifade ve bilgi vermek, gerekli olan belge ve kanıtları getirip göstermek ve vermek ve birinci bendde yazılı yetkilerin içinde görevlerini yapmak için kendilerine karşı her çeşit kolaylığı göstermek ve bu yoldaki emir ve isteklerini geciktirmeksizin yerine getirmekle ödevlidirler.

İş hayatını izleme, denetleme ve teftişe yetkili memurlar tarafından tutulan tutanaklar, aksi sabidoluncaya kadar müteberdir.

Yetkili memurların ödevi

MADDE 90. — İş hayatını izleme, denetleme ve teftiş yetkisi olan makamlar veya memurlar bu görevlerini yaparlarken işin normal gidişini ve işyerinin işlemesini, inceledikleri kanunun niteliğine göre mümkün olduğu kadar, sekteye uğratmamak, durdurmamak ve güçleştirmemekle ve resmî işlemlerin yürütülüp sonuçlandırılması için, açıklanması gerekmedikçe, işverenin ve işyerinin meslek sırları ve şartları, ekonomik ve ticari hal ve durumları hakkında gördükleri ve öğrendikleri hususları tamamen gizli tutmak ve kendileri tarafından bilgileri ve ifadeleri alınan yahut kendilerine başvuran veya ihbarda bulunan işçilerin ve başka kişilerin isimlerini ve kimliklerini açıklamamakla yükümlüdürler.

Resim Bağışıklığı

MADDE 91. — İşçi ve işverenlerle bunların meslek kuruluşları tarafından kendilerini ilgilendiren ve iş hayatına ilişkin işlerde Çalışma Bakanlığına yazı ile başvurma halinde bu dilekçeler ve bunlarla ilgili tutanak, evrak, defter ve işlemler her çeşit resimden bağışıktır.

Sair merciler tarafından yapılan teftişler

MADDE 92. — Devlet, il yahut belediye teşkilâtı, işyerlerinde yapacakları, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili teftiş ve denetlemelerin sonuçlarını ve bu yolda yapacakları işlemlerin o yer için yetkili çalışma müdürlüğüne bildirir.

İşyerinin kurulup açılmasına izin vermeye yetkili belediyelerle diğer ilgili makamlar her ay bu hususta izin verdikleri, işveren ve işyerinin isim ve adresini ve yapılan işin çeşidini gösterir listeleri gelecek ayın 15 ine kadar o yerin bağlı bulunduğu çalışma müdürlüğüne bildirirler.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Ceza hükümleri

Genel hükümlere ilişkin cezalar

MADDE 97. — Bu kanunun 3 ncü maddesine aykırı hareket edenlere aşağıda yazılı cezalar hükmolunur :

(Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin)

Yetkili makam ve memurlar

MADDE 89. — 88 nci madde hükmünün uygulanması için iş hayatının izlenmesi denetlenmesi ve teftişi ile ödevli olan makamlar veya yetkili memurlar işyerlerini işin yürütülmesi tarzını ve ilgili defter, evrak ve hesapları, alet, edevat, cihaz ve makinaları ham ve işlenmiş maddelerle, iş için gerekli olan malzeme ve müştemilâtı, 90 ncı madde de yazılı esaslara uyularak, gerektiği zamanlarda ve işçilerin hayatına, sağlığına, güvenliğine, ilerleyip yetişmesine, dinlenmesine veya oturup yatmasına ilişkin tesis ve tertipleri her zaman görmek, araştırmak ve incelemek ve bu kanunla suç sayılan eylemlere rasladığı zaman bu hususta Çalışma Bakanlığı tarafından çıkarılacak «İş teftişi tüzüğü» nde açıklanan şekillerde yalnız bu halleri önlemek yetkisine sahiptirler.

Teftiş ve denetleme sırasında işverenler, işçiler ve bu işle ilgili görülen başka kişiler izleme, denetleme ve teftişte ödevli makamlar veya memurlar tarafından çağrıldıkları zaman gelmek, ifade ve bilgi vermek, gerekli olan belge ve delilleri getirip göstermek ve vermek ve birinci fıkrada yazılı yetkilerin içinde görevlerini yapmak için kendilerine karşı her çeşit kolaylığı göstermek ve bu yoldaki emir ve isteklerini geciktirmeksizin yerine getirmekle ödevlidirler.

İş hayatını izleme, denetleme ve teftişe yetkili memurlar tarafından tutulan tutanaklar, aksi sabit oluncaya kadar muteberdir.

Yetkili memurların ödevi

MADDE 90. — İş hayatını izleme, denetleme ve teftiş yetkisi olan makamlar veya memurlar bu görevlerini yaparlarken işin normal gidişini ve işyerinin işlemesini, inceledikleri konunun niteliğine göre mümkün olduğu kadar, sekteye uğratmamak, durdurmamak ve güçleştirmemekle ve resmî işlemlerin yürütülüp sonuçlandırılması için, açıklanması gerekmedikçe işverenin ve iş yerinin meslek sırları ve şartları, ekonomik ve ticari hal ve durumları hakkında gördükleri ve öğrendikleri hususları tamamen gizli tutmak ve kendileri tarafından bilgileri ve ifadeleri alınan yahut kendilerine başvuran veya ihbarda bulunan işçilerin ve başka kişilerin isimlerini ve kimliklerini açıklamamakla yükümlüdürler.

Resim muafiyeti

MADDE 91. — İşçi ve işverenlerle bunların meslek kuruluşları tarafından kendilerini ilgilendiren ve iş hayatına ilişkin işlerde çalışma Bakanlığına yazı ile başvurma halinde bu dilekçeler ve bunlarla ilgili tutanak, evrak, defter ve işlemler her çeşit resimden muaftır.

Sair merciler tarafından yapılan teftişler

MADDE 92. — Devlet, il yahut belediye teşkilâtı, işyerlerinde yapacakları, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili teftiş ve denetlemelerin sonuçlarını ve bu yolda yapacakları işlemlerin o yer için yetkili bölge çalışma müdürlüğüne bildirir.

İşyerinin kurulup açılmasına izin vermeye yetkili belediyelerle diğer ilgili makamlar her ay bu hususta izin verdikleri, işveren ve işyerinin isim ve adresini ve yapılan işin çeşidini gösterir listeleri gelecek ayın 15 ine kadar o yerin bağlı bulunduğu bölge çalışma müdürlüğüne bildirirler.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Ceza hükümleri

Genel hükümlere ilişkin cezalar

MADDE 97. — Bu kanunun 3 ncü maddesine aykırı hareket edenlere aşağıda yazılı cezalar hükmolunur.

A) 10 işçi çalıştıranlar hakkında 250 liradan az olmamak,

B) Daha fazla işçi çalıştıranlar hakkında 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezası,

C) Bu maddede yazılı fiillerin tekerrürü halinde yukarıda yazılı para cezalarının iki katı hükmolunmakla beraber, ağır ve tehlikeli işyerlerine taallûk eden hallerde ayrıca bir hafta müddetle hapis cezasına hükmolunur.

Hizmet akdine ilişkin cezalar

MADDE 98. — I - 9 ncu maddenin 1 nci bendinde belirtilen hizmet akdini yazılı yapmıyan ve 2 nci bendde anılan belgeyi vermiyen,

II - 10 ncu maddede anılan takım sözleşmesini yazılı yapmıyan,

III - 13 ncü maddenin (A) bendinde belirtilen bildirim şartına uymadığı halde, bildirim önelline ilişkin ücreti ödemiyen, 14 ncü maddede yazılı hallerde işçinin kıdem tazminatını ödemiyen,

IV - 19 ncu maddede belirtilen bildirim önelleri içinde işçiye yeni iş arama izni vermiyen,

V - 20 nci maddede yazılı bulunduğu üzere işçiye belge vermiyen veya bu belgede gerçeğe aykırı bilgi veren veya 21 nci maddede yazılı (İşçi kimlik karnesi) ni vermiyen,

VI - 22 nci maddede yazılı şartlara uymıyan ve gerekli izni almadan kantin açan ve aynı maddedeki, hükümlere aykırı hareket eden,

Beş işçi çalıştıran işveren veya vekili hakkında 100 liradan daha fazla işçi çalıştıranlar için 500 liradan az olmamak üzere hafif para cezası ve tekerrürü halinde evvelce verilen para cezasının iki katı,

VII - İşçilerini 24 ncü maddedeki hükümlere aykırı olarak çalışma müdürlüğüne haber vermeden çıkaran veya aynı maddenin 2 nci bendindeki zorunluklara uymıyan işveren veya işveren vekili hakkında 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına ve tekerrürü halinde evvelce verilen para cezasının iki katı hükmolunur.

Ücrete ilişkin cezalar

MADDE 99. — A) İşçinin bu kanundan veya toplu iş sözleşmesinden yahut hizmet akdinden doğan ve 26 ncı maddede tarif edilen ücretini süresi içinde kasden tam olarak ödemiyen veya noksan ödiyen işveren veya işveren vekili hakkında, bu durumda olan her işçiye karşılık 50 liradan az olmamak üzere nispî ağır para cezası hükmolunur.

Fiilin tekerrürü halinde bir evvelki verilmiş olan para cezasının iki katı ile birlikte ayrıca bir aydan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

B) I - 30 ncu maddede yazılı ücrete ilişkin hesap puslalarını işçilere vermiyen, 31 nci maddede gösterilen tutarda fazla olarak işçi ücretlerinden zarar karşılığı kesinti yapan veya zarar yapmaksızın işten çıkan işçiye tazminat iade etmiyen veya mahsup yaptığı halde istek üzerine hesap ve belgeleri göstermiyen, 32 nci maddede anılan sebepler dışında işçiye ücret kesintisi cezası kesen yahut bu paraları aynı bendin gösterdiği müddette bu hesaba yatırmıyan işveren veya işveren vekili hakkında 250 liradan az olmamak üzere hafif para cezası,

II - 33 ncü maddede anılan komisyonun tesbit ettiği asgari ücretleri işçiye ödemiyen veya noksan ödiyen, 34 ncü maddede işaret edilen sebepler dolayısiyle çalışmıyan işçiye yarım ücret ödemiyen, 35 nci maddede yazılı şartlar dışında fazla çalışma yapan veya aynı maddede gösterilen fazla çalışma ücretini ödemiyen veya noksan ödiyen, 36 ve 37 nci maddelerdeki hükümlere aykırı olarak çalışma yaptıran veya fazla çalışmaya ait ücretleri ödemiyen veya noksan ödiyen, 38, 41,

A) 10 işçi çalıştıranlar hakkında 250 liradan az olmamak,

B) Daha fazla işçi çalıştıranlar hakkında 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezası,

C) Bu maddede yazılı fiillerin tekerrürü halinde yukarda yazılı para cezalarının iki katı Hükmolunur.

Hizmet akdine ilişkin cezalar

MADDE 98. — 1 - 9 ncu maddenin 1 nci fıkrasında belirtilen hizmet akdini yazılı yapmıyan ve 2 nci fıkrada anılan belgeyi vermiyen,

II - 10 ncu maddede anılan takım sözleşmesini yazılı yapmıyan,

III - 13 ncü maddenin (A) bendinde belirtilen bildirim şartına uymadığı halde, bildirim öneline ilişkin ücreti ödemiyen, 14 ncü maddede yazılı hallerde işçinin kıdem tazminatını ödemiyen,

IV - 19 ncu maddede belirtilen bildirim önelleri içinde işçiye yeni iş arama izni vermiyen,

V - 20 nci maddede yazılı bulunduğu üzere işçiye belge vermiyen veya bu belgede gerçeğe aykırı bilgi veren veya 21 nci maddede yazılı (İşçi kimlik karnesi) ni vermiyen,

VI - 22 nci maddede yazılı şartlara uymadan ve gerekli izni almadan kantin açan ve aynı maddedeki, hükümlere aykırı hareket eden,

Beş işçiye kadar çalıştıran işveren veya vekili hakkında 100 liradan, daha fazla işçi çalıştıranlar için 500 liradan az olmamak üzere hafif para cezası ve tekerrürü halinde evvelce verilen para cezasının iki katı,

VII - İşçilerini 24 ncü maddedeki hükümlere aykırı olarak Bölge Çalışma Müdürlüğüne haber vermeden çıkaran veya aynı maddenin 2 nci fıkrasındaki zorunluklara uymıyan işveren veya işveren vekili hakkında 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına ve tekerrürü halinde evvelce verilen para cezasının iki katı,

VIII - 25 nci maddede yazılı şartları yerine getirmiyen ve hükümlere aykırı hareket eden,

İşveren veya vekili hakkında 500 liradan 1 000 liraya kadar ağır para cezası ve tekerrürü halinde evvelce verilen ağır para cezasının 2 katı,

hükmolunur.

Ücretle ilişkin cezalar

MADDE 99 — A) İşçinin bu kanundan veya toplu iş sözleşmesinden yahut hizmet akdinden doğan ve 26 ncı maddede tarif edilen ücretini süresi içinde kasden tam olarak ödemiyen veya noksan ödiyen işveren veya işveren vekili hakkında, bu durumda olan her işçiye karşılık 50 liradan az olmamak üzere nisbî para cezası hükmolunur.

Fiilin tekerrürü halinde evvelce verilmiş olan para cezasının iki katı hükmolunur.

B) I - 30 ncu maddede yazılı ücrete ilişkin hesap pusulalarını işçilere vermiyen, 31 nci maddede gösterilen tutardan fazla olarak işçi ücretlerindan zarar karşılığı kesinti yapan veya zarar yapmaksızın işten çıkan işçiye tazminat iade etmiyen veya mahsup yaptığı halde istek üzerine hesap ve belgeleri göstermiyen, 32 nci maddede anılan sebepler dışında işçiye ücret kesintisi cezası kesen yahut bu paraları aynı bendin gösterdiği müddette bu hesaba yatırmıyan işveren veya işveren vekili hakkında 250 liradan az olmamak üzere hafif para cezası,

II - 33 ncü maddede anılan Komisyonun tesbit ettiği asgari ücretleri işçiye ödemiyen veya noksan ödiyen, 34 ncü maddede işaret edilen sebepler dolayısiyle çalışmıyan işçiye yarım ücret ödemiyen 35 nci maddede yazılı şartlar dışında fazla çalışma yapan veya aynı maddede gösterilen fazla çalışma ücretini ödemiyen veya noksan ödiyen 36 ve 37 nci maddelerdeki hükümlere aykırı olarak çalışma yaptıran veya fazla çalışmaya ait ücretleri ödemiyen veya noksan ödiyen 38, 41, 42, 43, 47 ve 54 ncü maddelerdeki şartlar ve usullere uymıyarak bu maddelerde gösterilen

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

42, 43, 47 ve 54 ncü maddelerdeki şartlar ve usullere uymıyarak bu maddelerde gösterilen ücretleri noksan ödiyen işveren veya işveren vekili hakkında birinci bendde sözü geçen cezalar,

III - 48 nci maddede gösterilen yüzdelerin hesabına ait usullere uymıyan, 52 nci maddenin son bendinde anılan ücretsiz ilâve izni vermiyen ve ücretli izin kullanan işçiye peşin olarak bu izne ait ücretini ödemiyen veya 56 ncı maddedeki hak edilmiş izni kullanmadan hizmet akdinin çözülmesi halinde bu izne ait ücreti ödemiyen, 57 nci maddeye dayanılarak çıkarılacak olan yönetmelik hükümlerine aykırı hareket eden veya 60 ncı maddede anılan sebepler dolayısiyle işçi ücretinden indirme yapan işveren veya işveren vekili hakkında 1 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezası,

Hükmolunur.

İşin düzenlenmesine ilişkin cezalar

MADDE 100. — Bu kanunun 61 nci maddesinde ve bu maddeye göre çıkarılacak tüzükte tesbit olunan iş müddetlerine aykırı olarak işçilerini çalıştıran veya 64 ncü maddedeki ara dinlenmelerini bu maddeye göre uygulamıyan veya işçileri 65 nci maddeye aykırı olarak geceleri sekiz saatten fazla çalıştıran, gece ve gündüz postalarını değiştirmiyen, 67 nci madde hükmüne aykırı olarak 16 yaşından küçük çocukları günde sekiz saatten fazla çalıştıran veya okul zamanını bu madde hükmüne göre uygulamıyan, 68 nci madde hükmüne aykırı olarak bu maddede zikredilen yerlerde onsekiz yaşını doldurmamış erkek çocukları ve her yaştaki kadınları çalıştıran, 69 ncu maddede anılan tüzük hükümlerine aykırı olarak hareket eden ve aynı maddenin I nci bendindeki yazılı yasağa uymıyan, 70 nci maddedeki hükme aykırı olarak doğumdan evvel ve sonraki müddetlerde gebe ve doğum yapmış kadınları çalıştıran, 72 nci maddeye istinaden çıkarılacak tüzük hükümlerine uymıyan, işveren veya işveren vekili hakkında 1 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezası,

Hükmolunur.

İşçi sağlığı ve güvenliğine ilişkin cezalar

MADDE 101. — I - Bu kanunun 74 ncü maddesinin son bendinde anılan yetkili teşkilâttan kurma veya işletme belgesi almadan bir işyerini açan,

II - 74 ncü maddenin 1 nci bendindeki hükme dayanılarak çıkarılacak tüzüklerdeki hükümlere uymayan,

İşveren veya işveren vekili hakkında 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına hükmolunur.

III - I ve II nci bendlerdeki fiillerin tekerrürü halinde evvelce hükmolunan para cezasının iki katı hükmolunur.

MADDE 102. — Bu kanunun 75 nci maddesinin 1 nci bendi gereğince çalışmaktan alıkonulan tesisat, tertibat, makina veya cihazın noksanlarını tamamlamadan ve gerekli izni almadan işleten, aynı maddenin 2 nci bendi gereğince kapatılan işyerindeki noksanları tamamlamadan ve gerekli izni almadan açan, aynı maddenin 3 ncü bendi gereğince çalışmaktan men olunan kişileri çalıştıran ve 4 ncü bendde sözü geçen sebeplerle işsiz kalan işçilere ücretlerini ödemiyen işveren veya işveren vekili hakkında 1 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezasına hükmolunur.

Fiilin tekerrürü halinde evvelce hükmolunan para cezasının iki katı ile birlikte ayrıca bir hafta hapis cezası hükmolunur.

MADDE 103. — 76 ncı madde hükmü gereğince çıkarılacak tüzükte kurulması hükme bağlanan, «İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulu» nu işyerinde kurmaktan kaçınan veya kurup da çalışmasına engel olan işveren veya işveren vekili hakkında 1 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezası ve tekerrürü halinde ilk defa hükmolunan para ceazsının iki katı ile birlikte bir hafta süre ile hafif hapis cezasına hükmolunur.

ücretleri noksan ödiyen işveren veya işveren vekili hakkında (B) bendinin 1 nci fıkrasında sözü geçen cezalar,

III - 43 ncü maddede gösterilen yüzdelerin hesabına ait usullere uymıyan, 52 nci maddenin son fıkrasında anılan ücretsiz ilâve izni vermiyen ve ücretli izin kullanan işçiye peşin olarak bu izne ait ücretini ödemiyen veya 56 ncı maddedeki hak edilmiş izni kullanmadan hizmet akdinin feshi halinde bu izne ait ücreti ödemiyen, 57 nci maddeye dayanılarak çıkarılacak olan yönetmelik hükümlerine aykırı hareket eden veya 60 ncı maddede anılan sebepler dolayısiyle işçi ücretinden indirme yapan işveren veya işveren vekili hakkında 1 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezası, hükmolunur.

İşin düzenlenmesine ilişkin cezalar

MADDE 100. — Bu kanunun 61 nci maddesinde ve bu maddeye göre çıkarılacak tüzükte tesbit olunan iş müddetlerine aykırı olarak işçilerini çalıştıran veya 64 ncü maddedeki ara dinlenmelerini bu maddeye göre uygulamıyan veya işçileri 65 nci maddeye aykırı olarak geceleri sekiz saatten fazla çalıştıran, gece ve gündüz postalarını değiştirmiyen, 67 nci madde hükmüne aykırı olarak 16 yaşından küçük çocukları günde sekiz saatten fazla çalıştıran veya okul zamanını bu madde hükmüne göre uygulamıyan, 68 nci madde hükmüne aykırı olarak bu maddede zikredilen yerlerde onsekiz yaşını doldurmamış erkek çocukları ve her yaştaki kadınları çalıştıran, 69 ncu maddede anılan tüzük hükümlerine aykırı olarak hareket eden ve aynı maddenin I nci fıkrasındaki yazılı yasağa uymıyan, 70 nci maddedeki hükme aykırı olarak doğumdan evvel ve sonraki müddetlerde gebe ve doğum yapmış kadınları çalıştıran, 72 nci maddeye istinaden çıkarılacak tüzük hükümlerine uymıyan, işveren veya işveren vekili hakkında 1 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezası,

Hükmolunur.

İşçi sağlığı ve güvenliğine ilişkin cezalar

MADDE 101. — I - Bu kanunun 74 ncü maddesinin son fıkrasında anılan yetkili teşkilâttan kurma veya işletme belgesi almadan bir işyerini açan,

II - 74 ncü maddenin 1 nci fıkrasındaki hükme dayanılarak çıkarılacak tüzüklerdeki hükümlere uymıyan,

İşveren veya işveren vekili hakkında 1 000 liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezasına hükmolunur.

III - I ve II nci bendlerdeki fiillerin tekerrürü halinde evvelce hükmolunan para cezasının iki katı hükmolunur.

MADDE 102. — Bu kanunun 75 nci maddesinin (A) bendi gereğince çalışmaktan alıkonulan tesisat, tertibat, makina veya cihazın noksanlarını tamamlamadan ve gerekli izni almadan işleten veya aynı maddenin (B) bendi gereğince kapatılan işyerindeki noksanları tamamlamadan ve gerekli izni almadan açan işveren veya işveren vekili, 1 000 liradan az olmamak üzere, ağır para cezasiyle cezalandırılır. Fiilin tekerrürü halinde, evvelce verilen para cezasının iki katı hükmolunur.

MADDE 103. — 76 ncı madde hükmü gereğince çıkarılacak tüzükte kurulması hükme bağlanan «İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulu» nu işyerinde kurmaktan kaçınan veya kurup da çalışmasına engel olan işveren veya işveren vekili hakkında 1 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezası ve tekerrürü halinde evvelce hükmolunan para cezasının iki katı hükmolunur.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

MADDE 104. — Bu kanunun 77 nci maddesi hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında 250 liradan az olmamak üzere hafif para cezasına, ağır ve tehlikeli işlerde onaltı yaşından küçükleri çalıştıran veya 78 nci maddede anılan tüzükte gösterilen yaş kayıtlarına aykırı işçi çalıştıran işveren veya işveren vekili hakkında 1 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezasına, 79 ncu madde hükmü gereğince işçilere doktor raporu almayan veya istek halinde ilgili memura göstermiyen, 80 nci madde gereğince alınması gereken raporu almıyan veya bu raporları istek halinde yetkili memurlara göstermiyen işveren veya işveren vekili hakkında 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezasına, 81 nci maddeye dayanılarak çıkarılacak tüzükte gösterilen şartlara uymayan, 82 nci maddede anılan Tüzük hükümlerini yerine getirmeyen işveren veya işveren vekili hakkında 1 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezası,

Hükmolunur.

Yukarıda sayılan fiillerin tekerrürü halinde iki katı para cezası ile birlikte bir hafta müddetle hapis cezası hükmolunur.

İş ve işçi bulma ile ilişkin cezalar

MADDE 105. — Bu kanunun 85 nci maddesinin 2 nci bendinde yazılı şartlarla izin almadan, aynı maddenin 1 nci bendi hükmüne aykırı olarak kazanç amaciyle özel büro açan, veya 1 nci ve 2 nci bendi hükümlerine riayet etmekle beraber, aynı madenin son bendi hükmüne aykırı olarak işçilerden ücret alan, özel ve tüzel kişilerin bu iş ile ilgili büroları kapatıldığı gibi bu işlerde fiilen çalışanlar hakkında 2 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezası ve üç aydan az olmamak üzere hapis cezası hükmolunur.

Tekerrürü halinde ilk defa hükmolunan para cezasının iki katı ile birlikte altı aydan az olmamak üzere hapis cezasına da hükmolunur.

İş hayatının denetleme ve teftişine ilişkin cezalar

MADDE 106. — I - Bu kanunun 89 ncu maddesinin 2 nci bendinde sayılan ödevleri yerine getirmiyen ve aynı maddenin 1 nci bendinde kendilerine yetki verilen memurlara karşı gereken kolaylığı göstermiyen işveren veya işveren vekilleri, 94 ncü madde gereğince çıkarılacak tüzük hükümlerine ve aynı maddenin 2 nci bendindeki bildiri şartına uymayan işveren veya işveren vekilleri, 94 ncü madenin 1 nci bendindeki yasaklara riayet etmiyen işveren veya işveren vekilleri hakkında 2 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezasına, 94 ncü maddenin 2 nci bendindeki yasaklara riayet etmiyen işçiler hakkında 50 liradan az olmamak üzere hafif para cezasına,

Hükmolunur.

Yukarıdaki bendlerdeki fiillerin tekerrürü halinde cezalar iki kat artırılır ve para cezası ile on günden aşağı olmamak üzere hafif hapis cezasına da,

Hükmolunur.

II - Yukarıda sözü geçen ilgili memurların bu kanundan veya diğer kanunlardan doğan her çeşit teftiş ve denetleme yetki ve grevleri gereğince görevlerinin yerine getirilmesi sırasında istedikleri bilgileri vermiyen veya görevlerini yapmaya veya sonuçlandırmaya engel olan kimseler hakkında bir aydan az olmamak üzere hapis cezası ile birlikte 2 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

Fiilin tekerrürü halinde bir evvelki hükmedilen cezalar bir kat artırılarak uygulanır.

MADDE 110. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği günden başlıyarak :

A) 3008 sayılı Kanun ve bu kanunu değiştiren; 3516, 3612, 5518, 5842, 5868, 6298, 7284, 7285, sayılı kanunlar,

B) 5837 sayılı Kanun ve bu kanunu değiştiren 6734 sayılı Kanun,

(Cumhuriyet Senatosunun kabul ettiği metin)

MADDE 104. — Bu kanunun 77 nci maddesi hükümlerine aykırı hareket edenler hakkında 250 liradan az olmamak üzere hafif para cezasına, ağır ve tehlikeli işlerde onaltı yaşından küçükleri çalıştıran veya 78 nci maddede anılan tüzükte gösterilen yaş kayıtlarına aykırı işçi çalıştıran işveren veya işveren vekili hakkında 1 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezasına, 79 ncu madde hükmü gereğince işçilere doktor raporu almıyan veya istek halinde ilgili memura göstermiyen, 80 nci madde gereğince alınması gereken raporu almıyan veya bu raporları istek halinde yetkili memurlara göstermiyen işveren veya işveren vekili hakkında 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezasına, 81 nci maddeye dayanılarak çıkarılacak tüzükte gösterilen şartlara uymıyan, 82 nci maddede anılan Tüzük hükümlerini yerine getirmiyen işveren veya işveren vekili hakkında 1 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezası, hükmolunur.

Yukarda sayılan fiillerin tekerrürü halinde evvelce verilen para cezasının iki katı hükmolunur.

İş ve işçi bulma ile ilişkin cezalar

MADDE 105. — Bu kanunun 85 nci maddesinin 2 nci fıkrasında yazılı şartlarla izin almadan, aynı maddenin 1 nci fıkrası hükmüne aykırı olarak kazanç amaciyle özel büro açan, veya 1 nci ve 2 nci fıkrası hükümlerine riayet etmekle beraber, aynı maddenin son fıkrası hükmüne aykırı olarak işçilerden ücret alan, özel ve tüzel kişilerin bu iş ile ilgili büroları kapatıldığı gibi bu işlerde fiilen çalışanlar hakkında 2 000 liradan az olmamak üzere ağır para cezası ve üç aydan az olmamak üzere hapis cezası hükmolunur.

Tekerrürü halinde evvelce verilen para cezasının iki katı ile birlikte altı aydan az olmamak üzere hapis cezası da hükmolunur.

İş hayatının denetleme ve teftişine ilişkin cezalar

MADDE 106. — I - Bu kanunun 89 ncu maddesinin 2 nci fıkrasında sayılan ödevleri yerine getirmiyen ve aynı maddenin 1 nci fıkrasında kendilerine yetki verilen memurlara karşı gereken kolaylığı göstermiyen işveren veya işveren vekilleri, 93 ncü madde gereğince çıkarılacak tüzük hükümlerine ve aynı maddenin 2 nci fıkrasındaki bildiri şartına uymıyan işveren veya işveren vekilleri, 94 ncü maddenin 1 nci fıkrasındaki yasaklara riayet etmiyen işveren veya işveren vekilleri hakkında 2 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezasına, 94 ncü maddenin 2 nci bendindeki yasaklara riayet etmiyen işçiler hakkında 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezasına,

Hükmolunur.

Yukarıdaki fıkralardaki fiillerin tekerrürü halinde cezalar iki kat artırılır.

II - Yukarıda sözü geçen ilgili memurların bu kanundan veya diğer kanunlardan doğan her çeşit teftiş ve denetleme yetki ve görevleri gereğince görevlerinin yerine getirilmesi sırasında istedikleri bilgileri vermiyen veya görevlerini yapmıya veya sonuçlandırmaya engel olan kimseler hakkında 2 500 liradan az olmamak üzere ağır para cezası hükmolunur.

Fiilin tekerrürü halinde evvelce hükmedilen cezalar bir kat artırılarak uygulanır.

MADDE 110. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği günden başlıyarak :

A) 3008 sayılı Kanun ve bu kanunu değiştiren; 3516, 3612, 5518, 5842, 5868, 6298, 7284, 7285, sayılı kanunlar,

B) 5837 sayılı Kanun ve bu kanunu değiştiren 6734 sayılı Kanun,

C) 6032 sayılı Kanun,
Ç) 7467 sayılı Kanun,
D) 5953 sayılı Kanunu değiştiren 6253 sayılı Kanuna ek 2 nci maddesi,
E) 6379 sayılı Kanunun 41 nci maddesi,
Yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 4. — 5521 sayılı İş mahkemeleri Kanununun 2 nci maddesi uyarınca bu mahkemelere işçi ve işveren üye olarak seçilmiş olan, işçi ve işveren temsilcilerinin görev sürelerinin sona ermesi halinde, bu mahkemelere katılacak işçi üyeler mensuboldukları işçi sayısı en çok olan konfederasyonca, işveren üyeler ise varsa en çok işveren mensubu olan işveren konfederasyonunca yoksa o yerdeki sanayi odası yoksa Ticaret ve Sanayi Odası Meclisince seçilecek 6 şar aday arasından bir asil ve üç yedek olmak üzere Adalet ve Çalışma bakanlıklarınca tâyin olunur.

C) 6032 sayılı Kanun,
Ç) 7467 sayılı Kanun,
D) 5953 sayılı Kanunu değiştiren 6253 sayılı Kanuna ek 2 nci maddesi,
Yürürlükten kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE 4. — 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 2 nci maddesi uyarınca bu mahkemelere işçi ve işveren üye olarak seçilmiş olan, işçi ve işveren temsilcilerinin görev sürelerinin sona ermesi halinde, bu mahkemelere katılacak işçi üyeler mensuboldukları işçi sayısı en çok olan konfederasyonca, işveren üyeler ise varsa en çok işveren mensubu olan işveren konfederasyonunca yoksa Türkiye Ticaret Odaları ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğince seçilecek 6 şar aday arasından bir asıl ve üç yedek olmak üzere Adalet ve Çalışma Bakanlıklarınca tâyin olunur.

GEÇİCİ KOMİSYONUN GENEL KURULA TAVSİYELERİ

İŞ KANUNU TASARISI

I

BİRİNCİ BÖLÜM

Genel hükümler

Tarifler

MADDE 1. — Kesinleşmiştir.
MADDE 2. — Kesinleşmiştir.

İşyerini bildirme

MADDE 3. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmemiştir.
MADDE 4. — Kesinleşmiştir.

İstisnalar

MADDE 5.. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmemiştir.

Sanayi ve ticaret işleri

MADDE 6. — Kesinleşmiştir.

Bildirimin yazılı olması

MADDE 7. — Kesinleşmiştir.

Sürekli ve süreksiz işler

MADDE 8. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Hizmet akdi

Yazılı akit

MADDE 9. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Takım sözleşmesi

MADDE 10. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Yazılı akdin şekli

MADDE 11. — Kesinleşmiştir.

Deneme Süresi

MADDE 12. — Cumhuriyet Senatosunun değiştiriği benimsenmiştir.

Akdin çözülmesinde bildirim

MADDE 13. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Kıdem tazminatı

MADDE 14. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Yeni işverenin sorumluluğu

MADDE 15. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

İşçinin bildirimsiz fesih hakkı

MADDE 16. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

İşverenin bildirimsiz fesih hakkı

MADDE 17. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Akdi çözme hakkını kullanma öneli

MADDE 18. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Yeni iş arama izni

MADDE 19. — Kesinleşmiştir.

Çalışma belgesi

MADDE 20. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Çalışma ve kimlik karnesi

MADDE 21. — Kesinleşmiştir.

Kantin açılması

MADDE 22. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

İşverenin ödeme sorumluluğu

MADDE 23. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Toplu işçi çıkarma

MADDE 24. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Sakat ve eski hükümlü çalıştırma

MADDE 25. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Ücret

Tarif

MADDE 26. — Kesinleşmiştir.

Askerlik ve kanundan doğan çalışma

MADDE 27. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Ücretin saklı kısmı

MADDE 28. — Kesinleşmiştir.

Kamu tüzel kişilerine ve bunların bâzı kuruluşlarına ilişkin ödevler

MADDE 29. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Ücret hesap puslası

MADDE 30. — Kesinleşmiştir.

Zarar karşılığı kesinti

MADDE 31. — Kesinleşmiştir.

Ücret kesintisi

MADDE 32. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Asgari ücret

MADDE 33. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Yarım ücret

MADDE 34. — Kesinleşmiştir.

Fazla çalışma ücreti

MADDE 35. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Zorunlu sebeple fazla çalışma

MADDE 36. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Olağanüstü hallerde fazla çalışma

MADDE 37. — Kesinleşmiştir.

Cumartesi günü ücreti

MADDE 38. — Kesinleşmiştir.

Bayram,genel tatil günlerinde kapanma

MADDE 39. — Kesinleşmiştir.

Saklı haklar

MADDE 40. — Kesinleşmiştir.

Hafta tatili ücreti

MADDE 41. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Genel tatil ücreti

MADDE 42. — Kesinleşmiştir.

Hafta arasında hafta tatili

MADDE 43. — Kesinleşmiştir.

Geçici iş göremezlik

MADDE 44. — Kesinleşmiştir.

Ücret şekillerine göre tatil ücreti

MADDE 45. — Kesinleşmiştir.

Tatil ücretine girmiyen kısımlar

MADDE 46. — Kesinleşmiştir.

Yüzdelerin ödenmesi

MADDE 47. — Kesinleşmiştir.

Yüzdelerin belgelenmesi

MADDE 48. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Yıllık ücretli izin

MADDE 49. — Kesinleşmiştir.

Yıllık ücretli izin hakkının belirtilmesi

MADDE 50. — Kesinleşmiştir.

Çalışılmış gibi sayılan haller

MADDE 51. — Kesinleşmiştir.

Yıllık ücretli iznin uygulanması

MADDE 52. — Kesinleşmiştir.

İşverenin değişmesi

MADDE 53. — Kesinleşmiştir.

İzin ücreti

MADDE 54. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

İzinde çalışma yasağı

MADDE 55. — Kesinleşmiştir.

Akdin bozulmasında izin ücreti

MADDE 56. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Yönetmelik

MADDE 57. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

İzin defteri

MADDE 58. — Kesinleşmiştir.

Sigorta primi

MADDE 59. — Kesinleşmiştir.

Ücretten indirme yapılamıyacağı

MADDE 60. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İşin düzenlenmesi

İş süresi

MADDE 61. — Kesinleşmiştir.

İş süresinden sayılan haller

MADDE 62. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Saat ayarı

MADDE 63. — Kesinleşmiştir.

Ara dinlenmesi

MADDE 64. — Kesinleşmiştir.

Gece süresi

MADDE 65. — Kesinleşmiştir.

Hazırlama, tamamlama, temizleme işleri

MADDE 66. — Kesinleşmiştir.

Çocukları çalıştırma yasağı

MADDE 67. — Kesinleşmiştir.

Yer ve su altında çalıştırma yasağı

MADDE 68. — Kesinleşmiştir.

Gece çalıştırma yasağı

MADDE 69. — Kesinleşmiştir.

Analık halinde çalıştırma yasağı

MADDE 70. — Kesinleşmiştir.

İşçi çizelgeleri

MADDE 71. — Kesinleşmiştir.

Tüzükler

MADDE 72. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İşçi sağlığı ve güvenliği

Sağlık ve güvenlik şartları

MADDE 73. — Kesinleşmiştir.

Sağlık ve güvenlik tüzükleri

MADDE 74. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmemiştir.

İşin durdurulması

MADDE 75. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmemiştir.

İşçi sağlığı

MADDE 76. — Kesinleşmiştir.

İşçi yasağı

MADDE 77. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Ağır ve tehlikeli işler

MADDE 78. — Kesinleşmiştir.

Rapor

MADDE 79. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Rapor

MADDE 80. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Tüzük

MADDE 81. — Kesinleşmiştir.

Çeşitli tüzükler

MADDE 82. — Kesinleşmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

İş ve işçi bulma

İş ve işçi bulma görevi

MADDE 83. — Kesinleşmiştir.

İş ve İşçi Bulma Kurumunun görevi

MADDE 84. — Kesinleşmiştir.

Yasaklar

MADDE 85. — Kesinleşmiştir.

Tüzük

MADDE 86. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Taşımada öncelik

MADDE 87. — Kesinleşmiştir.

YEDİNCİ BÖLÜM

İş hayatının denetim ve teftişi

Devletin yetkisi

MADDE 88. — Kesinleşmiştir.

Yetkili makam ve memurlar

MADDE 89. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Yetkili memurların ödevi

MADDE 90. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Resim bağışıklığı

MADDE 91. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Sair merciler tarafından yapılan teftişler

MADDE 92. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Teftiş defteri

MADDE 93. — Kesinleşmiştir.

İşçi ve işverenin sorumluluğu

MADDE 94. — Kesinleşmiştir.

Zabıtanın yardımı

MADDE 95. — Kesinleşmiştir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Sosyal Sigortalar

Devletin fonksiyonu

MADDE 96. — Kesinleşmiştir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Ceza hükümleri

Genel hükümlere ilişkin cezalar

MADDE 97. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmemiştir.

Hizmet akdine ilişkin cezalar

MADDE 98. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

Ücrete ilişkin cezalar

MADDE 99. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

İşin düzenlenmesine ilişkin cezalar

MADDE 100. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

İşçi sağlığı ve güvenliğine ilişkin cezalar

MADDE 101. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

MADDE 102. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmemiştir.

MADDE 103. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

MADDE 104. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmemiştir.

İş ve işçi bulma ile ilişkin cezalar

MADDE 105. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

İş hayatının denetleme ve teftişine ilişkin cezalar

MADDE 106. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmemiştir.

MADDE 107. — Kesinleşmiştir.

ONUNCU BÖLÜM

Son hükümler

MADDE 108. — Kesinleşmiştir.

MADDE 109. — Kesinleşmiştir.

MADDE 110. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Kesinleşmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Kesinleşmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Kesinleşmiştir.

GEÇİCİ MADDE 4. — Cumhuriyet Senatosunun değiştirişi benimsenmiştir.

MADDE 111. — Kesinleşmiştir.

MADDE 112. — Kesinleşmiştir.

Dönem : 2
Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 336

İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın, yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon raporu (3/549)

T. C.
Başbakanlık
Özlük ve Yazı
İşleri : 6/2-283

9 . 1 . 1967

Konu : İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın yasama dokunulmazlığı

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

12 . 11 . 1966 ve 17 . 11 . 1966 tarihli Akşam Gazetesinin Taş sütununda yayımlanan (Yutturma edebiyatı) ve (Süleyman Bey Lûtfen öfkelenmeyiniz) başlıklı yazıları ile komünizm propagandası yapmaktan sanık İstanbul Milletvekili Çetin Altan hakkında Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 79 ncu maddesine tevfikan bir karar verilmesine dair Adalet Bakanlığından alınan 6 . 1 . 1967 tarihli ve 700 sayılı Tezkerenin suretiyle ilişiği hazırlık soruşturması evrakı, dizi puslasiyle birlikte bağlı olarak sunulmuştur.

Gereğine müsaadelerini rica ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

T. C.
Adalet Bakanlığı
Ceza İş. Gn. Müdürlüğü
Sayı : 700

6 . 1 . 1967

Konu : İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın yasama dokunulmazlığı hakkında.

Başbakanlığa

12 . 11 . 1966 ve 17 . 11 . 1966 tarihli Akşam Gazetesinin Taş sütununda yayımlanan (yutturma edebiyatı) ve (Süleyman bey lûtfen öfkelenmeyiniz) başlıklı yazıları ile komünizm propagandası yapmaktan sanık İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması İstanbul Cumhuriyet Savcılığının 27 . 12 . 1966 gün ve 966/358 sayılı yazısı ile talebolunmuştur.

Cumhuriyet Savcılığının yazısı örneği ile bu hususdaki hazırlık soruşturması evrakı birlikte sunulmuş olmakla, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 79 ncu maddesi hükmü dairesinde İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılıp kaldırılmaması hususunda gereğinin takdir buyurulmasına delâletleri arz olunur.

Hasan Dinçer
Adalet Bakan

Anayasa ve Adalet Komisyonlarından mürekkep Karma Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Anayasa ve Adalet Komisyonlarından
Mürekkep Karma Komisyonu
Esas No. : 3/549
Karar No. : 2

28 . 6 . 1967

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisi Anayasa ve Adalet Komisyonlarından mürekkep Karma Komisyon 22 . 6 . 1967 tarihinde yaptığı toplantıda İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkındaki Başbakanlığın 9 . 1 . 1967 tarihli ve 6/2 - 283 sayılı yazısına ilişik dosyayı, İçtüzüğün 178 nci maddesi gereğince seçilmiş olan İhzari Komisyonun mümaileyhin yasama dokunulmazlığının kaldırılması lâzımgeldiğine dair hazırladığı 13 . 4 . 1967 tarihli raporunu ve dosyada mevcut bilcümle evrak ile (Yutturma Edebiyatı) ve (Süleyman Bey, lûtfen öfkelenmeyiniz) başlıklı Akşam Gazetesinin 12 Kasım 1966 ve 17 Kasım 1966 tarihli nüshalarında intişar etmiş bulunan makaleleri birlikte incelenmiş, gereği görüşülüp aşağıdaki karar verilmiştir.

1. Milletvekiline isnadolunan suç; (Komünizm propagandası yapmak) tır ve T. C. Kanununun 142/1 nci maddesi ile 3 gün ara ile iki makale halinde vukubulması sebebiyle aynı kanunun 80 nci maddesine mümas bulunmaktadır.

2. Dosyada mevcut ve Karma Komisyonumuzun müzakeresi sırasında okunarak müzakereye esas alınmış bulunan İhzari Komisyon raporunda :

a) Dosya içinde mevcut İstanbul Cumhuriyet Savcılığınca tanzim olunan 27 . 12 . 1966 tarihli fezleke (İstanbul'da münteşir Akşam Gazetesinin Taş sütununda, milletvekilinin imzasiyle yayınlanan yukarıda isimleri yazılı iki aded yazının tetkik olunduğu, birinci makalede, milletvekili yazarın sosyalist bir görüşün ifadesi olan Atatürk'ün demecini komünist sloganı olarak tavsif etmek ve Türkiye'nin bugün tekrar yörüngeye oturtulması gerektiğini ve gerçek Atatürkçülüğün bu olduğunu belirtmek suretiyle, Türkiye'nin ancak komünist bir rejimle kurtulabileceğini ifade etmek istemektedir. Milletçe benimsenen ve uğrunda mücadele edilen Atatürkçülüğü komünist bir esasa bağlamaktadır ve böylece yazıda komünizm propogandası yapılmaktadır.) denilmekte ve ikinci makale ele alınarak (bu yazıda da Marx ve Lenin şamatasının kongre polemikleri ile halledilemiyeceği, Demirel'in Atatürk'e kadar uzanan sözlerine de değinmek gerektiği, Atatürk'ün «Komünizm her görüldüğü yerde ezilmelidir» sözünün gerçek belgesinin bulunmadığı, Süleyman Bey'in bu belgeyi bulursa tarihçilere yardımı dokunacağını) beyan etmek suretiyle keza komünizm propogandası yaptığı ve ikinci makale ile Başbakana yayın yolu ile gıyabında vukubulan ve T. C. Kanununun 480/son maddesinin tatbikini gerektiren hakaret suçunu teşkil edecek mahiyette bulunduğu, fakat şahsi şikâyette bulunulmadığı için takibata tevessül edilmediği, ancak bu iki yazı mahiyetinin T. C. Kanununun 142/1 ve 80 nci maddelerinin şümulü içine girdiğinin bildirildiği ifade olunmaktadır.

b) Milletvekiline isnadolunan suçun sübutu halinde milletvekilinin, Anayasanın 68 nci maddesinde yazılı seçilme yeterliğini kaybetmiş olacağı ve bu sebeple milletvekiline isnadolunan suçun bu maddede yazılı suçlardan biri bulunması halinde yasama dokunulmazlığının kaldırılmasının uygun bulunacağı düşüncesiyle hareket eden İhzari Komisyonumuz, suç mahiyeti ve dosya münderecatı göz önünde bulundurularak milletvekilinin yasama dokunulmazlığının kaldırılmasının icabettiği kanaatine varmıştır, denilmektedir.

Karar : Dosya münderecatına, milletvekiline isnadolunan suçun mahiyetine ve Karma Komisyonumuzda yapılan inceleme ve müzakereler ile ilgili milletvekilinin savunmasına göre İhzari Komisyon raporunun kabulü ile İstanbul Milletvekili Çetin Altan'ın yasama dokunulmazlığının, Anayasanın 79 ncu maddesinin 2 nci fıkrası ve İçtüzüğün 178, 179 ve 180 nci maddeleri gereğince kaldırılması lâzımgeldiğine çoğunlukla karar verilmiştir.

Genel Kurula arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Anayasa ve Adalet Komisyonlarından Mürekkep Karma Komisyon

Başkanı	Başkanvekili	Sözcü	
Ankara	İstanbul	Sivas	Ankara
K. Bağcıoğlu	*A. C. Kırca*	*T. Koraltan*	*E. Paksüt*
Aydın	İstanbul	İzmir	Kars
N. Menteşe	*A. Ş. Lâç*	*Ş. Akkan*	(Muhalifim)
			Â. Kurtel
Muş	Nevşehir	Ordu	Aydın
(Muhalifim)	(Muhalifim)	*A. Bodur*	*K. Z. Öztürk*
N. Neftçi	S. H. Esatoğlu		
	İmzada bulunamadı.		
Konya	İstanbul	Kars	Kastamonu
M. Z. İzerdem	*İ. H. Tekinel*	*A. A. Çetin*	*S. Keskin*
İmzada bulunamadı.			
Niğde	Burdur	Çorum	Elâzığ
Y. Arıbaş	*İ. H. Boyacıoğlu*	*A. Topçubaşı*	*K. Nedimoğlu*
Erzincan	İçel	İçel	Kırklareli
S. Perinçek	*M. Arıkan*	*C. Kılıç*	*M. Atagün*
Konya	Rize	Tokat	
(Muhalifim)	*C. Yalçın*	*O. Hacıbaloğlu*	
Y. Koçak			
İmzada bulunamadı.			

Dönem : 2
Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 420

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına bâzı kadrolar eklenmesi hakkında kanun tasarısı ve Ticaret ve Plân komisyonları raporları (1/390)

T. C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi
Sayı : 71/552-3819

22 . 6 . 1967

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ticaret Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 18 . 5 . 1967 tarihinde kararlaştırılan «Devlet Memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına bâzı kadroların eklenmesi hakkında kanun tasarısı» ile gerekçesi ve eki cetvel ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

GEREKÇE

Ticaret Bakanlığının yürürlükte bulunan 3614 sayılı Teşkilât Kanunu 1939 senesindeki ihtiyaç ve şartlara göre tedvin edilmiş ve bilâhara çıkarılan 4442, 4644, 5102, 6973, 6994, 79, 294 ve 302 sayılı kanunlar gereğince 28 senelik dönem zarfında yapılan eklemelerle kadromuz 550 ye bâliğ olmuştur.

Aradan geçen süre zarfında değişen şartların ve gittikçe genişliyen iş hacminin yarattığı ihtiyaçlar karşısında Bakanlık bünyesinin günün icaplarına uygun bir hale getirilmesi için yeniden teşkilâtlandırılmasının kati bir zaruret halini alması; Türkiye Büyük Millet Meclişinde, muhtelif vesilelerle bu konu üzerinde ehemmiyetle durulup Bakanlığın yeni fonksiyonlarını da kapsıyacak şekilde bir Teşkilât kanunu tasarısının süratle getirilmesi arzusunun ittifakla teyidedilmesi üzerine hazırlanan «Ticaret Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkındaki kanun tasarısı» 6 . 1 . 1965 tarihinde Başbakanlığa sunulmuştu.

Ancak, anılan tasarının, Devlet Memurları Kanununun bugünkü durumu itibariyle kanunlaşmasının daha bir müddet gecikeceği tahmin olunmaktadır.

Yasama organlarının Bakanlığımızın yeni bir Teşkilât Kanununa ve kadroya olan ihtiyacı üzerindeki tenkid ve temennileri devam ettikten başka Bakanlık işlerinin bugünkü mahdut sayıdaki kadro ile matlup şekilde yürütülmesi de âdeta imkânsız bir hale gelmiştir.

Bu itibarla, Başbakanlığa sunulmuş bulunan Bakanlık Teşkilât kanunu tasarısı kanunlaşıncaya kadar, Bakanlığın hiç değilse asgari sayıda kadrolarla takviyesi bir zaruret halini almış ve bunun sonucu olarak işbu gerekçe hazırlanmış bulunmaktadır.

Bakanlığımız hizmetlerinin 28 senelik dönem içinde arz ettiği inkişaf muvacehesinde mevcut kadronun fazla bir kıymet ifade ettiğini ve hizmet artışındaki ihtiyacı karşılıyabileceğini söylemek mümkün değildir.

Nitekim günün şartlarına göre hazırlanıp Başbakanlığa sunulan yeni Teşkilât kanunu tasarısında Bakanlığın hizmet kadrosu 1 144 aded olarak tesbit edilmiştir. Anılan tasarıda Bakanlık kadroları bugünkü seviyesinden 594 aded fazla bulunmaktadır.

Hal böyle iken bu defa sunulan kanun tasarısında Bakanlık kadrolarına yalnız 90 kadronun ilâvesi öngörülmüştür.

Bu kadrolar muhtelif dairelerimizde hissedilen istihdam ihtiyacının asgari ölçüde değerlendirilmesi suretiyle tanzim edilmiştir.

Dairelerin bugünkü durumu itibariyle ihtiyaçları kısaca aşağıda arz olunmuştur.

DIŞ TİCARET DAİRESİ BAŞKANLIĞI

27 . 5 . 1939 tarih ve 3614 sayılı Teşkilât Kanunumuzun 7 nci maddesini tadil eden 6 Temmuz 1960 tarihli 13 sayılı Kanunun 10 ncu maddesi ile Bakanlığımız Dış Ticaret Dairesine mevdu vazifeler :

— Dış ticaret münasebetlerinin tanzimi, bu konuda gerekli mevzuatın hazırlanması, iki taraflı ticaret mukavele ve anlaşmalarının esaslarının tesbiti, müzakeresi, akdi ve tatbikatının idaresi,

— Maliye Bakanlığı ile müştereken çok taraflı milletlerarası iktisadi ve ticari anlaşmaların hazırlanması, müzakeresi, intacı ve tatbikatının yürütülmesi,

— İktisadi İşbirliği Teşkilâtında ticari mübadelelere mütaallik görevlerin ifası,

— İthalât ve ihracat programlarının hazırlanması, tatbiki, ticaret bilânçosu ile ilgili tedbirlerin alınması,

— Dış ticaret mübadelelerini ihlâl eder mahiyetteki milletlerarası hareketlerin takip, tesbit ve alınacak tedbirlerin, ilgili diğer mercilerle birlikte tâyini,

— İç ve dış ticari ve iktisadi tedbirlerin takibi ve ilgili müesseselere gerekli müzaherette bulunulması,

— Sergi ve fuarların teşviki, himayesi ve bunlara iştirak edilmesi gibi, mallarımızı tanıtma ve propaganda faaliyetleri,

— Yabancı ülkelerdeki müşterek ticaret odaları faaliyetlerinin takibi ve bunlarla işbirliği yapılması,

— Ecnebi memleketlerdeki ticaret, müşavirlik ve ataşeliklerimizin çalışmalarının tertip, tanzim ve takibi,

— Yine ecnebi memleketlerdeki iktisadi temsilciliklerimizin çalışmalarına katılmak ve bunların ticari mevzulardaki faaliyetlerini yürütmek ve ayrıca;

— Beş Yıllık Kalkınma Plânı ve Hükümet Programı ile yüklenilen görevleri yürütmekten ibaret bulunmaktadır.

Yukarda da arz edildiği gibi, «Çok taraflı Milletlerarası İktisadi ve Ticari anlaşmaların, Maliye Bakanlığı ile müştereken hazırlanması, müzakeresi, intacı ve tatbikatının yürütülmesi» Ticaret Bakanlığına mevdu görevlerden birini teşkil etmektedir.

Oysa, İkinci Dünya Savaşı sonrasının ekonomik sorunlarının çözümlenmesine yönelmiş milletlerarası anlaşmalar evvelemirde amaç ve kapsam açılarından büyük bir değişiklik göstermektedir.

Milletlerarası Para Fonu (FMI), Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT), Avrupa İktisadi İş Birliği Anlaşması (OCDE) gibi anlaşmalar ile Birleşmiş Milletler Teşkilâtı çerçevesinde kurulmuş olan ve Ekonomik ve Sosyal Komiteye bağlanmış bulunan Avrupa Ekonomik Komisyonu (CEE), bu meyanda birer misal olarak zikredilebilir. Bahsi geçen anlaşmalar ve bu anlaşmalar çerçevesinde gerçekleştirilmiş olan çeşitli madde anlaşmaları (Kalay, Şeker, Pamuklu Dokuma Anlaşması gibi) Ticaret Bakanlığına geçmiş dönemle kıyaslanamıyacak kadar çeşitli sorunlar yüklemiştir.

Saniyen, sözü edilen çok taraflı anlaşmalar, o günden bu yana ortaya çıkmış olan çeşitli konuların ve bu meyanda iktisadi gelişme halindeki memleketlerin sürüm imkânlarının artırılmasından ticaret hadlerinin geliştirilmesine kadar giden sayısız zorunlarının çözümlenmesine mâtuf olmak üzere devamlı bir istihale göstere gelmişlerdir.

Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtının İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilâtı haline inkılâbetmesi, Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasına iktisadi gelişme halindeki memleketlerin sorunlarını karşılayacak şekilde yeni bölüm ilâve edilmesi ve nihayet Dünya Konferansının (NUCTAD) Birleşmiş Milletlerin az gelişmiş memleketler sorunlariyle ilgili bir devamlı uzvu haline getirilmesi, sözü geçen geçen oluşa birer örnek olarak gösterilebilir.

Bu arada, gelişmiş Batı ülkelerinde «Avrupa Ekonomik Topluluğu» ve «Avrupa Serbest Ticaret Ortaklığı» gibi üçüncü memleketlerin dış ticaretlerini ve binnetice ekonomik gelişmelerini büyük ölçüde etkiliyecek nitelikteki ekonomik birleşme teşebbüsleri doğmuş ve gerçekleşme yolunun sonuna yaklaşmış bulunmaktadır.

Türkiye'nin, bu ekonomik birleşmelerden Avrupa Ekonomik Topluluğu ile - Gümrük Birliğine götürecek - bir Ortaklık Anlaşması imzalamış olduğu da malûmdur.

Dünya ekonomisinde gerçekleştirilen bütün bu anlaşma ve birleşmeler - Türkiye'nin ekonomik ve ticari menfaatlerini yakından ve devamlı bir şekilde ilgilendiren cepheleriyle - memleketimize sıkı ve devamlı bir izleme ve değerlendirme sorunu yüklemiş bulunmaktadır.

Binnetice, Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Dairesinin sözü edilen oluştan önceki devreden kalan iç ve dış kadro imkânları bu kabîl bir görevin icaplarının karşılanması bakımından yetersiz kalmıştır.

Kaldı ki, Ticaret Bakanlığına mevdu görevler çok taraflı anlaşmalardan ibaret değildir. Filhakika 13 sayılı Kanun ikili anlaşmaların akdi ve tatbikatının yürütülmesi görevini bakanlığımıza yüklemiştir.

Bu işlerin aksaksız ve arzu edildiği gibi tedviri görevi, Dış Ticaret Dairesi merkez ve dış kollar kadrolarının takviyesi ve aynı zamanda yeni ticaret müşavirlikleri ile ataşeliklerinin kurulması zaruretini ortaya koymuş bulunmaktadır.

Diğer yönden, son çeyrek asır, daima artan bir tempoda gelişmiş bulunan mal ve hizmet mübadeleleri ile sermaye hareketlerinin en fazla kesafet kazandığı bir devreyi teşkil etmekte olup, bu devre zarfında dünya ticaret hacmi şimdiye kadar misli görülmemiş bir seviyeye ulaşmış bulunmaktadır.

Bu meyanda memleketimizin dış ticaret hacmında da bariz gelişmeler kaydedilmiş ve;

1945 yılında, ithalâtımız 97 051 000 dolâr, ihracatımız 168 407 000 dolâr ve dış ticaret hacmımız, ancak 265 458 000 dolârlık bir seviyede iken,

1955 yılında, ithalâtımız 497 637 000 dolârı, ihracatımız 313 346 500 dolârı ve dış ticaret hacmımız 810 983 500 dolârı bulmuştur.

1965 yılında, ithalâtımız 571 952 867 dolâra, ihracatımız 463 738 095 dolâra ve dış ticaret hacmımız 1 035 690 962 dolâra yükselmiştir.

1966 yılı sonunda ise ithalâtımız 718 269 230 dolâra ihracatımız 490 507 794 dolâra ve dış ticaret hacmımız 1 208 777 024 dolâra yükselmek suretiyle dış ticaret tarihimizde şimdiye kadar görülmemiş rekor bir seviyeye ulaşmış ve 1966 yılı nihayetinde dış ticaret kıymeti geçen yıla nazaran % 16,7 nisbetinde artmıştır.

Buna muvazi olarak dış ticaret dairesinin iş hacmını gösteren ve pek çoğu uzun tetkik ve araştırmaları icabettiren muameleli evrak miktarındaki büyük artış nisbeti ise, şimdiki memur adediyle işlerin arzu edilen süratte yürütülmesine imkân olmadığının ayrı bir delilini teşkil etmektedir.

Diğer memleketler, ticaretlerini her geçen gün geliştirip aleyhimize yeni pazarlar elde ederken bakanlığımız bütün çabalarına rağmen, senelerden beri dar bir bütçe ve buna muvazi dar bir iç ve dış kadro ile işlerini yürütmeye çalışmaktadır.

Bu cümleden olarak ihracatımızın artırılması, ithalâtımızın realist esaslara istinat ettirilmesi mevzuları ile ikili anlaşmaların hazırlıklarının icabettirdiği araştırma ve tetkik hizmetleri merkezde mevcut dar bir kadronun günlük mesaisi içinde istenildiği şekilde neticelendirilmemekte ve bu sebeple bu gibi hizmetler, o işlerle yakın alâka ve menfaatleri bulunan müesseselere gördürülmek mecburiyetinde kalınmaktadır.

Halen 31 yerde bulunan ve yarısı bir memurla idare edilmesine çalışılan dış teşkilâtımızın takviyesi zarureti aşikâr olduğu gibi Cenubi Amerika'da, Cenubi Afrika'da, Hindistan'da (Yeni Delhi'de), Macaristan'da (Budapeşte), Romanya'da (Bükreş), Bulgaristan'da (Sofya), Suriye'de (Şam), Libya'da, Norveç'te (Oslo), Danimarka'da (Kopenhag), İtalya'da (Milâno) ve Fransa'da (Marsilya'da) tek bir ticari temsilcimiz bulunmamaktadır.

Bu arada, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânımız 1972 yılında 750 milyon dolâr raddesinde bir ihracat hacmına ulaşılmasını ve bunun sağlanması için bugüne kadar girilmemiş piyasalara yerleşilmesini öngörmektedir. Bu işlerin aksaksız bir şekilde yürütülebilmesi için evvelemirde yeterli sayıda personele ihtiyaç vardır.

Halbuki, Dış Ticaret Dairesi merkez ve dış teşkilâtının halihazır kadroları bugünkü ihtiyaçları karşılıyamamaktadır. Nitekim bu husus daha evvelki senelerde olduğu gibi, Bakanlığımız 1967 yılı bütçesinin Büyük Millet Meclisindeki müzakereleri sırasında defaatle belirtilmiş ve aynı yıl bütçe raporumuzda da açıkça tebarüz ettirilmiştir.

Bu mülâhaza ile ve asgari bir seviyede olarak Dış Ticaret Dairesi Başkanlığına 10, dış kuruluşlara da 21 ek kadro talebedilmektedir.

İÇ TİCARET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Genel olarak iç ticaretin günün şart ve icaplarına uygun surette tanzim ve inkişafının, iç piyasada fiyat istikrarının sağlanması yanında anlaşmalarla tarifelerin ve piyasa ile ilgili olarak alınan kararların piyasadaki tesir ve neticelerinin takibi, iç fuarlarla sergi ve panayırların desteklenmesi ve bâzı esaslara tabi tutularak daha modern bir şekilde tertip ve tanzimi, pazarlama faaliyetinin düzenlenmesi ve buna yarıyacak toptancı halleri, umumi mağazalar, büyük mağazalar, normal ve soğuk depo ve antrepolar gibi müesseselerin gelişmesi ve çoğalması çarelerinin araştırılması zarureti, kredi ve tasarruf hacminin gelişmesi, çeşitli sigorta muamelelerinin iş âlemine olduğu kadar ferdin hayatına da geniş çapta girmesi; ifa ettiği hizmet bakımından bakanlığın ve hizmetle alâkalı müesseselerin önemini büyük ölçüde artırmıştır.

Bunun yanında dairenin iş hacmı; gelişen iktisadi, ticari, sosyal ve kültürel durum ve turizm faaliyeti dolayısiyle çok artmış ve 1939 yılı şartlarına göre tesbit edilen personel ile görev ifasına imkân kalmamış, bu konuda geçici olarak alınan bâzı tedbirler de belirli bir dereceden ileri gidememiştir. Bu cümleden olarak; 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununun tatbikatı, 1939 yılına nazaran 1966 yılı sonunda anonim şirketlerin adedinin 91 den 1 471 e, limited şirketlerin 111 den 4 057 ye, esnaf ve küçük sanatkârlar dernek ve birliklerinin 148 den 1 961 e, 1950 yılına nazaran 1966 yılı sonunda Ticaret ve Sanayi odalarının 97 den 131 e Ticaret borsalarının da 26 dan 41 e yükselmesi ve bu genel müdürlük işlerini gören 1939 yılındaki 23 personele 1966 yılı sonu itibariyle bakanlık bünyesindeki 16 ve bağlı teşekküllerden 23 olmak üzere 39 personelin ilâve edilmiş bulunması ve bunun dahi kifayet etmemesi zikredilebilir.

İşlerin gereği veçhile yürütülebilmesi bahsedilecek imkânlara vabeste bulunduğu cihetle, tasarıda gösterilen en az 8 kadronun bu genel müdürlük bünyesine ilâvesi zaruri görülmüştür.

TEŞKİLÂTLANDIRMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Artan nüfusumuzla mütenasibolarak değişen ihtiyaçları da karşılamak üzere, iktisadi ve ticari faaliyetlerin teşkilâtlandırılmasını teşvik ve himaye maksadiyle, umumi hükümlere göre kurulmuş çok yönlü kooperatiflerin adedleri 4 900 ü geçmiş bulunmaktadır.

Ayrıca, 2834 ve 2836 sayılı özel kanunlar hükümlerine göre kurulmuş bulunan tarım satış kooperatiflerinin ve birliklerinin adedi 248 e ve tarım kredi kooperatifi adedi de 1 830 a baliğ olmuştur.

Bakanlığımıza bağlı İktisadi Devlet Teşekküllerinden Toprak Mahsulleri Ofisi ile Et ve Balık Kurumu, ayrıca 6 ilde faaliyette bulunan ihracatçı birliklerinin günden güne genişliyen iş hacım-

ları, dolayısiyle bunların dairemize intikal eden muamelelerinde de büyük artışlar meydana getirmiştir.

Bu itibarla, gerek umumi hükümlere tabi kooperatiflerin ve gerekse özel kanunla kurulmuş bulunan birlik ve kooperatiflerin yıllık genel kurul evrakının tetkiki, lüzumlu kredilerin zamanında verilmesinin temini, her yıl ilânı gereken kampanya kararnamesinin tasdikle ilgili muamelelerinin tekemmülü, iş programlarının, 440 sayılı Kanun gereğince hazırlanan 3 er aylık faaliyet raporlarının tetkiki, yaptırılan teftişlere ait düzenlenen raporların sonuçlandırılması ve her türlü şikâyetlerin incelenmesi gibi gerek kemiyet ve gerekse keyfiyet bakımından artan iş hacmının dairemiz kadrosu ve mevcut personel ile yürütülmesi imkânsız bir hale gelmiştir.

Bu faaliyetlerin noksansız olarak yapılabilmesi için bağlı teşekküllerden yardımcı personel alınmak cihetine gidilmiştir.

Ancak, 440 sayılı Kanun muvacehesinde de bu durumun daha fazla idamesine imkân görülmediğinden, işlerin selâmetle yürütülmesi bakımından dairemiz kadro ve personelinin bir an evvel takviyesi bir zaruret haline gelmiştir.

İşlerin daha iyi yürütülebilmesini teminen, anılan genel müdürlük kadrolarına, bu tasarı ile 4 kadro ilâve edilmiştir.

STANDARDİZASYON İŞLERİ VE STANDARDİZASYON MÜDÜRLÜĞÜ TEŞKİLÂTI

1705 ve 3018 sayılı kanunlar gereğince hazırlanan murakabe tüzüklerinin ve 132 sayılı Kanuna dayanılarak Türk Standartları Enstitüsünce çıkarılan standartların mecburî uygulanması bu işlerin esasını teşkil etmekte ve Standardizasyon Müdürlüğüne bağlı Kontrol Teşkilâtı bu tüzük ve standartlara müsteniden halen fındık, çekirdeksiz kuru üzüm, yumurta, palamut, tiftik, yapağı, antep fıstığı, pamuk, turunçgiller (portakal, limon, mandalin, altıntop) salyangoz, şeftali, sofralık üzüm, armut, elma, çilek, kuru fasulye, nohut, mercimek, ceviz, kütüğü, küçükbaş ve büyükbaş hayvan hamderileri, pikle deri, bağırsaklar maddelerinin ihracatını ve pamukta aynı zamanda iç piyasadaki satışları kontrol etmektedir.

Her yıl bu maddelere birkaç yenisi ilâve edilmekte ve böylece ihraç mallarımızın başlıcaları adıgeçen teşkilâtın denetlemesinden geçer bir duruma gelmektedir. Yemeklik zeytinyağı standardı da yayımlanmış olup 1967 Ekiminden itibaren ihracata ve iç piyasada mecburî uygulamaya konulacaktır. Ayrıca pamuk kontrollarının tek balya sistemi içinde yürütülmesi bakımından teşebbüse geçilmiş ve bu teşebbüsün ilk adımı olarak bu yıl bütçemizde gerekli, pamuk standardizasyonu ile ilgili ücretli kadro ilâveleri yapılmıştır.

Standardizasyon Teşkilâtı merkez kuruluşu dışında iki lâboratuvar, 13 ihracat kontrolörlüğü ve 28 eksperlik halinde çalışmakta, bu merkezlerin tümünde 278 kişi vazife görmektedir. Merkezde de 25 kişi vazifeli bulunmaktadır.

Mecburî uygulamaya konulan standartlar çoğaldıkça teşkilâtın da buna paralel olarak gerekli personel ve malzeme ile takviye edilmesi icabetmekte ve bu konudaki kadro tekliflerimiz arz edilmiş bulunmaktadır.

Standardizasyon Müdürlüğü Merkez Teşkilâtı :

1. Etüt Şubesi
2. Tatbikat Şubesi
3. Pamuk Şubesi
4. Muamelât Şubesi
5. Ruhsatnameler Şubesi
6. Evrak - Dosya Şubesi

olmak üzere altı şube halinde çalışmaktadır.

Etüt Şubesi :

1936 dan 1960 senesine kadar standartları yapılacak maddeler üzerinde lüzumlu etütleri yapmış ve neticede zaman zaman vücuda getirdiği tüzükleri yürürlüğe koymuştur. 1960 senesinde kabul olunan 132 sayılı Kanunla kurulmuş bulunan Türk Standartları Enstitüsünün faaliyete geçmesinden sonra bu Enstitünün çıkardığı standartlardan zirai ve hayvani menşeli ihracat mallarına aidolan standartların mecburî tatbika konulması işleriyle meşgul olur. Tüzüklerin ve standartların günün şartlarına uygun bir şekilde tadili için gerekli hazırlık çalışmalarını yapar. İhtisas kurslarını tertibeder ve tatbikini sağlar.

Tatbikat Şubesi :

Tüzük ve standartların tatbikatının icabettirdiği muameleleri yapar. İhraç limanlarında veya kontrol merkezlerinde yapılan kontrol neticelerine ait teknik muamelelerin belgelerini (haftalık ve aylık cetvelleri) tetkik eder. Yıllık istatistikler çıkarır. Yakından takibettiği kontrol faaliyetlerinin gerektirdiği surette tüzük ve standarların tadillerini teklif eder.

Pamuk Şubesi :

1952 yılında tatbikine bağlanan pamuk standardizasyonu ile kurulan bu şube pamuk maddelerine muhassas olmak üzere birinci ve ikinci pragraflarda açıklanan vazifeleri yapar.

Muamelât Şubesi :

Müdürlüğün merkez ve taşra teşkilâtına ait personelin tâyin, terfi, nakil, senelik ve hastalık izin muamelelerini yapar.

Ruhsatnameler Şubesi :

3018 numaralı Kanun gereğince ihracı ruhsatnameye tabi tutulan maddelerin ihracatını yapacak tâcirlere ihracat ruhsatnamesi verir. Kanuni müddeti bitenleri yeniler, ruhsatnamelere yeni maddelerin ilâvesini yapar. İhracatçıların karteks sistemi ile sicillerini ve dosyalarını tutar.

Evrak - Dosya Şubesi :

Gelen giden evrakın kayıtlarını ve dosyalarını tutar, Müdürlüğün yazı işlerin ifa eder.

İstanbul'da (Ticari Tahliller ve Standardizasyon Lâboratuvarları) ve İzmirde (İhracat Başkontrolörlüğü Lâboratuvarı) olmak üzere iki lâboratuvar faaliyettedir. Lâboratuvarlar aşağıdaki vazifeleri ifa ederler :

a) Ticaret mallarımızdan standardize edilecek olanlar üzerinde lüzumlu fenni tahlil ve araştırmalar yapmak,

b) Kontrola tabi maddelerde bunların icabettirdiği tahlil ve muayeneleri yapmak,

c) Devlet dairelerince veya hususi firmalar tarafından gönderilecek nümunelerin tahlillerini ücret mukabilinde yapmak. (Bu iş yalnız İstanbul lâboratuvarlarında yapılmaktadır.)

Bu görevlerin daha matlup bir şekilde ifasını sağlamak için, bu müdürlüğün kadrosuna ancak 3 ilâve öngörülmüştür.

SU ÜRÜNLERİ VE AVCILIĞI İŞLERİ MÜDÜRLÜĞÜ

Mevcut kadrolar, hizmetlerin günün ihtiyaçlarına uygun olarak yürütülmesine imkân vermemektedir.

Bu imkânın sağlanması ve çalışmaların verimlendirilmesi maksadiyle, zaruri görülen aşağıdaki işlerin gereği gibi yapılması için teklif edilen kadrolara ihtiyaç vardır :

1. Su ürünleri kaynaklarının korunmasına mâtuf mevzuatın uygulanması için gereken çalışmaları yapmak, av yasaklarını tesbit ve takibetmek,

2. Göl ve akar sularda su ürünlerinin kalite ve kantite bakımlarından geliştirilmesine, istihsalinin artırılmasına ve denizlerde ürün yataklarının ve göç yollarının tesbit edilmesine mâtuf araş-

tırmalara ait programları Hidrobiyoloji Araştırma Enstitüsü ile birlikte tanzim ederek tatbikatını takibeylemek,

3. Balıkhanelerin faaliyetlerini murakabe etmek,

4. İller ve cinsler itibariyle su ürünlerine ait istihsal istatistiklerini derlemek,

5. 6118 sayılı Kanun gereğince T. C. Ziraat Bankası tarafından su ürünleri müstahsıllarına yapılan kredi tevziatını takip ve kontrol etmek,

6. Su ürünleri müstahsıllarının kooperatifleştirilmesi, mevcut kooperatiflerin teknik bilgilerle teçhiz edilmeleri ve faaliyetlerinin geliştirilmesi hususunde gereken çalışmaları yapmak,

7. Et ve Balık Kurumunun balıkçılığa mütaallik faaliyetlerini takip ve murakabe etmek,

8. İktısadi Kalkınma Plânının su ürünleri konusunda bakanlığımıza yüklediği işleri görmek veya gördürmek,

9. Su ürünleri hakkında bilûmum bakanlık, daire, teşekkül ve şahıslardan, yabancı hükümetlerden ve üyesi bulunduğumuz milletlerarası teşkilât ve teşekküllerden gelen soru ve müracaatları cevaplandırmak, bu hususlarda bakanlığımıza terettübeden işleri görmekle görevli bu müdürlüğe 2 kadro ilâve edilmiştir.

KONJONKTÜR VE YAYIN MÜDÜRLÜĞÜ

Mer'i 3614 sayılı Ticaret Bakanlığı Teşkilât Kanununun 11 nci maddesinde Konjonktür ve Yayın Müdürlüğünün vazifeleri :

«İktisadi hayatın tezahürlerini takibe yarıyacak anketler tertip ve indeksler tanzim eylemek ve memleket iktisadiyatının devamlı tahlillerini yapmak ve resmî konjonktür etütlerini ve buna müteferri işleri ve neşriyatı yapmak...» şeklinde ifade edilmiştir.

Kanun metninden de anlaşılacağı üzere, mezkûr müdürlük, konjonktür çalışmaları ile birlikte, Bakanlığın yayın hizmetlerini görmekte ve ayrıca Bakanlık kitaplığını da tedvir eylemekle görevli bulunmaktadır.

I - Konjonktür çalışmaları :

İktisadi gidişin tezahürlerini takibe yarıyacak göstergeler tanzim etmek ve konjonktür hareketlerine mütaallik tetkikleri ve anketleri yapmak: Ezcümle istihsal vaziyeti, Devlet Maliyesi, para ve kredi hareketleri, ulaştırma, iç ve dış ticaret faaliyeti, piyasa ve fiyat dalgalanmalarını, takibeylemek ve bu çalışmalara esas teşkil eden iktisadi istatistikler tanzim eylemek, buna muvazi olarak dünya konjontürünü takip ve tetkik ederek memleketimizde muhtemel etkilerini tahlile tabi tumak ve gerekli tedbirlere tevessül edilmek üzere lüzumlu etütleri yapmak, Bakanlık Teşkilâtının çalışmalarına faydalı olacak teknik doneleri hazırlamak, bu müdürlüğün faaliyetleri arasında yer almaktadır.

Binaenaleyh, konjonktür çalışmalarının, ince ve dakik hesaplara müstenidolduğu kadar, bu rakamlarla yapılacak mukayeselerle iktisadi gidişatımızın tetkik ve tahlili gibi istatistiki faaliyetten ayrı ve tamamen ilmî neticelere ulaşan bir faaliyet sistemi içinde bulunması gerekmektedir.

II - Yayın çalışmaları :

Yayın çalışmaları dünyanın her tarafında olduğu gibi, bizde de memleket ölçüsündeki konjonktür çalışmalarını ve Batı memleketlerindeki bilgi ve araştırmaları, bu alandaki her türlü fikir ve hareketleri toplıyarak, Bakanlığın alâkalı dairelerini, resmî ve hususi müesseseleri, milletlerarası teşekkülleri vaktinde bilgi sahibi kılabilecek şekilde düzenlenmelidir.

Şöyle ki :

1. Öteden beri üç ayda bir neşredilen ve tekâmüle doğru gitmesine gayret olunan, «Konjonktür» mecmuasından başka, haftada bir «Hizmete mahsus» kaydiyle çıkarılan, «Haberler bülteni» nin de daha mütekâmil bir hale getirilmesine çalışılacaktır. Bundan başka, yabancı ve yerli dokûmanı ihtiva eden neşriyat ve etütleri havi bir arşiv tesis edilecektir.

2. Yerli ve yabancı neşriyatı takibederek, Bakanlığımıza bağlı dairelerin neşriyat ihtiyacını karşılamak üzere, kitap, gazete ve dergi mübayaasını ve abonman işlerini tanzim etmek, bakanlık kitaplığını, bakanlığın çalışma konuları ile ilgili bilûmum eserlerle, bakanlık dairelerinin istifadelerine arz edilecek şekilde tertip ve teçhiz edilmesi gerekmektedir.

Müdürlüğün bugünkü fiilî kadrosu, iki daktilo dışında, 12 kişiden ibaret bulunmaktadır. Mevcudun bir kısmı yetişme devresinde, diğer bir kısmı ise, esasen her dairede fonksiyonu icabı talî olmaktan yukarı çıkamıyacak evsafta kimseler olup, fikri çalışmalarından faydalanılabilen memur sayısı ancak 3 - 4 ü bulmaktadır.

Yukarda mâruz hizmetlerin bu derece dar bir kadro ile görülemiyeceği şüphesizdir.

Bu itibarla, lüzum ve faydası aşikâr olan konjonktür hizmetlerinin lâyiki ile ifası için, bu dairenin, yüksek evsaflı personelin intisabına imkân verecek kadrolarla takviye edilmesi zarureti muvacehesinde bu müdürlüğe asgari bir seviyede 3 kadro ilâvesi öngörülmüştür.

Hulâsaten tasarıda;

Ayrıca merkez dairelerindeki ve vilâyetler teşkilâtındaki iş artış ve hizmet ihtiyacı göz önünde bulundurularak hiç değilse asgari bir seviyede kadro temini maksadiyle bakanlığımız kadrolarının «Merkez dairelerinin müşterek memurları» kısmına 12 ve «Vilâyetler teşkilâtı» kısmına da 26 kadro ilâvesi yapılmıştır.

Tasarının malî cephesi :

21 i dış kuruluşlara aidolmak üzere 90 kadro talebedilmektedir. Bu kadrolar için konulacak tahsisat tutarı,

646 740	İç maaşlar
1 561 524	Dış maaşlar
55 280	Emekli keseneği

olmak üzere,

2 263 544 Tl. olarak hesaplanmaktadır.

SONUÇ :

Bugünün şartlarına göre tertiplenip Başbakanlığa sunulmuş olan «Ticaret Bakanlığı kuruluş ve görevleri hakkındaki kanun tasarısı» nın kanunlaşmasındaki zaruri gecikmeler dolayısiyle bakanlık kadrolarına şimdilik 90 kadronun ilâvesini öngören işbu tasarı hazırlanmış bulunmaktadır.

Ticaret Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Ticaret Komisyonu
Esas No. : 1/390
Karar No. : 35

30 . 6 . 1967

Yüksek Başkanlığa

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına bâzı kadrolar eklenmesi hakkında kanun tasarısı, ilgili bakanlık temsilcilerinin de iştirakiyle komisyonumuzda tetkik ve müzakere edildi.

Tasarının gerekçesinde arz ve izah edilen hususlar komisyonumuzca da yerinde mütalâa olunarak tasarı aynen kabul edilmiş, ayrıca Ticaret Bakanlığı İkinci hukuk müşavirliği kadrosu diğer bakanlıklarınınkinin dûnunda olduğu gibi iki müşavirden ibaret olan kodra da günün ihtiyacına cevap veremiyecek nitelikte olduğundan, İkinci Hukuk Müşavirliğine ait (950) liralık kadronun ilgası ile yerine (1 250) liralık bir kadro ve üçüncü hukuk müşavirliği olarak 1 100 liralık diğer bir kadronun ilâvesi uygun görülmüştür.

Havalesi gereğince, öncelik ve ivedilikle görüşülmesi temennisiyle, Plân Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü	Kâtip
Balıkesir	Denizli	Ankara	Bursa
İ. Aytaç	*M. S. Baydil*	*M. K. Coşkun*	*K. Önadım*

Adana	İçel	Maraş	Urfa
A. Karcı	*A. Çetin*	*V. Kadıoğlu*	*C. Güven*
İmzada bulunamadı			

Bütçe Plân Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Bütçe Plân Komisyonu
Karar No. : 93
Esas No. : 1/390

7 . 7 . 1967

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Tetkiki hususu Komisyonumuza havale edilen «Devlet Memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına bâzı kadroların eklenmesi hakkında kanun tasarısı» ve tasarı hakkında, önceden havale edildiği Ticaret Komisyonunca hazırlanan rapor; ilgili Hükümet temsilcilerinin de iştirakiyle görüşüldü;

1939 yılı ihtiyaç ve şartlarına göre hazırlanan ve bilâhara çıkarılan 4442, 4644, 5102, 6973, 6994, 79, 294 ve 302 sayılı ek kanunlarla kısmen takviye edilmiş olan 3614 sayılı Ticaret Bakanlığı Teşkilât Kanunu, ancak 550 aded kadroyu kapsamakta ve 28 seneden beri bu kadrolarla hizmet görmektedir.

Bütün alanlarda olduğu gibi 28 sene içerisinde Ticaret alanındaki gelişmeler, artan iş hacmı ve Bakanlığa yapılan ilâve fonksiyonlar dolayısiyle mevcut kadroların bu hizmet artışındaki ihtiyacı

karşılıyamadığı bir vâkıadır.

Nitekim yeri geldiğinde Meclisimizde de bu hususa zaman zaman temas edilmekte Bakanlığın yeni fonksiyonlarını da kapsıyacak bir Teşkilât kanunu tasarısının süratle getirilmesi hususunda temennilerde bulunulmaktadır.

Hazırlanan ve 1965 yılında Başbakanlığa sunulan söz konusu Bakanlığın Teşkilât Kanununun Devlet Memurları Kanununun durumu icabı bir süre daha gecikeceği tahmin edilmekte, bu itibarla anılan tasarı kanunlaşıncaya kadar Bakanlığın hiç değilse asgari sayıda kadrolarla takviyesi zaruretiyle hazırlanan tasarı, Komisyonumuzda, Ticaret Komisyonunca bağlı cetvellerde yapılan değişikliklerle aynen kabul edilmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek ve Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü	Kâtip
Aydın	Rize	Sakarya	Bolu
İ. Sezgin	*E. Y. Akçal*	*N. Bayar*	*H. İ. Cop*
Adıyaman	Ankara	Eskişehir	Giresun
M. A. Atalay	İ. Seçkin	*M. İ. Angı*	İ. E. Kılıçoğlu
	İmzada bulunamadı		İmzada bulunamadı
Gümüşane	İstanbul	İzmir	Kayseri
S. Savacı	*N. Eroğan*	İ. Gürsan	*A. A. Hacıpaşaoğlu*
İmzada bulunamadı		İmzada bulunamadı	
Kütahya	Nevşehir	Ordu	Trabzon
M. Erez	*A. B. Numanoğlu*	Muhalifim	Söz hakkım saklıdır
		A. H. Onat	*A. İ. Birincioğlu*
	Trabzon	Uşak	
	A. R. Uzuner	*O. Dengiz*	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına bâzı kadroların eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına ilişik cetvelde yazılı kadrolar eklenmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

18 . 5 . 1967

Başbakan	Devlet Bakanı
S. Demirel	*S. Öztürk*
Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
H. Atabeyli	*K. Ocak*
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı
S. T. Müftüoğlu	*H. Dinçer*
Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
A. Topaloğlu	*F. Sükan*
Dışişleri Bakanı V.	Maliye Bakanı
F. Sükan	*C. Bilgehan*
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
İ. Ertem	*O. Alp*
Ticaret Bakanı	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı
A. Türkel	*V. Â. Özkan*
Güm. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
İ. Tekin	*B. Dağdaş*
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı V.
S. Bilgiç	*İ. Tekin*
Sanayi Bakanı	En. ve Ta. Kay. Bakanı
M. Turgut	*R. Sezgin*
Turizm ve Ta. Bakanı	İmar ve İskân Bakanı
N. Kürşad	*H. Menteşeoğlu*

Köy İşleri Bakanı
T. Toker

TİCARET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına bâzı kadrolar eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Tasarının 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarının 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

BÜTÇE PLÂN KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına bâzı kadroların eklenmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Tasarının 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Tasarının 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Tasarının 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Plân Komisyonunun teklifine bağlı cetvel)

Ticaret Komisyonunun kabul ettiği cetvel aynen kabul edilmiştir.

Hükümetin teklifine bağlı cetvel

3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına eklenecek kadrolara ait cetvel

D.	Ünvan	Aded	Tutarı
3	Müsteşar Muavini	1	1 500
	Dış Ticaret Dairesi Başkanlığı		
3	Başmüşavir	1	1 500
4	Başkan Yardımcısı	1	1 250
5	Müşavir	2	1 100
6	Raportör	2	950
7	»	2	800
8	»	1	700
9	»	1	600
	İç Ticaret Genel Müdürlüğü		
5	Genel Müdür Yardımcısı	1	1 100
6	Raportör	1	950
8	»	1	700
9	»	1	600
5	Ölçüler ve Ayar Md. Yardımcısı	1	1 100
5	Fen Müşaviri	1	1 100
10	Ayar ve Fen Memuru	2	500
	Teşkilâtlandırma Genel Müdürlüğü		
5	Müşavir	1	1 100
8	Raportör	1	700
6	Kontrolör	2	950
	Standardizasyon Müdürlüğü		
5	Müşavir	1	1 100
6	Raportör	1	950
9	»	1	600
	Su Ürünleri ve Avcılığı İşleri Müdürlüğü		
6	Uzman	1	950
7	Kontrolör	1	800
	Konjonktür ve Yayın Müdürlüğü		
5	Müşavir	1	1 100
7	Raportör	1	800
8	»	1	700
	Merkez dairelerinin müşterek memurları		
9	Büro Şefi	3	600
10	Mümeyyiz	3	500
11	İnceleme Memuru	3	450
12	Memur	3	400
	Dış kuruluş		
4	Ticaret Müşaviri	2	1 250
5	» »	3	1 100
6	» » veya Ataşesi	2	950
7	Ticaret Ataşesi	3	800
8	Ticaret Müşaviri veya Ataşesi Yardımcısı	2	700
9	Ticaret Müşaviri veya Ataşesi Yardımcısı	2	600
10	Ticaret Müşaviri veya Ataşesi Kâtibi	7	500
	Vilâyetler teşkilâtı		
4	Mıntaka Ticaret Müdürü	1	1 250
5	Mıntaka Ticaret Müdürü	1	1 100
6	Mıntaka Ticaret Md. Muavini	2	950
5	Başkontrolör	1	1 100
7	Başkontrolör, Başkontrolör Yard.	1	800
8	» » »	2	700
9	» »	1	600
10	» » »	1	500
10	Kontrolör veya Fen Memuru	3	500
7	Raportör	3	800
8	»	2	700
9	»	2	600
9	Büro Şefi	2	600
10	Mümeyyiz	2	500
11	İnceleme Memuru	2	450

Ticaret Komisyonunun Değiştirişine bağlı cetvel

3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmına eklenecek Kadrolara ait cetvel

D.	Unvanı	Aded	Tutarı
3	Müsteşar Muavini	1	1 500
	Dış Ticaret Dairesi Başkanlığı		
3	Başmüşavir	1	1 500
4	Başkan Yardımcısı	1	1 250
5	Müşavir	2	1 100
6	Raportör	2	950
7	»	2	800
8	»	1	700
9	»	1	600
	İç Ticaret Genel Müdürlüğü		
5	Genel Müdür Yardımcısı	1	1 100
6	Raportör	1	950
8	»	1	700
9	»	1	600
5	Ölçüler ve Ayar Müdür Yardımcısı	1	1 100
5	Fen Müşaviri	1	1 100
10	Ayar ve Fen Memuru	2	500
	Teşkilâtlandırma Genel Müdürlüğü		
5	Müşavir	1	1 100
8	Raportör	1	700
6	Kontrolör	2	950
	Standardizasyon Müdürlüğü		
5	Müşavir	1	1 100
6	Raportör	1	950
9	»	1	600
	Su Ürünleri ve Avcılığı İşleri Müdürlüğü		
6	Uzman	1	950
7	Kontrolör	1	800
	Konjönktür ve Yayın Müdürlüğü		
5	Müşavir	1	1 100
7	Raportör	1	800
8	»	1	700
	Merkez dairelerinin müşterek memurları		
9	Büro Şefi	3	600
10	Mümeyyiz	3	500
11	İnceleme Memuru	3	450
12	Memur	3	400
	Dış kuruluş		
4	Ticaret Müşaviri	2	1 250
5	» »	3	1 100
6	Ticaret Müşaviri veya Ataşesi	2	950
7	Ticaret Ataşesi	3	800
8	Ticaret Müşaviri veya Ataşesi Yardımcısı	2	700
9	» » »	2	600
10	Ticaret Müşaviri veya Ataşesi Kâtibi	7	500
	Vilâyet Teşkilâtı		
4	Mıntaka Ticaret Müdürü	1	1 250
5	» » »	1	1 100
6	Mıntaka Ticaret Müdür Muavini	2	950
5	Başkontrolör	1	1 100
7	Başkontrolör, Başkontrolör Yardım.	1	800
8	Başkontrolör, Başkontrolör Yardım.	2	700
9	Başkontrolör, Başkontrolör Yardım.	1	600
10	Başkontrolör, Başkontrolör Yardım.	1	500
10	Kontrolör veya Fen Memuru	3	500
7	Raportör	3	800
8	»	2	700
9	»	2	600
9	Büro Şefi	2	600
10	Mümeyyiz	2	500
11	İnceleme Memuru	2	450
	Üçüncü Hukuk Müşavirliği		
5	3 ncü Hukuk Müşaviri	1	1 100

Dönem : 2
Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 422

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmında değişiklik yapılması hakkındaki 5102 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı ve Ticaret ve Plân komisyonları raporları (1/362)

T. C.
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi
Sayı : 71/535 - 2934

22 . 5 . 1967

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ticaret Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 8 . 5 . 1967 tarihinde kararlaştırılan «Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmında değişiklik yapılması hakkındaki 5102 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı» ile gerekçesi ve eki cetvel ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Hasan Dinçer
Başbakan V.

GEREKÇE

1. Ticaret Bakanlığı Teftiş Kurulunun kadrosu 27 . 5 . 1939 tarih ve 3614 sayılı Kanunla 21; 18 . 6 . 1947 gün ve 5102 sayılı Kanunla da 25 kişi olarak tesbit edilmekle beraber, görev sahası;

a) Bilâhara bir Su Ürünleri Müdürlüğünün kurulmasiyle,

b) 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu tatbikatı dolayısiyle,

c) Preselenmiş pamukların kotrolu dolayısiyle 248 kişilik memur ve müstahdem kadrosu ile 23 kotrol merkezinin faaliyette bulunmasiyle,

d) Memleketimizde kooperatifçiliğin ve şirket halinde çalışmanın gelişmesi hasabiyle her nevi kooperatif ve şirket adedinin günden güne artmasiyle,

e) K/871 sayılı Kararla Et ve Balık Kurumunun kurulmasiyle,
çok genişlemiş bulunmaktadır.

2. Teşkilât Kanununun çıkarıldığı 28 senelik dönemde teftiş ve murakabeye tâbi teşekkülerin gerek kemiyet, gerekse keyfiyet ve iş hacimlerinde vukubulan geniş değişiklik hulâsaten aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Birimin adı :	Sayısı 1939	1966
Anonim şirketler	91	1 348
Limited şirketler	111	3 845
Ticaret ve sanayi odaları (1950)	97	134
Ticaret borsaları (1950)	26	41
Ticaret odaları, sanayi odaları, Ticaret Borsaları Birliği.	—	1
Esnaf dernekleri ve birlikleri	148	1 972
Tarım satış kooperatifleri ve birlikleri	11	248
İhracatçı birlikleri	13	32
Diğer kooperatifler	30	4 896
İhracat Kontrolörlüğü ve Pamuk Eksperliği	20	32
	547	12 538

Diğer taraftan, aynı dönem zarfında, aşağıda görüleceği veçhile, dış ticaretimiz miktar ve kıymet bakımından mühim gelişme göstermiş ve bu husus da Teftiş Kuruluna intikal eden iş hacmini hayli çoğaltmıştır.

	1939		1965	
	Miktar Ton	Kıymet Lira	Miktar Ton	Kıymet Lira
İthalât	734 928	118 248 000	4 993 112	5 193 332 035
İhracat	1 134 890	127 392 000	2 661 107	4 173 642 857

3. İş hacmının yukarıda arz olunan şekilde artmasına mukabil, Teftiş Kurulunun kadrosu, biri Başkan olmak üzere, 25 kişi olarak sabit kalmıştır. Bu suretle, işlerin matlup şekilde yürütülmesi âdeta imkânsız bir hale gelmiştir. Bu bakımdan, ilişik cetvelde gösterilen 11 ek kadronun istenilmesi zarureti hâsıl olmuştur.

a) İçişleri, Maliye, Tarım, Bayındırlık, Sağlık ve Sosyal Yardım bakanlıklarının teşkilât kanunlarında yapılan değişikliklerle bu bakanlıklar Teftiş Kurulu kadrolarına «Müşavir Müfettişlik» ve «Müşavir Hesap Uzmanlığı» ilâve edilmiştir.

Diğer bakanlıklar teşkilâtında mevcudolan müşavir müfettişlik kadrosunun Bakanlığımız bünyesinde bulunmayışı bakanlıklar arasındaki muadeleti bozduğu gibi; 2 müşavir müfettişlik kadrosunun ihdası gerek Teftiş Kurulunun iş görme ihtiyacının karşılanması gerekse kadrolar arasındaki ahengin tesisi bakımından zaruri görülmektedir.

(Hususiyle, 25 . 4 . 1963 - 225 ve 24 . 5 . 1963 - 230 sayılı kanunlarla Sağlık ve Sosyal Yardım ve Maliye Bakanlığı kadrolarına yeniden müşavir müfettiş ve müşavir hesap uzmanlığı kadrolarının verilmiş olduğuna işaret etmek isteriz.)

b) Başmüfettişlik, birinci, ikinci, üçüncü sınıf müfettişlik kadroları için teklif edilen ilâveler zaruri ihtiyaçlarımız ile kadrolar arasındaki ahengin tesisi neticesidir.

c) 10 ncu derece olan müfettiş muavinliğinde ehliyet ihraz edenlerin tâyinleri kadrolarımızda 9 ncu derece (Beşinci sınıf müfettişlik) bulunmadığından, doğrudan doğruya 8 nci dereceye (Dördüncü sınıf müfettişlik) yapılması gibi bir durum ile karşılaşılmaktadır. Diğer teftiş kurullarında olduğu gibi ihdası talebolunan 600 lira maaşlı beşinci sınıf müfettişlik böyle bir durumu önlemekte ve boş kalan 9 ncu dereceyi doldurmak imkânını sağlıyacaktır.

Ticaret Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Ticaret Komisyonu
Esas No. : 1/362
Karar No. : 33

29 . 6 . 1967

Yüksek Başkanlığa

Devlet Memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmında değişiklik yapılması hakkındaki 5102 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı, ilgili Bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle Komisyonumuzda tetkik ve müzakere edildi :

Tasarının gerekçesinde arz ve izah edilen hususlar Komisyonumuzca da uygun mütalâa olunarak aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince öncelik ve ivedilikle görüşülmesi temennisiyle Plân Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü	Kâtip
Balıkesir	Denizli	Ankara	Bursa
İ. Aytaç	*M. S. Baydil*	*M. K. Coşkun*	*K. Önadım*
Adana	İçel	Maraş	Urfa
A. Karcı	*K. Çetin*	*V. Kadıoğlu*	*C. Güven*

Bütçe Plân Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Bütçe Plân Komisyonu
Esas No. : 1/362
Karar No. : 97

7 . 7 . 1967

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Tetkiki hususu Komisyonumuza havale edilen «Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmında değişiklik yapılması hakkındaki 5102 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı» nı ve tasarı hakkında önceden havale edildiği Ticaret Komisyonunca hazırlanan rapor ilgili Hükümet temsilcilerinin de iştirakiyle görüşüldü.

Teftiş ve murakabe görevini, 28 sene evvelki şart ve icaplara göre çıkarılan ve bilâhara ek kanunlarla kısmen takviye edilen 3614 sayılı Kanun kapsamındaki mahdut sayıda elemanla yapan Ticaret Bakanlığının, bu 28 sene içerisinde görev sahası genişlemiş, muhtelif müdürlükler ve kurumlar bünyesine dâhil edilmiş, örneğin 1939 yılında cem'an 547 aded denetlemeye karşı, 1966 yılında bu sayı 12 538 i bulmuştur.

Hizmetin arzulanan nitelikte ve zamanında ifasını sağlamak amaciyle Teftiş Kurulu kadrosunu kısmen takviyeyi öngören tasarıyı Komisyonumuz aynen kabul etmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek ve Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere sunulur.

Başkan	Başkan V.	Sözcü	Kâtip
Aydın	Rize	Sakarya	Bolu
İ. Sezgin	*E. Y. Akçal*	*N. Bayar*	*H. İ. Cop*
Adıyaman	Ankara	Eskişehir	Giresun
M. A. Atalay	İ. Seçkin	*M. İ. Angı*	İ. E. Kılıçoğlu
	İmzada bulunamadı		İmzada bulunamadı

Gümüşane	İstanbul	İzmir	Kayseri
S. Savacı	*N. Eroğan*	İ. Gürsan	*A. A. Hacıpaşaoğlu*
İmzada bulunamadı		İmzada bulunamadı	
Kütahya	Nevşehir	Ordu	Trabzon
M. Erez	*A. B. Numanoğlu*	Muhalifim	*A. İ. Birincioğlu*
		A. H. Onat	
	Trabzon	Uşak	
	A. Rıza Uzuner	*O. Dengiz*	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kısmında değişiklik yapılması hakkındaki 5102 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı

MADDE 1. — Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair 30 . 6 . 1939 tarihli ve 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Ticaret Bakanlığı kadrolarında değişiklik yapılması hakkındaki 5102 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Teftiş Kurulu Başkanlığı kısmına aşağıdaki kadrolar ilâve edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

8 . 5 . 1967

Başbakan V.	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı	Devlet Bakanı
H. Dinçer	*S. Öztürk*	*H. Atabeyli*	*K. Ocak*
Devlet Bakanı	Adalet Bakanı	Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
S. T. Müftüoğlu	*H. Dinçer*	*A. Topaloğlu*	*F. Sükan*
Dışişleri Bakanı V.	Maliye Bakanı	Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
F. Sükan	*C. Bilgehan*	*İ. Ertem*	*O. Alp*
Ticaret Bakanı	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı	Güm. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
A. Türkel	*V. Â. Özkan*	*İ. Tekin*	*B. Dağdaş*
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı	Sanayi Bakanı	Enerji ve Tabiî Kay. Bakanı
S. Bilgiç	*A. N. Erdem*	*M. Turgut*	*R. Sezgin*
Turizm ve Ta. Bakanı	İmar ve İskân Bakanı	Köy İşleri Bakanı	
N. Kürşad	*H. Menteşeoğlu*	*T. Toker*	

(Hükümetin teklifine bağlı cetvel)

[1] SAYILI CETVEL

D.	Memuriyetin unvanı	Aded	Maaş
3	Müşavir Müfettiş	2	1 500
4	Başmüfettiş	1	1 250
5	Birinci Sınıf Müfettiş	2	1 100
6	İkinci Sınıf Müfettiş	1	950
7	Üçüncü Sınıf Müfettiş	1	800
9	Beşinci Sınıf Müfettiş	4	600
		11	

Dönem : 2
Toplantı : 2

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 438

Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 115 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu raporu (2/549)

26 . 6 . 1967

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 115 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki kanun teklifimi ilişikte sunuyorum. Gereğine müsaadelerinizi saygı ile arz ederim.

Antalya Milletvekili
İhsan Ataöv

GEREKÇE

Ankara Üniversitesinin halen 11 fakültesi mevcuttur. Bunlardan dokuzundan şimdiye kadar 4936 sayılı Kanunun 115 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesi gereğince rektör seçilmiştir.

Ankara Üniversitesinde 1967 Kasım ayı başlarında yapılacak olan rektörlük seçimi için kanunun bu maddesine göre sırada Eczacılık ve Eğitim fakülteleri bulunmaktadır. Her iki fakülte de yeni kurulmuş olup henüz mezun dahi vermemiştir. Adı geçen fakülteler, asli kadroları başka fakültelerde olan ek görevli öğretim üyeleri ile öğretim yapmaktadırlar. Bundan önceki devrelerde Ankara Üniversitesinden rektör seçimi yapılırken diğer fakültelerde ek görevle çalışmakta olan profesörlerin ek görevle çalıştıkları fakültelerde rektör adayı gösterilmemesi bir prensip kararı olarak tesbit edilmiş ve ek görevli profesörler arasından hiçbir rektör seçilmemiştir.

Halen Ankara Üniversitesinde 4936 sayılı Kanuna göre rektör seçimine katılması gereken Eczacılık ve Eğitim fakültelerinde sadece birer aded asli kadrolu profesör bulunmaktadır. Bunlardan Eczacılık Fakültesindeki kadrolu profesör de maalesef ağır bir rahatsızlık geçirmektedir. Bu yüzden rektörlük seçimi için asli kadrolu tek aday kalmaktadır. Bu durum ise, yapılacak işleme bir seçim değil, bir tâyin mahiyeti vermekte bu hal ise, kanunun, rektör seçme hususunda, lâfız ve ruhuna tamamiyle aykırı düşmektedir.

Nitekim, 4936 sayılı Üniversiteler Kanunundaki bu seçim esprisini dikkate alan Üniversitelerarası Kurulun hazırladığı ve Millî Eğitim Bakanlığına sunduğu «115 ve 345 sayılı kanunlarla değiştirilen 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bâzı maddeler ilâve edilmesine dair kanun tasarısının» 12 nci maddesinin 1 nci fıkrasının sonuna da «Altı asli profesörü olmıyan fakültelerden rektör seçilemez» hükmü ilâve edilmiş bulunmaktadır.

Arz edilen mülâhazalarla, üniversitelerimizde gerçekten demokratik usullerle bir rektör seçimi yapılmasını sağlamak üzere bu tasarının kanunlaşması gerekli görülmüştür.

Millî Eğitim Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Millî Eğitim Komisyonu
Esas No. 2/549
Karar No. 54

13 . 7 . 1967

Yüksek Başkanlığa

Başkanlığınız tarafından Komisyonumuza tevdi edilen Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 115 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi, teklif sahibi ve ilgili bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle tetkik edildi.

Teklifin tümü üzerinde cereyan eden görüşmeler neticesinde teklif Komisyonumuzca benimsenmiştir. Ancak, teklif metninin müzakeresinde 1 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesi uygun görülmüş ve teklif bu değişikliği ile kabul edilmiştir.

«Madde 1. — 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 115 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesinin birinci bendine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Altı profesörü olmıyan fakültelerden rektör seçilemez, dönem süresi biten rektör, bir dönem daha yeniden seçilebilir.»

Teklifin diğer maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek temennisiyle Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Sözcü	Kâtip	
İstanbul	Gümüşane	Kırşehir	Afyon K.
Prof. Dr. M. Yardımcı	*S. Özcan San*	*M. Güver*	M. Özdağ
			İmzada bulunamadı
Afyon K.	Antalya	Artvin	Bursa
O. Attilâ	*İ. Ataöv*	*M. Rona*	*N. Gürsoy*
Erzurum	Gaziantep	Kastamonu	Uşak
N. Diler	*N. Sarıca*	*A. Şevket Bohça*	*F. Uğrasızoğlu*

ANTALYA MİLLETVEKİLİ İHSAN ATAÖV'ÜN TEKLİFİ

4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 115 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi.

MADDE 1. — 4936 Sayılı Üniversiteler Kanununun 115 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesinin 1 nci bendine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

«Altı asli profesörü olmayan fakültelerden rektör seçilemez.»

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

MİLLÎ EĞİTİM KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİSİ

4936 Sayılı Üniversiteler Kanununun 115 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkında kanun teklifi.

MADDE 1. — 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 115 sayılı Kanunla değişik 12 nci maddesinin 1 nci bendine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

«Altı profesörü olmayan fakültelerden rektör seçilemez, dönem süresi biten rektör, bir dönem daha yeniden seçilebilir.»

MADDE 2. — Teklifin ikinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Teklifin üçüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.